

శ్రీ రస్తు శ్రీ పట్టాభిరామాయణము.

—*—

[ప్రథమాశ్వాసము]

శ్రీ రంజిల్లగ వామభాగమున శ్రీసీతా మహాదేవి శృం । గారం
బైభరతాది సోదరులు సంకాశింప వాతాత్మజుం డారాధింపగ లోకబాం
వధ జడున్ హస్తంబులంజేర్చగా । నార్తిస్థులబోయి రామస్థపతిన్
ధ్యానితు నశ్శాంతమున్ ॥చ॥ తగ గిరిజాధిదేహమును దాల్చగ రోష
ముజెంది గంగము । జ్వగములు ముంపజేయ నతిసాహసవృత్తి భరించిమా
లి న । మృగువను గట్టినట్టి సురమాన్యు సగణుల శరణు నాది ప । న్నగ
మణిభూమి శంకరు మనంబున నిత్యముబూజ సేసెదన్ ॥మ॥ మఱి బుద్ధే
దీయ చిత్త భేదములు నిర్మాణంబులైయందు సం । కరమైతోచితదాత్మ
జన్మకృత సంసారాను బంధంబులై । సరియై స్త్రీపురుషాది రూపముల
సంసారాన్నిలో ముంపనే । ప్పరియైనట్టి సరస్వతీ ధవుని నదభక్తి న్నుతిం
తున్ మదిన్ ॥మ॥ రతి ప్రాణేశుని మాత శోభనములన్ రంజిల్లు విఖ్యా
త యా । శ్రిత చారిద్ర్య నఘాత శుభ్రవిలసత్ కీరాన్ని సజ్జాత సం । తి
తదైత్యారి సమేత శ్రీమహిత నిత్యానంద నిర్ణేత సం । స్తుత లోకతీయ
పూత యైన సిరినెంతున్ భక్తి నెల్లప్పుడన్ ॥మ॥ ఘన తీర్థాలక శోభితా
నఃము లోకస్తుత్య సంశీలమున్ । మునిబృందారక మోదము స్వయలమా
మూర్తి ప్రకాశంబు సా । ధన సంగీత కళాప్రవీణ సుఖదాత్మా నిత్యసా
హిన్య బో । ధన మంత్రేశ్వరి వాణిసద్గణమణిం ధ్యానితునశ్శాంతమున్ ॥
చ॥ కనక కనద్విభూషణనికాయము చెల్వలరార నఁకుశం । బును శర
చాపఖడ్గములు బూని పరాశరు నాత్మకారణం । బును విహించి పంచ
హిత భూతి సమన్విత కార్యరూపయై । ఘనత వహించుశాకరి సుఖం
బులనిచ్చు నభీష్టమిపుతన్ ॥

ఇవిప్రథమంబున నిష్టదేవతా నమస్కృతియును మహాకవి పురస్కృతి
యును గుకవి తిరస్కృతియునుం గావించిమదీయ వంశంబభివర్ణించెద ॥
సీత్రగుణుండుభాస్కర దేవోపదేశమై యతిశయంబై యొప్పు నాదిశాఖ
కాత్యాయనమహర్షి కారణంబైనకలాగమాచితమైనయాదిశాఖాసూర్యా
భి ముఖుడైశోధించి రుక్తతి యనుభవవేద్యమానాదిశాఖాదివ్యమై మునిగణ
సేవ్యమైభవ్యమై యమరవర్తితమైన యాదిశాఖావరయశ స్సాంధ్రుడగు

ఘట్టవంశ తేజాడైన వేంకటకృష్ణయ్యనగనొప్పు మంత్రసుతుడగురాఘవా
మాత్యమణికి నమరె శ్రీ వెంకటాచార్యుడతులగుణుడు ||సీ|| భమరాం
వికాల్ప భాసిత మృదు నవ్య కవితారసజ్ఞత గాంచినాడ । సంస్కృతాం
ధ్ర విచార సార కల్పిత పద్య గద్య చమత్కృతి గలిగి నాడ । తాళిది
రాగ సందర్భ నాటక వేష జాతీయ విధములు నల్పినాడ । మాఘసృ
బంధ నిర్మాణ ధౌరేయత విద్యత్పభాస్థలి వెలసినాడ । లాలి తాకా
మోక్ష లక్ష్మీలలామ । యార్జితానంద రాజ యోగాంకముద్ర । కలితు
డను ఘట్టరామ సత్కవివరుడు । ఘనత కెక్కిన పదపద్య కల్పన
ముల ||క|| వేదాంత వేద్యమయునకు । నాదాంతర్గత వినోద నలినాక్షున
కు । వేదనుత పాదయుగునకు । నాదేవున కక్షరునకు నవ్యక్తునకు ||

షష్ఠ్యంతములు.

క॥ త్రిగుణ గుణ సాక్షిభూతికి । జగదా రాఘవనకు బ్రకృతి సా
యుక్తునకు॥ అగణిత తేజో మయునకు । సగుణాత్మర కల్పితునకు జల
జాతునకు॥ క॥ నిర్వేదం నిరభిమానికి । బర్వేందు శరీరవర్ణ భాసితున
కును॥ సర్వేంద్రి యాశ్రయి సర్వేశున కర్కవంశ జలధి విధునకు॥
క॥ కారణునకు బహుభవభయ । దూరుకు॥ దైత్యహరణ దోర్బలునకు
స । త్సారయశ స్సాంప్రదనకు॥ నారాయణ భానువంశ నర నాథున
కును॥ క॥ ధర్మనకు నిత్య నిరుపమ । నిర్మలునకు వేద వేద్య నిర్గుణునకు
దు । స్మర్తృ విభేదికి మణిమయ । భర్తాంచిత మకుటునకును భయదూ
రునకు॥ క॥ రాముకు॥ జలదనిభ । శ్యామనకు విశాల శౌర్య సంకా
తునకు॥ భూమిజా సహితునకును నామాతర మంత్రరామ ధరనాథు
నకు॥

న॥ నానేర్చువిధంబుగా రచియించి, సమర్పించి, పట్టాభిరామా
యణంబు అను మహాకావ్యంబునకు కథాకృమం బెట్టెదనిన, శ్రీమన్నారా
యణుండగు శ్రీరామచంద్రుడు యొక్కనాడు హంసతూలికాతల్పంబున
శయించి యొక్క కలగనెను. అందు సౌమిత్రి నందనుండగు లక్ష్మణుండు
దండకాటడవికి వైదేహిం దోడ్కొని పోయి విడిచి వచ్చి న
విధంబుగా రాముండుస్వప్నంబుగాంచి భయాత్ముండై నిజగురుండగువసి
ష్ఠునకు నెఱిగించుటయు మునివచనప్రకారంబుగా శాంతికోరకుగోభూహిర
శ్యాద్రి దానంబులు సేయుటయు నంతనొక్కనాడు రాఘవుండు సౌభాంత

రంబున సీతామహాదేవితో సరససల్లాపంబు లాడుచుండ మునికన్యలతో గ్రీడింపజోరి జనకాత్మజ వరఃబడుగుటయు మహావ్యసనంబున రాముండు కేళికానదనంబు విడిచి యాస్థానంబునకు జనుదెంచుటయు భయాత్ములై మంత్రీసామంత పురోహితా ప్రవర్గంబులు సందర్శించుటయు రాఘవుండు గుప్తచారులంజూచి సీతాదేవిపై నిందెలేమి యని యడుగుటయు వారలు రజకాధనులువల్లిన వచనంబులు విన్నవించుటయు దద్వాక్యంబులు విని రామచంద్రుండు సామ్మసిల్లి భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నులం బిలిపించి వైదే హిని వాల్మీకాశ్రమంబునవిడువ సుమిత్రానందసుబంధపుటయు సీతలక్ష్మణ విలాసంబును సుమిత్రానందనుం డయోధ్యనగరంబున కరుదెంచుట యు దివ్యజ్ఞానంబుచే వాల్మీకిమహర్షి సీతాగమనంబుదెలసి తత్సముఖంబు నకు వచ్చి దుఃఖోపశమనంబు గావించి నిజాశ్రమంబునకుం దోడ్కొని వచ్చి పోషించుటయు గుళలపుల జన్మవ్రీకారంబును సత్వమేధారంభం బును సవ హయంబునకై ఉత్తరంగబల సమేతుడై శత్రుఘ్నుండు రావ గాసురుని సంహరింప వెడలుటయు వాల్మీకాశ్రమంబున సంతుష్టాంతరం గలయుయున్న కుశల కుమారులు పల్లకి వినోదానందచిత్తులయి వరవశ త్వంబున శ్రీమద్రామాయణ కథాసూచనంబు సేయుటయు రామాయణ మహాత్మ్యంబును సవనహయనిరోధంబునుశత్రుఘ్నుండు మధుపుర బునకు జని గజతురగవృందన సమూహంబుతో నిఖిల రాక్షసులబంపి సవనహ యంబుంగొనుటయు నాహారార్థియై కాననాంతరంబున సంచరించు లవ గాసురుని శత్రుఘ్నుండు తుంచుటయు దత్పుంగు నాశ్రమించి శత్రు ఘ్నుండు శ్రీరామ సందర్శన కుతూహలంబుడై సాక్షాత్పట్టణంబునకు జనుదెంచుటయు నశ్వమేధంబునకు దీక్షవహించుటయు సుగ్రీవ విభీషణాంజనేయూగద మహావీరు లేతెంచుటయు నంత హయంబుం గొని శత్రుఘ్నుండు నిఖిల క్షీణీతలంబుతిరిగి జయంబుగొనుటయు గంగాతీరం బున లవకుమారుండు హయరత్నంబు బంధించుటయు ననేక సైన్యంబుల సంహరించుటయు శత్రుఘ్నుండు నారాయణాశ్రయంబున లవకుమారుని బవవేయుటయు దద్వర్తమానంబు మునికుమారుల చేత విని సీతామహా దేవి శోకించుటయు గాననాంతరంబునుండి కుశకుమారుండు ఖలంబు లం గొనివచ్చి దుఃఖించు తల్లినిం గాంచి యూరడించుటయు కుశుండు తల్లిచే దివ్యాయుధంబులు గొని సమరంబున శత్రుఘ్నుని మూర్ఛనొందించుటయు నంగుళీరత్నంబున లవకుమారుని బ్రీకించుటయు హతశేషులయోధ్యనగర మార్గంబుబట్టి చని, శత్రుఘ్నునివిధంబు దెల్పుటయు బిడవ సగేకబలసమన్వితుడై లక్ష్మణుండరుగుదెంచి ఘోరయధ్ధావనంబు

సామృసిల్లుటయు నంత ననేకదేశాధీశులతో భరతుండువచ్చి సమరంబున పోరుటయు శోక రోష దండవ్యామానసుండగుచు రాఘవుండు సుగ్రీవ విభీషణ దనుజ వానర సమూహంబు గొలుచు రథారోహణుండయి వచ్చి సుతులంజూచుటయు బ్రేమాతిశయంబున విస్మితుండగుటయు బ్రహ్మకా దేంద్రాదులు ప్రసన్నులగుటయు వాల్మీకమహర్షి చనుదెంచుటయు సీతా మాహాత్మ్యంబున రథగజతురంగ సమన్వితులయి లక్ష్మణశత్రుఘ్నులును దనుజ వానరులును పునర్జీవితులగుటయు శ్రీరామచంద్ర నరేంద్రుండు సతి సుతాపై సోదర సహితుండయి హయమేధంబు నేయుటయుంగల వట్టాభిరామాయణంబును మహాకావ్యంబునకు గదాభ్యుదయం బెట్టిదనిన.

క థా పాఠ్య రం భ ము

సీ॥ దశరథమేదిసీధవ తనూజుండయి తపసిజన్మముగాంచి ధర్మమమర । హరుని కోడండంబు నవలీలగద్రంచి ప్రేమతోసీతను బెండ్లియాడి । భర్గవరాముని భజించిజనకుని యనుమతి గాననమునకునరిగి । ఖరదూ షణాదుల ఖండించి మారీచు బరిమాప్సీతను పంక్తికంఠ । డెత్తికొని పోవ వెడకుచునేగియేగి । భానునంజనుమైత్రిచే బరగిసీత । లంకలోనుం టయెరిగి నిశ్చంకగవుల । చేతసేతువుగట్టించి చెలువుమెరసి । యఖిలనిజైర బృందమ్ము లభినుతంప॥ వ॥ శ్రీరామచంద్రుండు లంకవయినివిడిసి మంత్రి సుతాప్తవర్గంబుతో దశకంతునిర్జించి విభీషణునకు శాశ్వతముగా లంకా ధిపత్యం బొసంగిన నట్టినుభముహూర్తంబున విభీషణమహిషియగు నర ముమొదలుగాగల పుణ్యాంగనలు వైదేహికిమంగళాభిషేకంబులు గావించి వస్త్రాభరణ కుసుమగంధాదులనలంకరించి యద్దేవిని రత్న మయశిబికారో హణంబుగావించి శ్రీరామసన్నిధానంబునకుండెచ్చిన నామె నిర్దోషియని రాముండెఱింగియు లోకనిందలదలంచి యదరు నెఱుంగ నగ్నిప్రవేశంబు నేయుమన నింద్రాదిదేవతలు గీర్తింపసుగ్రీవాదికపిసమూహంబులు వెఱి గండ విభీషణాది రాక్షస సమూహంబులు గమంగొన దండవ్యామోహ మహాభీలకోలాహలజ్వాలాకరాళంబుల నిడికొని పీఠిహోతుండు ప్రసన్నుండయి సీత నిర్దోషిగాన నీదేవుం బరిగ్రహింపుమని రామునొడంబరచి యంతర్హితుండయ్యె నంత సీతాసమేతుడయి శ్రీరాఘవేంద్రుండు దివ్య

స్వరూపుండగు దశరథమేదిసీతపు బ్రాహ్మణ క్షత్త్రుర్యకంబుగా బూజించి
తదనుమతి నయోధ్యానగరాభిముఖుడయి పోవనుద్యోగించి విభీషణ
సుగ్రీవాది మహామహులంజూచి క్షణయసన్నాహంబు గావించుడన వల్లె
యని || ౬ || రావణసోదరుండు సవరణ మయంబగు పుష్పకంబుసం | భావి
తలీల దెచ్చినను భానుసతాంగద మారుతాత్మజ | శ్వేతలుసేయ నిర్జ
గులు సేయగ నన్నుతులెన్న సన్నుతు | ల్పావపుణ్యమూర్తి సరపాలుడు
పాలుడుహర్షితాత్మడై ||

అయోధ్యానగరాభిగమనము.

వ || సీతాలక్ష్మణసమేతంబు గాబుష్పకారోహంబుగావించి || ౧ || భా
నుసూనుండు తక్కిన స్లవకవరుల | భీమ దేహన్వితండు విభీషణుండు | సకల
రక్ష సమూహంబు సందడిగల | దేవసుంధుభిననదమల్లిశలుమోయ || ౨ ||
జాంబవంతుడు మరుత్సంధపుడు | నిరుభాగంబులందు వెంబడిని గొలు
వ | గజాడు గవాక్షుడు గ ధమాధనల నీలాంగదులు ముందు నిలిచిరా
గ | శతబలి కుముండు శరభసుమేణులు వినయ విధేయులై వినుతి సే
య | దారుండు ఋషబుండు దధిమ ఖమైదులు నట్టహాసస్ఫూర్తిననుసరిం
వ | గుడితులై పోరి దనుజులు గూలినట్టి స్థలములును వారినామముల్ దై
ర్యములను | జ కజకు జెప్పి చూపుచు స భ్రమము | నుదధితీరంబు జేరెర
ఘూర్వహుండు | ౩ || ఆవనిజ కంటివా విపులమైచది సేతువుదీని వానరు
ల్యవనజ వాలిసదనులు భానుజనీలసుమేణ కేసరుల్ | గవగజగంధమాధ
నులుగట్టిరిగట్టిగలంకదాకినీ | భువియతిరంగదా లగపిపుంగవుడేపునాంజ
బ్రహ్మహత్యరావణరూపంబున రామునిరోధించుట.

సేయుడు || ౪ || అనివరి వగన్నలను నన్నుత ముప్పగ రత్న దీధితులొక
కిరీటముల్పదియుగల్గి నిశాటుడు రావణుండుతా | ఘనభుజవింశతైయమర
కంఠకుడడ్డమువచ్చినిల్చగా | గనుగొని చోద్యమంది మదికల్పితరోష దవా
సలంబున || ౫ || బారిపారి బుష్పకంబు నటుపోవక నిల్పెనుదశ్చణంబభూ
పరుడునిదేమి రావణుడువచ్చెను ద్రుంచితీనంచునుంటి నా | తిరమిక కాదు
మాయలకు దాగెనో చచ్చినవాడు పుట్టెనో | తెరువక సేదించుమది
దీననో | ది మహాగ్రహంబున || ౬ || రామచంద్రుండు సుగ్రీవులని గను
గొని యిట్లనియె || ౭ || భానుజనిన్న రావణునిబంధు సుతాపులతోడద్రుం
చిన | న్మానముతోవిభీషణుని బట్టముగట్టితి సేమిచోద్యమే | దానవభ
రయకృతలు దాగెనో యిష్షడుతోవకడ్డమై | పూసెను జూడుపుష్పక
ము పోవకయున్నదియేమి హేతువో || ౮ || అనితోలాయమానసుండై || ౯ ||
కలుగుచునున్న రాఘవుని గాంచివిభీషణు డేగుదెంచిలో | దలదిమహాత్ము

రావణుడు ధాతకు నాలవవాడుమిక్కిలి. బలుకగ నేల బ్రాహ్మణుడు పాపము రావణరూపమాచు భూ. స్థలికరుడెంచినిల్పెనిక సందియమేలనురేం ద్రవందితా॥ ఉ॥ నీవుచరాచరంబులకు నేతవుగావునలోకమెందునీ నేవలుచేసిని జలుస్వీకృతవైభవులై యింకనీ భావముతో విరించిని గృహాయతవృత్తిభజంపువచ్చియా దేవుడుదెల్పునీభావముదీరగనొక్క యుపాయమంచో బ్రహ్మదేవుడు శ్రీరామనకుం బ్రత్యక్షమగుట.

గీ చ॥ తెలిపినబుష్పకంబుపయి దిగ్గనభూమికిడిగ్గి భక్తితో నిలిచిచతుర్ముఖుండలవనీరజగర్భుడురాజహంసపై । వెలసినరన్నతీభనుర వేణినిగూడిమునీంద్రీచంద్రముగ్గిలువగవచ్చెరామనృపకుంజరజేరగన మృదఁబున ॥ ప॥ వచ్చిప్రసన్నుడై రామచంద్రునకు బ్రహ్మదేవుండొనియై॥ సీ॥ పరమేశునిర్జరచరిపాల నానందవేదాంత వేద్యవివేకశీల । మూడుమూర్తుల కాదిమూర్తివై నిరుపమచిరేంద్రుడై నీవె నిత్యుడగుచు । బరతుంతుప్రలోక భయనివారణమొచ్చి యక్షరక్షరములసాక్షి వగుచు । వర్ణత్రయాది మవ్వన్మృత త్వమైభవ్యమైవెలిగెడి పరమపురుషునిన్ను నీమాయ దెలియగానెన్నదగమో సత్యచార్మిత రవికోటి పద్మశగాత్ర । క్రణురదనదుఃఖః పరిహర భవమూర రఘుకులబుధి చంద్ర శ్రీరామచంద్ర ॥ ఉ॥ దేవము కాలములో నతమదేహములట్టిదె నీటిబుగ్గలై భాసిలుచుండు కర్మకృతిపాకశుభాశుభవృద్ధిబొందగా । నాశలువట్టియుండు మఱియజ్ఞులునిన్నుతూరాక్షరుండుగా । జేసితలంకనోపుదురె నేవిభజకఫల ప్రదాయకా ॥ చ॥ ధ పశుపుత్రీమిత్రవనితాలయ వాంఛలు శృంగించుచు ॥ మనుగుచు జేలుచుండుదురుమూఢులు నేర్పినద్యుల ॥ పృథా తనువులు త్య మాననిముడంబుననాశలబాద్ధువుత్తురే నినుగొనియాడలేను గద నీరజనేత్ర రమామనోహరా ॥ చ॥ అనినఁ ఘూతముండు తనయాత్మవిచారణజేసి బ్రహ్మతో । వినయములాడిరావణుడు భీతిరణాంగణమొరుద్రేల్లనా తనిబలుమాయచే నవలదాగెనోచోద్యముగాగ గుడ్లకుం । గనుపడుచున్నవాడిపుడు కారణమాత్మదలంచిచెప్పవే సీ కనకరత్నప్రభా కలిత కిరీటుము ల్లశశిరంబుల యందుదాల్చువాడు ఆజాను బాహులనప్పించిన హేమమయమైన శేయూరమణునివాడు గంధపుష్పాన్విత కండముల్లల వాడు సకల శాస్త్రాత్మ సంపదమువాడు అతిఘోరగాత్రంబునుసరించినదివ్య చోంబుగలవాడు సిద్ధమైనరథముపై జేరికదనవిరాజితముగ । ధనువునధించి బాణముల్రాల్చినిలిచె । నిల్లుగైకొందునావీనివివరమెల్ల । దెల్పుమనబ్రహ్మదేవుండు తెల్పుబానె ॥ ఉ॥ దేవపులస్త్యవంశజుడుధీరుడు బ్రాహ్మణవృత్తిలేకదు । రాక్షసముచేబరాంగనల బాధలొనర్చుచు గోధితాత్ముడై । దేవులబోరు

చుఁడువరదేశనివాసుల బట్టికొట్టిబల్ | రావడిచేయుంచుడు ఘనరాక్షస
కృత్యముబొందిదుష్టుడై | వ|| తన్నిమిత్తంబున ననేకదేశాంతః కరణచిత్తుం
డవైవైకుంఠనాథుండవైన నీవుప్రచున్నుండవై || చ|| రఃకులరాముడైబలి
మిరాక్షసనాథుని దుంచినావు భూ | ధవులెరుగంగ బ్రాహ్మణుడుదీరదు
దోషము లెట్టివారికి | భవునివృత్తిష్టసేయగను బాపమువాయును భోగ
మబ్బుశ్రీ | శివయను మంళంబు సురసేవ్యముగాదె నరేంద్రచంద్రమా||
క|| అని తెల్పి బ్రహ్మవీక్షాని | చనినిజలోకంబునకును జనపతియవుడే |
హనుమంతు బిలిచి దయతో | గనుగొనియిట్లనియె మదిని గళగళపడు
రాముండు హనుమంతు గాశికిబంపుట.

చుకొ|| ఉ|| ఋషిజూచిరచ్చునగసత్యసమేతుడవై యనుజ్ఞను | బూనిధరా
తలంబుననుభూరిపరాక్రమమొప్పుధీరుడై | మానితవార్ధిదాటిఘనమీత్యర
మొప్పుగ లంకజొచ్చివె | న్నూనికపిథులన్నిటిని పొందుగగాల్చిన మారు
తాత్మజా|| చ|| కనుగొని మోడమంది జవకాత్మజగా దలపోసి ముక్తికి
యో | వనజదళాయతాక్షి యికభావములోపల భేదమేలయా | మనకు
లజుండు సేమయనిమానినికెల్ల నెఱుంగజెప్పియా | వనితహృదంతమంతయు
ను వారకనాకు నెఱుంగజెప్పజే|| చ|| తనువునరక్తపూరముల ధారలుగా
రగ లత్పూణుండు మూ | ర్చనొలయజూచి కన్నులను రౌద్రతనెఱ్ఱగజేసి
కోటియో | జవములదాటిసంజవిని జయ్యనగైకొని వచ్చిలక్ష్మణుం | గ
ని బ్రతికించినట్టియుపకారముజేయవె మారుతాత్మజా|| ఉ|| కాశికిబోయి
లింగమునుగైకొని రావలెబ్రహ్మదేవుడుం | జేసిన లగ్నముకొ వెలయ జె
ప్పెడ జామొకటైవ మించకకొ | భాసిత పార్వతీధవుగృహవర మూర్తిని
నిల్వజేసినకొ | వాసియెలర్చగా భయనివారణమాగడ మారుతాత్మజా||
చ|| అనిన మహావ్రసాదమని యప్పుడె యంజలిశేసి వాలముం | బెనయగ
బెంచిలేచి మదభీషణ గూపముతోడ దిక్కులం | గనుచుహుటాహుటిం
జనియెగాశికి నందున విశ్వనాథునికొ | వినుతులొంర్పియంత గపివీరుడున

రాఘవుండు శివలింగ వ్రతివచేయుట

ర్మదజేరె నాటికికొ|| ఉ|| అందున లింగ మొక్కటి రయంబున జక్కగనెత్తి
నెత్తివై | బొందికచేసి నిల్చుకొని భూమిపయింజనుదేర రాముడుకొ |
ముందయుపోయె లగ్నమనిమచ్చుట నచ్చటనైకతంబుచే | బొందికచేసి ని
ల్పెనతి భూరిప్రభావము గల్గులింగముకొ|| చ|| తరణికులాల్లిచంద్రుడు వి
ధానముతోడను జిత్రమందు నోం హరహరయంచునగ్గుమిడి యానన
ముకొ బహుదూపదీపము | ల్గరువకనిచ్చి మానమున మంత్రముచెప్పు
చు బిల్వవ్రతమాకొ | విరులు ధరింపజేసి వరమేళ్వయిగూర్చినుతించి ముప్ప

శ్రీపట్టాభిరామాయణము—ఆ. ౧

క్కుచు॥ ఉ॥ శంకరనిన్నును దెలియజాలక భేదముచేసి యాత్మలో ।
 మంకువహించి దుర్మతులుపాపసమృద్ధిని బొందుచుండరే । సొంకముభ
 క్తితో చరణపూజలు చేసెడివారి ముక్తిని శృంగతగాగ గూర్చుదయఃజన్య
 నబన్నగరాజభూషణా॥ వ॥ అని వినుతించెదదనంతరంబ॥ చ॥ అవనిజలేచి ప
 చ్చివతీయందున భక్తిచెలంగపార్యతీ । భవునకు మ్రొక్కి సైకతముభాసు
 రమొప్పగ దీర్చిస్కందుని॥ సవణతోడ పూజలునునల్పయధావిధి ధూ
 వదీపముల్ । అవిరళభక్తితో నొసగి యాత్మను బ్రస్తుతిచేయుచు డగ॥
 వ॥ తదవసరంబున నగ్నదాశీరసివాసంబున లింగంబొకటిగైకొని నియ
 మితకాలం బతిశయించెననిభయకంపిత దేహుండగుచు మనోజవంబున వచ్చి
 సైకతాకారలింగంబు బ్రతిష్ఠ చేసి యభిషేకంబుగావించియున్న సమయం
 బున వచ్చిసీతాసమేతుండగు శ్రీరామచంద్రుని గనుంగొని ప్రణమిల్లి మా
 రుతాత్మజం డిట్లనియె॥ శా॥ దేవా కాశీకిబోయి యీశ్వరునినే దీప్తింబు
 గాదెస్తినే । భావంబెంచితివో యిద్దర్హమనుచు భావింకవోనేనునీ సీ
 వాయోగ్యుడగానో సైకతముతో శీలంబుగా లింగముం । గావించుబని
 యేమి దీనికొకటింగావింపు శీఘ్రంబున॥ చ॥ కనలి మహావిషాదమున
 గద్గదకంఠముతోడ నంజనీ తనయుడటాడ రామవసుధాధిప చంద్రుడుకొ
 గిలించినా । యనుజుడు నీవుకొక్కటియ యర్హముగానిది తేదుచున్నా ।
 మనమునవేళయందొగిన మాధవునిల్లి పృతిష్ఠచేసితి॥ ఉ॥ లింగమున
 ట్టు తొల్లిటిది లేదనిపింపుమనంబుగోనను॥ పొంగుమునిష్ఠయంబున భూ
 రివరాకృతి సత్సవృత్తితో । శంగముబెంచియూచి యదియంట రసాతల
 మందు నెంచియు॥ యి గితమి చ లేక మది నేమిదలంచితి దుర్విచారత॥
 వ॥ అనిన శ్రీరాముఁకిట్లయె॥ చ॥ దశరథరాజుండన విధాతకు నైదరంబె
 యూచగా । శశిధరుండిండు దెలియజాలరు నీమహనీయశక్తి నే॥ బశు
 సమబుద్ధిగావున గృపారసమంచ వెనుతహస్తితో । మశకముపొరునాదు
 రభిమానముగాదు సురేంద్రీవందితా॥ వ॥ అనిన నాంజనేయునకు దశరథ
 నందనుం డిట్లనియె॥

హనుమంతుడు లింగంబు బ్రతిష్ఠించుట.

ఉ॥ మారుతి చంద్రశేఖరునిమంచి ముహూర్తమునందు నిల్చునీ ।
 పేరిటనొప్ప భూజనులు భేదముసేయక ముందుపూజవి । స్తారముగాగజే
 యుదురు శాశ్వతహా నుకృతంబుగల్గునీ । తీరమునందు నిల్చుమనిజెల్పిన
 మారుతి సంతసంబు॥ మ॥ చనిభూతేనునిల్చి యర్చనలు సాష్టాంగం
 బులు జేసివే । జననాధాగ్రిజితేర రామవిభుండున్నతుష్టుడగంధమా ।
 దనసుగ్రీవ విభీషణాదులను సందర్శించి యీసేతు । బంధనముజూచిన

వారికి నుఖమగున్ ధర్మంబు జేకూలుతన్ || ౧౩ || పూర్వబాదులు బ్రహ్మ
హత్యలు మహిపాతుంబులు స్నాయనీ | తీరంబందువనించి రేనిమరలం దీ
ర్థావగాహంబుచే | ధారాళంబగు సర్వభోగము కరస్థంబై మహారోగము |
త్యేరజాలదు భూజనంబులకు వేచేకూలుబుణ్యంబులున్ || ౧౪ || అని యను
గ్రహించి సీత లక్ష్మణ సమేతంబుగా ససర్వస్వైత్తు ప్రకాశంబగు పుష్ప
కంబుమీద వేంచేయ నిజలప్లవగ ముఖ్యులులేని బ్రహ్మాండ భాండంబులు
చిటిలివడ వివిధధాన్యంబు లొనర్చుచు సంచనాటంబులు సేయుచురాగ
వివతాంగద మ్రొదద్యవిదులు నిజ సైన్యసమేతులై మంలనడువ బుష్పకోపరి
పార్శ్వంబులయందు వివిధరత్న దగ్ధగాయమాన స్యంధనంబుపై శ్రీరా
మాంతః కరణప్రాప్తలంకార వట్టాభిషేకముదిత చిత్తుండగుచు విభీషణుం
డగుదేర మహాభయంకరాకార కాయంబులంగల నిశాచర బృహదంబులు
నిజశతాంగ మాతంగతంగదు రంగసింహశరభ శార్దులవాహనులై పరుశుగ
దాకుంతతోషర చక్రభిండివాల కోదండాద్యాయుధంబులు ధరించికొలువ
మెండుకొనికళంబులుతండ్రిపతంజంబులై వరివేష్టించిశేదముక్తారత్న నిబద్ధమ
ఖచిత హేమ స్తంభోజ్జ్వల మరకతాలంకృత తోరణవిరాజిత రథంబుపైకపి
కులాధీశ్వర్థుడు సుగ్రీవుడుత్సహించి నడువ సేతుబంధనిర్మాణ దక్షుండగు
నలుండుసఖులదనుజాంతకుండగు హనుమ తుడును సమిపంబున విమానస్ప
ర్శించుచునడువరఘవంశజలధి చంద్రుండగుశ్రీరామభద్రుడు సీతాము

శ్రీరాముండు సీతకుం దాను వెదకిన వృత్తాంతం చెప్పెను.

బావలోకపంబు సేయుచున్నదియే || సీజనకజనిచుగాని సౌమిత్రియును నేను
వెనుక నువచ్చియూపిసినమండు బ్రహ్మవల్లభునకుబరలోకక్రిందికి శబరికోరి
నిల్లె చక్కబెట్టెను ! సహకార వల్లవచ్చాయాతలంబున బలవించియుండ
నీ కువ సుతుడు | అరుదెంచి నాడు వృత్తాంతంబు వినిపోయి
తిపిసుల విధునిమాకు | సఖ్యమొనరించె వాలిని సహరించియతనిసామ్రా
జ్య లక్ష్మికి నర్పణయిన | భానుమతునకు గపిరాజ్య పట్టమపుడు ! కట్టితిని
గంపె కిష్కింధగమలనేత్రీ | ౧ || అనిససీతామహాదేవి మహాలోక్తానంబున
శ్రీరామచంద్రుని జూచి యిట్లనియె || ౨ || తారానారీషణీయని | పౌరులు
వల్కుదురు చూడవలెనని మదిలో | గోంక లుప్పొంగెడినా | వారిజశళ
నేత్రిబిల్వ బంపుమువేగన్ || అనినవిని, ఉ || భానుజుజూచి రామనరపాలుడు
వత్సాను సీత ప్రీతిని | మానిని జూడగోరినది మానుగ బిల్వగ బంపుము
చువే | నానతినివ్వ నెంతయును హర్షముతోజలజాప జండు శ్రీ | మాని
తుడైన యంగదకుమారుని బంపెను దారయొద్దకు || ౩ || అతండునతిత్వరిత
గమనంబున సాల రసాలకింశుకాశోక పున్నాగ తమాలహంతాల జంబు

సుగ్రీవుండు చనుచనంగనుండు తారంచిల్వవచ్చుట.

జంభీర ముధూక మంజుళ హింజుళా వకుళ సరళ చందనపీచు మంద మందా
రతిండుక మాకంద కందరాళ సార్వకాల పల్లవిత పుష్పిత ఫలిత స్ఫులిత
వివిధ నికుంజపుంజ వనా నందకరంబును రత్న సౌధాంతర స్ఫటిక వాటికా
మాక్తికాలంకృత వేదికాభిరామంబును నగు కిష్కింధాపురంబుం గపి
కుల రాజ్యలక్ష్మి స్వరూపిణియగు తారాదేవిం గని యంగద కుమారుం
డతి భక్తి ప్రేయస్కాంక్షకంబుగా నభివందనంబులు గావించిన॥ ఉ॥ మొ
క్కిన నందకుంగదిసి మార్కొని దీవనలిచ్చి రాఘవుం । డెక్కడ ను
వాడు । దనుజేంద్రుని రావణునైనయ యుక్తుని॥ సుగ్రీకుండ గించినాడె
రణసూనుడు లెస్సగన్నవాడెగా । యక్క-మలాక్షి సీత మనుజాధిపు
గూడి ముఖచియున్నదే॥ వ॥ అనిన నంగద కుమారుం డిట్లనియె. సీ॥ జన
యిత్రిలక్ష్మణ సహితుడై సుగ్రీవ హనుమదాదులుపోయి యాపుడు మాల్య
వంతంబుపై నున్న వసుధీశునకు మొక్కి యను గుణ్యుడై మన యరక-
సుతుడు కపులనువంపె నల్లకలకు మారుతియును నేను గొండలు నోర
నరిగి । దక్షిణంబున వనధరణిధరంబుల వెతకి కాననమున వెతల నొంది ।
తిరిగి సంపాదిచెప్పగా దెలిసి మాకు । తాత్పర్యవృత్తి డమ్మధిదాటిలంక ।
జొచ్చి పురవీధు లన్నిట జిచ్చువెట్టిజనకజను జూచివచ్చెను సంభ్రమమున
చ॥ అతని మహావరాత్రిమము కద్భుత మద్దుచువచ్చి లంకలో । క్షీణితుల
లెస్సగన్నయది సిద్ధము రత్నము మీకుగాను॥ గా । మతినిదలంచి యిచ్చెనని
మారుతి మేమును మొక్కినిల్యభూ । పతిహరిపించి మెచ్చెమన భానుజ
డంతట గార్య మెంచుచు॥ ఉ॥ నేతువు గట్టిపోయె గపిసేనల తోడను
లంకకోటపై । గోతులు నెక్కి సాధములు కూలగదన్ని కవాట రత్నసం
పాత నికేతనంబులను భగ్నమునీసి విహంగ్రతేజులై । ఘాతలుచేసి త
త్పురము గాల్చిరి దైత్యులు తల్లపిల్లగ॥ సీ॥ ధూమాక్షి యూపాక్షుడు
స్థభాదులద్రుంచి భద్రాసురుని నేల పాలుసేసి । కుంభ నికుంభుల గుంభ
కరుని నతికాయ మహాకాయ గలంగజంపి । యింద్రజిత్తుని నిజహతుల
తో సమయిన్పిదశకంతు నిర్జించి గయచెలంగ । లక్ష్మణసహితుడై లంకాధి
పత్యంబు ప్రేయముతో నొసగి విభీషణుండు । భూతనూ జనుగూడి సం
పూర్ణుండ్రు । పగిది బుష్పకమెక్కి సంభ్రమము మెఱయ । నగల నిగ్గర

తార సీతకడకు వచ్చుట.

గణములు సన్నుతింప । గదలివచ్చెను రాముడు కపియుతుండై॥ క॥ జన
కజ నినుజుచెడనని వినయంబుగజల్కె రామవిభునకు సుగ్రీవునియూ

నతి నే తెంచితి । జననీ రమ్మనగ దార సంతోషమునకొక ॥ క॥ పసగలపల్లకి
లోపల । గుసుమాయుధ దంతియనగ గూర్చుండగన । ధైర్యము గపిసైన్యం
బులు ముసురుకొనం బ్రవగచంద్రములు లిరుగడలకొక ॥ సీ॥ తారహార పటిర
ధవభాభి శుభ్రము ల్లాడిబడ ముత్యాల గొడుగులమర బరిశుద్ధ ఘటిక
సత్పాపాణరుచినిభ రమణీయముగు చామరములు వీవ । ఘన వజ్ర భూషణ
కలితహారంబులు కమనీయ వత్సభాగమున మెలయ । మహనీయ మం
దారమల్లికా కుసుమముల్యేణిభరంబున వేడుకలర । రఘుకులాంబుధిచంగ్రు
దౌరామభద్రుకార్యకరణున్దు సుగ్రీవవర్షకీర్తి । కాంతియోజుసదారశృం
గారహార । ఘనగుణాకారక్షీరసాగరవిహారలరుగుదెంచి ॥ చ॥ కనకవిచిత్ర
రత్నవక్త్రవత్సభాషణవత్త్రుమాల్యముల్ । జనకజరామలత్పూణుః సన్నిధినిల్పి
సమస్కరించియో । వజ్రజలయతాక్షముని వందిత దుష్టవివాశనార్ద్రమై ।
జరసము నొందినావు సురసన్నత శ్రీహరిగావవే ననుకొన ॥ చ॥ జనకజవీపుపాప
నివి సత్యము శ్రీసతీవౌదవశ్చయే । మసికొనియాడ నేర్తును మహాంబుధి
కర్మకనీయహాత్మ్యముకొనునురయక్ష కింపురుష సుఖ్యులకైన మవేద్యహా
నుభూజులన నెంతవారునినునన్ను తియింపనన్ను మ్రొక్కెనకొక ॥ మనమును
క్షీరాంబుధిలోజనంబైనారమక్క చెల్లెలవరిసైకనికరముదోచి యిరువురు
ఘనపుష్పంబెక్కి నడువ గాకున్దుండకొక ॥ సీ॥ తాదేవింకాచి యిట్లనియెకొక ॥ సీ॥
ముదితజూడ వెబ్బుచ్యుమూకాద్రీపంపాసరోవర బును మునిస్తావరములుభర
దూషణాదుఃఖండించి యిక్కడ పైడిజంకయుబట్టుకడిగ తావులదె వర్ణకాల
యో రుంబుజువలనెత్తి గోదావరీతీరమందు చిత్రోపలభరితంబులు వెలువు
ర మదగర్వఘోరానూరుల నేలగూల్చినామచిత్రోకూటాద్రీ యిదెచూడు
చిగురుబోడి । భరతశత్రుఘ్నులత్కలలో భయమునొంది । వచ్చి పార్థివ
గాలేదె పట్టమునకు । నదె భరద్వాజుడను మానియాశ్రమంబు ॥ ఉ॥ జాన
కికంటివా వ్రకటచారు మణీమయ గోపురంబులకొక । మానిత కంభముల్ల
గనమండలచుంచిత రత్నదీప్తితుల్యులుకులాది కావ్యవ వ్రభావప్రసాదము
లంగణుబుట్టి । మానిత వైభవాస్పదము మంచి దయోధ్యకు మ్రొక్కు

శ్రీరాముండు భరద్వాజాశ్రమము బ్రవేశించుట.

కోమలీ॥ వ॥ అనుచునిద్విధంబునంజయదేర మహర్షి యగు భరద్వాజుండు
తెలిసి విమలశత్రులగు శిష్యులంబనిచిన శ్రీరామచంద్రుడు సీతలత్పూణ
సమేతంబుగా దదాశ్రమంబు బ్రవేశించి నమస్కారంబులుగావించిన నుచి
తాననంబుల నుండ నిశుబించి మునీంద్రుం డిట్లనియె॥ సీ॥ సర్వేశ్వరీశార్య
సాహసంబులనెంచ దరమానె జూడ విధాతకైన । హరువిల్లు విలుచుచో
యనుజన్ముతో గూడి దండకాటవి యందు దైత్యపతుల । హరియించుచో

వాలినడచి సుగ్రీవునిపట్టంబుగట్టుచో ప్లవగవరుల । గూడిసేతుప్రగట్టి కుం
భినీతలమున దైత్యులజెండాడి దనుజవిభుని । కూల్చుచో చేప గణములు
కూడిజూడ । నపుడె లంకాధిపత్వంబుననురకొనగి । చేవితోగూడి డిక్కు
లుదేజరిల్ల । జచ్చితిరి మాదు భాగ్యింబు వడమతీశ ॥ చ॥ విమలతపఃప్రభా
వమున విష్ణునివాసముగాగ సౌధముల్ । గమకములైన వేదికలు కాంచన
దీప్తితమైవ గేళిముల్ । సమవగుచు శ్రీకాంతమణి శలలురవ్యములై స
మద్యముల్ । నచురికచేరి రాఘవుడు నద్భుత మొంద మునీంద్రుడెంతయున్
సీ॥ భూమిజు త్కూట భూచేవిదోడ్కొని కగరిని నిలిపెను నళిన హితుని ।
సుతుదారతో మెళుక శూనలతో నొక భవనమందుంచె సంభ్రమముతోడ
రావణానుజడయిన రాక్షసాధీశుని గణక హర్షము నందు ఘనతనుంచె
నంగదభల్లూక హనుమదాదులకును వివిలగేహమ్ములు విడిదిజూపె భక్త్య
భోజ్యంబులును లేహ్య పాఠసములు । మేలుకలిపంటకంబులు మృదుల
పక్వ । ఫలములును నేతిబూరెలు పాలుపెలుగు । నుంచివిందొరించెను
నిమిషమునను ॥ చ॥ కడక మహూచబరంబులును గుర్రులూలికలాదిసామ్రా

రాముడు హనుమంతు నయోధ్యకు బంపుట.

లున్ । జనకజ కిచ్చి తారకును స్వర్ణకటంబులు రత్నహారముల్ । వినుతి
నొనర్చి యిచ్చి కపిపీరుల నెల్లను వాదరించుచున్ । ముదమున నొద
మంద రఘుమాన్యునితోడ మునీంద్రు డిట్లనున్ ॥ చ॥ భరతుడు తల్లులాపు
లును శంఖులరాజ్యము మాని చూనియె । గురుతుగ నున్నవాడు మది
గోరి కవాగ్నినిజొత్తునంచునే । ర్పరచినవాడు సేమవునొ పంపుము శీఘ్ర
ముగాగ నొక్కన్ ॥ బుంము కైన మించిదని భూపతి మారుతి జుడి
యిట్లనున్ ॥ శా॥నందిగ్రామముజేరి తత్పురమహీనాథుండు నౌహోయశా
జందంబంతయు దెల్పి సోదరులు నాశైలంబుపైనుండురో । యందైయుం
డురో కాంచిత్తేమములతో హర్షంబు గావి పు షా । ముందేమారుతి యం
చు బలనతడు న్నొదంబుతో మొక్కుచున్ ॥

ప॥ వచ్చుచున్న సమయంబున నచ్చోట॥ సీ॥ భరతుడప్పుడు వగం
బనునాలుగేడులు నిండరాముండెందు నిలచినాఁడో । మాయాపులనురుల
మాయలదగిలెనో విపిన షోధ్యంబుల దపసియగుచు । నెందు జోయెనొ
మన మెల్లెఱుంగ వచ్చు సెనియకుసాపూరి యత్నుడగుచు । శత్రుఘ్ను
గనుగొని సాకేతపుకినిరాజవైయుండునే రాముడలంచివహ్నిజూచ్చెదని
కబ్రాణవాయువులను । నిలువగూడదు జగమెల్ల నీరవంబు । గాంగదోచె
ను శ్రీరామ గతియె నియొండుతి మతిలోననే నొల్లననుచు ॥ చ॥ భరతు
డువల్కు నిట్లనియె, కట్టణమేలను సంపదేలయ్యా కరిహయపైన్యరత్నముల

కాంక్షలునేటికి రామభద్రుడైతిరుగఁ పోయె నేమయిరో తీవ్రమహనల
మధ్యమంబునన్ । జొరవలెఁగాని దేహములుచూచుట నీచముగాదె సో
దరా॥ వ॥ అనిభరతుడు॥ ఉ॥ తమ్మునికొగలించుకొని తల్లడ మంచుచు
గండ్లనమ్మిపుల్ । గ్రమ్మగరామలక్ష్మణులు కామినిదోడ్కొనిపోయి కా
నలో సామ్మసిలంగనొందిరో యశోనిధులెంచున జిక్కి యుందురో॥ యి
మ్మహిసెచిచూడని యద్దరశోకమున బిడ్డదేటుచున్॥ ఉ॥ రాముడు పు
త్యసంధుడు విరాడితలేవఁడ రావడే నో । భూమిజయేమియై చనెనో
భూపరాక్రమిశాలి లక్ష్మణుం । దేమిగన్నవాడో మనుజేంద్రులు నం
గనధైర్యశీలురై సోమముచేతనావలకిజొచ్చిరోయే గుహలందు నుందురో॥
వ॥ అనితలంచి॥ చ॥ గుహకుబురస్కరించుకొనికుండలమేర్పడఁజేసియందు
లోడహనుడతీపురైజేలుగఁదామునదిజలపూతదేవపుత్రై విహితములైన
దానములువేగమి సద్విజ్ఞకోటికిచ్చి యి॥యిహనుభవద్బలైక ముక నిచ్చు
దలంచుచునున్న యత్రతీర్తి॥ చ॥ కనుగొని మారుతాత్మజుడు కల్పితభూ
మ మహానల బుభూ । వనిశిలమెల్లగప్ప నతి వాయుజవంబున వచ్చుచు
న్నోవో । జనపతి రామలక్ష్మణులు చక్కగవచ్చినిల్పిచూడుమి । వన
ములు మానినాకను బావకమించున దూకనేటికి॥ వ॥ అని కూయు
హనుమంతుడు భరతునిగాంచుట.

చువచ్చి చేరి దాడప్రణామంబులుసేసి నిలుచున్న పవపుత్రునిం గనొ
లింగుకొని భరతుండిట్లనియె॥ మ॥ పరమాపుండ్రు ప్రాణరక్షకుడవై
బ్రౌత్యత్వమైనావు భూ । వరుడోరాఘవు డెందువచ్చె నిజమా భాషించితే
చూచితే మఱి తీవ్రానలమండు బాతుయని యీమైత్రశ్వముం జేసెదో ।
తెలుగల్గివరింపురామనిభు డేదేశంబులోనుండెనో॥ అని॥ అతనికివత్తు
మాల్కము లనంతథనంబులు భూషణాబులు । నిర్వితరణమైననాగములు పే
డుకతో ధవళాశ్వయాధములృతికరుడైన రత్నములు మించిగుకూలములి
చ్చిప్రేమతోనతని బురుస్కరించుకొని యాదరణాతిశయంబు సేయగాన్
చ॥ భరతునిజూచి వాయుజుడుభానుజనీం విభీషణాదులుం । గరమనురక్తి
తోగొలువగామిని దోడ్కొనివచ్చిముందుగావరముని యాశ్రమంబునకు
వచ్చెనునిన్ననమస్తభూజుల్ । హరుషమునొందవచ్చునట కాత్మదలంపు
మునిశ్చయంబుగాన్॥ గీ॥ పవనపుత్రుడ నుగ్గీవుమంత్రీవరుడ । రాక్షసాం
తకుడైన శ్రీరాముబంట సంజనాదేవిమాతల్లియైజెలంగు । త్రేమములుజెప్ప
వచ్చితివీతివరేణ్య॥ క॥ అనది త్రగించిభరతుడు । మనమునమోదించి రా
మమహిపతియేయే॥ వనములుతిరిగెనాయేయే॥ పవనను గవించెదెలియ
బల్కుచుచాతా॥ చ॥ అతడెటువంటివాడో మఱియూతనితమ్ముడు నెట్టి

వాదోభూ | నుతచేలువంబుదెట్టిదియో చోద్యముజూతించివా యదాగ్రమా |
మతిహరుషింపరామవిభు మానితత్వేమము శిష్యినావుసం | గతికలుగంగ
బోతువు జగంబులలోన బ్రసిద్ధవృత్తిగా | వ! అనిన హనుమంతుడ్లిసి

హనుమంతుడు భరతునకు రామవృత్తాంతంబు జెప్పట.

యోగీ | పాశుకలోనంగి మీకుసంభ మముమీట | విభుడుసౌమిత్రిసీతయు
విపినకుండు | దపసివరులకు సంభాషణదానములోనంగి | యసునిశిక్షకుడైవ
చ్చి యవనియండు || సీ || మంచవటితీర భాగంబున నొక్క మౌళాలయైన
ర్పి భాసురముగ | బండ్లకైసౌమిత్రి పరశేంచిసూర్యుని ఖడ్గంబుచేత రక్తి-
సుని దుసిమి | కదలగానెఱిగి రాక్షసి శూర్పణఖరోషవభీణంబునవచ్చి గో-
షహరుని మోహింపజే మిశ్రిముగోపమున లేచి యంగహీనముజేసియ
నువబోయి | ఖరునితో జెప్ప విక్రమకలితధైర్య | పీఠపరులను పదునాల్గు వేల
రథుల గదసి సంగరమునకంపకతినులగుచు | వచ్చుచుండగ రిఘువ శివల్ల
భుండు || వ! ఆసంభయ బున లక్ష్మణుగతుంగొని || ఊ | తమ్ముడైన శ్రీమద్దై
లియదారొకనివచ్చెను మిన్నమన్న నే | కమ్మగ సీతతో జూచి య కాసం
సీమకు రక్షణార్థమై | యిమ్మహిమిద నిల్పెనను నిమ్మశరమ్ములు ప్రేర్య
వృత్తితో బాహ్మినివిల్లు చేకొని విభుండుచు నిల్పెను యుద్ధభూస్థలిన || చ ||
అతని మహోగ్రికాంతికి ననంతధర్మదు యనరాక్షసుల్లూడి అల్లది సూ-
ర్యుడొకమాధవుడోయనిఘంకించుచు | జతురత ధ్యమున్నడపసాగగ
గొందఱుశూలహస్తలయి | జతనముసేసి కప్పుకొన జాపశరంబులుపట్టిరాము
డు || సీ || ప్రళయాగ్నికణకులు కడిరితిగ శత్రువర్షములురిపించి వల్లి
కవచ | ములదించితూణీరంబులు ద్రుంచితోనిగదలు తుత్తుమరులుగాగ
మొత్తి | రథములచే డాడి రథికులబరిమాడ్చి మూలంగ హయములమదమ
డంచి సమరభీషణమై సాయకంబులచేత ఖరదూషణాదుల గదిసిమూ
డుఘడియలేపోవిక్రమక్రార్యనజ | వీరులనువారలను దంపివేడ్కనుండ |
నంతసీతాసతినిగొంచు నరిగిహర్షి | తాత్ముడై లక్ష్మణుండునుకన్నుగొలిచి ||
వ! తచనంతరంబశూర్పణఖ! ఊ | లుకకుబోయి రామవిభు లావునుజానకి
రూపుజెప్పని శృంగతలేది రాణుడు స్వర్ణవిభాసితమైన యిల్లనింపొం
కము చేసికుంపగను భూసుతగోరిక తీర్తునంచునా | పంకజమిత్రపంశజాడుపా
ణిధరాయాధ భాసమానుడై || క || బెడిదముగ వెడలియడవిని విడివడిమ్మ
గమపుడుపోవ వెనకలివెలిగా | నడుగులపెట్టుచు దనుజుని | బరవైచినసి
తయంచు బడెనదియు వెనక | వ! ఆమ్మటవిని సీత యిట్లనియె || ఊ || వింటి
వోలేదో వాక్యములు వేగమె లక్ష్మణుపోయి రాముని | న్నెంటనె ణోడి
తెమ్మనిన విస్మయమాననుడయ్య గానలుం | గంటక భూరితైలములుగాం

చుచుబోనగ జంతితాన్మయై । యొంటరిగాగసీత యటులుండగ రావణు
 డేనుదెంచి॥ సీ దశశిరంబులవాని దర్శించి జలజాక్షిభయమందిమూ
 ర్చిలో పడగజూచి । రథముపైనిడకొని రావణుడగుగగా బట్టించుకడ
 ము వడినజంపి । భూరిభయాత్ముడైపురములునగరముల్ జలనిధిదాటినిశ్చ
 యముతోడ । లంకలోనికిబోయిలంకిటిపిలిపింది నెలతుకనొకచోట నిలువ
 బనిచియు డెనిటగానుచంద్రుండు నుగ్గిరైత్తుజంపివచ్చుచు నెగురలక్ష్మ
 ణునిగాంచియేటికరుదెంచితనజెప్పెనేర్పడుంగి దేవికోవలులక్ష్మణదేవుడ
 పుడు॥ క॥ తమవర్ణశాలలోపల గమలాక్షిని గానలేక కలిపళిపడుచు॥
 భ్రమనొంది నేలమూర్చిలి తమకముగాపుకొనిలేది తత్తరపడుచు॥ ఉ॥
 ఓజలజాక్షినివచట నుడకపోయితి చగ్గుమిప్పు డే । తేజములోడ దెచ్చితిని
 దీని బరిగ్రహియింపవేటికే । రాజసమేలనే లలరాముడుగాని దోచియు
 న్నదో । మోజదలచిరావెయ్య మచ్చటదెల్పవె ప్రాణవల్లభా॥ సీ ని
 నుబాసి నిమిషము నిలువనేరండని తెలియదా నాలోడబలుకరాదె యె
 శ్రీరామచంద్రుడు సీత గానక పరితపించుట.

క్కడబోయిన నెదురుగావత్తువు రా కేలయున్నావు రాజగంధియేలోకము
 కకును నేగితెపోనియ్య నాలోకమేనాకునబ్బనేత్రీ । పువ్వులుగోయబోతి
 వో వంచించియసురుడుగైకొని యరిగెనేము । కోరిగోదావలీచుహాతీరమం
 దు పాలతుకలగూడి క్రిడకుబోయినావో । నన్ను భ్రమయింపనెచటనున్నా
 వొసీత । రావె యనిలేచి పిలచుచురాఘవుండు ॥ చ॥ తరుణిరొ నీవులేనిది
 వృధాయయితోచెడి భూమియేల కా । పురములునేల రత్నమయ భూమణ
 చేలములెల్లనేలబంగరుజిగిరాజహంసమణి కాంచికలాప విలాసవిధ్యమం
 దరదరహంస హాస్యవిబుధామర వందిత భూతనూభవా॥ సీ ఆననాతిశ
 యంబు నబ్జరాశికినిచ్చి తాల్చితోగమనంబు దంతికిచ్చి । భావింపమోవి
 బింబిధలంబునకునిచ్చి యలసత నెఱికురులభులకిచ్చి । కమనీయమగుకరకా
 శలగ్నిము లతతాతులకునొసగి సుధారసంబు । పలుకుచిల్కలకిడి తళుకై
 నచెక్కులు నిల్పుటద్దములందునిలిపి నీవు । నెంచబోయితోక్కుపూర్ణ
 దువదన । రఘుకులంబున జనియించి రామనామ మమరగాంతారసీమను
 నతివ నొప్పుగించి పోయినజగతిలో గేలిగాదె॥ వ॥ అనియివ్విధంబున బ్ర
 హ్మణ్య తేజుండగు శ్రీరాఘవేంద్రుడు సీతావియోగవిరహ దోలాయ
 మాన మానసుండై లక్ష్మణుండుచు దానును వెడకుచు మహాపర్వతారణ్య
 దేశంబు లతిక్రమించిపోవుచు॥ సీ సంచూర్ణకరణుడై చండభాస్కరులీల
 నున్నాడులక్ష్మణయుగదవృత్తి । సాంద్రీపర్ణవిశాలశాఖాన్వితంబులై స్థిర
 తరుచ్ఛాయల జేర్చినిలుపు । మన్నభానుండితే డనితలంకుగనౌనబొంకము

గారాత్రీప్రొద్దుగలదె । వలనొప్పుగా బాలప్రాణింబుగలిగిన వాడవు నీ
డనిబ్బంగిదోచె । నధిప యాదిత్యుడైనను నతడుశుద్ధ । మూర్తియైయున్న
వలె లోనమృగము పొందె । నవగవినినతల్లెఱాపూర్ణయౌకట నర్వ । సగు
జోపేత గురుసుత జనకజాత॥ వ॥ అనిచెప్పిదంభించుచు॥ చ॥ అనజుడుగొ

ర్రామచంద్రుండు ఋష్యమూకగి కడకు వచ్చుట.

ల్వ రాఘవుడు సచ్చలశోకదావాన్ని గ్రాలుచు॥ జనిపిదవోమతంబుని
శాలలుదాటి ఫలవ్రసూనముల్ । దశగబ్రిహ్మదేవుండు ముదంబున॥ ర
ముబోసిసాకెనోయనగ రసాలభూరుమామునల్లన తేరిరి రామలత్త్రుణుల్॥
వ॥ అప్పుడునారింజూచిసుగ్రీవుండు॥ నీ॥ శరశరావనమౌలు కరములధోయించి
వచ్చినఋషులౌ భూవరులొపీరు । వాలియనుజ్ఞను వసియించియుండిన మో
నముండగఋష్యమూకమునను । వారి నెఱింగిరా వాయుసుతాయన నౌ
గాతయంచునే నరుగుదెంచి । దశరథాత్మజులకు దండముల్ గావించి యెం
దుండివచ్చితి రెవరుమీరు । శోభితాకారులయినట్టి సురలొనరులొ॥ దేవకే
సరి పుత్రుండ మనజవర్య॥ వ॥ అనిన శ్రీరామ సనుమతంబున॥ నీ॥
లత్త్రుణుం డిట్లను లలితమా సాకేతపురి వరధీశుని పుత్రవరుడు । రవివంశ
లేజుండు రాముండు తమితండ్రి నత్యంబునిలువ భూజాతతోడ॥ బుచ్చపట్టి
ర ప్రాంతంబునందుండ గలుపాత్మకుడు దేవకంటకుండు । మమ్మునువల
చించి మగువనెత్తుకపోవ వచ్చిమతంగుని వలనదెలిసి । భానుసుత సఖ్య
భావము ల్భావమందు । దలచియుండుము నినుజూడ ధైర్యశక్తి । విక్రమం
బులుగలిగెను విమలమతివి । యతనికిని మాకుసఖ్యంబు లమరజేయు॥ వ॥
అనిన నేను॥ క॥ కమలాసముండుచెప్పిన । క్రమమున నీభూషణములు
గనపడెమాకు । నిమలాత్మలార మాతను । సమరంబులగొలు
చుచుండు సాహసమవరక॥ మ॥ అని నేనప్పుడు మౌక్తిక భాను

సుగ్రీవుండు రామునితో స్నేహించుట.

జనితో నాద్యంతము దెల్పింవే । దన లింకేలను సితలంపు నొడవకొ
దైవంబుశ్రీరాముడై చనుదెంచె॥ ననిచెప్పి పిల్చుకొని విశ్వాసంబుబుట్టెం
చి భూ॥ జననాథుగొనిరాగ భానుసుతుడు॥ సాష్టాంగముల్సేయుచు॥
మ॥ జననాథోత్తమనిన్నుజాడకలిగె॥ సామాజ్యముల్యచ్చెనా । తనుపు
న్నీడనియంచు ధైర్యమునసీతాదేవిందెత్తు భూ॥ జనములైచ్చగ సప్త
సాగరములు॥ స్వాధీనమైయుండు నే । పురనైన్యములుపెక్కుగాగలవు
శోపోదగుత్రివానరుల్॥ నీ॥ అని సఖ్యముగొంతయూడి క్షిప్రంభకువ
చ్చిసుగ్రీవుని వాలితోడ । సమరంబుసేయగా సంధించి దివ్యాత్మ మేసి

వాలివిగూల్చి యెల్లరాజ్యభారంబు సుగ్రీవుపాలుగానొనరించి కపులసం
ఖ్యలతోడ గదలిపోయి । దిక్కు-నకొకలకు ధీరోత్తములబంప నేనుదక్షణ
దిశకేగి నేను । నిచ్చ జలనిధి దాటియు జొచ్చిలంక । శంకలేకను లంఖణి
జంపి రూత్రి । నగరమెల్లను శోధించి నలినముఖి । తేమములు దెల్పి
ముద్రికం జేతగొంచు॥ ఉ॥ తేనుముజెప్పలేది వనసీమకురక్షకులైనరాక్ష
స । ప్రామముజేరి యార్పుచును జుట్టునదల్చుగ మష్టిదెబ్బచే । సావజ
ఘోటకాయధ విశారదశత్రుల నుగ్గుజేసిలి । ల్పీడుముతోడ లంక పురపి
థుల నార్పుచు నున్నయ త్తతే॥ గీ॥ మేఘసాధుండు బ్రహ్మాత్మవేయ
మూర్ఖ । గతినిబడియున్న సంధించికతినరోప । కలితదైవప్తిరావణుకడను
నిలువ । ననురనాధుండు రావణుం డాగ్రహమున॥

హనుమంతుండు రావణుని యాలనాడుట.

ఉ॥ వానర దేవదానవు లపార పరాక్రమమగు భీతులై । కోనలు
వట్టివారు జనకోటియు లత్యుములేడు మత్తుడై । కానకవచ్చినాడ విటగా
ర్యములేమి యెవండుమంచె నీ । మాముగాతు జెప్పుమన మన్నన కోధ
దవాగ్నిదేలుచు॥ మ॥ వినరా రావణ దుష్టచిత్తుడ వివేకంబేలలేదా
యెరా । జనమాన్యుండు సురేంద్రరక్షకుడు సీతాస్వంతంబులో దోచక॥
జననిందేదగునో యిదర్హముగునా పైరింతువా నిల్చువా జనగా ద్రోవ యి
కేదిరా శిరములం జెండాడుగాండంబుల॥ మ॥ అపురా రావణ యింక
మిగిలినమా యాడంబరంబేల భూ ధవుడౌరామునిబంట వాయుజుడను
ద్దామ ప్రతాపాగ్నిచే । భువిలో దుగ్గించకపోడు సీశిరములనోగంబు నం
తోషము॥ జనసామర్థ్యము సుగ్రీవగర్వమడచు॥ నత్యంబురా రావణ॥
ఉ॥ శివకోదండముద్రుంచి దైత్యవరులన్యింతించుచున్నామిపై । రవిచంచ్రా
దులుచూడవాలినణచె॥ రాజ్యంబునుగ్రీవుని॥ ధవువింజేసెనువచ్చువానరు
లనోదండై త్రిసీలంకవైభువిలోజొచ్చిన మిన్ను బ్రాకినను నాభూభరపో
వచ్చునే॥ చ॥ అనిన మహోగ్రరాద్రమున నాదనుజేందుడు మంకోతినిండు
నిమెదవీడుగర్వమునదోచినవన్ని యుజెప్పెమిన్న కే । వినవలెనేలపుచ్చమును
వేగమెగాల్చిపురంబులోవల॥ ఘనముగద్రిప్పడన్నలయకాలురీతిగలేచి
రాక్షసుల॥ వ॥ లేచిహనుమంతు వాలంబునకుండైలవటంబులుచుట్టియనలం
బుదరికొల్పిన॥ సీ॥ కార్పిచ్చుతగులగాగర్జించిబంధముల్విడలించికొనిమహావీర
వరులందునిమి సాధములపైదుమికికోటలుదన్ని కనకనిమ్రతరత్న ఖచితమైన
హర్షాన్యులనుగాల్చి యరదముల్విడలించి విద్రుమస్తంభముల్విడచివైచి ।
యగ్రరాసుల చూరలనిచల్లి ప్రాసాద నివహంబులను ద్రొబ్బినిపురుచేసి । క
లితరత్నంబుగైకొని కపులగూడి । వచ్చిరఘుపతి గనిమొక్కివారిజాతీను

శుభముగానున్నదన భానునుతునిలోడ వార్ధికడకేగె రఘువంశవర్ధనుండు॥
 గీ॥ రావణానుజుండు రాక్షసాధిపుచేతఁ | దోయబడుచు భూరిదుఃఖమున
 ను | శరణటంచువేడ సంరక్షణముచేసి | కట్టెదనుజరాజ్య పట్టమపుడు॥
 ఉ॥ వారధిగట్టి లంకవయి వా'రులార్చగ ఘోరరాక్షసుల్ | వారణఘో
 టకాయత విభాసిత రథ్యములందజేయులై | చేరిరణంబునందున వశీకృత
 తేజములొప్ప దైత్యులం | బోహతంబు సేయగను భూవర పుక్తిము
 ఖుండు ధీరుడై॥ చ॥ జగడముచేసి రావణుడు సైన్యసమేతముగాగ నప్పు
 డే | జగతినిగూలె నంత దనుజాధిపులమ్ముని రాజ్యలక్ష్మీకిం | దగుననిని
 ల్పి భానునుత దానవభర్తలు గొల్వవచ్చునీ | తెగువదలంపనేల యని తె
 ల్పిగఁగ నైకసుతుండు ప్రీతితో॥ వ | సంతుష్టాంతరంగుండై శత్రుఘ్నునకు
 నిట్లనియె॥ ఉ॥ నీవు పురంబుజొచ్చి సువిసేతుల మంత్రులబిల్పిశ్చిస్తుగా |
 దోవలు చక్కబెట్టుమని తోరణమంతులుగట్టి సేనకుం | దావుల సర్ప
 రించి ధనధాన్యసమృద్ధులుజేసి శీఘ్రమే॥ రావలెనంచు బల్కుగను రాజ
 సముత్పన్నతండు వేగమే॥ సీ | సాకేతపురిజొచ్చి సౌధాగ్రమణిమయ కల
 శంబులనునెత్తి కాంచనాతి | శయనికేతనములు చలువచక్కరములు వి
 మలముల్గావించి విద్యుమముల | బోదెలుసంధించి పూర్ణచంద్రికలందురం
 గవల్లికలొక్కరజిత హేదు | పాగ్గిసాదకతుల విభాసితంబుగజేసి రుభాదు
 లనునిల్పి రాజమంత్రీ | వరులహయగజర ధములవారితముగ పటహదుం
 దుభి నినదము బ్రుజులనకల | జనులసందడి నైకొని సంభ్రమమన |
 నన్నకునుఘోషి యొక్కయు నాయితంబు॥ వ॥ అయ్యెనని విన్నవించినం
 భరతుడు రామునెదుర్కొనుట.

గ్రహున॥ చ॥ భరతుడువైనమై సకల బంధుజనంబులు మంత్రులొప్పు
 లు॥ హరిగజ రథ్యముల్నుడువ సంబుధులేకములైన రీతిగా దొరలు
 బురోహితు బృటులు దోయజనేత్రులు నిండిభేరిభూ | ధరముగలంగ
 సైన్యము లపారముగా జరుదెంచుచుండగా॥ సీ॥ ఆఖిలలోకాధీశు లర
 దముల్పకటించి ముందు యోజనములు మూడునిండ | మహాసీయభద్ర
 శ్రీ మతేభయూధము ల్వర్వతాకారమై ప్రబలిరాగ | దురగముల్కుద
 లించి సరదారువట్టెన కరవాలముద్గర గదలబూని | నడువగా బహుకేత
 నములు విస్ఫుట మొప్పు నందలంబులుకొన్ని యరుగుదేర | గీతవాద్యా
 దినృత్యము ప్రీతిచేయ | బాలికామణిలొకవంక బలసిరాగ | సమరవి
 క్రమ భటులెల్ల సందడింప | వందిగణమెచ్చరికసేయ వచ్చెనతడు॥ ఉ॥రా
 ముని సాదకంబులు విరాజిత మొప్పుగ దెచ్చి పూజచే సేమముచేసి యె
 త్రికొనినిల్పిశరంబునఁ బాదచారియై | భూమిపయింజనంగ ఘనభూషణ

కాంతులుగుల్కు బాలిక । లాఘవరతేయగ్రిక్కిరిసి సైన్యమగొల్వగఁబో
వ నచ్చట॥ ఉ॥ పచ్చెను రాఘవండు మణిభాసి పుష్పకమ్మె నాత్మ
లో । మెచ్చెవిభీషణాదులును మేలనిభానుజ సీలవాఁడుల్ । హెచ్చరికల్
గంబలుక హేతువుచుంచి దటంచుగొందఱు॥ ముచ్చటలాడగా బ్రవగ
ముఖ్యులు నిక్కుచు నిల్పిచూడగ॥ సీ॥ కమరుఁడు తారుడు కో
టిసంఖ్యలుగొల్వ విభవసాంద్రంబుగా వెడలిరాగ । గండమాధనుడు సం
గదమహాఖ్యుడంత కపులతో నడుమనుదగిలిరాగ । బనసుండు శతఃప
ల్లవగముఖ్యులు నూఱుకోట్లబలంబుతోకొలచిరాగ । జాంబవంతుడు లక్ష్మ
సాహస్రసంఖ్యలు భల్లూకములతోడ బలసిరాగ । గజాడు గవయుం
డు ఋషబుడు కరముశౌర్య । సాహసులువె బడిపగా సత్వమమర ।
లక్ష్మణుడు సేవజేయసిలాభివేణి । రమణితోగూడి చనుదెంచె రాఘ
వుండు॥ చ॥ అదె బహుసైన్య సంఘములు హాటకరత్న వతాకదీధి
తుల్ । అదె గజబృంహింతులు నటంచును ఘోటక సైన్యఘోష
ముల్ । అదె చతురంగనిర్ణయము లంచిత మొప్పుగ దూర్యనాదముల్ ।
అదె భరతుండటుచు గపులందఱు వల్కుచువచ్చుచుండగ॥ వ॥ ఇచ్చ
టభరతునకు మారుతాత్మజుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ కంటివెసేవు యా సుమణి
కాంచవ పుష్పకమధ్యమందు భూ । కంటకుడైనరావణుని గయ్యములో
దొటార్చి నిర్జరుల్ । మింటలునిల్పిచూడఁ గపివీరులు మోదమునొడ
సేతచే । యంటిన నిత్యవర్ధనుని నాగమవేద్యుని రామభద్రుని॥ వ॥ తద
వసరంబున దేవగణంబులు దివినుండి కల్పద్రుమానేక సౌరభవపుష్ప
మదయంబు గురియింప రంభాద్యత్సరసలు నృత్యంబులుసలుప మహాస
ముద్రంబులు పొంగినతెఱుగున వానరసమూహంబులా నిశాతంబులు
నిండి వెల్లువలైరాగ విభీషణాది నిశాచర బృందాదులు గ్రమ్ముకొని సా
శేతపురసైనికులు విపులరథమహాగోత్ర గాత్ర మత్తమాతంగ గంధవా
హ గమన తురగాధ్యూహాదులై యెదుర్కొని నానావిధజనభాషణకో
లాహల కలకలశబ్ద భావసంబులమరనిటలతఱిఁగఁజిత్తులులై, భ
రతశత్రుఘ్నులు హనుత్సమేతులై చనుదేర రత్నమయవిమానంబు గ
గంతలమార్గముననుండి మెల్ల మెల్లనమహావైభవంబుతో బృథ్వీతలంబున
కువచ్చి నిలువ నలసీలగజగంధమాదనులు మార్గానుసరణిగా బరాబరు
లు సేయ విభీషణ సుగ్రీవాంగదులు సన్నిహితస్థానంబులనిలిచి వినోదిం
ప దారాదిపుణ్య సతీలలామంబులు జనకజానహేతులై నిలువంబడ భూరి
భేరివంబులు నిండుకొని వ్రోచుండంబుగామ్రోయ బాలవల్లవ జటాకలా
వభూషణ పరమేశ్వరసద్భక్తవిగ్రహుండును నాజానుబాహులతావిభూత

శతకోటికందర్ప సౌందర్యవిరాజితుడును ముండస్థిత నదనారవింద కంది
భితుడును నాకరాజుతెలోచనూడును నగణ్యతేజో విలసనుడును ఇత
ర్వేద వినుత పావన పదయుగళిండును మహాపురుషుండునునగు శ్రీరామ
చంద్రునింగనుంగొని భజిభక్తిపూర్వకంబుగాఁ దత్పరసరోరుహంబు కు
భరతశత్రుఘ్నులు పునఃపునః ప్రణామంబు లాచరించి వరహాపావనియగు
సీతాదేవికిబ్రాహ్మిణియతిగౌరవంబు సౌమిత్రింగరంబులనెల్లకొగలించి
సుగ్రీవ విభీషణాదులకు వినయోపచారంబులు సమర్పించి యానందసము
గ్రభాషలాడుచు నందిగ్రామపురంబు వ్రేవేరించి.

శ్రీరామచంద్రుడు నందిగ్రామంబున నిలుచుట.

సీ॥ భరితాదినిర్మిత ప్రాభవవరత్న సదనంబుననురామ చంద్రు
డౌ॥ ౧॥ నిలిచినుగ్రీవ నిలాంగదాదులు కమనీయులై కెన్ను గదిసియుండ
లంకాధినాథుడు లక్ష్మణు డనుభక్తి జేష్ఠప్రకృతినిల్వ మారుతాత్మ
జుండుముందరనుండ శోభితుండైజాంబ వంతుండుగజుడును బ్రవగవరులు
హెచ్చరింపంగ జా కిహితవుగలిగి । తారకొలువంగ దనుజులుద్ద డవృత్తి
దవిలిసేవింప నె తయు ధర్మకీర్తి । సాంద్రుడై యొప్పె శ్రీరామ చంద్రు
డచట॥ గీ॥ పావనబైననవరత్న పాదులను దెచ్చిసముఖంబుననునిల్చిదే
వరాజ్య భారమువహించిమీదివ్య పాదులను । గొనుచునుచు ముక్తి
భరతుండు వినయమనుర॥ ౧॥ మనతండ్రియైన దశరథ । జనపతి వరమెల్ల
జెల్లె సత్యాత్మకయౌ॥ మనరాజ్య భారమెల్లను । గొనుము ధరావరులు
సురలు గోరినుతింప॥ గీ॥ చిత్రీకూటాఖ్య పర్వతసీమయందు సేనుబ్రా
ర్థింపు బహునాలుగేడ్లు తండ్రి । నాకృష్ణద్ధతి తిరుగాడివచ్చి రాజ్య భార
మందెదనం॥ భూపాలతిలక॥ చ॥ వరమునొసంగుమీ జడను వల్కలము
ల్లగదింకరత్నభా । నురకటకాంగదంబులు బ్రసూనములుం గనకాంబరం
బులు॥ నరులలరంగదాల్పు జననాథుక యాశ్రితభక్తరక్షణం । గరప
రిపూర్ణధైర్య జనకాధిపనందన ప్రాణవల్లభా॥ చ॥ అనిననొకింతసేపు తన
యాత్మనుయోచనజేసిమంచిదేయనిన వసిష్ఠసన్మునులు నచ్చటవహోమము
లాచరించుచుం । ద రసహస్సధేనుయతదానములున్విధిపూర్వకంబుగా ।
గొనకొని చేసిరచ్చటను కోవిదులెల్లను సంతసిల్లగ॥ వ॥ తదనంతరంబ
యందుగొండలు నేర్పరులు శ్రీరామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులుధరి యిం
చిన జటాకలాపంబులు చిక్కులువాయగోరంజీరి సుముహూర్తంబున॥
సీ॥ లావణ్యశృంగార లలనానుజితేజి మంగళంబులు పాడ మహితమై ।
పంచమహావాద్య భరితమొప్పురగాసంకుగితైలము ల్సరగనంటి । యం
టినపిమ్మట నటకదకంబుల స్నానముల్లావించి చంద్రీకావి । కుటములు

నవరత్న భాసిరకేయూర ముకుటము ల్భరకలహణులుదివ్యవతకములురత్న
సంపాన ల్యజ్జమయము । లమరముత్యాలహారము లతిశయిల్ల । గంధక
స్తూరి కర్పూరగంధులగుచు । జనకజనుగూడిశ్రీరామ చంద్రుడొప్పె
వ॥ ఆసమయంబున నతండు॥ గీ॥ పుష్పకమునకు వినతుడైపోయి యిం
ద్ర॥ షణ్మునిజేరుచు నేనును స్మరణసేయు । నందునాలస్యముండక నాత్మ
ణమున । వచ్చిపోవలెననిశెప్పి ప పై నంత॥ పీ॥ శకటమోడశయుత శతకోటి
కింకిణీ ఘననినాదంబులు గ్రొందుకొన॥ బరిపూర్ణవనత్య తురగములి
శ్రీరాముం డయోధ్య కరుగుట.

రుదెస శతసంఖ్యలమరగా వితతమును । గంధకనిర్మితరత్న కలశసహస్ర
ముల్కొదట కేసరిరూపములుసహింకు । పగడాలవట్టల నిగనిగనీలాల
లలితహార్యము లలక్షణముగ । దెచ్చిపారధినిలుపగ దేవితోడ । గూడిర
థమెక్కి మేచేయ కోటిసూర్య । కాంతులుప్పొంగ కపికోటికదిసిండువ ।
రాముడరుదెంచె నిజనగరమున కపుడు॥ క॥ ఛత్రంబు బట్టభరతుడు । శ
త్రుఘ్నుడు లక్ష్మణుండు చామరమేయ । శ్మేతోత్సవమున కపికుల ।
భాతీధవులనుసరింతు దరలుచునుండె॥ వ॥ ఇవిధంబున సాకేతపట్టణన
మానీత రథగజాశ్వ స దోహంబులు పూర్వోత్తర సముద్రంబులై ముం
దుగాబరతేర శ్రీరామపదధ్యానపారీణుడై నిషధాధీశ్వరుడగు గుహు
నింబురస, రిండుకొని ధనుర్ధరులై షోడశసహస్రంబులంగూడి చనుడేర
భానుజ నల నీలసుమేణ కుముద గంధమాదన పరస దధిముఖా గద హ
నుమదాదుబుల నఖండప్రవాణాభీల రోమభీమానల నేత్రభుజబల
యుతులై యిరుపార్శ్వ బులం గ్రొందుకొనకరిఘ్ని గదాశూలచక్రిశోమర
భిండివాలపాశు కరవాలాయుధధనులై యఖండవిక్రము కలితతేజలగు ని
శాచర సముదయంబు కూడి విపుల తేజోవిరాజిత హేమవృందనారోహ
ణంబొనర్చి నిజమంత్రినమేతంబుగా విభీషణాదులు వెంబడింప శ్వేతపీఠసి
లవర్ణాశయ విశదమాకి క కలిత ఛత్రోధ్వజ విరాజితంబుగా రోదసికుహ
రభేదనంబుగా దుండుభిధ్యానంబులు చెలంగ నహల్యశాపవిమోచన త్రి
పురహరమంశిత కోదండఖండితదోర్ధండ బలప్రవర్దనావంశతి భుజబలస
మన్విత దశకంఠదుర్దమగర్వనిగ్రహణ పరాక్రమోపార్జిత కార్తవీర్యార్జు
న సమరవిజయ భార్గవరామవిపుల కురాక్రమారణ్య కుఠారాపీఠవాక్య
కరిపాలనాతిశయసుశీలాచతుర్దశ సహస్రస్యందనఖర దూషణతిగిరనిజశర
నిమిషభంజన మహాబలసమన్విత వాలిసంహరణా ప్లవగాది సుగ్రీవరాజ్య
ఫలప్రదాయకా సేతుబంధనాతిశయ మహావిరావేశ ప్రకాశ సపుత్రుని
త్రదశకంఠ యుతనవృతాప యశోవిరాజిత విభీషణలంకారాజ్యవృదాయ

కావ్రసన్నవిగ్రహో యనియనేకవిధంబుల గీర్తించుచు హోరులునుందుగా
కొందలు చనుదేర మందగమునంబున నికుంజపుంజ లతానంతఫలపుష్ప
శోభిత సరయునదీతీరోత్తరభాగ విశ్వకర్మనిర్మిత ధగద్ధగాయమాన గో
పురపాకారఘోర పరిఘాభీలమణిగణ కవాటతోరణ హేమసాధాగ్రీవ
శస్త్రరత్న ప్రతిఫలితచిత్రితప్రతిమాలంకార రమానందకరంబునగు న
యోధ్యాగర ప్రవేశంబుగావించిఉ॥ అచ్చటి త్న సౌధములు సంబర
చుచితగోపురాగ్రముల్ । అచ్చటిసాలభంజికలు హోటకచిహ్నితమైన గే
హముల్ । అచ్చటి చంద్రీకాంతమణులందు ప్రసిద్ధములైనభీతులుక్ ।
అచ్చటిచిత్రవేదికలు నాపురవీధులు జూచి యేగుచుక్॥ సీ ఎక్కడచూ
చిననింద్రనీలప్రభాకలితగేహముల సంకాశములును । సందోహగూడిగ
న్న హెచ్చులొచంపక సహకారమల్లికా సంద్రమములు । నెచ్చటనిలిచిన
హెచ్చైనవరత్న ఖచితమాప్రాసాద కలశములును । నేపిధులీక్షింప హిత
వృత్తిలక్ష్మికి నాటవట్టగుహేమ హర్ష్యములును । వెలుగు వజ్రాలతలు
పులువిద్రుమముల । బోదెలుప్పొంగ మణిగణభూషణము । గాంధనాంచిత
కలశములకళలుదేర । వారలుచూచి సంకోషవార్ధిదేలి । వ తద్రా
జమాంబుల ననుసరించినచ్చుచున్న సమయంబున॥ యి పురకాంతామ
ణులెల్లభోగమున సుపూర్ణాతిసౌజవ్యగా । సురసౌందర్య కయోవిశేష
ములచే శోభిల్లహేమాన్వితాం । బరరత్నాంబిత భూషణావళుల భాస్వ
ద్విగ్రహకారులై । హరుషంబందుచు దివ్యసౌఖ్యములపై నాస్మల్లగన్నిల్ప
గ॥ సీ మదనమోహనవిభు మంత్రీశక్తులొరాజ హంసలోనవకుసుమా
పురస్త్రీలు శ్రీరామప్రేమఖులజూచి వర్ణించుట.

స్త్రోతతులూ । రేఖమించినచంద్ర రేఖలోయవర జి బొమ్మలోచందనభూ
రుహములూ । రంజితంబగురత్న రాసులోకర్పూర దీప్తులోశంభాది దేవస
తులూ । కమనీయమగుజీవ కళలోకిరంబులో యష్టదిక్పాల కానందసఖు
లూ । యనగదత్పరకామిను లధికభక్తి । జారుహాక్తిక రాసులుస్వర్ణపా
త్రీ । లండుగైకొని యున్నతహర్ష్యములను । నెక్కినిలుచుండి సేనలదిక్కు
జూడి॥ చ॥ కనుగొనవేలకాంగి శుభనామడు వాడెవడన్నరామభూ । జన
పతిసత్కటాక్షమున సర్వసమృద్ధివహించి లంకలో । ఘనబల శౌర్యధైర్య
జయకారణ రాక్షసనాశనుండున । జనపతిపాలుశీలు బహు సైన్యసమే
తుని జూడవేచెలీ॥ క॥ వనచరులు నూటముప్పది । ఘనసంఖ్యలు గొల్వ
ముడుకడలెడివాడే । యినసుతునిమంత్రి కుమారుడు । కనుగొనవే పవను
డిదిగొకమందలొక్కీ॥ సీ అర్బుదసంఖ్యలు సతిశయమైరాగ గంభీరుడైన
యొగడుడువాడే । దళితముర్ఖుట దళములేతేరగా నతడెజ్జోతిర్గు

ఖూడతివకనవె । ఖడ్గమహాపద్మ భల్లూకమలగూడి వచ్చెగదే జాంబవం
తుడితడె । ప్రవగవల్లభులు నేబదిలక్షలమరగా గంధమాదనుదొప్పె కంబు
కంతి । నూరులక్షలవానర వీరవరుల । జేరివచ్చెడువాడు సువేణుడదిగా । శ
తబలినిజూడు వెరుకను సైన్యమైతె । నేలయినచందాననిలిచెలన॥చ॥
నరమతుడైనరామ నరనాథునిచిత్తము సంతస్లి సంత । గరజయశీలుడైప్లవ
గ కారణరాజ్య విభూతిచెంది మందరగిరికోట్లసంఖ్యలు ముదంబునగొల్ప
గవచ్చుచున్న భూవరునిప్రతాపభాస్కరుని భానుజకంటివె గోమలీళణీ
మ॥ సోపాదంబులనిల్చి రాద్రీమున సాక్షాదీర్వరద్రాకృతి॥ ధరణీగర్భము
చంచలింపగ వడిందానబ్ధిలంఘించి యా । సురలుంజూడగ రాక్షసాధిపు
మహాశూలాయుధోపేతుల॥ శిరముల్ ద్రుంచిన మారుతాత్మజుని సచ్చేలా
న్వితుంజూడవే॥చ॥ రమణియుకాకు లక్ష్మి రఘురాముడు విష్ణువు వైరమే
ల యీ । రమణినినిచ్చుట స్తుతిని రావణుడాగ్రహవృత్తి దన్న శాక్రమీము
నుజుంతతోపతిని గాంచినచించియు రామభద్రుచే । నమరినవట్టముఁ గొనిన
నార్యునిభీషణుజూడు భామినీ॥ సీ॥ ఆహరనిద్రాదు లయినసుఖంబులు
మానిరామునిచెంట మహాదరణ్య । భూములుగనుగొంచు భూరికిక్రిమశక్తి
చాపాయుధంబులు సంగ్రహించి యతికాయుగర్వాంధమడచి మాయావి
రకా యింద్రజిత్తునిద్రుంచి రాద్రీముగను । కంకునాకంపన కౌర్మ్యలదును
మాడి దనుజవాధులనెల్ల దునిమిక్కిరి । సాంధ్రుడైవచ్చె నిర్జరులన్నుతింక
గనకమడుమైన దేహసంకాశమలర । గనకమకుటాంగదంబులు గళలుదేర
జేర జేరినలక్ష్మణవీరుజూడు॥ క॥ పదునాలుగేడులడవిని । గదలకతపమాచ
రించి ఘోషమరంగా । మదమొప్పచూడుభరతుని । సదయుడుశత్రుఁ ఘ్ను
డదిగొ జలహతముఖి॥ చ॥ సురమునిపోషుడైత్యకులశూర శిరోహరణైక
దక్షభా । సురశరపాచాపధారణుని సూర్యకులాభిణు॥ దయాబ్ధి సుందర
ముఖచంద్రభాను శుభభామయశోవిభవాభిరామ భూ । వరురఘురామభ
ద్రునిశివాది సురస్తుతు జూడుభామినీ॥ సీ॥ ఆఖిలాటపులయందు నాహార
ములుమాని తపముచేసినిల్లు సఫలమానె । సమధికజ్ఞానవి చారతత్వము
చేత శోభిల్లనిష్టలుచూడనగునె । పంచాగ్నికీలల బరిత్యపులై సదా నిలిచి
ననీరితిగలుగనానె । కాసారజలమధ్య గతులైనమనసుచే వీక్షింకనీలాగుపె
లయనానె । యేమిపుణ్యంబో చూడగా భూమిమీద సగకాసల్యునకృత
మే మనగవచ్చు । సకలసైన్యసమేతుని సౌమ్యచంద్ర । ముఖునికనుగొనవే
లేదిమున్నగుమ్మ॥ సీ॥ హరువిల్లుఖండించి యవనిజగైకొని వెలసెను సీమ
హీవిభుడుగాదె । జయదగ్గిసుతురాము సమరంబులోగెల్చి భాస్లిదేవ
హీవతియుగాదెతండ్రిసత్యమునెంచి తపసియైకానలోవిహరించెసీమహామ

హుడుగాదె । వాలినినొకకోల గూలినినుగ్రీవు బట్టంబుగట్టినప్రభువుగాదె
పుత్రీమిత్రాదిబాంధవ భూరినైన్య । సహితముగబంక్తికంఠులి సంహరించి
జానకీదేవితోగూడెనాంద్రవిభవరథమువయిజూచు రామునిరాజవదన॥ఉ॥
మానినిచంద్రబింబ మనమానమఃఖాంబుజచుందునెన్నగా । మిసవిజాలసే
త్రములుమేలుగగ్గిల్లడ సౌరునూరుసన్మానమునాభిపొన్న తగుచుధ్యముచు
న్నవిభాసహాసయకా । జానకిచూడవేసకల సౌఖ్యముతోడ గథాంతరంబు
న॥ సీ॥ మగువమోహముచేత గగనకేతునిదివ్య ధనువు త్రణబుగోచు
నిమివైచె । జలజాతీకొఱకు వేచనివైడిబింకను విపిసాంతరంబుల వెదకిచం
పె । వెలిదివేదనచేత విశి కాగ్రీమునకును శిలిపెనముద్రంబు నిఖిలమెఱుగ
లలనక్తెరోపించి లంకభస్మముజేసి యసురాధిపతిసేల నణచివేగిసీతజీకొ
నికపుల్లెసేవజేయ । దేవదుందుభినినడమల్దిశలమోయ । గరుడగంధర్వ
నిర్జరగణముదివ్య । పుష్పవర్షంబుగురియించి పొగడగాను॥ ఉ॥ వాసిగ
సేసచల్లగ నవారిగ నశ్వములెక్కికొండలు । నాభిసురదివ్యచక్రములు వ
ట్టుచుగొందరు సందడింప ను । ల్లాసముతోడగొందరు విలాసరథంబులు

శ్రీరామచంద్రుడు నగరము ప్రవేశించుట.

చేరివేడుక । న్వాసియొనర్పమత్తమద వారణసంగము లెక్కికొందరు॥
వ॥ కొలువ నివ్విధంబున సాకేతపురాధీశ్వరుడగు శ్రీరామభద్రుండు
సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్ను మగ్రీవసుమేణ గజ గవయగంధమాదనాం
గదనల సీల హనుమత్సమేతంబుగా ప్రభావిభాసిత కనకరథనిర్మిత మహా
కవాటదేశంబుల నష్టదశాంతిరంబులంగడచి తదుపరిస్థానంబుల శ్రీమ
ద్రామాంబునానుసార చిత్రితప్రకారలక్షణంబులు వీక్షించుచురంభాస్త
భాలక్యత తోరణ విరాజిత సౌధాంతరాళచంద్ర కాంతామణి ప్రభాప్ర
కాశమార్గంబుల సంచరించుచు బరిఘాభీలప్రకార ఘోరమహోన్నతా
కార గోపురస్థానంబు లతిక్రమించుచు నెడనెడగదిలుకొను శుక శారికా
కులంబు దురితశిమిరక్రహార ప్రభావరామనామంబులు మెచ్చుంప సంత
సిల్లుచు మృగమడచర్చిత వేదికాలంకారవిలసిత ముక్తాఫల చిత్రీరంగ
వల్లికల క్షృణాశంబులుచూచుచు దొలంగకమనోహరాంగనల మిసిమిపట్టు
జాళువా జరిబుకుసాని చీరకుచ్చులుజార మణిఖచితస్వర్ణతాటంక ప్రభలిం
బిసాళించురవికలుప్పొంగ పిక్కిటిల్లుచుంగుచమంభాగ్రంబుల ధగద్దగాయ
మాన రత్నావళులుబాఱయ వదిమళిమళిత వికసితమందార మల్లికాకు
సుమదామంబులు వేణీభరంబులుగడలుకొని సుగంధంబులునింప కనకమ
యపాత్రంబుల సీరాంజనంబులుదెచ్చి నిశాభులీయ దివ్యరత్నాలంకృతసిం
హద్వారంబుగాంచి నమస్కరించి రథగజాశ్వంబులుడిగి పరిశుద్ధ నువర్ణ

మయ కవాటవాటంబులు వందశతస్సంఖ్యలు గడిచి యంతఃపురసమా
 పసన్నిధియందుగోమేధిక పుష్పరాగ మరకత వజ్రమణిమయ విభాసితవి
 స్త్రీర సౌధాంతరంబున సీతాలక్ష్మణ సమేతంబుగా శ్రీరామచంద్రుడు
 ప్రవేశించి నిలచినం దలైస్యంబులు పట్టణ ప్రాకార గోపుర మంటపాం
 గణంబులు నిండి తండోపతండంబులై మహావర్ణంబు లుప్పొంగిన జెఱుగ
 గున భూభోతరాళ్లంబులు ఘూర్ణిల దిక్కు భిక్షుంధంబులకుం దార్కొ
 ని సరయునదీతీర వడివక్రఫలపుష్ప వచిరాజితంబుగా క్రికిరిసి పంచ
 నహస్రీయోజాన్మతంబై నిలిచి సింహనాదము చెలంగ వాగ్వి సిత లక్ష్మ
 ణంబుగల వందిమాగధులు కైవారంబుసేయ బేరొలగంబున నిడుకొలు
 వైయుండి యాసమయంబున భరతశత్రుఘ్న చూచి రామచంద్రుడు
 సుగ్రీవ విభీషణాది వీరులకు నివాసస్థానంబుల నేర్పరుపుడని నెలవెచ్చిన॥
 నీ॥ మరకతమణిమయ మందిరంబులుచంద్ర శాలులుప్రాకార సేధములు
 ను । హాటకసర్గోపురాంచితనవరత్న కలశముల్రాసాదనియములును సహ
 కార జంభీరచంద్రాఖర్జుర ఫలపుష్పశోభిత వసతలములు । స్పటికనా
 పానము ల్బంద్రీకాంతోఫల కల్పితభిత్తులు గలిగినట్టి నగరులొనరించినో
 డ్కొనినలినహితుని । నతునిగజగంధమాదనపతుల దనుజ । పతిని సౌధా
 గ్రసీమలభరతుడవుడు । చేచ్చిప్రీయభావణంబుల చెలవమనెర॥ వ॥ తద
 నంతరంబ రాఘవుండు పితృవియోగజనిత శోకాక్రాంతమానసుండగుచు
 సీతాలక్ష్మణసమేతంబుగా గొన్నికత్యంతరంబులుగడిచి సంతతానందక
 ర బల సంతకపురంబుప్రవేశించి॥ నీ॥ ఘనమరాళములేని కాసారముంబో
 లెరాజహీనంబైనరాత్రివోలె । మణిరహితంబైనమంచిపెట్టియరీతి గువల
 యాబులులేనికొలనుభాతి । వాగ్ధేవియునులేని వదనభాగమువోలె బాస
 గభక్తియు లేని పూజగతిని । నుపకారములులేక యున్నసంకదవోలె దన
 రళాంతివిహీన తపముకరణి । పరితంబుగఁగల్గలేని వయసువోలె । సలరుదీ
 పంబు లేనిగృహంబుగతిని । దశరథుడులేని యజ్జ్వలద్వారరక్షి । సుందరా
 నందకరమైన మందిరంబు॥ వ॥ కని తన్నందిరాంతరంబునందు॥ క॥ రవిరశ్మి
 వలనవాడిన । ప్రవిమలలతవోలె జలదమాలికలోను । న్నవిచంద్రీకళజెఱుగ
 గును గవిసినధామమగుదీప కళికచెలువున॥ వ॥ ఉన్నదశరథమహారా
 జ మహిషియగు కౌసల్యాదేవిని మాతృవాత్సల్యంబునం బాడగాంచిభక్తి
 పూర్వకంబుగా దండవ్రీణామంబులాచరించిన॥ క॥ నెరపేదపెన్నిధాంము ।
 కరమరుదుగఁ జూచినట్లుకనుగొనివత్సా । శరణాగతసంరక్షణ । స్థిరమతిస
 ద్దానివిహార శ్రీరఘువీరా॥ ఉ॥ ఎంతతంబుసేసితిని యెంతటిపుణ్యుల
 చరిస్తినో । యెంతటివారికబ్బు జగధీశసురేంద్రీవంద్య శ్రీ । మంతవ

సంతసత్యపరిపాలన పావనజూడఁగల్గెనా । స్వాంతములోనిచింతలిక శా
 ణివహించెను భానువంశజా॥ సీ॥ రవివంశసంభూత రామనీవికృమ గుణ
 ములెన్నియటంచు గణించెను । వీరులబడునాల్గువేలరథ్యుల నొక్కనియి
 మంబులొద్దుంచినిలవ్వవశమే । సాగరంబు లనిజసాయకాగ్రమునందు ము

కొనల్య రాఘవాదుల నగ్గించుట.

త్యంబుపగిదిగా మొనయనగునె । యినజనిజేపట్టి యింద్రజాదెగటార్చి వెల
 సినీశ క్షిదలపనవునె । వర్ణితంబుగ గాసారవనములోనకమలములదెంచు
 మకహాస్తికరణిసకల । బంధువులతోడరావణు బలములడచు భూరిసాహ
 సవృత్తులు పొగడదరమే॥ ప॥ అనిసీతనవలోకించి ప్రేమావేశంబునఁగాగ
 లించి యిట్లనియె॥ క॥ జనకుఁకునుతవు దశరథ । జనపతికోడలవు రాము
 నతివౌదువునీ॥ ఘనమెన్నదర మెనిర్జర॥ వనజభవామలకునైనవారిజనేత్రీ॥ చ॥
 వనజ భవాదలాదిగను వానరరాక్షసకోష్ఠిచూడగా । మినమినరత్నహార
 ములు మేనకెలంగగ రత్నమాలికల్ । ఘనకభరిభరంబు సమకల్పితమొప్పు
 గ హంసవ్రాతముల్ । గనుపడురీతిబావక శిఖాగ్రసుశీలపుగావె జానకీ॥ ప॥
 అనిలక్ష్యునిద్రేశించి॥ చ॥ మదినిచిచారమంద కనుమానముసేయక నన్న
 తోడనం దదలనుమాని కూరిమృగభావ వనాంతరమందు నిద్రచే । దడ
 యకభక్షణిల్విడిచి దాచెడుసోదరుడెందుగల్గునో । సదయగుణాచున్నట్లు
 ధనముత లక్ష్యణకీర్తివర్ధనా॥ శా॥ నిద్రాహారముమాని సేవకుడై ని
 త్యంబుసంతుష్టిగా । ఊద్రంబుల్లవృద్ధిచేనొసగి రోమాభీలజాజ్వల్యతా ।
 రుద్రాకారతబూని శత్రుధర సమాపుండు చిత్రోగ్రుడై । రాద్రోద్వీక్ష
 లదైత్యులకు దునుముచు రంజిల్లవాలక్షుణా॥ ప॥ అనియనునయిచిది
 వించినం గౌసల్యనీడొని యనంతరంబ సీతారామలక్ష్యులు క్రిమంబు
 నగైకేయి సుమిత్రామహాదేవుల భక్తిప్రియపూర్వకంబుగా నభివంధనా
 ర్చనంబులుచేసి హితగోష్ఠిదవలి సుఖాసీనులై యున్న నచ్చటభరతశత్రు
 ఘ్నులు కట్టాభివేకసంతోషాతి శయంబున సుమంత్రాది మంత్రివరులం
 జూచియిట్లనిరి॥ సీ॥ కనకనిర్మితమైన కలశములోకలక్ష భాస్విల్లగానుచి
 పన్నెనట్లు పుట్టముల్లశలత భూరిదానములకు స్వర్ణరాములు మత్తసామద
 ములు దశసహస్రంబులు ధవళాశ్వచయములువిమలధేనులుపదివేలసంఖ్య ।
 లావణ్యశృంగార లలనామణులు నొక్కశతగణంబులు స్వర్ణరత్న । పట్ట
 ములుసత్తమాశ్వంబు భద్రదంతి । చామరంబులు స్వచ్ఛమా శాసమా
 క్షికములు చిత్రాసనంబులు గంధమాల్య । భూషణంబులు దెప్పింపబూ
 నుడిపుడె॥ సీ॥ విభణిమాగ్ధంబులు విభవాస్పదంబుగా గలిగి తోరణములు
 గట్టబనువు । సకలదేశాధీశ జనపాలకుల నెదుర్కొనిగృహంబులయందు

గూర్చుబనుపు | కడలికాస్తంభము ల్కనకసౌధములందువిలసిల్ల నెడనెడని
లుకజనుపు | రాజమార్గంబుల రాజితంబుగమేలు కట్టలెల్లడలను గట్టఁబను
పు | చప్పరములునన్న సత్రింబునుపూర్తి | చేసిరాజునులు విచిత్రపుష్ప
ఫలవిశేషములును గలధౌతచేలము | ల్సగ్రహింపబంపు సంభ్రమముఁ॥
చ॥ ఇనజునిజూచి యిట్లులను నిష్పడెవానరసై న్యపాలురం | బనిచిసమస్తతీర్థ
ములవారధులన్నిటిలోని లోయము | బ్బనివదిస్వర్ణపాత్రలను బట్టుకరావ
తెంచుశిషిపొమ్మనిగరువౌ వసిష్ట ఋషియాజ్ఞవిధంబుగ సంఘటించు
చు॥ చ॥ మంగళవాద్యము ల్పరపారముగా జెలగంగ దుందుభు | ఘింగు
సరోదసీకుహర కల్పముపెల్లగిలంగదిక్కులక | సంగతిగాసమస్తనృపసై
న్యము చక్కఁగ వచ్చియవ్వుడు | ప్పొంగగరాజమార్గములు బూజితమైతన
రారనంతట॥ చ॥ భరతుడు తేజమాదుచునభానుజ నీలువిభీషణుల

భరతుండు సర్వసన్నాహంబు గావించి అన్నకెఱిగించుట.

స॥ ద్దురుని బుస్కరించుకొని కొన్నికవాటములొప్పదాటి సుందరమల
రంగ రాఘవసుభాషితునిధిజూచ్చిభక్తితో | గరములుజేర్చిమొక్కి ఘ
నకార్యము లాత్మదలంచి యిట్లనక॥ సీ॥ దేవేశఛప్పన్నదేశాధీపతులును
జనకేశయముఖ్య మనజవిభులు పుగమలుజూచ్చిరిపూర్తిగాధనరాసులు
నురత్నరాసులు నొప్పెమరి | హయసామజాంధోళి కాన్వితవస్తువు ల్పరి
మితింబైనది ధరణిజేశ | సాగరోదకమును సంగ్రహింపగ గవినాథులు
పోయిరి నాల్గుదిశల నఖిలఋషిమండలంబులు నరుగుదెంచె సీతతోగూడి
వట్టాభిషేక విభవ | సకలసామ్రాజ్యకౌరేయ చక్రవర్తి | గావాయదేవ
మనవినగాదలంపు॥ వ॥ అనిన వినిసంతుష్టాంతరంగుడై శ్రీరామభద్రుండు
వసిష్టవామదేవభరత కౌసల్యాద్యనుమతంబున నగీకరించి సితాసమేతం
బుగాఁ గృతాభిషేకుండైదివ్యాంబర కనకమకుటాంగద రత్నభూషణసమ
స్వీతుండగుచు ననేక గోభూపారణ్య కన్యాదానంబుల విపులకు సంతం
ప్తిగావించి సుముహూర్తంబున శచీసమేతుండగుపాకశాసను కగిదిగివ్యాం
తఃపురంబు వెడలి రథారోహణంబు గావించిన॥ సీ॥ భూచక్రగొడుగులం
బూనివానర వీరవర్ములు నడిచిరి వైభవముగ | విమలాతపత్రముల్వేలసం

రాఘవుండునగరు వెడిలివచ్చుట.

ఖిలు రాగనాలపట్టంబులునతిశ యిల్ల | భూషణకారులు పూర్ణేందువెడ
సలు నిలిచిచిన్మత్యంబులు నిర్వహింప | కటహాదుంధుభి ధ్వనుల్బ్రహ్మాండ
భాండంబు వగిలినట్లుగఁదోచె ప్రజలకపుడు | ముందు వెనుకను జనుడేర
మువముతోడ | హనుమదాంగద నీలనలార్కజాద | లపుడు మొత్తంబుగా
రాగనమరవిభుడు | వెంబడిచగ రఘుపతి వెడలెనగరు॥ వ॥ ఇవిధంబున

శతకోటిభాస్కర ప్రభావిభాసిత గాత్రాంతర హాటకాంచిత ఛరిశుద్ధపీత
కాశేయవాసుండును ముకరకుండలనిచిత్రతర నానారశ్చంద్రుత్తిభరణగండ
స్థలుండును మందస్మితచంద్రికా కలితకలా పరిపూర్ణ చంద్రవదనానంద
కండళిత ఘుమఘుమాయమాన కరిమలక్షిత మృగమద రేఖవిరాజి
తుండును బరిష్కృతకనక ముకుటాంగద ప్రభావిభాసభుజాంతర సమస్త
కుండును బ్రహ్మణ్యదేవుండునగు శ్రీరాఘవేంద్రుడు మందగమనంబున
ముందరనిర్మితరత్నోపల ధగద్ధగాయమాన సలలితహేమ సౌధాంతర ప్ర
వర్తితుడుకూలాంజర చోరగణక గంధధూపమృగవదభాషాధీశ నులచజ
హరిచంద కర్ణమాది వివిధోచితమంగళద్రవ్య సంగ్రహప్రకాశమాన వి
ద్యుమస్తభకలిత కాంచనంభాలుకృత ప్రసూనమాలికావలసిత స్థానం
బును రుక్మరత్నపుష్పరాగో పరివజ్జివైదూర్య పద్మరాగసంఘటిత వివిధ
సింహాకార రాశ్యలక్ష్మీవిలసితంబును మాంధాతుపురుకుత్స పురూరవర
ఘు హరిశ్చంద్ర నలదళరథ మహారాజాది యోగ్యపరిపాలన భద్రాసింహా
సంబులకు లలితోపవార పుణ్యాహవాచనలస్వస్తిమంగళాష్టక నిగ
మాచార సంపన్నులైయున్న రఘువరుండు రథంబుండిగి యాస్థాన పాం
టపంబువ్రవేళించు సయ్యంబున గరుడ గంధర్వ సిద్ధ కిన్నర కింపు
రుషాది నిర్జరసందోహంబులు పట్టాభిషేక సంభ్రామాంతరచిత్తులై గగ
నాంతరంబున గొలువై దేవ దురుభలు మ్రోయించి ప్రసూన వస్త్రం
బులు గురియించుచు భృగుచ్యవన పరాశరాత్రేయ శాత్రూయనవసిష్ఠ
వామదేవపులస్త్యకశ్యపాగస్త్యమైత్రేయ విశ్వమిత్రరుచికాగ్ని మాధ్వల్య
కణ్వదేవశ్రవణ ఋష్యశృంగ కర్వత నారద మతంగ మంకణాగ్గిరస శి
తానంద మండకాల వ్రముఖులైన మహమ్మలుశిష్యకృశిష్యసమేతులై పరి
వేష్టింప చోళసేపాల మళయాళ బంగాళ ద్రవిడదర్భ కర్ణాటలాట మ
రాట మత్స్యకాశ్మీర కొంకణ టెంకణ ముకుంఠలాది వివిధదేశాధీశులు
పుత్రమిత్రకళత్రానుగుణ్యులయి ముండుగరలుగొని రచ్చినిటలతటభుటితకరపు
టులయి సకల దురితతిమిర మూర్తాండుడగు రామునినామంబులు గీర్తించు
చు పురోపునః ప్రణామంబులూచరించి గ్రీకిరిసి మెండుకొని దళంబులు
తండోపతండంబులయిగమకింప గాస్త్రభచేలాంచిత నిగనిగకంఠక విభాసిత
కుచకుంభోగ రత్నమౌక్తిక హారంబులు మెఱయ మదనమోహన ప్ర
సూనసానుకనివహంబుల తెఱంగున మిసిమిగల కసిండితట్టల బుష్పాక్ష
త ధూపకర్పూరతాంబూల సుగంధగంధఖర్జూర గదళికా నారికేళ నవిన
వత్త్రంబులుగైకొని జగన్మోహనాకారు లయి పుణ్యసతీలలామంబులుద
నుదేర నుత్కంఠాతిశయంబున లావణ్యవిభ్రమసంప్రాప్త శృంగారవార

స్త్రీజనంబులేక తాళవల్లకి మృగం గ సుషిరకాంస్యాదిచతుర్విధ వాద్యసా
ధనంబుల జౌశీతి నృత్యవివిధగమనంబుల గళలుకొన భూసురాశీర్వాదం
బులు సెలంగ వయోవిలాస వద్యగద్య రచనా చమత్కారంబుల పది
మాగధుల జయజయ ధ్యానంబులు చెలంగ భరతాదిసోదరులును సుగ్రీ
వాదికపులును విభీషణాది రాక్షసులును జనక శేకయాది బంధువర్గంబు
లును సుమంత్రాదిమంత్రీవరులును బరివేష్టించ జగజ్జేగీయమాన మహా
నామ్రాజ్య ధారేయధుర ధరుండై జానకీ సమేతంబుగా బహిర్మంటకుం
బుం బ్రవేశించిన॥౬॥ నాకమునందు దేవకులనాధుడు భూరియశో పృ
తాపుడై । పాగలుమైపులోమజ విభాసిత మొప్పుగ వైజయంతముం । గై
కొనియుండురీతి జ కాత్మజతో మణిసాధమందుభూ । లోకులు గొల్వశీ
రఘుకులోద్భవుడ తట వచ్చియుండగ॥౭॥ సింహాసనంబురఘుకుల సిం

శ్రీరాముడు సింహాసనా సీనుండగుట

హముపొడగాంచి మొక్కి సేంజనెనే । బ్రహ్మాదులు తను బొగడగ ।
గహ్వరియుప్పొంగ బురుల గణకులతోడ॥ చ॥ హరి యుదయాద్రిచే
రుగతి నర్కకులోద్భవుడంతగాశ్వశీ । వర దుహితాసమేతముగ వర్జితమై
తనరారు గద్దెవై । గరుకులశోద్భవాది మునిక్లృతుభంబులు వల్కరాఘ
వే । శ్వరుడు తదాసనంబునను సమృత్తితో వసియించి యుండగా॥ ౧॥
కలశసంభవముమి గణములు నొకదెస మొనసి యాశీర్వాదములు ఘటించి
ప । పవనజ నీలాంగదాదులు నొకవంక గనకపీఠంబులం గదిసియుండ ।
దాసవపతిమహాదైత్యులు నొకవంక గన్నులకుండువు గాగజాడ । జనక
శాంధవమిత్ర సచివులునొకయొడ మణిమయాసనముల ఘనములొంద ।
సకల దేశాధినాథులు సన్నుతించ । దేవదుంధుభి నినదము ల్దిశలునిండ ।
సురలుమునులును హర్షించ శోభితముగ । గొల్వుగూర్చుండై రఘువంశ
కుంజరుండు॥ ౧॥ భరతుడావేళే ఛత్రంబుం బట్టినిలిచె । నిద్రజిద్వైరిశ
తుప్పు డిష్టముగను । నుభయదిక్కుల మేచేసి విభవమలర । చామరం
బులుసేవగా సంభ్రమమున ॥౨॥ తక్షణంబు ॥ ౧॥ పూర్వసాగరజల పూ
ర్ణకుంభముగొని ద్విరుడువచ్చెను దీప్తిముగను । దక్షిణాంబుధి వారి ద
గైకొనినకుండు వచ్చిచేరెను మహావైభవమున । బిశ్చిమార్జవతోయ
పాత్ర గయకొని జాంబవంతుడువచ్చె సాభ్రమముతోడను తరదిక్కుమ
హాదధిర్ధంబు గొనివచ్చె బవమాన తనయుడవుడు । మొక్కి కలశో
దకంబును ము దుమహిత । వేదికలయందు క్రమముగావించి నిలిపి । నిట
లతటిగటిలా స్తపులులు నైనిలిదియున్న । గురునియనుమతిగొనిమునికోటి
యవుడు॥ చ॥ పూజలుచేసి దివ్యజలపూరితకుంభములెత్తివేదముల్ । తే

జముతో బలింపదివిదేవతలందఱుసంతసిల్లగాఁ | రాజితకి ర్తిమైన రఘురాము
నికి న్నభిషేకమప్పుడే | రాజులుజూడఁజేరిరి సురాసుర సంఘము సంహసి
ల్లఁగఁగ | చ॥ కనకవిభాస పట్టమును గట్టిరి ఫాలమునందుభూరిభూ | ఇతఁ
తికిన్విశాలరుచి సాంధ్ర్యము న్మృగభలక్షణంకశ్రీ | జనకజ ప్రాణనాథునికి
సద్గుణమూర్తికి వైనతేయవా | హనునకు నిర్వతేంద్రియున కంఘ్రిసరో
రుహ సత్యశాలికిఁగ | సీ॥ వామాంకమునను వైభవమైననూజాత దీపింప
పార్వతీదేవిగాఁగఁ | ఉత్తరాంశనరత్న దళితమాపట్టంబు రేఖమించిన చం
ద్రీరేఖగాగ | బూరాభిషేకధారాసలింబులు కమనీయముగు వియంగం
గగాగ | నర సంభవ సుషేణాదులౌ వానర ఘనసైన్యముల ప్రహరణ
ముఁగాఁగ | బవనపుత్రిండు నాదిగా బ్రబలరత్న | భరితమైనట్టిసాము
లు ఫణులుగాఁగ | వామదేవస్వరూపుడై రామవిభుడు | గణనకేక ను
నావేళ జరులుపొగడ || చ॥ అప్పుడు సురేంద్రుడంపె ఘనహాటక కంకణ
మాక్రికంబులుం | దవఃస్థంబులౌమణులు దాపుకీరీటము దివ్యహారము
ల | సుపముగఁబాజాతములు నుత్పలమల్లోకవచ్చి భక్తితో | సఫలము
లాయెనుచు నృపుసన్నిధినిల్చి నమస్కరింపగాఁ | చ॥ అదిధరియించిరా
ఘపుండు నవ్వుడైమాతలిబీతిచేసి సమ్మదముని భూషణంబులు సమంచిత
వస్త్రములిచ్చి బంపెన | మృదినిజెలంగుచున్న తగుమాటిమాటికి సన్న
తించుచుఁ | గదిసెపురందరుఁ దగిన కానుక లిచ్చినతడు పెప్పుఁగ ||
సీ॥ క్రమముకేందుచంపక కాంచనపల్లవకఠాస్య నాసికాకాయవోష్ఠ | మ
ధుకుంభోత్పల మాతంకేసరి కచవయోధర నేత్రగమనమధ్య | రంభా
లతాకుండ రాజీవనతచాప జగనభావహావంత చలనభ్రమతి | తారసైక
తబింబ సారవిస్ఫుటసుచు నఖనితంబాగండ నమ్రవచన | గంధసంభృత
సువీణస కనకరత్న | భరితభూషణమా సభామంటవమున | రాజ్యుల
క్షీసమాన్విత రమణీయగుచు | సీతవిలసిల్లె పట్టాభిషేకవేళ | చ॥ ఇవి
ధంబున బ్రహ్మాద్రామరవందిత విమలవికచసరోరుహ చరణయుగళుం
డును రఘుచంశవయఃపారావార రాకాసుధాకరుండునునగు శ్రీరాఘవేం
దుండు కరుణాకటాక్ష పీఠుణాలుకార ముఖచంద్ర చంద్రికాహాస విల
సన మధురవచన రసనాధురంధరుండై తప్తకాంచన విచిత్రాంబర వివిధ
రత్నోజ్జ్వల మకుటాంగద కేయూరహార కునుమలాంబూలాదు లౌసంగి
కపికుల సింహాసనాధీశ్వరుండై సుగ్రీవాంగదకుమారులకు బ్రయంబున
నలంకరణంబుగావించి కర్పూర తుషారహార ముక్తావళినికరంబులును ర
త్నకటక మకుటాదులును దుకులంబులును సవివయపూర్వకంబుగా లం
కాధిపతియగు విభీషణునికొసంగి శతయుష్ష కా వలయంబులును హేమాం

బరంబులునువచ్చి గజగవయగంధమాదన దధియుఖులను బరితృప్తిబొంది
చి ప్రతీభాస గుచ్చగుచ్చార్థవణిఖచిత్తోర్ని కాదులు కలనీల కీసరిప్రము
ఖులను నవమిలంబుగానిచ్చి గోమేధిక వద్దురాగ మేఖలాభరణాబులు
కుముద జ్యోతిర్ముఖ జాంబవత్సుమేణ మైకద్విదులకునిచ్చి సమస్త వన
చరముహూహంబులకు ననురాగంబున శిర బులహారుమంజి ముత్యాల కీ
లుకుళ్ళాయులును కరంబులకు మణికంకణంబులును గళంబులకు వజ్రాల
హంగంబులును చితంకనలశుభ్రవర్ణంబులుగలదుకూలంబులనొసంగి యంగ
వంగకలిగ వివిధదేశాధిష్ఠులకు నూతన రత్నాభరణాంబరంబులు సమ
ర్పించి పార్థితదయాళుండగుచు పవననందనుని సన్నిహితస్థానంబున గూ
ర్కుడనియోగించి నిజకరకమఃస్పృగ్మగామించుచు ధగద్ధగితమణిగణి నిర్మిత
వలయంబులను విమలతార హారాదిభూషణాంబర ప్రసూనమాలికలను
నిజపాణి తలంబునఁగయికొని యతనికి నలంకరణంబుగావించి కుసుమతాం
బూల గంధంబులొసంగి పిమ్మట ద్యుతిధరిత రత్నహారంబొక్కటి సీతా
మహాదేవి కిచ్చిన॥ ౬॥ మారుతివూది తొల్లి యభిమానముచే సరసీరుహ
క్షీశ్మం । గారముగల్గుహారమును గైకొనరమ్మనికంతమొందునా । హారము
వైవగానతఁడు నంజలిచేసి నుతించి వాలముం జేరిచిన్మత్యముల్పలిపి చి
త్తములో ముదమందుచుండగా॥ ౭॥ చ॥ దినమణివంశభూషణండు లేజము
నొందిన భూషణంబులుం । గనవిచిత్రచేలములు గంధమునుంచి ప్రసూన
మాలిక । ల్లనకునికిచ్చిబంధుజన సన్నిధిగేకయరాజునట్లనే । తనిపి సమ
స్త వానరబుధా ప్రజనంబుల నాడఁించుచు॥ ౮॥ తదంతరంబు॥ ౬॥
భోజనశాలజేరి కపియుఖులతో న్వజనా ప్రవర్గ భూ రాజులతోవిభీషణవి
రాజిత మంత్రులతోడఁ బీటపై । రాజకులాభిసాము డభిరామండు రా
ముండు చేరియుండఁగా దేజములొప్ప భామినులుదెచ్చిరి దివ్యబదార్థశాఖ
ములే॥ ౯॥ మ॥ పరమాన్నంబులు పాయసాన్నములు బిల్బుక్వంబులొనిడ్డెనల్ప
లసంఘంబులు సూచము ల్వడలు నింపెనట్టివచ్చుళ్ళు । నిర్మలహాతోయ
ము నెయ్యిమంచిదధియు నొప్పిబృట్లు చారురుగాయలతోనింఁచిరి మత్త
హస్తీ సిథయానల్పేయవర్ధిల్లగ॥ ౧౦॥ గీ॥ భరతలక్ష్మణ శత్రుముఖు పవవపుత్ర
సకలబాంధవ కపికోటి సహితుడగుచు । భూసుతనుగూడి రాముండు
భోజనంబు । సేసిమణిపామమంటలు వాసియగుచు॥ ౧౧॥ భానుజుఁజూచి
పల్కి జనపాలుండు బంధుసుతాదివర్గము । ల్కాని మదీయకార్యములె
మానన గింపదలంచి లంకపై । బూనిసమస్తదైత్యులను బోగిమహో
గృతవృత్తిలోడసి । మానినిదెచ్చినట్టి ఘనమండినమూర్తులుగారె యింక
రు॥ ౧౨॥ ౬॥ బంధువులై నవీరు బలవర్గములై నను మీరెగాకయే । చంద

మునైనచూడ బురసౌధతలంబులుచేరి రాజ్యముం । బొంది సుతా ప్రమం
 త్రిజన భోగలమున్వసియించి పొందినూ । రిండురువచ్చుచుండసలె నిచ్చటి
 కిం దగుప్రస్తుతంబులకా ॥ చ॥ పత్తిగొతంబులైన నిజప్రణదుర్గములందు
 శత్రువు । ల్బది ముదమందజెండుదురు ముత్త్రులునందలిజాని చోనులం ।
 బ్రతికితిమంచునుండుదురు పాపమురాజులకెందు పుణ్యము । ల్లతమహాహో
 వు సుకరముగాజను జంతువు లెన్నిభంకంకా ॥ చ॥ అనిన విభీషణుడు మ
 తియర్కజ నీలసునేణుడంజనా । తనయులు గుండెర్పులుమనిద త్తెనుం
 దుచులేచి రామనీ । విశాము సద్గుంబు దక్షుపెంపును సొంపునుసిం
 పుమాటలుకా । ఘనములు నేనృపాలు కు గల్గును శాశ్వతధర్మవర్ధనా ॥
 నీ॥ నీదయచేగదా నిజనైన్యసందోహ పతులయివచ్చుట పరమపురుష ।
 నీమహాత్వముచేత నిజవధూసహితులై యుండుటనదికాదె బూరిశ్లోక
 నీదర్శనంబుచే నిండినభుజశక్తి వరితంబయ్యెను వనుమతీశ । నీకటాక్షము
 చేత నిశ్చయంబుగరత్న సింహసనాసీన సిరులుగలిగె । భరతు లక్ష్మణశత్రు
 ఘ్ను బంధుసమితి । సకలనిర్జరదర్శనసంభ్రమములు । తరగలిగెను నిత్యస
 త్యవ్రతస్త ॥ రఘుకులాంబుధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర ॥ అని ॥ చ॥ గమనము
 లయినజూచి కనకాత్యజ తారకు ప్రీతితోడుత । స్విమలసు రత్నహారములు
 వేడుక చేలములిచ్చి గంధము । ల్గుమము లలంకరించి ఘనసూక్ష్మ
 గౌగిటఁజేర్చెనిపుతో । రమణినిఁ జెల్వెలర్పఁ గపిరాజులు మ్రోక్కిరి
 మోదితాత్మలయి ॥ చ॥ మతియును భానుజ నీల సుషేణ హనుమదంగద
 గజగంధ మాధన విభీషణు ది మహావీరులు రమువంశ వర్ధనుండగుశ్రీరామ
 భద్రునకు భక్తిపూర్వకంబుగా ననేక సాష్టాంగ నమస్కారంబులు
 గావించి భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నులకు నమ్రులయి జక కేకయరాజప్రభృ
 తులకు విసయోపచారంబులు సమర్పించి దశరథ నిహారాజ మహి
 ఘలయిన కాసల్యాసుమిత్రా కైకీయా మహాదేవులచే నూతన రత్న
 భరణ బహుమాన పురస్కృతులగు రఘుకుల సింహసనంబునకు వంద
 నార్చనంబులు గావించి రథారోహణంబుఁజేసి శతయోజన విస్తీర్ణంబుగా
 నిలిచి వానర సైన్యంబులు జయజయ ధ్వానంబుల శ్రీరాముని గీర్తి
 చుచు వాలాభీల నేత్రాసల తేజలయి సింహనాదములఁ బెల్లార్పుచు
 పెంబడించు దైత్యసంఘములు విభీషణుఁజేరి కొలువ భేరిని దంబులు
 ప్రచండముగా రోదసికుహరంబుభేదిల్ల సదయులయి భరత లక్ష్మణ శ
 త్రుఘ్నులు కొంతదూరము ప్రయోపచారంబువల్ల పనుస సంతోష భ
 రితాంతరంగులయి ప్లవగదనుజవతులు తమతమపుంగులు ప్రవేశించి శ్రీ
 రామభద్రునిండలంచుచు పునర్దర్శనంబుగోరుచు నిజసతీసుతాది సహితు

లయి ప్రాపితసుఖభోగముల ననుభవించుచు శుభంబుగా వెలసియుండిరంత॥ క॥ తరుణార్కవంశ ధరణీ । ధరణీసుతప్రీతి దహ్మదయ దర్శితముఖసు॥ దరహాసవిపులకార్ముక । ధరకపరిదురితహాసాశ్రయరామా॥ మాలినీవృత్తము॥ సరసిజనిభ నేతా చారురీతాకళతా॥ నిరకవజయశీలా నిర్మలాహారజాలా తరణికులవతంసా దర్శితానందభాసా భరితగుణముద్రపాహిమాం రామచంద్రా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామరాయణము సజమనోల్లాస కరుణాకటాక్షపితృణాలంకార సరసామృత కవితృతత్వాత్మికయానంద భతసాఖ్యతార కామనస్కళిరాజయోగసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధుర ధర ఘట్టువంశ పయోపారావార సుధాకర కాశ్యపుగోత్ర కాత్యాయనసూక్ష్మశ్రీవేంకటాచార్యపుత్ర లలితపాండిత్య వేంకటరామకృష్ణ ప్రణీతంబయిన శ్రీపట్టాభిరామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు,

ప్రథమాశ్వాసము, సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీమహితహృత్కమలకర ధామాజీమూత దేహదళితాసురసంస్థామా భాస్కరకులయభి రామా కోదండకర విరాజిత రామాగీ॥ అనధరింపుము సుగ్రీవ హనుమ నీల వనస గజగంధమాధన కతులుచనిన । వెనుక శుభవృత్తివిలసిల్ల విభవనకల రాజధోరేయుడైయుండె ర ఘవుండు॥ సీ భూమహంబులుపుష్పభూషణంబువహించెనఖిలధేనువులుచన్నవిసిపితృకావసుమతిఫలసన్య వర్జితంబైయొప్పె బాసెచోరోవద్రవంబు లచట । కనరైరి పుత్రీకుఁఖములు తల్లులుదండ్రు లతివలవైధవ్య మంతదొలగె । దారిద్ర్యదుఃఖము ల్దిరిగెనజసులకు నెలమూడువానలు వెలయగురిసె । నిర్మలంబైనదోయముల్నిండెనదులు । బాసగధాన్యము పోకకుంబుట్టెడమ్మె । బుష్పరసవృన్దలైతోచె భూములంసు । రమ్యమయియొప్పె రాఘవరాజ్యమండ॥ ౧॥ మలినులులేరు రోగకృశమానుష దేహులులేరు దీనులా । నెలవునలేరు కుత్సితమునిండి మహాగ్రహవృత్తిలక్షణం బలరినవారు లేరచట

దుమటంచు పాదపములు భాగిల్ల వల్లినేమి । తముపై బుప్పితమయ్యె
సాంగమున నిత్యానంద సంశీలతే॥ వ॥ అట్టివసంత సమయంబున॥ ఉ॥ జా
నకేగూడి రామజలజాప్తకులుండు సమృద్ధిజెందియు । ద్వాపరము జేరిపాద
పవిత్రానతలంబుల మల్లికాలతా । సూరిశేషముల్లనుచు సాక్షుచుసాలు
చు గుచ్చుకొక్కిరిం॥ ధానములైన చంపకవిధానములం బరిత్యజింపి
చు॥ వ॥ ఇవిధంబున సారసీంతాలలెమారసాల నాంకేశాశోక ఖర్జూర
కదంబినింబ చందనశిచుమంద మందారవట కుటజపాటలీవకుళ నానా
మహిరుహలోఁఁఁఁ య శాఖాకశాఖావిలాసిత లతానందపరిమళ కనుమ
నికరంబులుగడలుకొని కర్పూరపుటరటులముందరం బరివక్ష్వజభీర తరు
సముదయ బులుండాని నిలిచిన ద్రాక్షవందిశ్యనారసి యేలకితీగెలపెగి
లవంగలుంగ నారగవృక్షోపరి పార్శ్వంబులందేజరిల్లిసురపొన్నలుగ్రమ్మి
శైలగన్నేరులనొరసి పారుపన్నీరు కాలువలపైదిన్నెలుఁగడువేరుచప్పురం
బుజేరి వట్టివేళ్ళ నైకతవేదికలంగూడి పరిభ్రమించు లేతయరటులనొర
గు దొంతులఁజేయింతులంగలసి మెలసిన నందివర్ధనంబుల పొంజమితలగు
కదంబసౌగంధిక తరుబ్బుండబంధుర బంధూకృష్ణమంబులకు గిరికింసిపేరు
గలపారిజాతుంబుల చేరువనుద్రాక్ష వల్లికలచప్పురంబులకునింపు పెంపారు
నాగవల్లీదళముల వనంబులుండఁగి కేశకీక్రముక సంపూరిత విద్రుమ ప్రత
తిసందోహంబులడాని చెలరేగినపొదరిండ్లదండ నివురుకొని మొత్తంబు
లైనమిరియంపుదేగెలవిరవుగొని సరిసిజాకరంబులదిన్నెల విరిజాకలపై
వ్రాలి శుకకీకనికరంబుల ననుసరించి చరించు నీలకంఠంబుల సమాహిత
పుష్పపరాగాచ్ఛాదిత పులినతలంబులనింగి నెగయు విహంగసంఘంబుల
కుదెడంగుచూపి మకరందంబుంగోలి మధుకర్పూంకరణంబులకుం దెడ
రి తిరుగుహరిణిపొంతుంబుల నెదుర్కొని యవనితంబులగు దుష్పలుచప్పు
డులు చేయుచు నప్పళింపగ చమరీసమూహంబుల దూరంబునం గనుంగొని
పరిభ్రతసంభ్రతంబులండానివిహించుచక్రవాకంబులంబోలె హరిణిపొంతు
ంబులనినదుంబులందొలంగిమలంబులపై నెక్క గమకించుమరాళంబులుగలి
గిపల్లవవిశిష్ట కనుమఫలభరితంబగు కేళికావనాంతరప్రదేశంబు॥

శ్రీ సీతారాములుద్వాపరవనంబున విహరించుట.

సీ॥ సాంద్యమాసీలతా సౌకర్యమెల్లను చూచితివేమెయో సుంద
రాంగి॥ పుష్పనమృద్ధిచే బొదలెడియిండ్లపైగాంఠించి యన్నావె కంబు
కూరి॥ సహకారభూరుహ చారూరుఫలము లిచ్చుటనునవేడి పుచంచలా
క్షి॥ శాఖోన్నతవిశాల సాలవృక్షశ్రేణి నిర్మితంబులునిదే నీలవేణి॥ పులిత
లచిక్రివేదికా విలసనమును । గదళికాపూరకర్పూర గంధములును॥ మం

జాతరగోస్తసికాయ మూశములను తలచినివోలేదో యీపేశతలిరుబోడి||
 చ|| తరువుల మల్లికాకుసుమ ధామములున్నవి నిక్కి చక్కగాఁ | గరములు
 చాచిగైకొనుము గ్రక్కుననవ్వితివైననంతలో | వరుగయిపోవుసిగ్గుకడి
 ముంచిదిగవనదంకిపంక్తితో | సరియగునా మదేభికుల సన్నిభ యానకురం
 గలోచనా|| చ|| ఆచురినవేణిజూచియు మహార్భటితోడను యుంకఁగించు
 చుక్ || భవరసమూహ మెల్లమఘు పానమునైనదిలేకయిప్పుడే | భ్రమత
 లకెక్కి బుత్రహిత బాధవపాత్రులుగూడి వేడకతో | దమకులమైనవా
 రొయని తప్పకవచ్చిసాభామనీచుజీ | చ|| కొలకులయ దు నీడలనుగోరి త
 పంబులు చేసి యింపుతో | వెలసిసర్వోజుల్లినుచు వేసరినేర్పుదలఁగిలజ్జ
 లో | కలజిలుగొండ హంసలు నెపంబు నిచ్చటనిన్ను గాంచిలో | జలములు
 చేరుచున్నయవి చారునరోరుహ పత్రీలోచనా|| సీ|| కన్నులజూడవు కన్న
 రోయవియేమి తప్పించెనే తలిరుబోడి | చిదిమివైచితివి యీచిగురు
 జొంపములపై మనసునాటి దేల మర్చికంటి | సహకారఫలముల జతను
 గైకొనివిసరి వైచితివేలనే విమలనేత్రి | బొండుమల్లెలకేర బోవకసురపొన్న
 గదిసితివదియేల కమలగంధి తెల్ల చేమ తివువ్వులు మల్లెనిరులు | గోసవడి
 నిందితివియేల కుచుచుధామ | కులనుగబిరిభరంబుపై నిలిపియండ | అత్త
 పాతంబువలది యేర్పరుపనగునె|| సీ|| గజనిమ్మపండ్లు చక్కగగోసితెచ్చుద
 గుచములంటగనిమ్మ కుశుమగంధి | పచ్చివిద్రుమములు గ్రుచ్చిచూపెగ
 గాని వెదకనొక్కఁగనీచి బిసరహాక్షి | మృదులతాతతులెల్ల వెదకకైకొ
 నివత్తుఁ గనులఁదేలింపవే కంబుకంఠి | నీలోత్పలంబులు నెరుంచియిచ్చె
 దఁ గనులఁదేలింపవే కమలపాణి | యనుచుదరహానవదనుడై యచటనచ
 ట | నిలుచుచును మందవనముండు గలసిరాగ | మదనుడెదిరించి నిజమను
 మార్గణముల జాటుకుచూపగ సీతను జూచివిభుడు|| చ|| తనకముమిం
 చివచ్చె నెకదాళగజాలనె కాగిలించిభో | గముగలుగుగముందొసగికాపు
 గమైపోదరిండ్లదండవే | గముగవిమర్శగారవికై కైపుచెలంగఁగచేసియింపు
 తో | సమరతులందునీమదికిసమ్మతిగావిహరింపుజానకీ|| చ|| కడుభరమై మో
 హమిది గైకొని నేర్పువహించివైటవైగడలుకొనంగ హారములు కంపితమై
 తనరారుకొప్పులో | ముడిచిసూనమాలికలపుప్పొడిరాఁగనాకుబుక్కిట |
 స్విడమునొసంగిగీడలకు వేడుకలుంచవే జీవిలేళ్ళరి|| చ|| మనసిజాబారికోర్వ
 ఘనమా యనుమాఁము లేలయొక్కటై వెనకఁబె మోవిపానకము ప్రితి
 వహిల్లగనిచ్చి యంతలో | జనువుదల చిముందొసగి జోసితితులసొక్క
 దంతము | ల్మొనయగనొక్కి సొమ్మసిల ముచ్చటలాడుచురావె కొనులీ||
 వ|| అనియివ్విధంబున వైదేహికిం జతురోపాయంబుల మనోల్లాసంబు గా

వించుచు నిరంతర కామోపభోగంబుల సంతోష్టాంతరంగుండై జలకేళి.
నోదంబులదగిలి పొద్దుపుచ్చుచు ననేక శృంగారవన నగవిహారంబులు
జలుపుచు ఊహనీయ రత్నోజ్జ్వలధగద్ధగాయమాన కనక సౌధాంతరమ్మ
దుల శయ్యాసనంబులుగూడి నిజగాజ ధర్మగుణగణ పరిశీలత్వంబున స
ర్వ సహాధిపత్వంబు సంకీర్తించి నుఖ బుండెనంతః క॥ జనకజకు పృథమ
గర్భం । యనుసంభవమయ్యె కళలు పూర్ణంబగుచు॥ ఘనశ్రీవణ చతు
జానకీదేవి గర్భంబు ధరించుట.

పాదం । బుననువెలసెవృద్ధిలుగ పూజాజికి॥ గీ॥ కనకమయమగుపౌ
జల కమ్మలంగు । దాపితంబైనచు రాలధవళరుచులు । గలిసెనోయనదా
లుపుల్లనముగల్గి । తెల్లనాయెను పుడుభూదేవిసత్తవ॥ చ॥ ఘనఘనమహా
సవల్లనరి గుప్పినకిన్తురేఖయంతలో । చెమటగరంగిప్రాచిదిగ జారెనునా
లలితాంగికప్పడే । గమకమలయ్యె చన్మోనలు గన్నడనైల్యము శోభితం
బుగా । గమనముమందమయ్యె జనకాత్మజకుం గృతమయ్యె దేహము॥
సీ॥ బలిసెనుచుగారు బడలికల్గనియి చ భారమాయెనుగద భాగములు
ను । బొండుంబైతొచె గంకస్థలంబులు మధురవస్తువులంగు మనసు పు
ట్టె । పడుమగప్పడజొచ్చె నానాటికినిగుచి విడిచెను కర్పూర విడెములం
దు । గళలవృద్ధిగమఖ కమలంబుపయిజేరె సేరనాయెనువిరిశయ్య
లంగు । మృత్తికనుగోరసాగెను మృదులపక్వ । భక్త్యములవాఁచు గయి
కొనె పాలుమాలి । కెయును సపూర్ణమై రత్నికీడలందు । సిగ్గుచెన్నొండె
నైదేహి చిత్తమందః॥ చ॥ అవనిజగర్భమాయెనని యత్తలు సంతసమంద
రామభూ । ధవుడునుమోదమంద భరతాదలు బంధువులుల్లసిల్లియా ।
నవనిరసీరుహాక్షికిని నాలుగుమాసములై పిమ్మట॥ సవరణపుష్పము
ల్కుడువసమ్మతినెంచుచునున్నయత్తటి॥ చ॥ తనప్రియురాలునైకవనతా

శ్రీరాముడు సీత నెడబాసినట్లు కలగనుట.

మణిసీతను లక్ష్మణుండున । త్కనకరథంబుపై నిలిపి కన్నులబాష్పముల
పుళింపుచుం । జనిచనిజాహ్నువీతటము సన్నిధి యందువడేర్చి నట్లుగా । గ
నికలకాంచెరాఘవుడు గ్రీకునభీతిలిచింతనొందుచు॥ చ॥ తగఁతుండ
యింకనెటు తాళుచుహయని విస్మితాత్ముడై మగువనుబాసితే యొడల
బ్రాణములుండునె యీశ్వరాజ్ఞయే । వగవుఁజుట్టిల్లజేయునొ సమాగత
కార్యములే తెఱంగులో । తగువగునా యిదేమొయని ధైన్యతనొందుచులే
చిరాముడు॥ చ॥ మఱియు నొక్క రునింజీరి గురుండగు వసిష్ఠమహాముని
దోడ్కొని యిచ్చటికిరమ్మనిపంపిన వల్లెయనివాడును శీఘ్రగమనంబున మ
హాముని యాశ్రమంబుంబ్రవేశించి తద్వర్తమానంబు లెఱింగించిన సత్సం

౩:

ప భవిష్యద్ధంబు దెలిసి శిష్యుల మేలేంబుగా జనుదెంచిన॥ క॥ మునివరు
డువచ్చినాడనిదలవరులుచు దెల్పరామభరణీశుమతా । వినయమునఁ జొక్కి
భక్తిని । గనుకాననమందునునిచి కనుగొనివత్కె॥ క॥ జలజాక్షిని చటనుం
చక । పలుదెలుగుల లత్తుణుండు భాగీరథిభూ । తలమునను నిలిపినాడని
కలగంటిని యింక నేమి గతి పొనినాథా॥ చ॥ అనిననొకింతసేపు తనయా
త్మనుయోచనచేసి తాపకు॥ డవియెనుహాత్మ రామకలయందును గల్గినలక్ష
ణంబు॥ మ॥ సువికారమైవరగు నిందిదియైననుగాని శాంతులీ । వన
మునజేయు తత్పలముదీరి శుభంబులుపొందుజెచ్చెరక॥ సి॥ ఇదిగాక జన
కుని నిచటికిబిలిపించ వలయువైదేహికినిలిచెనైను । నెలలుపుష్పంబులు
నివగావలె శుక్ల పక్షంబుననుభృతు వాసరమున । బరిణామరీతులేర్పరచి
సీమంతుంబు ననునరివగవలె నతులరత్న । చక్రేహాటకదివ్య సహం
బుశాస్త్రజ్ఞు లయినశిల్పులచేత సమరచేయ । వలయు వహేనువేదికా వ
త్త్రుతతుల । గలశములు పంచశతములు గజముగారు । పాడిమొదవులు
పదివేలు వాహనములు । దశశతంబులుదెప్పిపు దానములకు॥ వ॥ అని
చెప్పిన రాఘవే ద్రుడు॥ క॥ మునిసెలవురీతి లక్ష్మణు । ననుజన్మనికనియె
నీవు నవనీధవుడౌ । జనకచిహ్నికతిదోహ్నిని । చనుదెమ్ము హిజా ప్తబం
ధు జనములతోడక॥ చ॥ కలికిన లక్ష్మణానుజుడు పైనముగైకొని ముక్తి
భేరులు । జెగళతంగమెక్కి ఘనసేలువెంబడిరాగమేదినీ । తలముల
తిక్కించి నిజధర్మపరుండయు భోగభాగ్యులౌ । గలిగిన తక్షమావశిని
గన్గొనివందన మాచరించినక॥ క॥ ఆదర్శ మెమరజనకుడు । మోడంబు

జనకుండు రామాదులక్షేమంబు శత్రుఘ్నునడుగుట.

నగొగిలించి ముదితుండైనం । వాడంబులాడిరాఘవ । సోదరుతో జలిమి
గలిగి శోభితుడయ్యె॥ వ॥ ఉచితాననంబుం గూర్చుండజెట్టి జనక మ
హిపాలుం డిట్లనియె॥ సి॥ ధశరథుడేదినీ ధవునికట్టపుదేవి కాసల్యసుఖము
నుగల్గించియె । రఘుపతితోడఘోరాటవులకు నిజపుత్రుబంపినయా ను
మిత్రీశుభమె । విపులకీర్తుల రామవిభు కుబోధింప దలచినకేకయ తనయ
మేలె । పాదకంబులుపూని భద్రాస్రంబుపై జేప్పినభాతుండు సేతుకర
మె । ఘోరదుర్వారవిక్రమ భూరిదైర్య । సాహసులబట్టిచెండాడి శరశరా
న । నములుధరియించియా మేఘనాధుడదర । సమరమునరించు లత్మణ
స్వామి సుఖమె॥ సి॥ హరునికోడండంబు నవలీలగాదుగించు రమణీయు
డైన యేరాజుగలడు । భార్గవరాముని భంజించిజగత్కాఙ్గ గైకొనివెడలనే
ఘనుడులడు । ఖరదూషణాదుల ఖండించియిందోజు కీరత్వమణచనే వి
భుడుగలడు । సాగరోదకములు సాయకాగ్రమునకు భరియింపజేయనే

వృభువుగలడు । గరుడగంధర్వనిర్జర గణములలరశిరశ రాసనపాణియై సమ
 రరంగ । నిపుణుడై లేచి దశకంకు నిగ్రహించి । యెలయు దశరథరామ
 భూవిభుడునుఖుఁడు॥౩॥ పూతప్రిహాక దేవముని పూజితపాద సరోజయా
 త్మభూ । మాత గుణత్రయైక జనమౌగళికల్పిత మంత్రతంత్రసం । ఘాత
 తపస్వరూపహిత కాణకార్యవిహాకమానసీ । మాతసమస్త సేత బుధసేవి
 తయై ముఖయైచెలంగునే॥ ౪॥ అని వేల్చేడిగిరి వారివారియోగతే
 మూత్ర ముంబులదెల్పి జనమహిపాలుంకు శత్రుఁఘ్నం డిట్లనియె॥ ౫॥
 సితాదేవీకుమరు । వ్రాతంబులు నికవలసి వచ్చియుహితసం । ఘాతము
 లు బంధువర్గము । ప్రీతిహల్లంగదాము విచ్చేయగలకు॥ ౬॥ వానిచెప్పిన
 ను॥ అతడానందముబాది బంధువులతోనాందోళికాశ్రేణితో । సు
 తసామతబుధాప్త సమములతో శుండాలసైన్యంబుతో । సుతశృంగార
 మనోహరాంగనలతో నూత్నాశ్వయాధంబుతో । జతహారధ్యనమృద్ధి
 తోడ జనకాత్మనాథుడేతరక॥ ౭॥ సాకేతపురీతలములు । జోకలుగా
 వింది మంచితదళంబు । ప్లోకులుగట్టిపీఠులు । శేఖరశుమరంగళిల్ప
 శిక్షాప్రాధి॥ ౮॥ చంద్రకాంతోపలచకిరమాబ్జులుకనకనిర్మిత చంద్రకాం
 తమణులు । కమనీయతరభిత్రికాలంకృతంబులుచారువిద్రుమలతాస్తంభము
 లును । మరకతవైడూర్యమయమై యిటికలువజ్రపాటవిభాసితములు । స్ప
 టికనిర్మితచిత్రీసాపాతలములు పచ్చలుదాపుగవాత్తతతులు । నాణిమత్స్య
 పుష్పగులయరుగులమరమహితశృంగారమగునూత్న మిందిరములు శాస్త్ర
 రీతినిజెన్నొందుసౌధములును । భూషణంబైనసాకేతపురముగాంచి॥ ౯॥ రథ
 ముదిగి మొగసాలక । పదిదాటగరామవిభుడు ప్రత్యక్షంబై । పదములకు
 మొక్కి తోడ్కొని । సదనంబుననిల్చి జనకాత్మపతివల్కె॥ ౧౦॥ సీ॥ ఆత్మ
 మాయాన్వితం డైలసిల్లుచుగారణ మహదహం కారనాథ । గుణరూప
 నిజవృత్తి గణవిశిష్టుడవయి పానోద్భవమహా లీలలందు । తేజస్వీవయి
 యెల్లదేహంతరంబుల వ్యాపకుండైనిరూపాధికత్వ । మునుబొందిబోధయై
 మోహరాగక్రియా రహితాద్యతీతమైఁపొనివెలిగి । బోధనిహతుండవౌ
 దువు పొగడరాక । నిగమ సంచారవైభవనిర్జరేంద్ర । సత్యచారిత్ర రవికు
 లజలజమిత్ర రమ్యగుణసాంద్రముకులరామచంద్ర॥ ౧౧॥ జలనిధులునుధరా
 స్థలినల్లమగుతక వసియించు నెవ్వని భయమువలన । బవనుండువర్షతో
 త్పటనల్నేయక విలసిల్లునెవ్వని విక్రమమున । దరుణార్కుడును భూవృ
 దక్షిణంబనిశెంబు సలుపుచునెవ్వని సాహసమున । జ్వలితాగ్ని హో
 తుండ జగమెల్లగాల్చుక యణగునునెవ్వని యాగ్రహమున । నట్టినికును
 నాసుత నర్థినిచ్చి । నాడనాభాగ్యమేమందు నభినసేత్ర । సత్యచారిత్ర

రవికోటి సప్తకగాత్ర । రాజదేవేంద్ర గఘుకులరామహద్ర॥ ౩॥ అరిరవి
కులతేజనిన । ద్విసయోచిత మమరభాగడి వేగమెసీతా । పనితాసము
ఖంబునుగి న్నొనికొసల్యాదినుతుల కోరికలొడవ॥ ౪॥ అచ్చట యుండ
ముతైదువలు సీతకలంకరించుట.

సంత బుణ్యాంగనాజనంబులు సీతాదేవి సీమంత కుతూహలయత్త చి
త్తులయి॥ ౧॥ శుభలగ్నమందుసామజ । నిభయానలు నివహమయ్యునియ
మోదితథూ । విభవంబుగనాసీతకు । నభివేక మొనర్చులది హస్తతను
త్తులై॥ ౨॥ తలకు సంపంగి తైలంబు గలమనంటి । కురులు చిక్కులు
సడలించి కూర్చి వసపు పరిమళంబులు నలుకలు బాహుహస్త । చరణ
ముల బెట్టిబాడిరి జలజముఖులు॥ ౩॥ స్నానంబుగావించి సరిగంచుగల
మంచి చేలంబుకుచ్చులజేర్చికట్టి । చనుక్కువైవడి చక్కనివన్నెలు కలి
గిన నవకంచుకంబుతోడిగి । జడనల్లిజాజులు సన్న మొల్లలు మొల్ల బంతు
లు మందారపారిజాత । ములుచుట్టి కస్తూరితిలకంబుచేదిద్ది చిత్రించిమకరిక
త్పెక్కులందు గనులగాటుకసోగలు గాగదీర్చి యగరుగంధంబు మెడకును
నలదిద్దుట్టి । చుక్కనుయ్యదిద్ది మొగములో సొబగుకనుల । లేటనడమండ
మయ్యె వైదేహీకపుడు॥ ౪॥ మగరాలతకులనిగనిగ చిల్కలతాపినపగ
డాలదండలందు । జెనగుముతైపునరుల్పిత్రహారంబుల మణిహారములును
తామనువుగాను బొందించిపాపట బొట్టిరుగడ చంద్రసూర్యులనిలిపిసికు
ద్ధరన్న । ఖచితమాజమికిలు గమ్మలుగొలుసులు ముత్యాల కెంపులము
క్కరయును । జంపులా మంచిమురుగులు నింపుగాను । బవిరెలునుదెచ్చి
నవరన్నబాసిబందు । సందిదండలతామెతుల్పాలజనక । జాతకుధరిం
కునిచ్చిరి చంద్రముఖులు॥ ౫॥ అవరంజి యడ్డిగలనుసరించినజాతి ముత్య
లవట్టెడ ముద్దుటంగ । రములుమోహలమాల రన్న దేవళములు సరిప
ణ కుతికంట్లుచంద్రరేఖ । కుప్పెరేఖయు జడకుచ్చులు వెలలేనిముంగి
చౌకట్లు మొలకుబసిడి । గంటలుపచ్చల కరకంకణాబులు హస్తకడె
బులుసిస్తువార । ౬॥ నశిరోమణి గజ్జలు కనకనూపు । రములుమెట్టెలు
పాదమూలములసకల । భూవణంబులు నవయవంబులకునిచ్చి శేఖర మొన
ర్చిరావేళ జిగురుబొండ్లు॥ ౭॥ తడనంతరంబు॥ ౮॥ బంధువు లాశ్రితు ల్ను
పులుబొరులు మంత్రులు తమ్ములాపులు॥ ౯॥ మందర సుందడింకునిగమో
చితమంత్రము లుచ్చరించుచు గొండరు భూసురోత్తములుగూడగ రాఘ
వసార్థభౌముడు॥ ౧౦॥ మందిరమందుజేరె మహిమాన్వితుడై సురరాజుకైవ
డి॥ ౧౧॥ భూరాజాంగనవిమ్రమాధరుల సొంపొప్పంగబాలిండ్లపై । హా
రంబు ల్బుసీయాడ బాహులతలం దద్దంబు చెన్నొందనుం । దారోదగచితసీల

వేణులు పదద్వంద్వంబుపై జార శృంగారాకారములొప్పు భూమిసుతకుం
 గైదండలీడేర్చుచున్ || మ॥ జరతావన్నియచీర పాదములపై జార గన్పం
 గారవై ఖియాకంచుకముంజెలంగ మణిసంకాశంబైనహారావళి | తై
 రయం బయ్యెదలోనవేణికటిపై మిట్టాదతాంబూలవా తెరయ్యెన్ ఘుమ్మ
 నలోకమానయగు వైహీదేయంతసతీరగన్ || ౩౨ || చనుచేరం బిచార
 కాంగనలు నిచ్చాశక్తితో భద్రముల్ | భూనమా పెక్కెమలాలవట్ట
 ములు లోకశ్రేణిమోనింపగా | వెనుకొముంరబట్ట జామగములు
 స్వేయంగ దావైభవంబునశోభావలు పాడవిపవనత లోవున గ నెమ బు
 నన్ || ౩౩ || తేలుపయ్యెప్పు కపోలవైభవమతోదేతైన కెమ్మొవితో బల
 మొప్పారిన జానుదేశములతో బాహులతాకాంతతో గళలుండేరసుధాక
 సీతా సీమంతమహోత్సవము.

రాననముతో గంధేభయానంబుతో | పుట్టకైకాంచన సాధభాగమున సీ
 తాభామవిచ్చేసియున్ || ౩౪ || పసిమిగలబాహులతతో శశివదనము కోటిసూ
 ర్య సంకాశముతో దశరథునివెద్దకోడలు | విశదంబుగరామచంద్రు వెను
 కనుచిలిచెన్ || మ॥ వరపీఠంబున దద్వధూవరుల నేమంబొప్పగాకేర్చి భూ
 సురవర్కులురు నౌ వసేష్టమునియున్ శోభిల్ల వేదంబులుం బరిపాటించుచు
 లాజ దూర్వపుత సంపన్నంబైన పాత్రాళి నే గురులై వేది లండునుంచి
 శుభ మొప్పారంగ శీలాత్ములై || ౩౫ || నాలుగుమూల లేపుటది నాలుగు
 వేదిలందు నిండగా మేలగుహోమకుంభములమీదను నిర్మలతోయకుం
 భము లాపులనలంకరించి గలశంబులునాలుగు వేలహోమహా పాలికెలుం
 చి పానకునిభక్తిగగైకొని కార్యతత్రులై || ౩౬ || స్వస్తిపుణ్యాహవాచన
 మును నొనరించి విభవమొప్పారంగ శుభదముగను | హవనంబుగావించి
 హోటకమయ్యెన కలశముల్పృషభను లంపిలవట్ట | ములుగల్గుధేను సమూ
 హంబు నవవస్త్రుచయములు భూసురసంఘములకు | ప్రించి యగ్రహార
 మలాక్షణంబున దత్తంబుచేసి మహోత్తమాశ్వ | వర్ణితమగాగ నొన
 రంగవైభవమున సకలరాజ్యబాంధవ సహితుడగుచు | జనకజనుగూడిరా
 ఘవస్వామివెలసె బద్ధజాధిక సురవరు ల్పొలుతీసేయ || ౩౭ || భూరిభేరిరవం
 బులు భోరుకొనగ | వర్ణితంబుగమంగళవాద్యభేద | ములుచెలంగగనర్తన
 ములకువారి భామినులు మొత్తమైయొప్పు భాసురముగ || ౩౮ || వెలదిధమ్మి
 ల్లముచకును విమలసూత | మమరగాజాట్టి పరిమళమైనకుసుమ | మాల్యము
 లునించిశాస్త్రసమ్మతిగనాగ | మాక్తికముగట్టనిచ్చిరి మదిముదమున || ౩౯ ||
 ఉట్టి సీతా సీమంతవివాహకాలంబు || ౪౦ || తురగములైదువేలు మదతో
 యవిభాస మహోన్నతంబులౌ కరులునుమూడువేలు సవకాంచనచేలము

లారువేలు సుందరులుసహస్రసంఖ్య సుమదామములాదిగ నిచ్చిపుత్రికిం |
 గరుణదలంచిజూచి జనకాధిపుడప్పుడు వల్కెఁజెచ్చెన్ || చ|| అలికులనీల
 వేణి జగదుబవు దృష్టికిగార్యకారణం | బులకును గన్తవైశుభము నొందగ
 బ్రహ్మయురుద్రముఖ్యులుం దెలియగలేరు సీమహిమ దీపరణ్యపె లోక
 మాతనా కులముఃబుట్టినావు ప్రపకోటులు సన్నుతసేయనిచ్చెను || చ||
 తపములు నెన్నిచేసితిన్ దానములెన్ని తలంచియి స్తినో జపములు నెన్నిస
 వ్వితిన్ సద్వ్రతయాగములెన్ని చే స్తినో సఫలముగా ముదీయకులజాతపు
 నైతివిలోకమందు నా తపములుపండెఁబట్టి జగదంబవుగావె త్రిలోకముం
 దరీ || చ|| నినుద శింపనోపుదురు నిర్జరులైనను నిర్వికల్పసా | ధ పరులైన
 ఘోరవనతాపసులైనను వృద్ధులైనయో జననిభవత్కటాక్షమునచాలబ్ర
 సిద్ధముగల్గెబ్రాహ్మణై ననుగడతేర్పుమమ్మ జననంబునుబొందక సేయుమీ
 శ్వరీ || క|| అని భగవతియగుసీతా వనితనునుతియించి భానువంశ్యుడుపను
 కుం దనచతురంగబలంబులు చనుదేరగ ముదముజేరె జ కుడుకడివి ||
 ౫ || కాకుత్స్థుడులోకంబులు నేకంబుగ నేలునుండి హితమతితోదా నేకాం
 తసాధభాగము జేకొనియొకనాఁడు రాజశేఖరుడుండెన్ || అప్పుడు|| సీ||
 శిలుదేరెడుచంద్ర కావిపాచడమిద సరిగెవట్టెలచీరె నొగళింప | వోప
 ట్టరవికలోపల గబ్బిగుబ్బలము త్రిమూబులసరు ల్కుసురుకొనంగ | గొప్ప
 ల్జయందు గుప్పిన సురపొన్న బతులునెడనెడ బంమలింప దాటకము
 లయందు దాపి నవరత్న కాంతులు చెక్కుల గడలుకొనగ | మురిపెమమ
 రంగ దిలకంబుమెఱచుబైబ | తొలగగజ్జెల్ల పదముల గలసిమోయ | పల్ల
 భునిచి త్తమల్లన దల్లక్షిల్ల గుసోత్పల్లబుజేరెను గోమలాంగి || చ|| కరము
 లుచేర్చి మొక్కి తమకంబున జెక్కులునొక్కి యింపుగాన ససములాడి నే
 ర్పుకొనసాగ గొగిటగుచ్చిబాళిము | వృరముగలగ నిబ్బరపుమాటలు
 తేటలసాలి యంతలో | గరుణయెల్లః ప్థ జనకాత్మజరాముని సన్నుతించు
 చున్ || చ|| తమకముమించెరామ యెటుతాళుడు సూనశరుండునితలో | గ
 మకము సేయచున్నిలిచె గొగిటశేర్పకపోయితేని వి | భ్రమమునుజెందు
 మోహమెడబాపగజాలనుజిల్క లేజిచం | దముకనుగొంటివావిహితధర్మము
 గాదికనూరకుండుటల్ || చ|| విడెముఃమగ్నియిచ్చి నిజవేణిపదంబులనొచరిం
 పగా | దొడగినకంచుకంబు దనుదోయి ఘనంబుదోపజెమ్మటల్యెడలజెను
 ర్పబాహువులనొక్కటిగాబెనవైచి కచ్చలోముడిసడలించి తాలువులుము
 ధ్దులుగైకొని మాటిమాటికిన్ || సీ|| భావజాకేళినిబడలితివియధర చానకంబు
 నుగోలుపరమపురుష | విరహోగ్ని కాకను వెలలుపొందగనేల కుచశయ్యప
 యిజేరు కోమలాంగి | మోహసాగరమందు మునిగితేలంగనేల కరవల్లికలు

గొను కమలనయన! చతుర్వక్తులబసట జతనమా యెనొకమ్మనిట్టూర్పుగ
యిక్కొమ్మ నిగమవేద్య! యనుచుసీతామహాదేవి యర్కవంశే । సంభవుం
డైనశ్రీరామచంద్రుతోడ! గూడిరతికేళిదేలుచు నీడులేని వైభవంబుననొ
కమాట పల్కెనపుడు చ॥ వశదళాయతాక్ష యొక వాఁ ఛదలంచిత
జాహ్నుబిలీటి! వసయోస సంచరించి మునికత్తులతో విహరించినత్తునా ।
మనవినిజి త్తగింపు మనుమాగము సేయఁసెల్వొసంగవే । యనినరఘూ
ద్వహుడు మదియంద న యుల్లనితల్లడిల్లుచుక॥ చ॥ కలగనినట్టిరీతి జన
కాగ్నోజగోరె నికేమిసేతునా । తలలిఖరంబుజూచెద యధార్థముగా బర
మేష్ఠితొలియే । కలుషమునెంతజేసితిని కామితభోగములందలేకయీ ।
జలజదళాక్షికానన పిశాలతలంబులు గోరనెటికే॥ చ॥ తొలి వదునాలు
గేండ్లు ఘోరదుర్గమహీరుహవల్లి శంటకం । బులవికరీతఘోర మృగముఖ్య
మహాబ్రతులందు తుత్పిపా । నలదగమెట్టియాతనలు చాలనలేక లతాంగి
యిప్పుడా! తలములుగోరనేల యికదైవశైట్టిదొ యెంచిచూడగలకే॥
చ॥ మఁమునభేదమందుచును మాటిమాటికి విస్మితాత్ముడై । జనకజ
నీదుకోర్కిగొన నాగఁగజేయుదురేపుప్రాప్త ని । న్నజనగూర్చిమంపెద
ను నాత్మతలంపుచు సిద్ధమంచు గా । దని నుజిన్నపుత్తునె యధార్థము
గా నెపుడైన కోవలీ॥ చ॥ వదనముశేష్ఠి మద్దుగొని వాతేరలాని విలా
సమొప్పుగా । జెదకొప్పుదువ్వి మనసిచ్చి కవుంగిటజేసి యేతుదల్మొ
దలునులేని మోహమునముగ్గుచు సీతనుగుస్తరించి లో॥ సదనమునందుని
ల్పి జలజాప్రళులుం డరుదెంచె గ్రీక్కునకే॥ చ॥ అడవము గిడిబూని

శ్రీరామచంద్రుఁ డర్థరాత్రంబున సభకరుదెంచుట.

యొక డంచకువచ్చెను సంతలోలో! గడవలుదాటింద్రితమకలబున గం
చుకులెల్ల గు పుతై । విడివడివెంబడింప రణవీరులు హేచ్చరించు గొ
ల్వఁగా । నడవలుదాటి రామనరనాథుండు పోవగజూచి భీతులై । సీ॥ జన
కతి యీనిశాసమయంబునను నిద్ర తొలగివచ్చుట కేమితోచినదియొ ।
యెంతకార్యములకు నిలువెళ్ళి యీరాత్రి రావలెరఘుపతి భావమేమొ!
కమనీయ సౌధభాగము లందువైదేహి ముచ్చటల్విడనాడి వచ్చుచేమొ!
బ్రహ్మాది సురలెల్లవచ్చినారనినను లత్యమెంచునె యేమిలత్తణంబొ । య
నుచు దవ్వారికులులేచి యరుగుదేర । ద్వారపాలకులునుమది దల్లడిల్ల ।
వచ్చినిలుచుండె గావలివారుభయము నొంది కరవాలహస్తలయి ముందు
రాగ॥ శ్లో॥ వేకువర్కూములాయెనని వేదనబొందుచు గామనీమణి! లోక్
కలువైపుచేసికొని కొవ్వననుంచిన సూనమాలికల్ । జోకగదిద్ధితంబుర
లు సొంపుగమీఁటి ప్రభాతరాగముతో॥ మూకలుగట్టిపాడ బుధముఖ్యులు

కొందరు పెంబడింపగఁగఁ జే॥ మంగళవాక్యమున్ననుచు వచ్చిరి కొందరు పిల్లగోవులం॥ సంగతిగా॥ గమ్యకొని నిన్నుఁగఁగిరియెవ్వ నున్నెఱుఁగఁగఁ తంగ రథబాబులంగొనుచు దల్లిరి గొందరుసంభాభకులు॥ పొంగిగఁగిరి కొందరును భూషణచేలములంది యేగఁగఁగఁ॥ సీ॥ జలతు భములుగొని లలనలుభయఁబంది మజ్జవశాలను బరువులై పో॥ వివిధభూషణములు వినుల వస్త్రంబులు తట్టలవిడుకొని తోలులేగ॥ గంధమాల్యములు కిన్నూర పిఠెమల్పచుకూర్పు జములు నొడిడి ప॥ నానెపత్రధ్వ జంగోలికామ లుకొనితిరిగిచూడక నడవరులు నడుచ॥ త్వరగ భోజనశాలకు వరిగి భక్ష్య॥ భోజ్యములు సేయఁబనిచిరి పాలతుఁగులు॥ కంకిపీఠంబులును పానువులును పరువు॥ దొడ్లు సురటిలువేవేగఁ దెచ్చిరఁపుడు॥ వ॥ తత్సను యంబున॥

చ॥ బురుజులకెక్కికొలకు బోయిరిశూరులు శత్రునాస్తురై॥ పరువులువెట్టి ప్రేషశముపన్నెను దిక్కులఁబండుదట్టమై॥ దురగములై క్కిపీధులను దోలి రాజులుభీకరఁబుగా॥ బురువులువెట్టెగాల్బలను॥ ప్రేమ లైకటనైస్యనాయకులే॥ ౧॥ ఇనకులు శతివేగంబున॥ జనసంఘముఁగొన్వి సభకుఁజనుదెంచి మహా॥ సనయెకి వ్యసనముమ్మర॥ మునఁగలగఁగఁగ నులకాష్టములు వైగ్రహ్యుక్॥ మ॥ తోయూచు నొకసారి పొందదగి నం దైవ్య బుపోనాడులో॥ కలజితిల్లుచు నీశ్వరాజ్ఞ యెటుల॥ బాష్ట్రు చునో యంచు వ్యా॥ కులతంజెంచ ను గోరరానిధిముగ్ధింక వైదేహి యా॥ కలయున్నెడు యథార్థమాయెనని యేకార్యులు లూహింపక॥ చ॥ జనముల దిక్కుచూడకను జక్కగదాతులుగూర్చి పీఠెపై ఘనముగ బాడుచుక్ మెఱయుకామినులందు గటాక్షముంచకం॥ బె కొని గచ్చ వద్యములు దేర్కొనువారిని మోహింపకం॥ జ॥ వరులయినవారల విచారణసేయకయుడి యంతట॥ క॥ ఇనకులుడు గూఢచారుల॥ గనుగొని పురపీఠులందు గలిగినవిత॥ లీనినదిచెప్పరె మామది॥ ననుమానములే ల హితము లహితములయిన్॥ క॥ నీలిగదెల్పుడు యిప్పుడె॥ నానోబుట్టువులనైన నన్నైననుభూ॥ జాతనునైనను విడిచెద భూతలమునహినశీర్తి బొందుటకన్న॥ క॥ కలిగినది దాచిచెప్పి॥ తెలిసినతర్వాత మిమ్ముదెగ టార్పుడునా॥ తలవదియనిం జారులు॥ వెలవెలఁబోవుచును క్షణకిర రాముడు గూఢచారులఁ బురవార్తలడుగుట.

వి॥ యోచితులయి॥ క॥ తమగూర్చిమాషణంబులు సమకూర్చెడివారుగల రెజగతీస్థలిపై॥ గమలాస్తవంశ సాగర॥ కుముదాపుడవనుచు నుతులు గూర్చెదరథిసా॥ సీ॥ కరుణాన్నితందోట ఖలుడైనరావణు ననుజానిజేవట్టి

నదియెగులుతు । పరమపాపనుడౌట బడధూళిచేరాతి సతివగావించితి వ
దియెగులుతు । శాంతవంతుండౌట సామ్రాజ్యములుమాని యడవికిఁగరు
దెంచి తదియెగులుతు । ఘనవిక్రముండౌట దనుజేంద్రుడనకు నెదిరించి
బలిమార్చి తదియెగులుతు । ధర్మవర్తనుండటనుకు దపసివరుల । కథయ
ములనిచ్చి రక్షించు నదియెగులుతు । విపుల బలవంతుడనుటను విశిఖము
నను । నబ్దిజలమెల్ల నిలిపిన యదియెగులుతు॥ శా॥ నీనామోచ్చరణం బొ
నర్పుటలచే నిర్మాలమౌపాపము । లీనాపుండ్రు సర్వలోకములకుం దే
వుండవై ప్రప్తవై । నానాజంతు సమూహరక్షకుడవై నారాయణుండౌ
దువా । గానన్నీకొక దోషముల్లులుగునా కారుణ్య సంభాయకా॥ శా॥
లీలా మానుషదేవప్రతివి మహాలీలాత్మకీర్తింపగా జాలలేదురమేశభో
గశీయనా నామ్రాజ్యము లేవెడక । లీలోనేవెలుగొందు సత్సగుణుడై ని
ర్వేద్యుడై నిత్యుడై । పాలించుగలవాడవాడువు వరబ్రహ్మ స్వరూపుం
డవై॥ చ॥ అనియెడల తెకాని జనులందఱునెవ్వరు నిందితంబుగానని యె
డువారులేరు మఱియెల్లులుపల్కిన పల్కుల్లికనే । వినుకొని విన్నవింతు
భవదాజ్ఞకు భీతిపహించి భూమిలో । వినినదిచి త్రగింపు రఘునీరసుధాకర
సన్నిభాననా॥ చ॥ పురరజకుండు నీచుడును భూరిమదాధుండు పాపక

చారులు రజకునిమాటలు విన్నవించుట.

ర్కుడా । తురు డొకనాడు చేలములు తోచినవన్నియుమూటగట్టి నెం । బ
రమున రేవుజేరి జలభాగములంగల మైలతీసి వే గిరముగ నింటికిగి త
నకాంతను రమ్మనిజేరి యిట్లున్॥ మ॥ ఆవునే యీపరిధానము ల్బయ
మునన్ హస్త బుతో నెత్తవే । జనతోనేగవే । యింద్లయొద్దకును వోజ
న్నీకు మొండామోనే । నపులాటల్ యిడిగాదుపోవె ఘనత స్వత్రుంబు ల
ర్పించవే । కవళంబుల్లొనిరావె గ్రక్కునను లోకశ్రేణిచే భామిని గీ॥ గ
రితనివె నాల్గుగడియలకును దావు । చేరకున్నశాంతి నేయగలను । అని
న రోషగించి యతివయు గొణుగుచు । గోకలెల్లమూపు గూర్చివెడలె॥
చ॥ సదనములందు దూరుచును చాకలిసాని దుకూలసంఘముల్ । ముది
తల చేతికిచ్చుచును ముచ్చటలాడుచు బ్రొద్దుపుచ్చుచు న్నుదుకకయున్న
చీరఁకునొప్పును రేపనియొప్పుజెప్పుచున్నదరికయర్ధరాత్రితనదైనగృహం
బున కేగనాతడున్॥ చ॥ ముఖముగిజేపురింప గడుమోహములేక మహా
గ్రాచిత్తుడై వికటుడునైయిదేమెయెదభీతిదలంపకమి డగాండ్రలోనుకమని
కాముకేకిని బొక్కుగబోయితి కానియంచు గొం । చకమెడలట్టిత్రోచె
వనితాయలు జొచ్చెడవేని దుగించెడన్॥గీ॥ అని నదియిల్లువిడిచియునా
గ్రహమున । బొక్కుచున్ వెక్కి యేడ్చుచు బుట్టినట్టి । యిల్లుజొచ్చిన

యావేళఁదల్లిఁడండ్రు | నాడుకొట్టిన వర్తమానములు దెలియ || కలీ కూం
తు దమవెంట నిడుకొని | పాతకు సదనంబుఁజేరి బులులెనిగుల నీ | నొతి
ని విడచితే భూమిఁ నీతియగునె యనినవాఁడు ననరులులేక || చలీ లొన
లములో ఘృతంబొలికినట్లుగ మండుచుఁ బల్కెరామభూజనపతిఁగానునె
ను చెరపాలనుచుంచిన వత్తిఁదెచ్చికా | దనకను రాజ్యమేల విహితము
గ నాయలువెల్చి వచ్చినం | తనెననిపోయె బొమ్మనిన తల్లిఁపుత్రిని నె
టబెట్టుక || డి|| హీనులనూట లేచునుచు నె చగవచ్చు ద్రివిధమాన
మా | జానకి సాధ్యయైంది నిజంబుగ వహ్నికే దోచు బిమ్మని || నా
నరకోటికిఁ దెలియు వజ్రకి వేద్యము తానునైనమా | మానసమే యెఱు
గు ముఖమందిది వర్ణనగాదు రాఘవా ||

శ్రీరాముఁడు చింతిల్లుచుఁ దమ్ములం విలిపించుట.

చలీ ఘనవిశిఖంబులు శ్రీహాహుతముల నున విధింబు దోపనా |
యినకులతేజుఁ డంతటను నేమియుఁదోచక విస్మితాత్ముడై | మనమునెని
పుచుండ ఘనమానము నైకొని యున్నవిందువు | ల్కనులకు నెప్పలిప
ముఖంజము వెల్వెలఁబోవ నత్తటి || నీ విద్యజ్ఞుల బులు వేదాంతశా
స్త్రము ల్లునతరోక్తుల బ్రసంగములు సేయ | నభి పురాణీతి హాసము
లైరాణికులు రసజ్ఞతతోడఁ గూర్చుపాక | జాతుర్య మహాచగ శాఖా
కశాఖలు కల్పించి కథకులు కథలుదెల్పు | జాతీయరీతుల సచగూర్చుచు
ను బరిహాసకు లాస్యము లాడుచుండ | వడిమోగధులెల్ల నైచారము
సగ | విమల మేతులయిన గాఢకు ల్పీణలమగ | బూనిపాటల నోకొం
త పోద్దజరువ | బ్రహ్మకల్పబులయ్యె భూపాలుఁకును || వా తదవసరం
బున శ్రీరామ చంద్రుఁడు చారునింజాచి మదీయ సవనోదరులు బిలువు
మనిన వాడును సతిత్వరిత గమనంబునం జరి విద్రుమ స్తంభాలంకృతద్వార
క తోరణ విరాజిత నిర్మిత కనక కవాటంబులం జొచ్చి సతీనమేతులయి కు
సుని శయ్యల నుఖనిద్రానంపన్నులయినవారి మేలుకొలిపినిశాసమయంబు
ననేడు శ్రీరామ భద్రుండు కొలువుకూటంబు ప్రవేశించి మిమ్మం దో
డ్కొని రమ్మనిపంచె ననిన సదరిపడిలేచి ముగ్గురుంగూడ యేమియుఁదో
చక చనుచుండ ||

భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు వితర్కించుట.

నీ|| ఎప్పుడైననుగాని యింకుల తేజండు వచ్చునా నిద్రను వదలిన
భకు! శాత్రవరాజులు సైన్య సమేతులయిగూడిరాయేమనగూడదొక | మ
నమిది తప్పులు వి బడియుండనా పురమలోనే వింత బుట్టినదియై! మం
త్తులెల్లను బరతంత్రులయి యుండిరో చనుజులు పూర్వకర్తనమ లెంచి |

సమరములు సేయవచ్చిరో సత్వముమర! దేవతలువచ్చినారోకో దిశలునిం
డి | సాగరముదాటివచ్చెనో చంద్రధరుడు | నలిగినో లేక యిది యేమి
యనగవచ్చు || ఊ || కోటలకెక్కిపైవళము గూడుచున్నవి ఘోటకంబు
లుం | దాటుచునుండెవీధులకు ధైర్యములొప్పగ నాగుచుండె క | రా
టకపెక్కు, దేశ నరనాథులువచ్చిరి భూరిస్త్ర్యములొట్టుల కొద్దివాకిటను
గూడుచున్నవి యేమిపేతువో || ౪ || సమరరథంబులదై మొగసాలకు
మువర జేరియుండవే | గమగమనంబుచుగలిగి గంధమదేభము లొప్పి
యుండె | భేదమున శరాసనంబులను దాల్చిచుహారభవీరవర్త్యులుం | గుములు
గగట్టినారు ప్రహోటులు నేటికి గాదియు దురో | చ | శరములుచాపము
ల్లదలు చక్రములు స్ఫులకాముధంబులు | బరిఘులు పట్టివచ్చిరి యపా
ర కరాక్రములై నవారు || ౫ || ర్భరవరవాహినీపతుల భంగము సేయగలంగె
నంచు భీకరముగవచ్చె సేనజయ కాహళి నాదము మోసెదిక్కు ల్ || ౬ || ప || ఆం

శ్రీరాముడు లోకాపవాదంబు తమ్ముల కెఱింగించుట.

తదూర బుసభరతాదులురఘువల్లభునిగాంచి || సీ || రవిముఖు బేకానిరాకేం
దుబి | బింబుగాదు నెమ్మోముశృంగారమెన్న | జ్వలితాగ్నియే కానిచల్లగానిజ
భక్తకరుణాకటాక్ష సంగతులుగాను | వీరసంబుచేవిభవమందెడుగానితతన
సనీతసంగతముగాదు | ప్రళయోగ్నిరుద్రునివలె మండుటయెగాని కమనీయ
రామవిగ్రహముగాదు || ఆ || మచుభరతాదులునువచ్చియంఘ్రికమల ములకు
బ్రాణమిల్లి కరపద్మముకుళులగుచునిలచియుండినతమ్ముల నెనరుదోప జూచు
చునుబల్కెరఘువంశశోభితుండు || క || ఇనవంశులయినరాజులు | జనమాన్యలు
సత్యకీర్తి సాదులు సుగుణుల్ | ఘనమానధనులు సంగర | జనితబలా
ధికులు పాకశాసకులు || సీ || రఘుకులస్థులు భగీరథుడు హరిశ్చంద్ర
నలపురుకుత్స భూనాథవరులు | సత్యవ్రతాచార సద్ధర్మములవృద్ధి బొం
దుదురెపుడు విభూతిగలిగి | దశరథమేదిసీధవు గర్భమునబుట్టి యవకీర్తి
బొందం నొనెమనకు హీనవృత్తి గభూమి యేలుటకన్ననుదెలసికాననముల
దిరుగమేలు సీతపావనియనివాచుచిత్తముండు | దోచియుండిననిండలు దో
చుకతన | నిలువగూడదు నెంతయు నెనరులేదు | నడువగలకార్యములుమీరు
నడువవలయు || ఊ || తమ్ములు నైనమీరెనిరతరంబుగమంత్రులునై | మీరెరా
జ్యమ్ములు నైనమీరెబలనై న్యములైననుమీరెరత్నము లొమ్ములు నైనమీ
రెప్రియశోభిత బిందవులయినమీరెకార్యమ్ములు మీరకారె రఘురాజు
లకీర్తులుచూచి నిల్పరే || ఊ || ఏమననేలదేవ కృతమ్యులనుండగగాదు సీ
తనై | నేనుములేక నిందలను నిల్పిమంచిది యింకమిదట || భామిని
గూడియుండనుగృహారణ ముంచితి నేని లోకులుం | గామియటంధు

బలుకుదురు కావున నీయవక్తిర్మాప్యసీ॥ ౨॥ అని చోలూయమాన మాన
సుండైన॥ ౩॥ భరతుడు ముక్తికి యిట్లునియె బావననీన మోహశృ రామ
భరతుండు రామునకు సమాధానంబు చెప్పెను.

నీ | వెలుగనిజేమి పావకుని వేడివిజల్లగలేయ నిర్జన | ల్పరమ పతివ్రతా
మణియు భాగ్యవతి యనిబిల్వలేనెము | స్మరచితివేము నేడు ననుమా
నము చిత్తమునొక నేటికి॥ సీ | ఇనిమానన్దైన్య జనకమహారాజ చంద్ర
వర్తికిబుత్తి జలరుహాక్షి | భరవత్తన దైవ నశరథ నేధిసేధపు పెద్దకోడలుత
లిరుబోణి | రావణాంతుడైన నిఘురాము పట్టునొకటి భాగ్యురగుల దీపి
తాంగిమంత్రాదిదేవత యంత్రత త్రోవరి తగులాకమాత సీతాలలామి |
యనగ యజ్ఞులుతెలియక నాడినట్టి | నూటలను నెన్నదగునె సమానస
మున | నిఖిల జాతలిమాతకు నిందయనగ | నెల్లు సీతాధివానిని నెన్న
దరమె॥ సీ | మనతండి దశరథ జనపాలకుడు సీత వట్టునిజొగ సురవరుల
తోడ | వచ్చి పావని రమావనిత జగన్మాతయనినిజాత్మనెఱింగి యభిమ
తించి | నీవుకోడలవాటనే పుణ్యహేతుడనై స్మరభోగంబులు సఘటింపఁ
నర్కవంశమునకు నధిక తేజముగల్గె సకల సౌభాగ్యము ల్సంఘటింపఁ
ననుచు వచియింపగాలేదె యమర వరులు | పూలు గురియింపనప్పుడు
భూమి జాత | గొనుచు దహనండు సన్నిధిగూర్చినీత | లోకపావని
యనలేదె లోకమంద॥ సీ | అవనిజ పెండియైనది నుండి నశరథభూ
భర్తజనక భూపాలుడనుచు | కల్తలమర్యాద లందు వంచనలేక కరుణి
యచునుమహాగౌరవమున | మమ్ముబుత్తులమాడి మన్నించి మముబిలు
తెలుగుల రక్షించు దీనపోష | సకలజీవాధార సంభృతులగు రామతాం
కబ్రహ్మమేతలచుండు | నిత్యకల్యాణివైదయనిల్పి వ్రీకృత | జనులు
పల్కిన యజ్ఞానసంశయములు | విడువగావలె భేదంబు నుడువనగునె |
తమకు దెలియగరానిదెం దై నగలదె॥ ౪॥ అని చెప్పి భరతురంబు॥ ౫॥
నవిని లక్ష్మణుండు హాదాగ్రహారోషకవానలంబులో | గనలను నిక్కు

లక్ష్మణుం డాగ్రహించుట

లుం గురియ భిక్షముగైకొని భూమిజాతపై | సనుకోసునట్టి దుష్టమల నం
దట బీచమడంచినత్తునీదినముననంచు వల్కుగను ధీరతతో సనుజన్మ దిట్ల
నుక॥ ఊదోషములేదు తుంగవలె దోచకతల్లిని నిందిసేయుడు | రాభ
షకు నీవశంకరుని వైభవ రాజసభాగ్రామందుని | స్తోమిణిసీతపై మయిల
దోషగబల్కితె యూరకున్నసం | తోషముకల్లునాయదిగొ భూజ్ఞుటి
నైనను దాకకుండునే॥ ౬॥ మనుజేతు డవుడె యనజుల | గనుగొని లో
కాపవాదకారణమిదియు॥ | జనకజనువిడువమేలగు | మను మమకార

ములు విడిచి వచ్చెడిమాక్కిలై క॥ పురజనవార్తలు నిలుపక । దరహా
నే తునుమనాని దర్పబానే । తరుణార్క వంశవిధములు । గురు తెఱిగి
యు సీతమైతి గోరగనగునే॥ ఉ॥ సీతయు సాధ్వీయంచు మనచిత్తమునం
దను తోచుగట్టిగా । ధాతలిఖింపగా నొసట దైవగర్తైనది యింకమిడ
టం । బ్రీతియొకింత చేయుదునె భేదముబాదెను భూతలంబు ॥ ఖ్యా
తులు గోరుచుండు జనకాత్మజ మెహమనెంచ నేటికై॥ క॥ మానుము
రోషావేశము । మినాక్షిని విడిచిపుచ్చ మేలనితోచె॥ మానంబు లేక
బ్రతికిన । గానలబడియుండు గూటకైవడిగాదే॥ గీ॥ బ్రతుకవలయునొడల
బ్రాణంబు లుడిగ । దానసుకృతకీర్తి ధగ్గమార్గ । విశరణముల యందు
వెలయగా నటులేక । పోవువాడె యెవ మురుషుడన॥ గీ॥ బ్రతుకుల
స్థిరములు భార్యావలును బుత్ర । మిత్రగణము ఋణమువృత్తియనిజము ।
గాగదెలసి మోహ గమనమార్జి పక । యుండునట్టివాడె యుత్తముండు
చ॥ మదిదలపోసిసీత యభిమానముమానితి నిశ్చయంబుగా । గదిసినదైవ
సంఘటన గైకొనకున్నను బానెయంతలో । దుడమిదలేసి ప్రేమయెటు
తోచును తోచిననేమియైననా । హృదయము శైలముందరునూహలు
జేయగనేల యిప్పుడు॥ గీ॥ భరతశత్రుఘ్నుల వేళ భావమెల్ల । దె
లిసి భరతునేడు వైదేహిమీర । గరుణ లేదాయె జండభాస్కరుని మా
రాముడు సీతను వనంబునవిడువ లక్ష్యుని నియమించుట.

టి॥ దోచుచున్నాడనును కొంతతొలగియున్న॥ చ॥ తగదని లక్ష్యుం
డు బెడిదంబుగ జేరగబోయి యాస్కలో । వశపులుమాని రావ నరనా
ధుడు శోకదవాగ్ని గాగగా । దగవుగబోవగా దగదు ధైర్యముతోగను
గొంతు నంచు బొం । దుగవ్యసనంబుతో నిలువ దమ్మనితోడను రాఘ
వుడను॥ శా॥ అన్నాలక్ష్యుణ దైవయశ్శములకు న్నాయాసమై యు
న్నబో । దన్నా బ్రహ్మకునైవ బూర్వకృతము ల్లిప్పింపగో వచ్చునా । వి
న్నావా సుఖదుఃఖముల్ క్రమములయి పీడించు దేహంబులో । నున్నంతం
బరమాత్మయేలయిపుడీ యుగ్రీకృసంగంబులు॥ చ॥ కరవాలంబునువ
ట్టి గన్నునిపుడే ఖండింపులేకున్ననీ । ధరణీకన్యను వెంటబెట్టుకొని సత్యం
బొప్పభాగీరథి । వరణీరంబుననిల్చి రమ్మ కలుషవ్రాతంబులుం బొందు
చుం । ధరణింగాంచుట చేతకీర్తిగలదే ధైర్యంబువర్ధిల్లగా॥ వి॥ ఇదియు
నుంకాక॥ క॥ మనసారనిన్నగంగా । వసతలములు సంచరించి వాల్మీకమ
హా । మునియాశ్రమమ్ముజూచెద । ననినది భూజాతయదియె యనుమతి
గాక॥ గీ॥ తెలియబడనికకృత్యము దేవికిపుడె । దివ్యరథమందునిడుకొని
ధీరవృత్తి । వెడలిగంగానదీతీర విపినమందు । నిలిపిరావలె నన్నుగావలసి

నీవు చ॥ అనినశిరంబువ చుకొని యుక్తులునిండగ గన్నులందు వే॥ దన
లకు బొంది లక్ష్మణుడు దైవమునుం దగదూరి యభ్యుముక్త॥ ఘనముగ నె
క్కివచ్చి జనకాత్మజసన్నిధిజేరి మౌక్తికా॥ యో॥ జననిరఘూద్యహుండనిపె
జక్కగజితము గోరుకీర్తిగ॥ వ॥ అనిన సీతామహాదేవి తెలియక సుతు
ష్టాంతరంగయై లక్ష్మణా రఘువారవర్ధనుండగు శ్రీరామభద్రుండు మదీయ
క్షేపాంబుంగీకరించి నే గోరినచందంబున సెలవిచ్చి పాపేనేయనుచు ముని
కన్యలకుందగు వివిధాంబర రత్నదూసణ భక్త్యసముదయంబులు సంగ్ర
హించి జాళువానిద్దంపు కమ్మిమెఱుంగు తెఱ గు బురుసాని చీరధరియించి
నిగ్గుతరుగక బెగ్గడిలకంచుకంబుదొడిగి నిటల తలఘటిత నృగమడతల
కంబు విలసితంబుగావించి ప్రసూనమాలికా నికరంబులు మట్టవసన్నిభ
నిజసిలవేజీతలంబునం జట్టి కాంచననిర్మిత రత్నఖచితాభరణంబులుగీర్వా
ల్చి మనోల్లాసితవదనయై నిజమందిన బ్రదేశంబువిడిచివచ్చి కరమపావని
సీత గంగాతటవనంబున కరిగెదనని కౌసల్య నడుగుట.

యగు కౌసల్యదేవి కిట్లనియె॥ గీ॥ నకలదురితాఁజహ్ను సేసలలతీర॥ మందు
మునికన్నియలనూడి యూడదలచి॥ రఘుపతిని హెచ్చరించితి రాత్రినెడు
సెలవుదయచేసి లక్ష్మణుని కలరజంపె॥ గీ॥ తాము ననుచుతియొనగినదర
లిపరమ॥ భాగిరథిజూచివచ్చుద భావమందు॥ జేరియున్నది యుకోర్కెచి
న్నపుచ్చ॥ వలయునదిగాదటనిసీత పలుకుచుండ॥ వ॥ కోడలింజూచి కౌస
ల్యదేవి యిట్లనియె॥ ఉ॥ జానకి చంద్రశాలలును సాధతలంబులు హేమ
గోహములే॥ పూనినరత్న వేదికలు బుష్పఫలాన్నితమైనతోటలు॥ మాని
మహోగ్ర కంఠక విభాసితకర్వత కాననంబులో॥ మానిని సంచించుట
లు మంచిదియై సుఖమై హిల్లునే॥ ఉ॥ తక్కువలేదు భాగ్యములు తమ్ము
లతో రఘుభర్తయెప్పుడు॥ న్నక్కరగల్గియుండు జనులందరకు॥ దొరసా
నివోదువే॥ జక్కగపూర్ణగర్భమును సాభవమైనది వేళగాదుయే॥ దిక్కు
కుబోవనాని యిదిలేజముగాదని బుజ్జగించుచు॥ చ॥ జనకజ పోయి కా
నన విశాలతంబులు శైలదేశము॥ లెనగొని యెండచేనొదిగి భీషణయై
మృగకోటికూడగా॥ జనిచని తోయములైలియ జాలక దప్పివహిల్లతల్లి
యా॥ వనములసంచరితునను భావములో దలపోయనేటికి॥ గీ॥ సద్గు
ణంబులరాశివి సాధ్వీమాకు॥ గోడలౌటకు మేఘాతొ గూర్చితొల్లిహరి
నిబూజించి యుంటిమో యఖిలలోక॥ మాతవైయొప్పి విలసిల్లుసీతసీమె॥
శు॥ గుణరూపంబును యావనంబుదగు నాపుణ్యంబు భాగ్యంబునో॥
జననీనీకును రామభద్రునకునే చందంబులన్నొక్కటే॥ ఘనమైయుండగ
రాముభాసి యిప్పుడాకాంతర భాగంబులో॥ మునికన్యల్లన వేళయానె

యిదియేమోదంబులౌ జానకీ చ॥ అనిననొకింత శేపునకు సంజలిజేసి ప్రి
యూబుదోపగా వి. వలెనమ్మ నామనవి వేడుకతోడుత జాహ్నువీతటి వన
మలజూచిపొద్దున వచ్చుదనంచు శీతంబునిల్వ మీ! మనసువిధంబుగా
నడువ మంచిదిగాదె జగద్ధితంబుగా ॥ క॥ సెలవిచ్చినపుడెపోవరె నిలిచిన
బొమ్మనునొనదొ నిమిషములో ॥ జలతీరమరసివచ్చెద సెలవాయని
లేచినచ్చి జలజాక్షియును ॥ పౌరులు సీతంజూచి చింతించుట.

వ॥ కవః నిభజవ తురంబులంబూన్చి కనకరథంబుపై గూర్చుం
డిన వైదేగావె ఒకలియై ధనుర్ధనుంగు సుత్రానందనుడునిలిచి యుం
డ జగ్గంబు మొగ్గనూతుచుముగిలినై సుమంత్రుడు రథంబుజిత్రగతు
ల డిలించుచుబోవ దత్తురజనులు పులయిరాత్రి సవనవలుగాబుట్టిన
మాటలిప్పుడు యథార్థమాయెననువారును మనయాపుణ్యాత్ములుకొం
చెంబులో మునిగినవారుగారు జగన్మాతపై నిండలులై యరణ్యంబు
నుబొందింప నగునా యనువారును వారిగతులు పరమేశ్వరుండెఱిగి
చూడవలెననువారును వారలేరీతుల బోదురోకాని బుగారువంటికాపురం
బునకుభంగంబులాయెననువారును శ్రీరామభద్రుండుసీతామహాత్మ్యంబు
దెలిసియుండియు సజ్జలపలుకులు ప్రధానంబుగా నిండుచూలాలింగాననంబు
నకుబనుకవచ్చునాయనువారును రామచంద్రుడేమిసేయు రఘువంశవర్త
నంబుదెలిసి లోకావన దకార్యణ్యంబునసీతామోహంబు విడనాడె నను
వారును భారతశత్రుఘ్నులయిననిపుణ్యవతికి నడ్డవడ్డరైరిగదాయనువారును
జన్మాంతర పౌరీరబ్ధి భోగవప్రంబులు దేవతులకైన ద్రోయందరమూనా
యనువానిను జనకజలక్ష్మీస్వరూపంబుగాని యితరంబు గాదనువారును
నీమె యెచ్చట బ్రవేశించిన నచ్చట భోగభాగ్యంబులు గలిగియుండవా
యనువారును నీ సుమిత్రానందనుడింత సాహసకృత్యంబంగీకరించి తో
డొనిపోవచ్చునా యనువారును నితండేమవచ్చు రామాజ్ఞ యుల్లం
ఘిప బరమేష్ఠికైన దరంబగ నాయనువారును నైననరఘువల్లభుండు సీ
తామోహనురాగంబు మోనియుండునా మరలబిలిపించుననువారును నివ్వ
దంబునసౌధాంతర ప్రాకారగోపురవేదికాస్థలంబులనిలిచి పలుకుచుండంబు
రంబువెడలి రథంబుకుచున్న సమయంబున ॥ గీ॥ సారథినిజూచి లత్మణ
స్వారువలికె । నశ్వలక్షణధర్మంబు లన్ని తెలిసి । కయమును మందమై
నది భాగిరథికి । నేగియటదేరు నిలుపుము వేగనీవు ॥ గీ॥ తురగములు
చూడెనేమని తోలుపట్టు । కగ్గములునశ్యగాజేసి పయనదట్టి । పదమనం
గనువాయువు పగిదిగదలె । ద్రోవకడ్డంబు శకునము స్తోచనపుడు ॥ సీ॥
పాల్గుడులు కుడిభాగముజేరెను జముడుగలెనుమార్గ సేరణలందు । పాము

డమైవచ్చె బైడిగంటలుగూసె ఖుశముగాధ్వజమొప్పె గగిన్దలాడె । సుడి
 గాలిరథమును జాట్టెను నక్కలు బహువిధంబులగూని విట్టవగలు । భూ
 తముల్పూర్ణెను భూతలబివరెను జెవులపొసెకురయ్యెట్టిత్రయండు । సు
 శయముపుట్టె జాహ్నువీధిలమనండు । సున్న మునికన్దియలనిక నెన్న
 డైన । చూచెదనునింక లక్ష్మణశుభముగాదు నూరికిని జోలెలు వచ్చుట
 యుచితమనుచు॥

సీత దుశ్శకునంబుల గాంచి వ్యసనపడుట.

చ॥ ఓశరధపుత్రీవర్యః కు దాపవపోషణ సత్యశాలికే । స్వీచయ
శోవిశాలునకు భీషణకార్మకహస్తధాకిన్ ॥ శశినిధివస్త్రీభానుసిని సగ్ధ
ణలక్ష్మణ సానుభూతికిం । దిశముఖవైరికి న్యుభవిదాయకమై విలసిల్లుగా
నలెన్ ॥ సీ॥ దండకారణ్యంబు దర్శించియెవ్వాడు ఖరదూషణాది రాక్షసు
లదునిమై । శరశరాసములు ధరియించి యెవ్వాడు మాయావిమోచ
మదమడంచె । బలవిక్రముడని దలపకయెవ్వాడు వాలినినొకకోల గూల
సేసె । శతయోజనంబులు జలరాశిసేతువు గట్టించెనెవ్వాడు గిపులచేత ।
ఐవిభీషణుపైదయ ననుసరించు । రామభద్రుండు కరుణార్తరక్షకుడు ।
ప్రజలుగొనియాడ సాకేతపట్టణంబు । గోరియేలును నాచంద్రశారకము
గ॥ మ॥ అనుచుంజాకి కొంతదవ్వరుగుచున్నాయాసమై లక్ష్మణుం । గ
నియన్నా మొగమేలవాడినది నిక్కంబైనదిందెల్పు నీ । కనులంగారును
నున్న శశువులు శృంగారంబులన్ లేక యీ దివమందు స్వపరీతమేమొ
యిదియుం దెల్పున్నశీఘ్రంబునన్ ॥ సీ॥ మేఘనాధుడుతోల్లి నాగపాశంబు
ల బ ధించునాడు నీపాటిలేదు । కఠినవిగ్రహుడతికాయతో యుద్ధంబు
చేసిననాడు నీరీతిలేదు । యఖిలాటవులయందు నధికతివెంబడి తిరిగిననా
డు నీతెరగులేదు । సమరోగుర్రావణు శక్తినివత్తుంబు నాటిననాడు నీపా
టిలేదు । దుర్నిమిత్తంబు లిప్పుడు తోచినదియు । దెలియబలుకవె నా
మిది దిగులుదీర । గ్రీమ్మకొన్నవి యశ్రులు కన్నులందు । సన్నులక్ష్మణ
యిదియేమి యవగుణంబొ॥ చ॥ సమరమొక్కగా రిపులసన్నిధి నిల్వగ
లేకవచ్చితో । భ్రీమతవహించిజూచి పరభామఃపాదను వాంఛజింది
తో । యమరుల శత్రులంచు నపహాస్యముగా విడనాడివచ్చితో । విమల
యశోవిహార క్షమువీరునియందలి భక్తిమానితో । క॥ నినుజూచినంతనుం
డిము । మనమున దిగులాయెనేమి మర్మచూనాతో । వినుపింకవలయు నిం
కను । వనతలములు చాలు మరలవచ్చుట శుభమా॥ చ॥ పరశురాజు
డల్లులని భావనసేతువు బుద్ధియెత్తుడై । గురుజన బాంధవాది ముని కో
టులపోతువు సత్యవృత్తితో । శరణనుమారిగాచుడువు సంగరమందు

రోధిరాజులం । బారిగొని వచ్చుచుండుదువు పుట్టిన హేతువు లేమిలత్తుణా ।
 వ॥ ఆని యనేకవిధంబుల సంశయించుచున్న యెడల బట్టణ పర్యత వనగా
 మనదీశలంబు లతిక్రమించి రథం బతిస్వరితగమనంబున నడిపి పృశస్తతరం
 గదధంగురభంగ మంగళసంగయగుగంగానదీతటంబుజేరి కృతన్నతలై థా
 తాంబరంబులు ధరింపించిరథసారథుల నటనిలిపియిరువురునావపై గూర్చుం
 డి విమల నదీతటం బతిక్రమించి శరభ సింహశార్దూల వరాహ ప్లవగ
 గజ ఖడ్గ లులాయ విడాలకురంగ రోహిణి గొప్పర్ణదివాంధ కంకచటక
 కృకర పరభృత శుకశాకా కా చిరక చక్రీవాక శరభ ఖద్యోత ప
 డ్మన మయూర విహంగ పతంగ నకల మృగపక్షిసంకుల కోలహల మ
 సీరుహ శాఖశాఖోప లతాకుసుమ ఫలభంతంబగు మహారణ్యంబుజొచ్చి
 సీతామహాదేవి సౌమత్రిగనుంగొని యిట్లనిమి॥ సీ । విశమహీరుహలతా
 విపినాంతరముగాని పల్లవ ఫలపుష్ప వచుగాదు । శరధిసింహమదేభ
 శార్దూలములుగాని మౌనిగా త్తనయులం గానరాదు । సాంప్రమేయాతప
 జ్వాలలయినదిగా నిఘనవహోషధూ ముల్గానరాదు । విహగసంకులనాద
 భీషణంబులై కాని కేదమంత్రీంబులు వినగరాదు । కఠినదుర్దర్శకంటక కార
 ణంబు । గాననడజోడు మార్గంబు గానరాదు । చాశరధిబాసిపట్టి దుస్తర
 పుసాప । కర్మరాలికినదియేల కాబడును॥ మ॥ అనియిట్లుగి ధరాత
 నూజ మదిలో నాయాసముఁ బొడ నా । పనదేశంబున జేర్చి లక్ష్మణు
 డు సంభావించి మామమ్మ కా । దనకన్నన్ను శపింపవచ్చు యిదియేధ
 ర్మంబులౌ భూమిలో ననివేరీతుల మౌక్తిక యెట్లుచును హాహానాదములౌ
 లక్ష్యంబుండు సీతకు రామాజ్ఞ యెఱింగించుట.

సేయుచు॥ మ॥ కలుషాత్మంచునుతోచి రామవిభుడీ శాంతార మ
 ధ్యంబులో పడికిం దోడ్కొనిపోయి యుంచుచు నెనమ్మా మిమ్ముశీఘ్రం
 బుగా । ఒలుకంగాకుయువృద్ధిజేడి లుపముల్లుల్లుగా సాంగత్యముం దొల
 గుదోసెను నిక నేమిగతి నిర్దోషాంగివై యుండినా॥ వ॥ అనిన నావలు
 కు లాలకించి॥ మ॥ శరమైతాకి లతాంగిసామ్యుసీలి నిశ్వాసంబులం బుచ్చు
 చు॥ నిర్మిరద డర్దిగజాం గొప్పుడలయు స్కేలైరతావళుల్ ల్బరువైబెగ్గ
 డిలంగ ౧౭౭ దరక్ బాహులతాకాంతితో ధరపైమూర్చిలియున్న లక్ష్మణు
 డుసంతాపంబుచెన్నొండగా॥ క॥ అడుగులుతడబడదేహము । గడగడపడకం
 గనీరుకనుగవలందు॥ సుడిదడికొనదుప్పటికే॥ నిడికొని మఱివిసరివిసంనిర్వి
 ఘ్నుండై॥ వ॥ మనంబుననొకింతలేడవువిచారించిలక్ష్యంబుండిట్లనియె॥ గీ॥ సమ
 రజయుడై సరామునిచరణయుగళ భక్తిగలవాడనైననుప కజాతీ । మేలుకొ
 నవలెనదియెల్లమిధ్యలైనభూమిమీదనుదాచ్ఛి బొందవలెను॥ వ॥ అనియి

ట్లు॥ క॥ దినకరునిగూర్చి బలికిన జనకజనుతీకొంతసేపు జరిగినవెనుకం । క

సీత తనివయినింద పుట్టుదకుం గుందుట.

నులను దెరచుచుమరదిని గనుఁగొని యిట్లనినది దేహకంఠియగుచు॥
 క॥ జనకునిపుత్రిని దళరథ । జనపతికోడలను రామచంద్రని పత్నీని ।
 చనుకొందురనుచు నుంకిని । పనివడి యపవాదముల వచ్చుటయెఱు
 గె॥ చ॥ మరదులలోనన్నగల మాన్యడవోదువు లొప్పి కాననాం । తిర
 నులసంచరించుచు ముదంబున దియ్యనినెట్లు నేర్పుగా । దిగువులగోసితే
 చ్చితిదె తెల్లయటందువు నిర్ణయంబుతో । మరచినదానిగాను నభిమాన
 ములెచ్చటఁబోయె లత్మణ॥ ఉ॥ ధర్మముగప్పి పోరలుఁడుధాన్యముగా న
 టులాడిరన్ననా । ధర్మముగాక సత్యమని కాననభూముల ప్రోచుబంపనా
 మర్మముదోచదాయె నవమానముబొందితి దేహమేల । యాసిర్మలగం
 జొచ్చి నరనేతకు నర్పణసేతు బ్రాణముల్॥ ఉ॥ కూరిను యొచడామె
 నురకొంటుసాక్షియునీవె సాక్షియూ । ధారుణి సాక్షియన్నను సుధార
 సేమ్యలు సాక్షిలంకలో దారుణవహ్నికీలలు పడిరిడినిఁ డగఁజొచ్చిరా
 నెయి । కారణమేల నేటికినిగల్గుగాదలపోసి రాముడు॥ చ॥ ననుగ
 లనైనబాయునని నాకుమదోచకపోయె నయ్యయో । సచజభవుండునాను
 దుటవ్రాసినవ్రాతకు నేమి ముందునీ । దినముననెల్లపాయునును దీగనిగ
 ఖముచేత ఘోరమా । వఃములసంచరింతు నపవాదముహీను మానవో
 నిగె॥ ఉ॥ నానోవారిలోన జననాథుడు నీచముసే మవచ్చునా దోషము
 గాదో రాదోమదితోచదో లోచకయేమి కానగో । గానిలఁబెట్టికేసి ద
 గుకానిదివేఱు దలంచునాడోయా । వాసిదలంబునో యపవాదముమోపి
 యుఁబాపనే కో॥ క॥ వినసౌనెయిట్టిమాటల । గంసౌనె మహావరాధ క
 లుమంబులనే । జంసౌనే యెలకైనను మననవునే యెచటనైన మార్గము
 తండ్రి॥ క॥ తెలిదండులకును నిష్పడె । తెలవంపులు గలుగనాయె ధర
 ణీజనముల్ । చులకగ జూచుచుండురు । కలబింధువులెల్ల నెయిలగొని
 యోడుదురో॥ గీ॥ ప్రాణమైనను విడనాడి ప్రాథవమున । మానసంరక్షణ
 ముసేయు మితముమేలు । బ్రీతికిననుసేమి వసుధపై బ్రతుకుబ్రతుకె । గూ
 బబ్రతుకదె వేయెండ్లు గుహలయందు గీ॥ భూమిరూదను నెపకీర్తిబొంది
 నూఱు । యెండ్లుబ్రతుకుటకన్నను నెక్కువైన । విశదకీర్తులచేతను దిశ
 లనిండె । కనుపులెత్తుట దివసత్రయంబె చాలు॥ సీ॥ చంద్రశేఖరు మహా
 చాపంబు నవలిల ధరగూల్చె నారిమిత్తంబుగాదె । భార్గవరాముని ప్రళి
 యోగ్రతేజంబు దప్పించె నారిమిత్తంబుగాదె । ఘోరాటపులయందు మా
 తీఘమాయలు దట్టించె నారిమిత్తంబుగాదె । కదనంబునను దిశకంఠునినె

దించి దుడించెనానిమి త్రంబుగాదె | యిట్టిరాముడునన్నునీనట్టడవిని | డిం
చిరవృత్తిని బులెంచగానె | దీర్చితివియన్నకోర్కెలు దీటుగలదె |
పొమ్ముతమ్మడసాశీత పురమునకును || చ || జుజువళాక్షు సీలమణిసన్నిభ
గాతు | యశోఽశాలు | నిర్మలశతకోటిభాసర సముజ్వలతేజ విశాలవ
క్షు | భూతలవిభు లోకరక్షుశుభదామ దయాకరురామభద్రు | నేదల
చుచునుండు జితమునందప్పక బీవిగలతకాలము || చ || మునుదశకంద
రుండు గొనిపోయినమద్రీమచాటి లంకలో | వనమొననుంచ రాఘవుడు
వచ్చును దైత్యహతంబుజేయుచే | కొనుననిశోచియుండె నటుగోరగ నా
శలునేమియున్నవా | మనసిటులైనవెన్న భిమానములెందుకు గల్గుల
ట్టెగా || చ || మరచెనుదా రఘునాథుడు మంచిదినేటికి బూర్ణగర్భమై |

సీత రామచంద్రుని దూరుట.

గోమృగ వృక్షదేశముల క్రిందుగనొంటిగనుండుటాయెనే | తెరువులు పట్టి
పోదునొ విదేశామహీభవు పెద్దకూతునై | యిరవున లేకబోయె నిక
నెట్లుభరింతును నేమి సేయు || చ || సమయము జూచిచూచి ఘన
సాహస కృత్యములెంచి కానలో | గమనముచేయజేసె నిజగర్భముగల్గిన
వేళ యెట్టిదో | మమతలునింతయేల యభిమానము దేశముమీద నుం
తునా | యమరిన కాపురంబునకు హనియిదేగద భూతలంబు || చ || ప
రిణయ మాటనుండియెడబాసిన దాననుగాను రాముడు || యెటుగదో
నామసస్సుయిది యేమివిచిత్రములాయెనేడు నీ | పురజరులాడగా నిజము
బొందునె పొందినగానియేమియూ | తెరగునగాదె యీవెనుకదీనతబొమ్మ
నరాదె కానకు || చ || మననున సత్యభామను వివాహములాడగ గోరి
యుండు || మొనసియిదేలనంచు ననబోదున యాయవపాదదోషము |
లైనగొనజేసి రచ్చలనుపేరులనెత్తి మహోగ్రవృత్తితో | వనములదోసి
రవ్వనగ వచ్చితివే యిదిసికు సమ్మతే || మ || అన్నవృత్తిజ్ఞ దీర్చితివియబ్బెను
కిర్తులుశాశ్వతంబుగా | దిన్నగనూరుబేరుపరదేశిని నేనెటులయిన నేమిమీ |
యన్నయూ మీరు హేమమయమాంచితిరత్నతలంబుజేరివే | యున్ననుజా
లు నచ్చట నెయుండుడురామని యాజ్ఞపెంపు || క || మీతోసంభాషణ
లేక | నేతీరునగలుగు నాకునెన్నాళ్ళకు | యోసీతాయని రఘురాముడు
ప్రీతివహ్లా గజేగ బిలుచునొత్తండీ || నీ | అనుకూలవాంఛత్య మనినమ్మి
యుంటిని కరబుద్ధివినునని యెటుగనయితి | దశరథాత్మజుడును ధవుడాయె

సీతాదేవి తన్నుదా నిందించుకొనుట.

ననియుంటి దుర్దశవచ్చుటతోననైతి | రామని సామ్రాజ్యరమణి నేనని
యుంటి గలనైససిగతిగాననైతి | నినకులపాపని యసియెదరనియుంటి గతు

టవర్తనములు గాననైతి | బ్రహ్మరుద్రాది మరలెల్ల బ్రహ్మశివుని | సగ్ని
హోతుండు ప్రత్యక్షమగుచునిలిచి | దేవిభావని గొనుమని జెలిపివెట్టి |
వలుకులెల్లను జనులకు దెలియలేదె | చ|| ఒకరన నేలపుణ్య మిటుగొలిపెన
ర్థిలుచుండరాముడు | ముఖమానునోరజేసికొని మోహముమానె | శిది
కనేలతో | చకపలురీతివల్గిని జక్కగనాధవు డెల్లకాలము | సుఖము
గనుండగావలెను సోదరబాంధవులుల్లసిల్లగ | సీ|| అన్యలక్ష్యణయివ్వబో
క్రోశముననిన్ను నేమంటినోయది యెల్లమరచి | దయయుగము రామార్జున
ప్పింపనెవరికి వశమాను నాకర్మఫలములిటుల | నున్నదియోదేహ నిలుపు
ర్యంతంబుధవుడైదెవనితలచుచుండు | మారెనాకనుదిక్కు నేరెక్కరును
లేరుపోమ్మసాకేతపురమ్మనకును | మగ్గురత్తలకును మ్రొక్కితివనిచెప్పు
మచటిబుధువులను నడిగితివను | నేనుమ్రొక్కినట్లు నీవె పతికి మ్రొక్కి
యొక్కయింతకూర్చియుంచుమనుచు || ప|| ఇదియుచుగా

సీత లక్ష్మణునితో రామాదులకుం గొన్నివార్తలు చెప్పిపుచ్చుట.

చ|| వదలితివాదయాసము భావములోపల శ్రాణనాధని | శదన
రసికహంబులెడవాయను జిత్రమునందు గల్గెనే | విధమనినారోయావిధ
ముప్రీతిగగానదేశమందునే | గదలకనిల్చినాననుము కాలమునచ్చెడిదాక
యిక్కడ | చ|| మునుగాధేయుని వెంటసంటి జనునొద్దిల్ల భూతాద్య
ధనువుందుంపగ దండ్రిపెచ్చియపుడే దానంబుగాజేసెనా | తనువున్నీకు
నునగ్నిసాక్షిగను సీతానిన్ను బాయంగలే | ననలేదాయను మ్రొక్కినాన
నుము యన్నా యేమిసేసేయును | చ|| ననుండనాడీతే యెవగునోకు
గలేమిదయాసమద్రినా | మనసునెరింగి కాననవహిరుహ కంటకఘోర
భీమమై పెనుగొనుపీథిలోనిలువ బ్రీతిచెలంగెనో యేమిసేతుగా | దసగుడి
వారులేరు భవదాజ్ఞకునిగ్రహ శక్తియుక్తి || గీ|| భగత శత్రుఘ్నులను
జూచి భావమందుభూదయముంచుమనెనను పొమ్మనీకు | నఖిలశుభము
లువర్ధిలుననుదినంబు | నన్ను మరువకయుండుమా యన్నయనిన | చ|| అనియు
లుగెత్తిలక్ష్మణుడు హయనియేడ్చుచు దల్లినిన్నుఘా | జరహితులై న
లక్ష్మణుడు సీతాస్థితికి వగచుట.

మృగ సంఘసమాహితఘోరభీమహా | వసుమననిట్టివేగ బురిమ్మాము
నేగతిబట్టిపోదు నాతనువిదియేల మొండెయని తత్పదకంజముచెర్చి ము
క్కుచు | సీ|| వసంతలంబులుపూర్ణవైభవానందిత భవంబులానీకు బగ
మనాధ్వ | ఘోరాటవులయందు జేరినమృగములు లోడికాలెనీకు దో
యజాడీ | పాపాణకంటక మార్గతలంబులు సోపానమార్గమునదాచి |
యలికిరపికనికరారావ నాదంబు మంగళవాద్యమా మాతనీకు | దగినపొ

దరిండ్లు నీకునుద్యావసరమే! కొదమసింగంబులెల్లను కొలుచువారే మంచిరాయంచబలములు మంత్రివరులే । కలికియాదండ ముహూహగహామండు॥ శా॥ రామాధీశ్వరు భావ్యవై సుకృతివైరాజ్యంబుచున్నాని ని । స్త్రీమాట్కిన్వసియించజేసె విధియన్నీమాయకేమండనీ । నామధ్యంబులు దోచియుండుకృకృతి సాన్నిధ్యవైధీరవై । యీమాట్కిం దలపోసిచెప్పడరమా యిందాదిబృందంబులు॥ మ॥ ప భూమిన్ని నునిల్పిపోవలసె నేపాపంబులుంబొందెనీ! దినమంచుగను లశ్మీలోల మదిలో ధీరత్వము లానివే । దవరెట్టింపగ జానకీమభకరీ ధర్మాంగి శ్రీరామచం । దుగ్రినికారణ్యమె యీవిధంబుచురె ర్దోషంగివైయుండియు॥ చ॥ సతలునుసేవజేయ మణిచారులిలాసిత సౌధమందుభా! పతి హరుపింప రాజ్యపరిపాలనలక్ష్మిగనొప్పియొంటిగా! మతినిగులొంద శైలగృహ మార్గతలంబులచేరబ్రహ్మణే! గతిలిఖియించె నీనుదుటంగల్గునె యాయపవాదదోషమల్॥ క॥ అనివెలలజెంది పొరలుచు । జనగాల్లాడకను ధేనుచనుగుడుపును బొందినవత్సమరీతి* మతి! మఃసు దిరగాడమొక్క మజీయట్లనియె॥ ఉ॥ భూచరులార సిద్ధిమనిపుంగవులార ఖంగేంద్రులారయో! భేచరులారయక్ష సురకిన్నరులార ఫణీంద్రులార ని! రోషిణికాశీనతియు నున్నదిశైలవనాంతరంబులం । గాచి కటాక్షమూచవలె గాలముకష్టము న్నివ్వెప్పడు॥

లక్ష్మణుం డయోధ్యకు వెడలుట.

వ॥ అనిపునఃపునః ప్రణామంబులొనరించియున్న మరదిని వి యపూర్వ కంబుగా గారవించి యయోధ్యాపురంబునకు పోయిపచ్చదవేయని కన్నీరునున్నీరుగా జెక్కుటద్దంబులపై దొరగ దొల్లి దేవిధున బులనెడబాపగానాకీమరవస్థ ప్రాప్తంబయ్యెనో లక్ష్మణాయని సాక్షిపడికన్నదావరలువిప్రీతపుక చూచుచుహయని వెక్కివెక్కియేడ్చుచు భూళిధూషణతాంగియైధమ్మిల్లభాగంబునంజేప్చకట్టిన తెల్లవరజాజిమల్లెలు జలజలరాల దల్లడిల్లుచు బల్లవాధరి నుమిత్రానందను ముఖంబుతప్పకచూచి యంతసేపుం డినంగాని నీవుసాకేతపురంబు చేరవలయువాడవుగాని యిటనుండువాడవుగావు నా జన్మాంతర ప్రార్థనానుభవంబునకు మీరలేమిసేయుదురు నీవు పోయిరమ్ము శుభంబులుపొందుమనిన దల్లినీవల్లభుసన్నిధికింజని విపినాంతర బున మిమ్ముడించి నాప్రాణసంరక్షణంబు చేసికొనివచ్చితినియేవిధంబునవిన్నవించు గౌసల్యాసుమిత్రకైకేయీమహాదేవుల సన్నిధానంబు చేరి యెట్బాగిభాషించు భరతశత్రుఘ్న హనుమత్సుమేణ గజగంధమాదనమొంద ద్వివిధకే నోదధిముఖ వనసాంగద కుముద ఋక్షేశ్వరదనుజేశ్వర సుగ్రీవాపి సమధీరుల ముఖంబునేవిధంబునం జాతునని సీతాచర

ణకమలయుగళంబు డెంద్రుబుసంబొంకవరచి యెట్టకేలకు ధైర్యంబు నవ
లంబించి మరలయభివంశనంబొనర్చి తిరిగితిరిగి చూచుచు గంగాతరంగిణి
దాటిరథంబువయ్యా గూర్చుండి పురంబున కరుగుచుండె నంతనిట॥ ౧॥ ప
డవగాలేనట్టి నలినాక్షి యడవిలో విలపించి విలపించి వేదనమున । ధ

సీతవనంబున విలపించుట.

మృల్లమునువిప్పి తారహారంబులు విసరివైచియు నేలవాకడైల్లి । హా
నాధ హానాధ హాజీవితేవ్వరా మరదితివాసీకు మైత్రిలేన । ఘోరా
టవులయందు నేరితివిహించితి దిక్కెవ్వరే నాకు దీనరక్ష । యనుచు వెం
ఢూళిలోబడి యుగచుడర । సొలికూర్చుండి దిక్కులు చూచిచూచి చెక్కి
టనుఁ జేర్చి కొనగోరుచింతలొడవఁ దనువుపై నాశవిడనాడె తలిరుబోణి॥
చ॥ వెలవెలపాటునొంది తుడి వేడనొ దుచు మూర్ఛరీతిగా । నిలుచుచు
నేలపైబడుచు నిండినయశ్రులు నేలరాలుచుం । దొలగుచు గంగలోప
లను దూకుదు నాతనువేల యెంతిగా । కలువనుశక్యమా తరుల నీడల
నేగతి బొద్దుపుచ్చుదు॥ ఉ॥ ఎక్కడఁబోదు నేదిదరి యెవ్వరుదిక్కు
మహాగోవుత్తితో । నెక్కడవారి నెబ్బిహ్మ తుదియేదివరంబుల త్రోవ
యేదియే । దిక్కునఁబోదు నెవ్వరికి దెల్పుదు నాహితమాచరించువా ।
రెక్కడనున్నవారలిది యేటితలంపులు సేయిసేయును॥ గీ॥ భాగిరథి
ఘోరమరితార్థివరమసాధ్యి । విషిములయందు నీరాత్రి వెడలుటెట్లు ।
కలుపుకొనవలెనీలోనఁ గరుణతోడ । లేచిరావమ్మ యనిమహా యోచన
లను॥ ఉ॥ కన్నులనీరు చెక్కులను గాల్పలుగట్ట గుచాగ్రసీమపై । నున్న
సువర్ణహారములు నూగుచునుండఁగ నేమిదివై । ద్విగదేరిలేచి యెది
దేశము లేదరిచేరియుందునే । నెన్నడుబిట్టి దుఃఖములునిల్చికనుంగొనలేకు
దీనత॥ మ॥ తనలోదాడలపోసి రెండుగడియల్ ధ్యానించియింకేమి నా
తను వెబ్బంగిభరింతునెంతుమదిలో దాపంబునెట్లొర్తు నీ । వనవాసంబుల
నేలగోరితిని నాభావంబునందాయెనే । జనముల్గానని కొండరాళ్ళగనిలో
పైఁంతు నెన్నాళ్ళకు॥ గీ॥ తల్లిదూదేని నీర్భ తలచునందుఁ । బుట్టిలే
నట్టినిందలు పుట్టనగునె । నాకుబ్రత్యక్షమైవచ్చిన్న నీలొఁ । గలుపుకొన
వచ్చుయిప్పుడే గహనమునను॥ క॥ బహుతెరగుల బహువిధముల । బహు
రీతులనేడ్చియపుడు వ్రణవధ్యనితో । గహనములయ దుభీతిలి విహరించు
చునున్న వేళ వేడుకలొడవ॥ శా॥ ఆవాల్కిఁబుష్పిశ్వరుండు మదిసాం

వాల్కికిముసింద్ర సమాగమనము.

దించిపుష్పార్ధియై । సేనాయోగ్యులుగొల్వ వెన్ను జడలుం జీరాడరుదా
క్షులుం । బ్రాహ్మణ్యంబున భూతిపూతయెడల నాభిసల్ల యోగాత్ముడై ।

వేవేగంబున కాననాంతరముల స్వీక్షించుచు న్యచ్చుచు॥ ఆసమయంబున॥ గీ॥ వజ్రనేత్రీయరగ్యరోదన మొనర్చు | చున్నదదియే మొయెవ్వరో శోభితాంగి | దేవభామినిగాబోలు దేవిలక్ష్మి | యోధవానియొ భారతి యోతలంపఁ ॥ క॥ సనదేశశయో చూడఁగ | జననాథుని పాణిసతియొ చందుగ్రీనతియో | జనులెవరు లేక యొంటిగఁ జనుదెంచి విలాపమేల జరించెనొకొ॥ చ॥ అనితన యోగమార్గమున నాతెఱంగెల్ల నెఱింగి యాత్మలో॥ జనకజ రామభార్యయని చేరగవచ్చి లతాంగి నేలపై బెనఁ గొని నేల శోకమున భీతితహిల్లఁగ నేలశల్లియే | దిశముల దత్ఫలాఫలము లేకను నొందకబాసిపోవు నే॥ గీ॥ ఎట్టికులమునజనియించి యెంతవారి చెట్టు బట్టిన బహుభాగ్య సుభ్రమములు | పొందియుండిన సంగ్రహస్త భూరి కంఠ | ఫలములనుభవమగుగాకదొలగనొనె॥ మ॥ ఆనవాల్మీకి మహర్షిగా దెలిసి యాచుబాక్షిఁకఁ బుత్రో | గనులన్నిండిన బాష్పము ల్పెదరగా గాశేయముం జారగా | ధనధమిల్ల క్రసూనమాలికలు చేతం జక్కగా తేచ్చియో | మునినాథాయని మొక్కిలేది వెతలంబొంద ప్రహదీనతే॥ చ॥ దశదిశలందు సత్యజయ ధర్మగుణాన్వితుడైనయట్టి యా | దశరథరాజు కోడలను ధర్మముగా విధిలేశువుత్రికే॥ విశదయశుండు రామరఘు వీరుని పట్టపుదేవినయ్యయ | దృశముగగల్గెనారణిక దేహముపై నభి మానమేటికే॥ వ॥ అనిప్పలాపించుచున్న సీతామహాదేవిని నూరాన్ని వాల్మీకిజానకీదేవి నూరార్చుట.

వాల్మీకిమహర్షి మరలనిల్లనియె॥ ఊ॥ నీవుపతివ్రతామణిని నీయుదరంబున నున్నబాలురు | బావనులైనవారు జనపాలురు సుగరకౌర్యధీరులై | పోవగనున్నవారు జయమొప్పును దప్పక మంగళంబులౌ | దేవియిదేల నేలబడి ద్రోహ్యురూ మకుమారగాత్రీవై॥ చ॥ జుకమహిషవుండు బుధ సన్నతుడై ప్రియమూరబూజులు॥ ఘరముగ జేయుచుండు నిదిగాక సహోదరధర్మవృత్తిచే॥ కొనదగియుండు పండుమణి కోరికె మంచిది పుట్టినిటలో | గనియెదవంచునతరణ గల్గవహిల్లితి వెల్లభంగులకే॥ చ॥ తొలగకలేదిరమ్ముయిదె తోయము లక్షులయందు జల్లు భూ | తలముల ధూళిబాపు విరిదండలు చేర్చుము కొప్పునొక్కగా॥ నిలుపుముహేమ దివ్య మణిహేమసరంబులు నెత్తికట్టుమే | తలపులునుంచవల్లిదిక దైవ కృతంబులు పాయనేర్చునే॥ గీ॥ కాన దశరథమేదిని కాంతుపెద్ద | కోడలపు భూతనూజపు ఘోరపీఠ | రాక్షసాంతకుడైన శ్రీరామ భార్య | దేవతపు గాపెథయమేల భావమందు॥ వ॥ అనిఃసీతాదేవి దీనాలాపంబుల మహాత్మా లేని యవవాదదోషం జే మోపుకొనిబ్రదుకుట యుచితంబుగాను

నే నీధరాతలంబున బ్రాణసంరక్షణంబుచేసికొని యేమిభాగ్యం బనుభ
వింపఁగలదానననిన నాత్మీకిమహర్షి యిట్లనియె॥ గీ॥ తల్లిదుఃఖంబులేల
నీవల్లభుండు ! కరుణవృక్షంబు యిది పూర్ణగర్భమగుట । తెగువచేసిన జో
వంబు దేవియాది శ్రీవతియనియెన్ను నూత్నయందు॥ వ॥ అనినపైదేహి
యిట్లనియె॥ ఆ॥ త్యాగమునేయగానమయ పర్యముగాదనినారు మీరలి ।
యోగముగల్గువారిక నుండురుయెచ్చట నైనగానినా । కేగితిచేసిచూపె
దరు యేనుభవత్సుత దుష్ప్రిప్రితతో । భోగపిశాచఘూకనలి భూరుహ
భూముల సోకోతి॥

వాత్మీకిమహర్షి సీతను దనయాశ్రమమునకు గొనిపోవుట.

క॥ అనివి పించుచునుండినజ కజనూర్చు వెంటజనుదెమ్మనియోము
నివనములెల్లజూపుచు । దనవనికిసేవచ్చినిలిచి ధర్మాత్ముడై॥ సీ॥ నిష్ఠాయం
బుగమంచి వర్జశాలలయందు దేవినిఁటనిల్పితేజమలర॥ జెలువంబుగా నా
రచీరెలు రెండై కట్టగానిచ్చివంకాశ మొనవ । మరిమెళనవనూన ఫలము
లుదేనె లాహరంబులుగనిచ్చి యాదరించి॥ మునికన్యలనుజూచి మునివల్ల
భుండఁచు బరమపావని జగన్మాతసీత॥ పూర్వవశమున మనవన భూములకు
ను॥ వచ్చి దిగానబూజింప వలయుమీర॥ లించల నెడబాసిపోవక యీమొ
మంత్ర దేవతాంగ యనిమరి దెలియవలయు॥చ॥ తగజలకంబులాగ్ని నవ
ధాతవిశేషములైన చేలముల్నగువకుగట్టహేతుణిమండిత దివ్యవిభూష
ణావళు॥ ల్యగనుధరింపజేసి మృదుఫాలముపై మృగనాభిరేఖ పొందగ
లిఖించివేడ్క మదిత్రేటిలగాఁగయిసేసి యంతట॥ చ॥ బహువిధ
భక్త్యభోజ్యములు బాయసముల్కలవంటకంబులు॥ నివసి తముగానమిర్చు
కొనినందులుసేయుచు బ్రీతిమీఱగా । సహజముబొందగాను ఘనసార
సుగంధము పూలహారము । ల్బహుళముగానొసంగుచును బావనసేవలు
సేయుచుండగ॥ క॥ మునియాజ్ఞ విధముగాగను । మునికన్యలు మనము
నెంత పుణ్యాత్ములమో । జనకజ సీతాభగవతి । చనుదెంచెనునిత్యసేవ
సలువగగలిగె॥ క॥ ఆనుచును మఱిభయభక్తుల । జనయితీకిహోషశోప
చారంబులచే మనసునకుమోద మొప్పగ । మునికన్యలు శతసహస్రములు
గొల్వంగ॥ వ॥ సీతాదేవియట్లు వాత్మీకాశ్రమంబున నుండెంత నిచ్చ

లక్ష్మణుండు రథంబెక్కి యరుగుచు జింతించుట.

ట॥ గీ॥ అంతలక్ష్మణుడావేళ రథమెక్కి । వచ్చిభాగీరదీతీరప్రాంతమున
ను॥ నిలిచియారాత్రివేకువ నిద్రలేచి । స్నానసంధ్యాదికృత్యముల్ సలిపి
వేగ॥ సీ॥ రథముపై నెక్కి సారథినిగనుంగొని దేవిని కాంతారదేశమందు॥
జోనాడిసాకేత పురమునకేరితి బోదును శ్రీరామ భూపుణ్యము॥ దర్శిం

చుటేలాగు తల్లులకిగతి నేకబివరింతు నేమిసేతు । నీచజాతులు నెంత
యోచనజేసిరి యర్కవశబింక నడుగనొనా యేమియైననుగాని నేసింక
దనువు । ఖడ్గమునబట్టి త్రుంతునుగానియిచ్చటి । గంగలోపలజొత్తునుగాని
భూరి । గ్రావములనెక్కవపడును గాక నేను॥ వ॥ అని మహావ్యసనా వేశం
బునుండొది॥ ఉ॥ ధాతవివేశశూన్యశయి ధర్మముగైకొనలేక వాసినీ
వాతసిల్లునా ధరణిభాగము పెల్లగింక జేతునా । సితకునీవిధలగుట
చెల్వముగాదలపోసినాడెయీ । రీతులుయుద్ధమధ్యమున రేపెటిగింతుమహా
ద్భుతంబుగ॥ చ॥ హరుమని మస్తకము తునుమాడెను రాముడటంచు
నెంచియా తనిబలవిక్రమంబులకు ధైర్యచాలక యుద్ధమడుదా॥ గని
భయమంది భూతనయబొందును గోమమునెసికానకు॥ న్ననిపిసిబింకచూచ
దవు యింబుధులేక ముచేసి వచ్చెద॥ చ॥ ఆరయగబోయి యంబుధుల
నన్నిటిసగూడగ జేసినత్తునా దెకువుచు వట్టిదేవ పురదేశములన్నియు సుగ్గుసే
తునా॥ వెరవకసూర్యచంద్రులను వీగులసంకరమందజేతునా । మఱిమఱి
చూడుమింకశుభమా నియ్యెయిటుప్పువచ్చునా॥ చ॥ జనకజల్మొల్లిపోవ
జలజాతీ మిత్తము పాలిద్రుంచి యా । యిసుకుతునేలి సాగరమునేర్చుగ
బంధనచేసి లాకవై । వనచరులార్వబోయి సురవైరిని రావణుద్ధంపలేదె
యా॥ దినమనదేవతాధిపులతేజము మాపగలేకయుండునే॥ క॥ ఈసాహ
సంబుచేసిన వేసరిదేవతలు నజుడు వేంచేసిమనో॥ ల్లాసముజెందచుసీతను
భాసురముగదెచ్చి పశుమసావనియచరే॥ వ॥ అని మహారోష భీషణానల

లక్ష్మణుండు కుపితుండై బ్రహ్మాస్త్ర ప్రయోగంబొనర్చు

గమకింప సారథియగు సుమంత్రుండు వారించుట.

వ్రజ్జితతేతుండై సారథితో బ్రహ్మాస్త్రము బ్రయోగించెద॥ వ॥ అని
కోదండముబట్టినిల్వ దిశలున్నల్లాడె నక్షత్రము ల్వినుపిధింబడిరాలె మేరు
వడకె భేదిలైబాతాళము॥ యిచంచాదులు తోవదక్షిరపుడేయిం
దాద్రులింకేమి యో మనుచుంబోయిరి మేఘసంఘమురిమె న్నంబోధులు
పొంగగగా॥ క॥ విడివడిన గంధనాగము వడుపునగంపించి దుమికిబాణా
సనముం గుడియెడనుచేసి బాణము విడువగమదిదలచుచున్న వేదనపరు
డై॥ ఉ॥ సారథిలేది లక్ష్మణుని సత్పదకంజములాశ్రయించి యాధిరగుణం
బుగైకొనంగ దిక్కులుభీతిలె నిండభూమిపై॥ దారలురాలె దేవతలుతావు
లుదప్పిరి కోవమేలయె । వ్యూరును సేమిసేయునరు పావనినోమినోము
చొప్పన॥ ఉ॥ దేహముబొందగా సుఖముదేజము దుఃఖముగల్గు దుల్య
మై॥ మోహముతోసతీసుతుల ముచ్చటపొచ్చునితోచి దగ్ధులై । యూహ
లుపొందుచుండుదురు యుద్వినిశాశ్వతమెంచగూడదీ॥ సాహసమేల పూర్వ

కృత సంభవజన్మఫలః క్షు లుండునీ॥ శా॥ ఏయేకాలములందు నీశ్వరుడూ నీ
యేరితివ ర్తిచునో యేయేజన్మములెత్త గవలయు నోయేవేమిపా)ప్తిను
నో! యేయేభూములనుగ(గవలయునో యేస్త్రీలుమోహింతురో! యే
యేభాగ్యములార్జితంబులగునో యేతులెట్లుండునో॥ నీ॥ హరియైన హరు

సారధిపూర్వవృత్తాంతంబు లక్ష్యణుని కెఱింగించుట.

డైన నబ్బగర్భంబైన నిన నందులైనను నెవ్వరైన నెక్కడకేగిన నిలఁగిన
 దూరినవిన్ను బ్రాగిన భూవివాదజలన | సాగర-బులుదూరి జరిగినబ్రా
 రబ్బ కర్మంబుదొలగదుకఠినమగుచు | పెరిచి నెఱుఁగు వింపక తీరదు భూరి
 దుఃఖములచే బాగలనేల | మున్నువూతఁడి రథముపై మోహించి | నేను
 సారథ్యకృత్ బు నిర్వహింప | వేగసాకేతపురమును వెలిమిమాని | వనము
 లకుబోయి యెవ్వసిప్పునకు మ్రొక్కి | గీ॥ వనముననుండు దూర్వాసము
 నివరణ్యుడచటికే తెంచియుండుట నాత్మదెలిసి యంజలియొనర్పించు
 న్ననాసకముల నిచ్చికూర్చుండుమనిముసు లిట్టులనిరి॥ చ॥ రాజపుత్రుల
 ధుడవు రాజితవిక్రమశక్తి యుక్తితో | దేహముబొందుచుండుడవు దీనద
 యాకరవచ్చినావు మా | పూజలువృద్ధిబొందెగుణభూషణ మా యెడనింత
 బ్రేమితో భోజనమాచరింపుమని భూరి తపోమహిమాను గుణుడై॥ గీ॥
 తామధేత పునావేళ నాత్మజలన | బాహుస్నానంబు బాదకపప్పు మంచి
 పిండివంటలు దియ్యని పెరుగుమధుర | ఫలమలిడి తృప్తిచేసిన బౌద్ధిపు
 డు॥ గీ॥ చేరిభజియించి దూర్వాసశేఖరుడు | వామదేవ వసిష్ఠులవద్దనిలి
 చి | మ్రొక్కికూర్చుండి యగ్నునిపుంగవులకు | నవసరమెఱింగియొం
 ఁచియెనపుడు॥ సీ॥ మేనీశలశల్ల విశ్వసేలితి సౌజన్యసౌఖ్యముల్పా
 లంకలిగి నవనముల్పేరితి స్వర్గాధిపునిగూర్చి యాహవామనగూర్చితమర
 వరుల | నరువదివేలేండ్లు పరగనేలితి ధర ముసలి నైతిని మునిముఖ్యులార |
 యినవంశమునుని నేరితి వర్ధిల్లుబుతులు నాకికబుట్టగలగొ | కలుగరోయే
 మిగుమలైత కర్మఫలమొ | మీరుమహానీయమూర్తులు వివాదనేమి | గతు
 లుగల్పించెదరునాకు గార్యసరణు | లేతెఱంగునవ ర్తిల్లునేవిధంబొ॥ మ॥ ఆ
 న దూర్వాసమహాముషీశ్వరుడు నాత్మానందుడై యిట్లనం జనపాలుడ
 పు సత్యశాలివి మహాసంగ్రామధైర్యుండవు | యినవంతుడవు నీకు ద
 క్కు వగునే యేమైనలోకేశ్వరుండనఘుండనయ్య డాదివిష్ణుడిపుడేయా
 నందుడై పుట్టెడి॥ గీ॥ ఆదిశేషాహి లక్ష్మణుడైజనించు | శంకచక్రింబు
 భరతశత్రుఘ్నులగుచు | నామహాలక్ష్మీసేతయై యవతరించు | నితరుల్యాం
 డవనిన్ను నెంచదరమొ॥ గీ॥ అనినదిశరభు డావేళ నభివ్రుతించి స్వామియ
 తడవిధంబున జగతిబొడవని | అమిత బలవిక్రమంబుల నాతడెన్ని యెండ్లు

నిలయేలుచుండునోయేవిధఃబా॥ గీ॥ అనుచుదమ్మును వృత్తాంతమడుగదల
తు॥ వారిశుభవైభవంబులు వారిఘనము । వారిగుణములు బలములువారి
యశము॥ వారిమహిమలు దయచేసివల్కవలయు॥ ౩॥ అనిదశరథుండడు
గుటకు సంతసిల్లి వామదేవవక్రిష్ణులసన్నిధిని దూర్వాసమహామునీదుగ్రిం
డ్డినియె॥ సీ॥ రఘువంశమునకు గారణమూర్తియై వరబ్రహ్మంబు రా
ముడైప్రబలుడగుచు । దాటకినిబరిమాన్చి తపసియాగముగాచి వరమేతు
చాపంబు భగ్నుపఱచి । సీతవివాహ బు చేత సంతోషించి యరుజాల
పెండ్లిండ్లననుసరించి భార్గవరాముని భ్రాతృరావణదనుజాధినాథుల ద
రమిద్రుంచి॥ బ్రహ్మగుద్రాదులకు బ్రాణభయముమాఱు । కార్యములు ని
ర్వహించుచు శౌర్యముమర । శతమునొ రించు హయ మేధసవనములును ।
సుతులుగల్గును ద్విగుశుభము నను॥

దూర్వాసుండు భవిష్యద్వృత్తాంబు దశరథునికి దెల్పుట.

వ॥ ఇవిభంబునం బదునొండువేలసంవత్సరంబులు సర్వసహాది
వత్సంబునంగీకరించి ధర్మసత్యరక్షణప్రవర్ధకుండై నిత్యమంగళుండై యన
వరతమహాలక్ష్మి వ్రసన్న పారిజాతుండై సుఖంబుననుండియు సీతావియో
గంబునంబరితపించుచు సహస్రసంవత్సరంబులు వియోగదఃఖంబుననుభ
వించుచు నానమయంబున యముండు బ్రహ్మాయతమతిని విప్రవేషధ
రుండైవచ్చిన వర్తమానంబుదెలిసి రఘునందనుడగ్భ్యుపాద్యాది విధులం
బూజించి యుచితాసనంబునం గూర్చుండవియోగించిన ధర్ముండప్రతీం
బులుచేసి దేవహస్యంబులుకొన్నిగలవు నీవుగాకవరులువినదగరు తత్స
మయంబున రుద్రునినైనం దిరిస్కరించు విక్రముండగువాని ద్వారదేశం
బుననిలుపుచునివలికిన రాముండులక్ష్మణునియోగించిన దదాజ్ఞానుసరణిగా
నున్న తత్సమయంబున శ్రీరాముంజూచి యముండునమస్కరించి దేవా
మీరు సకలాత్మకుండైన శ్రీమన్నారాయణమూర్తులరు. దేవహితార్థంబు
ధరణీతలంబునబుట్టి మహానాహస కార్యంబొనర్చితిరి మీరునియమించినప
దనొకండువేల సంవత్సరములునిండ జనకజయగు మహాలక్ష్మివైకుంఠ
నగరంబుచేరి మిమ్ములిలుపింప నాజ్ఞాపించిన బ్రహ్మాదులునన్ననిపిరనిన
సంతోషించి దివ్యయోగంబున దాను శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యగుట
యెఱింగి మంచిదని యిష్టాలాపంబులాడు సమయంబున ధూర్జటిసముం
డును దూర్వాసనాముండ నగు నేనట కరుదెంచి లక్ష్మణునిం గాంచి
మహాతపంబుచేసి రామదర్శనార్థం బరుగుదెంచినవాడ మారాక యె
రింగింపుము నీవు నమస్కరింపు సమయంబు కాదాటివేని వంశక్షయం
బుగా శపింతుననిన దననిమిత్తంబట్టి బెడందరానేల యని యూరకున్న

నేనంతకిపురంబు ప్రవేశింతు నంత రాహుండు నన్యపాద్యాదివినులం
పూజించిన గేను సంతృప్తుడనై విశేషంబునుడు యముం డంతగ్గను
నంబు చేసినపిమ్మట శ్రీరామండును లక్ష్మణునిజూచి ముదీయాజ్ఞోల్లంఘ
నంబుజేసివాడ విందుడవలదన లక్ష్మణుండు విషాదంబునొందుచు సర
యానదీతీరభాగంబుజేరి జ్ఞానసమాధి యుక్తుండై సహస్రముఖచుణిగణల
తులుండై శేషాదిశయంబునొంది వైకుంఠంబునకుండును దివసత్రయం
బునకు శ్రీరామచంద్రుండు సాకేతపట్టణంబు దక్షిణోత్తరభాగంబులుగా
విభాగించి తననుతులకిచ్చుతక్కిన వారలుకరరాజులనదర్శింపజేసినిన నగ
రంబులకు వారినుతుల సభిషిక్తులంజేసి పిమ్మట భరణశాస్త్రము సమా
హితుండై సుగ్రీవాదికపులంగూడి సరయానది జొచ్చి సకలనైభవా
నంద బృందారకబృంద సేవకుండై వైకుంఠనగర సాధాంతర శేషశ
య్యాకల్పితరమావినోదుండై బ్రహ్మాండనాథుండు యుండగలుడని
న దశరథుండు పరమానందుండై ఋషులకిట్లయె॥ ౧॥ అఖిలలోకేశ్వరుం
డాద్యంతశూన్యుండు సచ్చిదానందుండు సత్యగుణుడు । వేదాంతవేద్యం
డు విహగేంద్రగమనుండు హాటకాంబరధరు డచ్యుతుండు । రవివంశము
ననుశ్రీరామ డైజనియించి బలవిక్రమంబుల వెలసియుండి । సత్యవర్ధను
డయి సద్గుణాభరణుడై త్రిజగంబులకుమహాదేవుడగుచు । జగజనుశాసి
వెక్కిండ్లుజరుప నేల । యేమికారణమగుటను యేవిధంబా । యవలరఘు
రామ డెన్నాల్కునవనియందు దేజయుతుడయియుండును దెలుపవలయు॥

విష్ణుం డనురాదులతోబోరుట.

చ॥ అనిబహురీతుల బలికి యాత్మచుదంబు విన్నవింపఁగా । విసి
మునివల్లభుండనియె విష్ణుచిమాయల నెన్నశక్యనూ । వనజభవానులై
సురవర్యులనైనను నెవ్వరైననే మనియెడివారులేరు కవిధాత్మకుడై విహ
రించునంతట॥ మ॥ తనమాయాసతితోడజిక్కిగుణుడై తానయుల్లో
కంబులు । దనలోవెల్లుచునిత్య సత్యగుణుడైదై తోగ్రసంగ్రామభే । ద
నుడైయుండు బరాత్పరుండు నిత డేతానియ్యె దా గాకసా । ధనసంఖ్యో
ష రమావినోదుడగుచు దాదాల్పుమోహంబులు॥ మ॥ కాపునమ్మ
హనీయమూర్తియగు వైకుంఠనాథుండొక్కనాడును దర్శనపాంచజన్య
కామోదకీనందకాస్తుభంబులభరించి శ్రీవత్సవసమాలంకృతవత్సభలుం
డును గటకాంగదకేయూర కిరీట కుండలోర్చికాది భూషణస్థగిత మణిగ
ణ ప్రకాశగాత్రుడును గరుడవాహనారూఢుండునునై పరశుక్షణిక
రవాల శూల చక్ర బిండివాల తోమరనాగకుంత ముసల శరశరాసనపా
ణులై యింద్రాదిబృందారక బృందంబులుసంగ్రామధీరులై రథగజతురగా

సూర్యులై వెంటనంటినడువనరిగి మహానలమహాజ్వాలాభీలరోషులై భీషణ
దంష్ట్రరక్త దోమ కాలనాభ మహానాభాదులగు రక్కసులతో మహా
ఘోరయుద్ధం బొనర్చుచుండి రప్పుడు సురాసురులొడ్రోరులైన రథం
బుదోలి గజంబులపై గజంబులు మోహరింపజేసి తురగంబులపై తురం
గంబులడికొల్పిన విచ్చిన్నధవళాశ్రవశ్రవజ చామరంబులును విభిన్నశర
శరాసనసముదయంబులును విశ్రేణకుండలాంగదాది భూషణంబులును వి
ఖండితోరుప దశుఘశిః కటితలహృదయ శరకంఠనాసికాచులును నిరు
డలంగలిగి సంగరరంగంబు భయావహంబైయలరె నంతవిష్టువుచేత మా
లి సుమాలి మొదలగు మొనగాడుహతులగుటయెఱిగి రక్కసులుదిక్కు
దిక్కులకు బాట నంగుఁగొందఱు లంకకుంజనిడాగిరి కొందఱు రసాతలం
బుజేరిరి కొందఱు సముద్రంబునమునిగిరి కొందఱు హిమాచల మంద
రా చలాది పర్వతంబుల మార్గంబులు వట్టిచని భృగుమహర్షి యాశ్ర
మంబునకేగి యాతనిభార్య మరుగునఁజేరిరంత వారలవెంబడించి బృందా
రక బృందంబు తరిమికొని భృగుపత్నిగాంచి యారాక్షసుల విడు
విడుమని చుట్టుముట్టిన మహాకోపావేశంబున దేవ బృందముతో
నా భృగుతనిన్ విట్లనియె॥ ౧॥ తగునే యుద్ధమునందు నోడిభ
యులై దైత్యోత్తము ల్రోవగా । బగయి కేను సాగుమావన

విష్టుండుభృగుమహర్షి భార్యంజంపుట.

ములోఁ బట్టంగమీకెట్టులొ । తెగబింకేలకు జాలుపొడిదిగొ నేదృష్టిం
చి. ౧ భక్తులై । జగతీగర్భయలోన బొందెదరు మీ శస్త్రాస్త్రము
ల్లాల్పనా॥ చ॥ అసభయమాది దేవతలు నచ్చట నిల్వగలేక విష్టువు ।
గనుఁగొని శేవతల్ప భృగు కామిని దానవులందు బ్రీతిగా । వెనుకనుజే
ర్చియుండి ఘనవిక్రమ సాహసకృత్యమిక్కడఁ బనిగొనరాదు కేవలతపః
పరిపూర్ణములై చెలంగగా॥ అనినవిని॥ చ॥ కనులనునిప్పులుంజెదర గడ్గద
కంఠముతో మహాగ్రుడై । చనిజనసంఘవర్జితము జక్రముద్రిష్టియు వేగ
వైవగా । వనజదళాఢికంఠమును భంగమునైనదిచూచిప్రీతిలో । దనుజు
లు నేలవైబడిరి తల్లిరికొందఱు చింతితాత్ములై॥ ౨॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥
భృగుమహాబుధి కానన భూములందు । దపయలనసల్పి వెనుకమధ్యాహ్న
మైనఁ । దాపునకువచ్చి తనసతిధరణిమీఁద । దెల్పియుండుట గనుఁగొని

భృగుముని విష్టువునకు శాపంబిచ్చి యనుగ్రహించుట.

దీనుడగుచు॥ చ॥ ఇదియుమహావవాదముని యెంచక స్త్రీవధజేసినట్టి వాఁ
డిది మొదలైతపించుచును నింతినినావలె లాసి ఖమ్ముడై । సదనమునందు
జేరు నని శాపమునిచ్చిన గేశవుండు నా । పదకు భయంబునొంది సురవర్ణ

ముఖో జనుదెంచియిట్లును॥ చ॥ శరణుఘనీశ రాక్షసులఁ జూపగఁ జ
కృముబంతు నడ్డమై చొరబడసిలలామకుండు స్తోత్రీశరీ ముఁ బాసె నింక
నే । తెరవుననిర్వహింతు నిదితీసును దేవ రమానినోదుడై । తరుగకయు
న్నవాడ శుభదంబునఁ దప్పు తుమింపఁ గావలె॥ అని భృగుండిట్లనియె॥
ఉ॥ దేవజగన్నివాస రణధీర శుభాకర భ కరక్షయో । సావనగాత్రీ దీ
నజనపాలర యెంచకరోషగించి యీ । ప్రేవపమెల్లొసర్పితివి సేవితనిత్య
ఫలప్రదాయకా । యీవిధమాయె శాపమిదియేగతి గైకొనిచేయకుండు
నో॥ క॥ అయినను నిప్పుడునీకి । భయములుచొరరాదు లక్ష్మీపాయనుని
న్ను॥ జయమమర రామనామము ప్రియమమనవేళలందు బెనఁగొ
నుచుండు॥ క॥ అనుపుడునేనువిడిని । మనమున నిదినిల్పుదైవ
మృగములెపుడే । దినమున నేకియదోచునొ । మనవశమా యజునివశ
మ మహనీయంబై॥ అని చెప్పినావలికథయెట్టిదని ॥ చ॥ నిరుపమసత్య
సత్వగుణ నిర్ణయ భాస్కరకోటితుల్య సుం । దరదరహాస హస్యభుజ
తాండవ దైత్యమహాంధకార భా । స్మరసుర సేవితాంఘ్రిహితకారణ
రూప శివాంతరంగసం । గరళరచాదుహస్త జనకాత్మజ వల్లభరామభూ
వరా॥ మాలినీవృత్తము॥ నిరుపమగుణశీలా నిత్యసర్వేద్యలోలా । కరత
లగదదండా కాండకాండప్రచండా । సురపతిశతపాదా సు దరాశార
రూపా । పరమగుణసముద్రా పాహిమాంరామభద్రా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్భక్తురాంబికా నిజమనోల్లాస కరుణాకటాక్ష
వీక్షణ లంకార సరసామృతకవితృతత్వాతిశయావదభరిత సాంఖ్యతార
కామసృశ్రీరాజయోగ సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర ఘట్టవంశ
కుయః పారావార సుధాకర కాశ్యపగోత్రీకాత్యాయన సూత్రీ శ్రీవేంక
టార్యపుత్రీ లలిత పాండిత్య మేకటరామకృష్ణకృణీతంబైన శ్రీ పద్మాభి
రామాయణంబను మహాకావ్య బుంతు ద్వితీయా శ్వాసము.

సంపూర్ణము

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీజానకీమనోహర । భూజనబృందారకాది బృందారకభూ । రా
జాదిరాజవందిత । రాజీవఃశౌత్రరామ రామః శ్రేంద్రా ॥ గీ॥ అవధరింపుము
సారథియపుడుచేరి । దేవదఃఖింబుమాను వైదేహీకేమి । భయముపుట్టి
దు వాల్మీకివచ్చినము । చేర్చిరక్షించు మినినతుల్సేవచేయ ॥ క॥ అని
జవలరితులబల్కిన । గనుగవభాష్పములుగాలఁ గలవరమమర । స్వి
లక్ష్మణుడు నవ్వుడు । కంకరభ బండునిలిచి గమనోన్ముఖుడై ॥ క॥ తల
వంచి ముసుగునైకొని । వెలవెలబోవుచును మదినివేదలమరం । దొల
గుచు జనమార్గంబులు । తలగుచు బట్టణముజేరె దత్పురజనమాలే ॥ మ॥
వనజాక్షీ రథమైతెవచ్చనిదిగో భావి పవైదేహీయా । వనమాతేరినిగాన
మొందుజననో కాకుణ్యహీనుండునై । వనదేశంబుననిల్పెనో రజకుదుర్వా
శ్యంబులెంతాయె గా । దనుచుఁజెప్పెడివారులేరు మఱియాయారాటమె
ట్లొనెనో ॥ సీ॥ మనయూరిపుణ్యాత్ము లనినమాటలచేత సీతామహాదేవి
చేరెవనము । ననవిఁ ఘనవతి యాత్మలోభయమంది నిడుమాలానినిగి
హించు । వచ్చునాతల్లులు వచ్చియామర్యాద కాదనరైరిగా సోదరులును
సర్వాత్మయిదియేటి సంగతిభూజాత చిత్తంబుదెలియరా చిత్తమందు ।
ననుచుబల్కె గ వెఱచిరోయైనగాని । పరమపావనిసీతాభవాని యనకల
త్తుణుడెంత సాహసలక్షణంబు । బూనికాంతార భూరువాభూములందు
నిలపిరావచ్చునా తలనెలపునకును ॥ ఉ॥ నిండినకాపురంబునకు నీచులు
యోచనజేసిసీతపై । గొండములాడ సత్యయుత ఘోరవనాంతరమందు
భీతియై । యుండగనాయేకష్టముల కోర్వకనేమి తపించుచున్నదో । పిండి
నగర్భమైసుఖముబాసి మహాపదఁజెందనేటికి ॥ చ॥ జలరుహసేతియీక
నక సాధతలంబులు పువ్యరాగసం । కలితకవాటవేదికలు గల్పితమాక్తి
క హాటకూటములే । విలసితనూత్నతల్పములు వేదికలన్నియుమాని కా
నలో । నిలిచెనునేడు భూతనయ సేమమలేమనవచ్చు గోమలీ ॥ ఉ॥ ఏగ
తిజేయనోనలువ యావిధమెన్నడు చూచియుండుమా । బాగుగకాపు
రంబు నెడబాపిరి యూరిమహాత్ములెల్లయీ । భోగమురామభద్రునకు
పొందగవచ్చునె యేమిసేతుమే । కాగలకార్యమింక నెటుగల్గునో దైవవి

ధానమిట్టిదో॥ ఉ॥ మంత్రులునైనఁగాని యొకమాటయు దేమనరాదెయ్యారకే । తంత్రముఁబన్ని భూతనయ తాలిమిమేలిమి యిప్పుయింపకే । మంత్రముజేసినారు యిదిమర్మ మొకర్మమదేలైలభూ । తంత్రమహోరగాదిమృగ దాడుణకానలు మాన్పఁజేయగా॥ చ॥ సగమపతివ్రతోత్తమ విభాసితగాశ్రీ సరోజసేత్రికే । ఖర జనకక్షమాతనయ గాననసీమలద్రోవదప్పియే । జెరవులబట్టెనో యకటతీరనిశోక దవాగ్నిచేతభూ । వరుఁడెటులొర్పునెంతటికి బాపిరియోపి పాపకర్మలై॥ ఉ॥ ఏవిధమోనూ చూడవలసేమిపురాణోక్తగర్మనుశ్శ్రీ । దేవినిబాసిరాసువుడు ధీరతవృత్తినున్నవాఁడయీ । భావము సేవిధాబుగనూ బుధువుపూవులునైనగానియో దేవయదేవికాదఁగో దేవతలైనను విన్నవింపరో॥ క॥ అనిపురజనములు

సామిత్రి శ్రీరాముని యంతఃపురమున కరుగుట.

నివిష్టధ । ముఁబల్కగ లక్ష్మణు డుముగలి జనలం గనుగొంక నేలచూచుచు । జనిచనిరథమచటడ్గిసంరంభముతో॥ వ॥ వివిధ రశ్మిజ్వలత్కచాలదేశాంతర విచిత్రవిప్రుచుస్తాభాల్పిత తోరణవిరాజితంబును జూడనగంధబంధుర కిస్తూరికాల్పకృత సౌధాంతర వయోవిలాససీమంతినీమందార కుసుమానంద కందభీతలతాంతర ఘుఁగఘుమాయమానంబును గుమానిసీమానితాకార హరకర్పూరతుషార పటీరభిత్తికాంత తేజోవిరాజమాన ప్రభాసితప్రతిమాన్విత విపులద్యారుబులగడచి యంత్యపురాంచితఖచిత రత్నప్రభాపతేపంబులంగడచుకొనియున్న మందిరాభ్యంతరంబున మృచులతర హంసతూలికాతల్పంబున దేహంబుజేస్సిపారలుచు నిట్టూర్పులునిగుడించుచు సీతామోహసాగరంబున నీచుబ్రహ్మాండద్రవ్యయబ్రయేకీభూతంబులైన తెలుగున జితకల్పంబున విరహాలయహాసలంబై తదీయసీతాహృద కుచనిటలతటకపోలాధరకలకంఠనాసాహస భాసలావణ్య సౌభ్యనన్దణంబులం దలపోయుచు విలపించుచు దనలోదానాశ్చర్యచిత్తుండై చిత్రజామత్ర కరవశిత్వంబుంబొంది యున్నశ్రీరాము సన్నిధానంబునకరిగి యావసర బువేచి మొగసాలంగంచియున్న భరతాది మంత్రీసామంతసమూహంబులండాసి గృహంతరంబునకరిగిశ్రీరామ పాదారవిందంబులకుంబ్రణమిల్లిలక్ష్మణుండెల్లనియె॥ సీ॥ అన్నవైదేహినిఁరధంబులక్ష్మణుండు సీతనువనంబునఁగిడిచిన వృత్తాంతం బెరింగించుట.

బుపై జేర్చిసారథి యుతుండ నైజిగిజిగి । గంగానదీతీరకాంతారమధ్యంబు చూచిభీతిల్లెనుచున్దరాంగియంతట నీరీతులన్నియొర్పడఁ జేయదేహంబుపైమహా తెగువబూనిభూషణంబులు లబుష్పముల్లిగబడభూమిపై పడిపడిపారలిపారలిభూభిభూసరియైలేచిడు కిఖమునను నన్నురక్షించిమీయన్ననగరికే

గిభక్తిగలుగంగరాచుభూపాలునకుమిఁ జేరి మ్రోగి తిసనుమని చెప్పెనొకటి॥
 ఉ॥ నామదిజూచియుండిజనునాడుకయింతలు సేయినచ్చునా॥ నోమినోము
 భాగ్యమొ వినోదము లేమనిచెప్పవచ్చునా॥ మోమున పొసేనేయజుడు
 ముచ్చటజెందెను జీవితేశ యా॥ భూమి నిండలందలప బూనితినాయన
 జానకీవతి॥ చ॥ పరిణయవేళలందునఁ గృపారసతంత్రుడవయ్యె నెల్లరు॥ స్మ
 రులు నరాధిపు ల్కొనులు నాకనుననులు బంధువర్గము ల్కరువహిల్లఁ
 గాను జనకాత్మనితన్నను నెల్లకాలపక్ష॥ మరువఁజొత్తునన్న యభిమా
 నము తెన్నుము రామ భూపరా॥ ౩॥ జలగుహసేత్ర దుఃఖములు దాటద
 రంబులుగావుభూమిపై॥ వెలవెలపాలునొందుబహు వేదనఁబొందునుమూ
 ర్షజెందు గా॥ నలదిరుగాడు రామ నననాచుకయంచు దలంచు సత్రలం
 బిలుచును సొమ్మసిల్లు మదిభీనతిహిల్లుచు మండునెప్పుడు॥ చ॥ అనిన ర
 ఘూర్షపలుండు తనయ్యా మహావ్యసనంబుజెదఁగా॥ గనులను నశ్రుబిం
 దువులు గారఁగ నాజలజాతీ నీపయి॥ గనవలిదోషముల్లవకారణమై
 విడనాడనాడె నాతనువుఁ పొసఁచుల్లిలిపి తాళగజాలను బ్రహ్మజేవు
 డీ॥ దినమున నేమిచొసె నెఱుదీరును నీవివరీత దుఃఖముల్॥ చ॥ నిలువవు
 నాదునెట్టెదుర నిండినమోహముచేత బ్రేమతో॥ జలుకులు చెప్పుచుండు
 దువు పాదయుగంబులజేర్చి హస్తము॥ ల్పిలువఁగ మోహించుదువు నే
 రములెంచగ వచ్చుదొల్లినే॥ నలిపిన పూజమంచిదనిసన్నుతిసేతువు జీవితే
 శ్వరీ॥ వ॥ అని వంకంపితపూదయ కమలుండై రఘువల్లభుండునిశ్చేష్టితుం
 డై విభ్రమాయత్తదిత్రంబున వైదేహి యందు మోహపరవశతం జెంది
 భ్రాతులుడిగి రాజ్యప్రపత్తిత కార్యంబులం బాసక్తివిడిచి నిద్రాహారవ
 త్రుగంధమాల్యాలంకృత భూషణాది వస్తుగ్రహంబులుమాని వైరాగ్యభో
 గానంద సంపాప్తహృదయుండై మానంబుగైకొనిజనంబులతో భాషిం

సీత వాల్మీకాశ్రమంబునఁ బుత్రద్వయంబు గనుట.

పకుండెనంత॥ క॥ ఇనకులుండు నివ్వినంబున॥ దిశములుజరుపంగనచట దిశ
 లు చెలంగ॥ జనకజనవమానంబులుఁ ఘనమాట యెఱంగి మానికాంతా
 జనముల్॥ సీ॥ కురులునున్నగదువ్వి కొప్పుచక్కగఁ బెట్టి పనుపుతీర్థంబులు
 పైఁజల్లి॥ భూరిరత్నోజ్జ్వల భూషణంబులపెట్టిజిలుకువన్నెలపట్టు తీరనిచ్చి
 గంధమాల్యంబులు నిందుముఖికలంది వివిధఫలంబుల విందొనర్చి॥ నకలొప
 చారము ల్సంఘటించుచు మునిభాషలుసేవింప భాసురముగ॥ వచ్చివాల్మీ
 కి నిత్యంబు బహుపురాణ కథలువినిపింపఁగొంత దుఃఖంబు మఱచి॥ నకల
 విభవాభిరామయై సంతసమున॥ నీరజాక్షికి దొబ్బుది నెలలునిండ॥ క॥ దివి
 నుండి దేవదుండుభి॥ రవములు మెఱయంగసూసరాసులుగురియం॥ బవనుడు

చల్లగవీరగ! భువికన్యక రాశ్రీగ నెను బుత్రదవ్యయము॥ క॥ కనగాఁబుణ్య
లలామలు! నిసచంద్రుల మాఝిమెలగు నిద్దరుసుతులం । గనినదిభాగ్యవ
తీయని । తనయుఁకును సిఘ్నపాసి దయచెన్నొంద॥ క॥ వనితలు కొంద
రుగ్రకుఁనఁ । జనివాల్మీకులకు మ్రొక్కి సంతోషముతో, వనజాక్షిపుత్రు
లిరువుక! గనినదియని విన్నవింపఁ గరుణాన్వితుడై! గీ! వచ్చిసుతులఁజూచి
మంచలగ్నంబుని జలఘటార్చి మృదులశయ్యలందు । నిలిపికుశలవాక్య ని
యమంబుగావించి జాతర్యహోమ సరణుల నిర! క॥ కుడిదిగముపురుష
దీరిన! ముదితలు జలకంబులాచ్చ మృగమదమపుడే వదనములదీర్చిసామ్య
లు! కదియఁగ గుసుమములుదురును గారవమమర॥ చ॥ కుడుములు పా
యసామును గూరలు దీయనిచారు లిడ్డన! ల్వడలును నేతిబూరెలును
మంచిఫలంబులు బాసకంబులు । న్వడి యము లొప్పుకప్పులునులడ్డంబులు
గలమానభేదము! ల్గడలుకొనంగ మానిహితకాంతలుకట్టలుకట్టవేడుక॥
చ॥ చనుదేర న్నునికోల్లు శిష్యులు మహాపంత్తోషులైకున్నులై । ఘనము
స్వారఁగ భోజనంబులచటం గావించి వాల్మీకిని॥ విసతులైముచువేద
ముల్పదువుచు॥ వేగంబె తాంబూలము । స్థాని మంత్రాత్మలిచ్చియంత
మదిలో గూడంగ మోదంబుచు॥ వ! మఱియును! క॥ కుశలత్వమున నె
ప్పుడు! కుశలపులును వృద్ధిబొంద గూడిరి చూడ॥ దిశలెల్లదేజల్లగవిశ
ద యశస్సాదులగుచు వెలయుచునుడ॥ క॥ పుడమిపయలేచినలబడి
తడబడునడుగులుచుబెట్టఁ దలచిరిఫలము! న్నుడినిండగట్టి: వ్రుచు! నడచిరి వ
నతలమునందు నానాటికిని॥ క॥ చాలోపనయన కర్మము! సవరణఁగానిం
జానకీసుతులగు కుశలపులు విద్యగఱచుట.

చి వేదశాస్త్రములెల్ల॥ సవరణతోడంజదివి! భువిషము వాల్మీకిదెల్పు
పూజితులగుచు॥ గీ॥ ఆలయధర్వణవిద్యలు కభ్యసించి! శిరశరాసనకవ
చము ల్సంగ్రహించి ఘనత తోమకరవాల గదలబూచి యఖిలశస్త్రా
స్త్రవేత్తలై యతిశయిల్ల॥ సీ! అగ్నేయశరముల యాక్షరమెఱిగి మేఘ
బాణంబుల మేలుదెలిసి! బ్రహ్మాస్త్రవిధములుబాగుగాగ్రహించి చక్ర
బాణ బులుజతనపఱిచి! వరుణసాయకముల వైపులన్నియు నెంచి శక్తిసా
మర్థ్యంబు జతనపఱిచి! శూలాయుధంబుల సూక్ష్మములొర్జించి విశిఖస్వ
భావ వివేకచుమరి! సమరతలధైర్య విక్రమ సాహసముల! జరథాశ్వ
పదాతి సంకటతీరి! వరుల బరిమాచ్చ పోరాడు తెఱగులెఱిగి! కుశలవ
కుమారు లచ్చుటఁ గుశలమునను! శా॥ శ్రీరామాయణ మాదిశావ్యము
మహాసేవ్యంబు పావఘ్నసం । సారోత్తరము మోక్షసాధకము విశ్వాసం
బుసన్నొనివి! స్సారాశక్తిదలంచిచెప్ప నదియను॥ సాధించి పిణాదులందా

రంజేరిచి పాడినారదుని శిక్షానందభ్రాతృలునై! సీ॥ సత్వసదాచార సద్గుణంబుల రామచంద్రునితోసరి సేయవచ్చు! విపులశాహాటోపవిక్రమంబులఁ బినతృడిలత్కృణురీతిఁ దలఁపవచ్చు! మర్యాదయజ్ఞమాన మార్గంబులన్నియు భరతునివలెఁని బలుకవచ్చు! శస్త్రాస్త్రకేతన సేకుమార్యులు శత్రుఁ ఘ్నుడనినుతి సేయవచ్చు! నుచుబెంపొంది దినదినయెంచువృద్ధి బొందికుశలవపుత్రులు భూమిజాతి! లాలన మొనర్చి ట్టింప లక్షణములు! కలిగి మెలగిరి యచ్చునికాననమున! చ॥ ప. ములకేగి నిశ్యమును బాహుకరా కుశలపులు వనంబున విహరించుట.

క్రమ శక్తియుక్తితో॥ గనకగిరిప్రభావములు గల్గుచుహృదులుపంచివెట్టిమో! దనుధరియించి యాడుదుగు కాకుదు దుర్విరసాతల బుచ్చే! తనువిడి బాణఖడ్గములు ధైర్యముతో మృగ వేటలాడుచున్! ప! ఇవిధగంబున నమ్మహానీయమూర్తులగు కుశలవకుమారులు ప్రకేదినంబును ధనుర్ధరులై ఘోరారణ్యంబులం దిరుగుచుపింపాశరథ శాస్త్రుల వరాహంబుల మోదే భంబుల దారపిల్లగీడి పంఁగైకొని గంగాసాగరాంతరంబులు గడవనీదుచు నిత్యమంగళదేహులై వల్కలజంబులు ధంచి సహకారజంబీరకపిత్థ మాతులంగ మృదుమధుర రసపూరితఫలంబులు పల్లపుటంబులనించి పుంగవంబులుంఁగైకొని వకుళినుందారవల్లికా కుసుమదామంబులు వరిగ్రహించితెచ్చి తమతల్లియగు సీతామహాదేవికి నొసంగుచు మనోల్లాసంబు గానాడుచు దినదినప్రవర్ధమానులై యుండిరాత॥ సీ॥ అట యోధ్యాపురియందునలత్కృణ భరతశత్రుఘ్నుడై పరగమిత్రవశపావసరామభద్రుండువైదేహి బాయుటదుఃఖ సంభవముగలిగి! రాజ్యాభిలాషలు రాజ్యతంత్రీంబులు విడవాడివైరాగ్యకేవలమర! బలుకకశయ్యపై బవళించియుండిన బ్రహ్మాదులను మహాభయం జెంది! నరులువాపోవ గిన్నరవరులు బెరిగి గరుడగంధర్వసిన్ధులు కలతనొంద! దితలుఘ్నూరిల్ల భాస్కరదీప్తి తొలగె! సాగరంబులు కలగెనానగియునుండు! చ॥ తెలిసియుపీశ్వరు ల్నురుగుదెంచిరి శిష్యప్రశిష్యసంఘముల్! గొలువజహికలాకములు ఘోర ఋషులు శ్రీరామచంద్రుంజూడ నయోధ్య కరుదెంచుట.

న్యూగాజన వల్కలమ్మలున్! లలితతపఃప్రభావముల లక్షణకాంతులుదే జరిల్లగా! ఫలములు దీర్ఘముల్ గొనెచు భావమురాముని యందుజేర్చుచున్! సీ॥ జాబాలిచ్చవన వైశంపాయనులు పఠిజమదగ్ని భృగువరా! శరనునత్రి! కణ్వకాత్యాయన కపిలమార్కండేయ గాధేయపుహ కశ్యపులుకృతువు! వామదేవవిష్ణు పాలస్త్యనారద మంకణాంగీరసమండపాల వ్యాసమౌద్గల్య దూర్యానభరద్వాజ శతబలి సంయమి శ్వరులు గూడి

వచ్చి మొగసాల జేసినభరితుడెరిగి దేవ గోదావరీపుష్కరార్థ జేత వానులై
నట్టియునుతెల్ల వచ్చినిలిచి । నారనుచుబల్క బ్రహ్మ డనాయకండు॥ చ॥
శయనముమానినఃఖములు శాంతివహిల్లగజేసిభక్తియుం । బియ్యమమృతం
గరాఘండు వేగముతోడగ నన్యకాద్యము । ల్పయమున గొంచువచ్చి
మునినాథులఁజూచి నమస్కరించిలో దయగలుగంగఁగోటలుచు దాటిహ
జారము జేరియచ్చటకొ ॥ క॥ కనకాసనములొసానిను । మునికోటులనిలిపి
వినయముబుడకుకొత్తకొ । ననుచుకైకొనిసింహ । ననమునగూర్చుండె
రామచంద్రుడవేకొ॥ సి॥ భరతాదిసోదరుల్బ్రహ్మతోసేవిహ నన్యప్రధా
నులు ననుసరింప । మత్స్యనూళనవోళ మళయాళ బంగాళ జేశాధిపతు
లరుదెంచికొల్వ । బుడజచంబులునెల్ల భూసుకుల్పన్మిత్ర బాధువర్గాలు
బలసిమెలఁగ । గదిభటనటవటగాయకావలిగద్య కద్యవిశేషము ల్పలుకు
చుండ । శరశరాసన వేత్ర శోమరములు గర । వాలకుంతాయాధంబులు
వట్టిచుటల । భటకదంబంబునిండగా భవనమందు । గొలువుగూర్చుండె
రఘువంశకుంజరుండు॥ వ॥ కూర్చుండి యవ్యహామునులంజూచి రఘువ
ల్లభుండెట్లనియె॥ ఉ॥ మునినాథోత్తముటార మోగి టకిన్మోదించి వేంచే
యుటకొ । ఘనమాయెక బరిశుద్ధమామె భవముల్పల్పాము ల్పార్ల
మై మనసందుంజలనంబు మాని యతులై మర్యాదశీతోష్ణము । ల్పహా
రించియు శాంతవర్తనులు మీపైసాటిలేదెవ్వరుకొ॥ చ॥ అలిగెదరాసురా
సురులునైనను శంకరపద్మగర్భులు । నిలువగలేరు మీయెదుట నిత్యస
మాహిత రాగదోషముల్ । తలవనిత్యులైవివిధ ధర్మములాశ్రిత వృత్త
శీలము ల్గలిగివిశిష్టులై మహినిగాచుచుండదు గాదెయెప్పుడు॥ క॥ అట

శ్రీరాముని మును లగ్గించుట.

సీతాపతియివ్వధ । మునునతిసేయంగమానులు మోక్షములాదవకొ । విని
యోవచారోధములఁ భుజము మునిగణమురాము గనిగొప్పలికొ॥ చ॥
ధరణినిమునెరులు ముదంబున నేర్పు నేనిట్టిలీ । పరమగుణంబు నిశ్చ
యము శాంతము సత్యమువిక్రమంబునుం । దరమువేకవర్తము భైరవ
ముమానము ప్రాభవంబునీ సరిగలవారులేరు జలజాప్తమలోద్భవ యెన్ని
భంగులకొ॥ మ॥ ముచజాకారముఁబూనినాడవు పరబ్రహ్మంబునీ వేకదా ।
నినునీ వేకనుసించు లోకములకు న్నిచ్చేగర్వదైనిత్యుడై । ఘనమాయా
వ్రతిలిపితింబగుచు సంకాశించినంపూర్ణుడై । యజమాద్యప్రవిభూతఁడై
దెదవు చిత్రానందసర్వాత్మకా॥ ఉ॥ పూనిచరాచరాదిసుర భూసురభాసుర
యజపక్షిసం భానవిధానమై ప్రకృతతత్వము నశ్చవత్తనీశుమం । బూ
నిమహాత్వసత్వగుణ మూర్తులమూర్తివహించియేకమై । మానితబ్రహ్మమై

కపటమానుష రూపముదాల్చి యుండవా॥ ఉ॥ దేహియొనర్చు కర్మమున
 దేహమునచ్చును దానుబట్టియీ । దేహములుటిభోగములు దీపతనూల
 యమానుభూరిద । న్యోహముజెందుయోతలు పొందునమానవ మానరి
 తులు॥ దేహికిలబ్ధమైతనరుదేహిశరణ్యమహాఘంభజనా॥క॥వచ్చెడియు
 పదసంకద । లెచ్చటమాన్సంగవశమెయిశునికై॥ । వచ్చునుభవనామం
 బును । గ్రొచ్చును దురితములఁబాసి కూర్చును శుభముల్॥ చ॥ పవ
 న జలాగ్నిహోత్ర) కృతిభాసితమైన కృపంచమెల్ల సం । భవమగు నీశ
 గీరమునఁ బాయకనిండి వెలుంగు చుండగా । నవనిజయెందు బోయినది
 యూర్తజనాధిక లోకరక్షణా । భవ విభవాభిరామ మితభాషణ రాక్షస
 గర్వభంజనా॥ వ॥ ఇదియునుంగాక యవనిజయగు సితామాహాత్మ్యంబుబ్ర
 హ్మాదులకైన నెన్నందరుబుగా దప్పరమసాధ్య పూర్వవృత్తాంతంబు సా
 కల్యంబుగ నెఱింగితునని కుంభవంభవుండెనియె॥ చ॥ జడిగొని రావ
 ణా సురుడు శత్రులపై బహురోషవృత్తితో । నడిచికుబేరునిం గలిచినా
 గధరుంగొమరారులైలముం । దక్షబడఁజేసి యీశ్వర సుతార్పితుండై మ
 హనీయ ఖడ్గముం । బడసి యపారధైర్యతర భాగము దిక్కులవాడనుం
 డగ॥ వ॥ ఇవిధంబున మహాబల సమన్వితుండై దశ కంధరుండు ధరణీ
 తలంబునఁ దిరుగుచున్న సమయంబున॥ సీ॥ భూసురుండను వేదములఁబ
 రిం చెడివేళ దీపించు వేదవతీలలామ । లలన బాల్యము మాని లావణ్యవ
 తీయైన బెడ్లిసేయగఁ దండి) ప్రియముజెంది । యడుగ నాదేవి హరిని
 బెడ్లాడును నెవని మోహింప నిదియెరిజము । యనఁగరక్కసుఁడొక్క
 డాతురంబును మీర నరుదెంచి యమ్మని నడుగఁగాన । దగదు పొమ్మని
 పొమ్మగా దైత్యవిభుడు । క్రోధమును బెంచి నడి రేయిఁ గూర్చిపోయి । స
 దనమునుజూచి విప్రుని సంహరించి । జణుగు చుండెడి దైత్యునిఁ జూచిత
 ని॥ చ॥ కనులను నిప్పులుంజెదర గద్గదకంఠముతోడ నేడ్చుచు॥ దను
 జానదేహము ధరణి దగ్ధముగా శపియించి యప్పుడే వనములఁజేరిశ్రీహ
 రిని భావములోపలఁ జేర్చి ధీరయై । కనిగొని పూన్ని ఘోరముని వైభ
 వ వేషములల్లసిల్లగ॥ క॥ ఈరితినున్న రావణు । డారంభముతోడ సే
 న యాపమితంబు । త్వేరగభేరివములు । ధారుణి కగులంగనడువ దై
 త్యశ్రేణుల్॥ క॥ వనతలమునందు నింతిని । గనుగొని యీలలన యెంతో
 కనకము చేతం । బనితరచి తీర్పుప్రతిమయై । కనులకుఁ బండుగయె జూ
 డగా మదినాకు॥ చ॥ కరములతీరు రేఖగల కన్నులు మోముసుఢాంశు
 బింబము । న్నైరతనము న్నయారమును నిల్చినఁ ల్కడ బాహుండండు
 ల్కురులవినోదము బిడ్డగువుగుబ్బలపాంకము నాభిరీతియై తరుణులకైన గ

రావణుడు వేదవతిని మోహించుట.

ల్లనె యధార్థముగా ననుగూడనేర్చునే॥ సీ దీనిగైకొనిరతి దేలించువు
రుషుని పురుషోత్తముడని పొడవచ్చు । నీయింతి కాగిలిఁ బాయించును
జుండు పరమపూరుషుడని కలుకవచ్చు । నీతలోదరి మనఁ ప్రీతిజేందినపా
డు శ్రీమంతుడని సుతినేయవచ్చు । నీకాంతతోఁ గూడి యేకాంతమాడి
న యతఁడు పావనుడని యనగవచ్చు । గాఢనిత్రస్వి యెవ్వతో కాననము
న । నొంటిగానిల్పి తపమేల యొసరజేయు । ననుచు దశకంధరుండును న
రుగుదెంచి । మోహమున కోర్చి యొకమాటయొచ్చుటించె॥ మ॥ కనకాం
గీ యిదియేమె యొంటరిగ నికాంతార భాగంబులో । ఘనమై యుండ
గనేల యొక విను లంకానాథుడన్నెనున । నొక్కఁడేనిం దొడరంగలేడు
భువినీ యీరేడు లోకంబులం । దకలుకాధిక సత్యభాగ్యములు నాయం
దొప్పు నిత్యంబులై॥ క॥ తరుముదును సురలనందఱు । ధరణీశలమందు ని
లిచి డడింతునుభూ । సుర ముని సంఘంబులనే । వెరపింతును నెదురు
లేక విహరింతుడగ్గ॥ క॥ అలివేణిఁ బట్టినిలిచిన గనులను నిప్పుకలు గురి
యంగా ధైర్యముతో । దనుజాధముండు వీడని । వనజాక్షియుఁబల్కి
గోపవళము చెలంగ్గ॥ చ॥ తగునె దురాత్మ యీవిధము దల్చగవచ్చునె
విష్ణుభార్యకే । నగుటనుఁ జేరవచ్చుతి వినాశము హేతువు లేమియంటివా
జగతినిబుట్టి నీతనువు చెండఁగ జేసెద నంచునప్పుడే । పగువతఁడః పృథ్వా
వమున మాయముగా మఱికోన్ని నాశ్చర్యం॥

వేదవతి లంకలోఁ బద్మంబున జనియించుట.

గీ॥ తనకు కోపంబుచేత నాతలిరుబోడి । వచ్చిలంకాపురీవన భా
గముడు । బద్మగర్భంబులోఁ బసిజాలయగుచు । వె॥ యుచుండగదినము
లు వెళ్ళగను॥ క॥ దినదినము శివుఁడవ్రాడును దనుజులు రావణునియాజ్ఞ
దలచుచు భయులై । వనరుహము లెత్తి బుట్లకుఁ । జనుదెంచుచు నొంటి
యొక్క సమయమునందు॥ గీ॥ స్నానము త్రేసిభౌతముల్చక్క గట్టి । హ
రునివాసంబునకు జేరి యాత్మ బరము శివుఁడబూజించుచును గొంతసేపు
జరిగి । యసురనాథుండు మానము పుడు చాల్చి॥ సీ॥ అర్ఘ్యం బిదేసకు
సమరవందిత ధూప దీకుంబులిదె నీకు దీనపాప । యభిషేక మిదేసకు
నంగజాత విరోధి యాసవాచమసంబు లాదిదేవ । యర్చనాదలు
నిదె యఫలలోక శరణ్య నీరాజనంబులు నీలకంఠ । నైవేద్యములు నిదె
నాగేంద్ర భూషణా స్తుతి వందనంబులు శోభితంగ । లోక । నాయక
సర్వేశ లోక పరద । సత్యచారిత్ర పార్యతీనదయహృదయ యను
చు దశకంధరుండును నభినుతించి । కాంచనాబ్జంబు నొక్కటి కర

ముబట్టి॥ ఇ॥ భారము చెందగా దనుజపాలుడు లేకులు దీసిచూడనాసా
రసమందు రాచిలక చందముదోపగ బాల్యవృత్తితో । శారదభార్గవీ శి
వుల చందముగా గనువట్టుచుండఁబూ । వారిజసేత్రి యీ వికచపద్మము
లో వసియించ నేటికి॥ వ॥ అని మహాశ్వర్ణచిత్తుడై సంతోషించుచున్న
సమయంబు॥ చ॥ దశుజులువచ్చి యిట్లనిరి దానవనాయకనాశహేతువై॥ జ
నితమునై నదీసతివిచారణలెందుకునుంచగూడది॥ దినమున దాటవేయుమని
దెల్పగయోచనచేసిరావణుం॥ దశువుగజెట్టెలోనిలికియభినివైవగదేలియో
డుచు॥ గీ॥ పోయిమిథిలాధిపతియేలుభూములంద॥ బూడిదైమన్న వెలుగు
చుబోవగొ॥ త॥ కాలములునిండనవన బుఘనశివేయ॥ దలచిజరకుడునాధ
రాతలమనంచు॥ క॥ పులిహాదమాడిశిలలును । మలయుచు నేరంగదివ్యమణి
మరితిం । చిలకించు బెట్ట బీగము । దొలగించిన బాలయంచు దోచగఘన
మై॥ ఉ॥ భూపతిమోక్షమంది తనపుత్రికగాదలపోసి మెచ్చుచు॥ బాగ్రి
గనెత్తి తెచ్చి తనభార్యకునిచ్చిన గారవించియూ॥ పావకు పోషణంబమర
బాలనసేయగ నుండరంబునౌ॥ రూపముచెన్నుమీఱగ సరోరుహనేత్రి
యు వృద్ధిబొందగ॥ గీ॥ కేదవతియెసేత విశ్వంబులోనదా॥ యతివయన
గబరగనాదిలక్ష్మి । దేవసీపు విష్ణుదేవోత్తముండవు॥ గనుకబరిణియంబు
గలిగెనామ॥ గీ॥ అంతశశంధరుండునుయరథమెక్కి । ఘోరాక్షసపీ
రులు గొలువమత్త॥ కుంజరంబులు రథములుగూడిరాగ । ఖేరులును
మ్రోయు దిశలెల్లభోరుకొనగ॥ చ॥ నానురసిద్ధకి పురుష నాగ సభశ్చర
వీర మోధుల॥ నురుసు మొత్తుచుం బులందోలుచు భూతలమెల్లజూ
చు॥ బిరుదలు వలుచు॥ దనుజవీరులముదర హెచ్చరించుచు॥ బురములు
దాడిసేయుచును భూరిపరాక్రియ శక్తిమించగ॥ చ॥ జల వ
రుణాగ్నిహోత్ర జలజాప్త సమారులగూల్చి ధీకుండై॥ తలములుదాటిబా
హుబల దర్పముహెచ్చుచురేంద్రచందులుం । దొలగె రసాతలంబునను
దొలుతులుగంపకుబెట్టి భీతితో॥ దలచుతలాతలంబును దాటిరి రావణు
విక్రమంబున॥ సీ॥ పరుగెత్తి పాతాళవాసులు వెఱచిరి భూలోకవాసులు

రావణుండు దిక్పాలకౌదుల నిర్రించుట.

పోయిరంత॥ నిండలోకమునుంచి చంద్రలోకముజూర॥ జేరిరిసిద్ధులు సిద్ధ
ముగను । వరుణపౌరులు వనవాసులై కొండలు పవనదేశంబును బాసెచ
నగ॥ సత్యలోకముకొంత చాలించి కైలాసమార్గం బుబట్టిరి వరమమును
లు । సురులు నరయక్షకిన్నర వరులుబెదర॥ ఘణులు వాపోవ గంధర్వ క
తులుచెదర॥ సమర జయశీలుడై దైత్య సంఘమెల్ల । రూఢికెక్కుంగ ద
శశంధరుండునంత॥ సీ॥ స్వర్గంబు ముట్టడి సాధించి దేవేంద్రు సమరంబు

లోగెల్లి శౌర్యమునను । గార్తవీర్యార్జును గదిసి యుద్ధము చేసి మాం
ధాతలో మహాబనర మమర । జేసిమాయవియై భాసిల్లుచునుయత్తు గం
ధర్వసుత నరకాశతల్ల బట్టుచు జేరసాల గొట్టుచు శృంగార వసముల
దియగుచు వైభవమున । జనునితోబోరి నైయుతిచెలిమివిడిచి వరుణదే
వుని బెడపించి పవనుగెలిచి । రమ్యచమరుగ రంభను రతులఁదనిపి । ద
శముఖుఁడు రోషగించుచు దిశలఁదిరు॥ సీ॥ మహానీయమయిన సీమా
దులు చాలించి మునులు దేశంబులు మొనసి వెడల ముద్దుగుమ్మల నవ
మోహంబులెడఁ బాసి సురసమూహంబులు గిరులకరుగ । హాటకాంచిత
రత్న హర్మ్యంబులును మాని త్రిదశాంగనలు పెనుదిగలుఁజెంద । సఖి
మిశ్రబాంధవ సఖులచుగ నక వసుధీశులును లేచి పరువులెత్త । రావణా
సురుఁడిరీతి రాజ్యమెల్ల । హల్లకల్లోలములు చేసి యాజ్ఞమించి । సవనము
లుగాగనియక సకలలోక । నాయకత్వంబు నొందుచు నయములేక॥ శా॥
ఈతిబ్రక్కిటించు దుఃఖచులచేనేరీతులు చక్క । ఘోరారణ్యచులం
ద డాగిరి సురల్లోపించుచు బ్రహ్మతో ధీరత్వంబునఁ దెల్ప గోపవశు
డై దేవుండుదేవేంద్రునిం । బ్రాగ్భంభంబులనెంచి విష్ణునచటం బ్రార్థించు
చు బోవుచు॥ మ॥ చక్రవైకుంఠముఁ జొచ్చిపోయె నచట సౌధంబు
దేవతలు వైకుంఠంబున కరుగుట.

లండాటి చం । దశకల్ప ద్రుమజేశము ల్లలయుచు ధ్యానించుచు
ద్వారముల్ । ఘనముల్లాచిన భక్తులం బొగడుచు గంభీరుడై ముదు
గా । జనుచు శుద్ధసువర్ణముఁ బవనముల్పాపీతితో గాంచుచు॥ చ॥ ఆ
చ్చటి రత్నగేహములు హాటకనిర్మితమైన కొటలు । అచ్చటిచంద్ర శా
లలును నచ్చటిచిత్రీతరత్నగేహముల్ । అచ్చటిగోపురంబులును హర్మ్యం
తలంబులపై విచిత్రముల్ । అచ్చటి చిత్రగేహములు నాత్మను మెచ్చుచు
వచ్చుచుండగా॥ చ॥ కమండళాక్షశ్రీరమణకామితధర్మ ఫలప్రదాయకా ।
యమరనుతాంఘ్ర పంకజ మహాగుణ భూషణయంచు మ్రొక్కుచు । ఆ
మరులు సందరించుచు మణిహర్మ్యముజేరి హరేనమో నమో । విమలమ
తోనుతించుచును వేడుక గొందఱు వచ్చిపోవఁగ॥ చ॥ సనకసనంద
సాది మునిచంద్రులుబద్ధక రాజ్జవానులై । మొనసిరమేశ యీశ భవ
మోచనయంచు నుతించికొందఱు । ఘనమణి హరముల్లెలగఁ గాంచ
నేచే ములుల్లసిల్లజు । దనకుసుమాభిరాములయి తప్పకనిల్చిన వారి
జూచుచు॥ సీ॥ మహామోక్షుని బర బ్రహ్మంబు దలచిన వారు సారూ
ప్య సంపదయుఁ బొంద । నాత్మగ్నలక్షణ మాత్మనెఱిగడి వారుసాలో
క్యసమ్మతము తెంద । దారకాంత ముద్ర ధారణ గలిగిన వారుసారూప్య

సంధ్రమము బెండ | భూరిభేదచి చూచు పుణ్యలొపురుషులు పూనికసా
యుజ్యమునకు బొంద | అపవమానకవాటనిర్ణయములందు | జేరినారా
యణాఱుని చేరజేరు | వారిదర్శించుమునుబోయి నజ్రమయము | గంబి
కేతనచంద్రులుగడచిబొంత|| ఉ||హాటకనానమైవిపులహర్మ్యతలంబులుచం
ద్రీ కాంతము|| మేటగు గోపురంబులును మేళల చక్కదనంబు నచ్చ
ట|| నాటిన కల్పభూజములు కమ్మిసంలై కలువంటిసాధములే | బోటు
లు కొందరందు కరిపూర్ణ మనోహరయవ్య నాథ్యలై ||

సీ | విసిమిపావడబొది కెలులు సంగించు చీరలపై జీర చిత్ర
మమర | ముఖపద్మములయందు మృగమృదతిలకంబు లుల్లిసిల్లగ నయనో
త్సవముగ | జలదపక్తులకాంతి దిలకించివేణిని బూవునరంబులు పొం
దుపఱచి | రహమి చుచొగవి కవికన బాలిండ్లు పిక్కటిల్లగఁగట్టి వేణి
రుమర | మల్లికాసూన మందరపాటిజాత | మునుచేలగంగ నవదివ్య
హాకేకముల | సరలమగటాలదాపిన చంద్రహార | పతకముల తోడ
వైష్ణవనతులు కెలగ|| ఉ|| ద్వారములందు జేరి నిజదాసులు శ్రీహరిసేవచే
య శృం | గారమనోహరాఱు శుభకల్పిత నిత్యఫల ప్రదాయ ఘో |
రారి వితారితాయని యాత్మదలంచుచు సిద్ధసాధ్యులుం | జేరికవా
టవేదిక వశీకరసీమలుదాటిపోవుచు || వ|| అచ్చట|| సీ | కళకరత్నప్రభాక

సురులకు నారాయణుడు ప్రత్యక్షమగుట.

లితసాధాంతర శేషతల్పంబువిశేషమమర | రవికోటితుల్య విరాజిత దే
హంబుమీనుగా హోంగట్టమొలుముచుండ | శంఖచక్రగదాసి చాపాయు
ధంబులు కరపద్మములయందు గడలుకొనగ | మహనీయకేయూర మకు
టకుండలత్తు కలితహారంబులు కాంతులీన | దేవిశ్రీదేవిభూదేవితేజరిల్లవ
న్నెమిరంగ గొస్తుభమణిచెలంగ | బూజితాకార సంపూర్ణభోగయోగ |
మహిమబ్రత్యక్షమయ్యెను మాధవుండు|| ఉ|| చూచిసురాధినాయకులు
శోభితులైనిగమాంతవేద్య దుర్గో | చనసృష్టిపాలన నమోహరికేశవ
శౌక్లహస్తభూ | భేదరసిద్ధసాధ్య మనికిన్నరవండిత పాదయుగ్మశ్రీ | వా
చకమోక్షదాయక రమాహతవల్లభ మమ్ముగవవే|| చ|| నిరుదాశింప
గల్గె దనీపుచరాచర భూతతేజడై | దిఃమును రక్షసేముదువు దేవభవా
జ్ఞులొనుగాదెవే | మును సురసంఘముల్పులు మానులు నీమహనీయ
శక్తినిం | గనుగొనలేము సాధుజనకల్ప మహిరుహనిత్యయంగళా|| సీ | ప్ర
కృతిలోపలఁజిక్కి బ్రహ్మాండగోళంబు పెంపుచుండుదునొక వేళయందు |
భూజలాగ్ని సమీరభూతప్రపంచముగలయజాతువునొక కాశమందు | మహా
దహంకారసాబంధాశ్రములనుబొందుచు నుండుదువు మహా నద్భుతముతో

డనిత్యనిరాకార నిర్వేద్యశుభనామ శీలుండవౌబు నిశేవలీల సత్యగుణవ
ర్తితాకార చారుగాత్రీ కమలదళనేత్రీ లోకసంకాశపాత్రీ సేవితానంద
పీతకాశేయవాస | సాహసాహిదయానిధి పరమపురుష || క | ఈరీతినిబ్ర
హ్మీదులు చేరినుతింపంగ గొంతసేపటికే శ్రీనారాయణుండువత్సను |
సారవచో మధురవికచ చకితాత్ముండ || మ || సురలారాభయమేలమీకు
శుభమఃస్మృభిల్లు సేవేళలుం | బరిపాలించుచునుండు నెల్లకనులు భావిం
పనాభారమే పరమానందము బొందినారుగద యాబ్రహ్మాండ గోళింబు
లో | తెరగల్పుట్టనె వింతలుగలవె యీదీనోక్తులింకేటికి ||

దేవతలు గోవిందునితో రావణునివృత్తాంతంబు సెప్పుట.

చ || అనిన మకుందజూచి సురలందరు సాగిలిమొక్కి దేవయే | మ
నికొనియాడవచ్చు జగమంతయదల్చి మహాగ్రంబుతో | జనులకు మృ
త్యువైయమకసంఘముపాలికి గాలపాశమై | ఘనముగనున్నవాడు లయ
కాలునికీతిగ బండ్రికంతుడు || చ || పారిపారి బుణ్యభామియల పోడిమి
పోవగజేసె దేవతలే | పురములబాయెనాయె బహుపుణ్యతలంబులు మా
యమాయెలో | వెరపుజనింపనాయెదమవేడ కలన్ని యుపిడనాయెగా | పు
రములుసేయుటెల్లు సురపోషణసంతతయార్రక్షణ || సీ || వసకేళికైపా
ణవసితలతోగూడి విహరించువిధములువిడువగలిగె | బండువెన్నెలాంగు
బర్వేందుముఖులతో సాంగత్యములుసేయ సాగదయ్యె | సౌందర్యవతులు
నెచ్చుటనైన జలముల నాడరుసంతతానందులకను | సే ధాంతరంబులుచా
లించివనితలు విపినభూములయందువెడలగల్గె | ధర్మములుమాసె నివ్వడ
ధర్మసమిత | విత్తరిల్లెను భవనముల్విడిచి మనులు | పవిత్రంబులునెక్కిరిభా
నుచంద్రీ మండలంబులగతితప్ప బద్ధనేత్రీ || క || సతిచక్కనిదై యుండిన
బతినివధించేని బట్టుబలిమినినేసె | రతిగలయుముజ్జగంబుల బతితానేయ
నుచు జగతివతులదరాగ || సీ || అమరేందుతోబోరి యగ్ని హోతుని
డంచి శమనుతోసంగరస్థలినినిలిచి నైర్మతి నెదిరించి వారీందుగ్రంథించి ప
వనునినోడించి పంతగించి | యలకాధిపతిగెల్చి యంతటరజితాద్రీ జక
లించి నృపకోటి పించమణచి | చ ద్రసూర్యులతోడ సమరముల్లావించి వి
పులబాహుతోప విక్రమమున | ఖచరగంధర్వకన్నర గణములెల్ల | దోలిర
ణవీరులై మహాశూలపరశు | ఖడ్గకట్టిసతోమర గదలుపూని | ఘోరరా
క్షసవీరులు గొల్వగాను || గీ || ప్రబలుచున్నాడు రావణుబాధచేత నిలువ
నోవముదనుజులని గ్రహించి | గాచిరక్షింపవలెనిక గతులునీవె | యన్యధా
యేమియున్నవి యజ్ఞశత్రు || క || నీచిత్తము మాభాగ్యము | యోచనలుల్ల
ఘననెటులయోచి యదవో తోచినది మనవిచేస్తమి | చూచిట్లాక్షింపవ

విష్ణుపుభూమిపై దా నవతరించెదనని సురలతోజెప్పుట.

లయు సుందరమూర్తి అనినవిని॥ సీ॥ ఆమాటలనుహరి యాత్మలోదల
పొసి సురన ఘనులదయజూచివలె॥ నాతురత్వంబున నజడిచ్చువర
మును దప్పివనెవ్వరి తముగాదు॥ నరవానరులమది మఱచియుండెనుగా
న వేవేమానుషవేషుడినయి॥ చక్రముశేషుండు శంఖముజులుగాగద
శరభమేదిసి ధవునిధర్మ॥ సరికినుతుడయిదనుజుల సహరించి॥ యాది
లక్ష్మీస్వరూపియై యవతరించు॥ భూసుతకగూడి జనలోకభోగమెల్లసలి
పివచ్చెద నాయదాస్థానమునక॥ ఉ॥ మిరలిదేయధార్థమున మినిజరూ
ఢకళాంశతేజులై ధారుణివాకరాకృతులుదాల్చి మహాభయఘోరరూపు
లై॥ చేవనాంతరంబుల విశేషనగంబుల సైశ్వనాధులై॥ పోరుదలంచి
యీయిలనుబుట్టుడు వచ్చెద నేనుబై॥ మై॥ గీ॥ పొడుసురలార మిదగువు
రములకును॥ వచ్చిపుట్టెదనికమది భయమువలదు॥ సంతతానందముగవా
నిజంపెదనిక॥ వెలిసివర్ధిలెదరుమిరు వెఱపులేక॥ క॥ అనిపల్కిపంప వన
జా॥ సనగిరిశులుచనిరి దేవసంఘంబులతో॥ నింకులుడు నీవెవిష్ణువు॥ జనవ
త్తివైనావులోక సంతక్షణై॥ శా॥ నీమాయా మహిమంబులెన్న దరమా
నీవేగదాదేవుడ౯॥ రామాదాసవనంగరాంతక మహారాజస్వయానంద
ను॥ స్తోమాగ్నిత్రీ॥ సేత్రీతులుగడగుచు॥ శోభిల్లుచుంబ్రోచుచు॥ శ్యా
మాకార ధరాదిపా నిను నుతుల సేయంగ మేమొర్తుమే॥ క॥ పావనిసీతా
లక్ష్మీ॥ దేవీయనియంచు విష్ణుదేవుడవుమహా॥ దేవునిశుండువిష్ణుడు॥ భా
వంబునఁదలచిచూడు భవభయదూరా॥ క॥ అనిబహురీతులతోసభ॥ జన
ములునీక్షింప రామచంద్రునిబొగడ౯॥ మునిపతులుదెల్పుకతము॥ దన
నిజరూపంబుతెలిసి తగనిట్లనియె॥ వ॥ మునింద్రులారా మారీలీషణత్రీ
యనరితులై న మహాతపోధనవంతులరు మీకుదృశ్యంబుగానిది యెద్దియే
నియుంగలదేయని మఱియనిట్లనియె॥ మ॥ మునులారా హయమేధము౯

శ్రీరాముఁ డశ్వమేధంబు చేసెదనని సునులతో జెప్పుట.

సలువఁగా మోదించుచున్నాడభూ॥ జనమాన్యుకృపానీయమూర్తులు మ
హాసామర్థ్యులు॥ మిరలేఘనమైయొప్పుడు యాగ మేవిధముచే నైకొల్పఁ
గావచ్చుసా॥ ధములేమిహయంబు నెట్టిదియొ సద్ధర్మంబులెల్లండునో॥
మ॥ పులహపులస్త్యవంశజుని బోరవధించిన బ్రహ్మహత్యయుం॥ దొలగున
టాచు నెంచెదను దోషహరంబు మహాధ్వరంబుగా॥ గలతెరగెల్ల చెప్పద
గుగ్గిక్కునమీదయచేత సాగెడి౯॥ నిలువదుతద్విధానములు నిర్భయము
ల్విభవంబుజెప్పరే॥ వ॥ అనిన శ్రీరామచంద్రనిముఖారవించ సందర్శితానం
దకందళిత నయనులయి కుంభసంభవప్రముఖ మహామునుల్లిట్లనిరి॥ సీ॥ మేది

నీధవమా యే ధంబుసాంతంబు సేదయ స్రవములు శేఖరములు । నశల
మహాపాపసంహార కరమాను సాయుజ్యపదవికి సాధకంబు । సంతానహే
తువు సకలసౌభాగ్యంబు మంగళకరవశీ బాసితంబు । ఆమరే ద్రోహాన్తా
మైన భోగంబులు ధర్మాభివృద్ధి పంశతశుభంబు । కలలు దిశల దుఃస్వలు
ఘనములొండ । సమధికజ్ఞా మహిమలు సర్వదేవ । వనగరంబులు బుధజన
వర్ణితములు । చేరుభూరాజచంగులు చేతురిలను ॥ ప॥ ఈ సమయమున కొ
క్కయితిహాస బుగలదని కుంభసంభవమహర్షి యిట్లనియె ॥ చ॥ ఇట్లుండను
రాజాతోల్లివృద్ధివీతలమేలుచు గీర్తిచుంతుడై । తలదినరీతి నర్థములుదాన

ఇ శో పా ఖ్యా స ము

ముసేయుచు సజ్జనావళిం । గలముచువిగ్రహోటికిని గాలములందు సహస్ర
ధేనువుల । విలసిలుప్రీతినిచ్చుచును వేడుకలొండగసంచరించుచు ॥ మ॥
ధరవైశత్యుల నుగ్గుచేయుచును సద్ధర్మంబులార్జించుచు ॥ వరనాథోత్త
మ చక్రవర్తియగుచు ॥ నమ్రధ్వజోభూషణుడై । పుష్పాలించుచు రాజ్యమెల్ల
జనములృద్ధింప వాస్తోష్పతి ॥ పరియెక్కిసహితంబుగా మెలగుచు ॥ స
త్యంబులార్జించుచు ॥ వ॥ ఇవ్వధంబుననుండు పన్నరవరుండొకనాడు వే
టతమకంబున మెఱుంగులీనుబంగరు జీవల్లంబుశోభిల్లి తురంగలింపదగు
నీకులంపుసంగంపు తలాడబునొనయ నెఱయద్దంబులుగి గుఱుపజ్జి
పుత్రులంబుల జేర్చి కూర్చును వారెకుం బిరు నవవిశిష్టంబులై నిరంపున
గడంపు నిగనిగల్గిలి జిగిచేరుపట్టు మొగమట్టు రంగుప న్నెల్ల దులకించుని
గణులను గోమేధికంబులంబొ ను క శ్చేంబుగల తురంగంబు పైగూర్చుడి
వందిమాగధులు కైవార బులుసేయనిలుండరుగు దేరదదుపర పార్శ్వంబు
లంగప్పి యొప్పిపట్టెనప్రాసర నాలతోమర భిండిచాల గదాకుంత శరశ
రాసనధరులై నుతుటంపుతుల్లాయలు పెట్టిమాటలు నాటుకొని నిగి నెఱ
సాలయగుంకును కావిగంధంబుపట్టెల చల్లడంబులు విగియించి రంగుబ
గారు గానెలశృంగారంబులెర్పించి చెక్కికొన్ని మొలవకి బెడగుచాచు
పిడియంబుల తళుకులెడువలువల చెఱుగులపయిబీగాడ నుహాభట
కదంబంబులు గొలువరాజకుమారులు కొండలుచాగడర హయగజాం
దోళికాదుల నెక్కిచనుచేర జిగిబిగిజిగురుగండలును సిహాశికటంబులును
కజ్జంబులతోదిగజారువలువలును పూల రెళ్ళకునొడ్డదగుపాదులను పురిపిశే
షంబులును గురుచకోలును తగుసాధనంబులు కైకొని వీరభట గోలా
హలంబులు చెలంగ నిజసఖజన సహస్రంబులు లావణ్యసౌందర్య విశేష
భాసమాసవిరాజిత రత్ననిర్మిత భూషణాలంకృతులయిదానదాసీదిన సహ
స్రసంఖ్యలు నందంబుగావసిడిపాలకీలపయినజనమహామరణ్యమహారుహై

లపాలవ్రోదేశంబులంజేరుచు నగణ్యగణ్యవన్యమృగ భీకరుండగుచు దోలు
 చు సింహశార్దూల వరాహ శరభ సమూహంబులపై కవిధాత్రులం
 గోదండంబున స్థించుకొని బ్రయోగించుచు నానాపక్ష కీర బులం
 బరిమార్చుచువచ్చి రజతగిరిసమీప శృంగారవనాంతరంబు నొక్కిటిం గ
 నుంగొని॥ సీ॥ పల్లవఫలపుష్ప భరితభూరుహములు సహకార పంచదార
 చపకములు । గజవిబజంభీర ఖడ్జురపున్నాగ కర్పూరకదళికా కృముక
 వకుళ । తక్కిలహింతాల తాలసాలతమాల కుటజకర టక శుముడ
 ములును । పద్మవద్యాకర భాసితశుభకేకి నినదవినోద మాసిత కరం
 బు । లలితమకరంద పానవిలాసగరిమ । మదిమదించుచు భృంగము
 లృహితగీత । వాద్యములు సేయగల్గు నవ్వనకు గాంచి । వైభ్రములు నిల్చి
 భూపతి సృభ్రముచు॥ సీ॥ లావణ్యవతులయిన లలాజనంబుల మిసిమి
 పావడచీర మెఱుగులయర । బాలిండ్లకయిరత్న భరితహారంబులు బిగిదేర
 ముత్యాలు బేర్చినట్టి చంద్రసూర్యులకెంపుజంపులపగడాల దండలుమగ
 టాల ధవళరుచులు॥ మిసిమిపాపటబొట్టు విదగూర్చినయాణి ముత్యాల
 సరములు ముఖసుధాశు । బి బములుచెక్కుటద్దమల్మీననేత్రీ । ములును
 గొనగోటదిద్దిన మృగమదంబు । గుసుమగుచ్ఛంబులును దను కొవ్వలం
 దు॥ వెలయునారీజనంబులు వెరుకనడువ॥ మ॥ చనియారాజు వనాంతరం
 బు ను విశ్వానంబురెట్టింప భూ । జనితాలోకలతాపంసూనలముచే సౌజ
 న్యమైయొప్ప నా॥ సనముడిగి తలోదరుల్లోలువ నిశ్చానంబి కేళీలన । ద్వన
 ముగ్ధానుచువితలెల్లగుచు॥ గానంబులంజేయుచు॥ సీ॥ పూబోణలార
 యీపాదండ్ల చెంతనువసియింతమాదేవపారిజాత । కుసుమ ముల్కోతమా
 ముసరు లేట్లనుదోలిమధు పానములు సేయగదలుదామి । పులిసదేశములం
 ద నిలిచిబంతులుదీరి యానందమయులమైయాడుదామి॥ కదళికా స్తంభసం
 తాళ దేశములందుఁ బుష్పశయ్యలవిదఁబొందుదామి । సరసిజములందికో
 తామ చలువచప్ప । రమలవిహరించిన తమారమ్యమై॥ హంసలనుబట్టు
 కొందఱు యగరుగంధి పూతలలరంగరతిదృప్తి పొందుదామ॥

ఇళుండు జలవిహారంబు సేయుట.

చ॥ ఈరితిన్నవ పూర్ణచంద్రీవదన లేళ్ళేరమోహంబులో । దీర్ఘ
 యాదవమధ్యముండుమహిమ లీపింప గాసారములే । చేరఁజీరిమనోవిలాస
 మొదవక శీఘ్రంబె తత్కేళికా । తీరంబందు దుకూలముల్పదల దీయంజేసి
 నెఱుంగునక॥ మ॥ పరసినిజొచ్చి యూయిలుడు చల్లుచుదోయములై త్రి
 స్త్రీలపై॥ మరుగుచు బద్మజాతులను బట్టియురంబులమీఁద వేయుచు॥
 దిరుగుచుమూలనాళమును దీయుచు హల్లకరీతులేయుచు॥ పెరవకనీ

మచుంగదల వేడుకని తులగారవిండును॥ సీ॥ ఒకయొనికొగిరి వసయించివేటొక్క వనితాధరముగోల వచ్చుచుండునొక సగోరుమాసే॥ మొగముచూచుచుండి యొకనుసోహరి భోగవశతనొందు నొకముద్దుగుమ్మలో నుఖగోష్ఠిగావించి యొకతలోద్రుజేసి వంతగించు॥ నొకనీలవేణితోవశగతుడయియుండి యొకకుండరదనకు నుల్లుముసగు । నొకతెతోగూడి భోగించునొక తెవయను॥ కొల్లలాడుచునొక వెలి కోకచేటను । కరముననుజేర్చు నొకతెనుకొగలించు॥ జలముపైదేలు దవపాణిసఖుల నేలు॥ ఉ॥ రక్కునిగారవిండు దన రాజసమొప్పు మహోత్సలంబులు॥ గొమ్మనిమోవితేనరుచి కోరితినీనుకరందమెల్లలా । సమ్మతినెంచినాను బిశచన్నలమోదనుజేర్చికట్టి యొక ముగ్గుగజోశీరతులగైకొనరేనిరహస్సిదీటగక॥ చు॥ విడమనాసంగికాగలేని వీడకచేరిచి ప్రీతిజీరలో॥ ముడిపడిలింపి గావాలపులు మూపువయింగగజేర్చిబంధించు॥ విడువకపట్టివేణిటి వేడ్కపటింపగ నాశలూరగా మెరిమెలు త్రొక్కరాదెయిదె మిసనుకీతను జేగుదెంచునే॥ సీ॥ ముద్దుగుమ్మచేత ముఖపక్వము॥ నొక సాగిముద్దులుగొని సాధిమించు । నల్లగంధులమోహ మకుసరింపగ జుదేశ బులోహు దిరుగుచుండు । దలిరాకుఖోణు దయయుంచి కెమ్మోవి హసకంబులుగొప్పరువులెత్తు । లలితలావణ్య విరాసదేహంగనాబలముతోజలకేళి సలుపుకొనుచు॥ సకలవిభవాభిరాముడైజనవలేణ్య విభుః ప్రొద్దామెననిలేచి వేడలగురుషు రూపమునుమాని మానినీరూపుడంచు । వచ్చిభూరుహవిస్తన

ఇతుండు మగువయగుట.

మునందు॥ సీ॥ చంద్రబింబముతోడ సమమై వదనంబు సుసుమమ జరులన గూడుచులు॥ నలినంబులకేరు నయ్యయంగంబులు కల వాగుణకాత పాదములును॥ దిలపునముకల తెల దీగయిననాసిక కాడిబబ్బిముల్లంకి॥ యభిసేలకు తాలూపుత నిజవేణి మదిగజవైగ సింగంబు డుము । మదమరాళంబులకజాలు ముదయావ । విధములకలది తలకా విపులమంద । కడకయయమైన రత్నస కళతవార । భూషణంబులు విసిల్లుపువ్వుతోణి॥

సీ॥ పాలిండవయ గప్పబడిఃవయ్యెదకొంగు జీగాడసరించుచీర మెలయ॥ గొప్పన జేర్చిరి కుసుమదామంబులు బహువిసోదములతోబరిమళింప॥ నిటలకేటంబున నిలిపిన కస్తూరి తిలకంబునిగనిగ తెజయగదా నపరంజికమ్మలు హస్తకడెంబులు వివిధభూషణములు విభవమమర । సొక్కిసోలుమఁగాటుక సోగలలర । మరునిగజ్జలగుర్రంబు మాట్కినతివ । లలితమైనట్టిలావణ్య లక్షణముల వన్నెకెక్కునునేత్రోత్సవంబుగాంగ॥ సీ॥ నడ

లకోలికచూచి కవమరాళంబులు తమవియ్యమునివెంటఁ దవిలిరాఁగఁబలు
 తలవగగాంచి చిలుకలమైత్రితో బంధువర్గములని కరువులెత్తె । స్రవయు
 గఁబునుగాంచి చక్రవాకంబులు తలమువారలటంచుఁ దలఁచిరాఁగ । గురు
 లసాజ్యులు దృఢించిమధుపము లేస్తకలై లటంచు నిశ్చయింప । జవ్వ
 నమునిండిశోభిల్ల ఁడిక్రావి చీరకుచ్చులుబడమల జారఁగామ । దనువు
 చెఱిరింపఘావణ తతులుమెఱుఱు నియమిహరించుచుండెనా నెలపులం
 దు॥ చ॥ కనుగొనితద్వధూజులు కామినియొప్పటమండివచ్చెనో । తనువు
 సున్న కాంతియు సుభాకరబి బుమోము కన్నులు॥ వనజ మురోజము
 ల్లిగులు వా శెరబింబము చెక్కులదను । ల్లినుగొనెవారె యీలలన
 కైవడిసుంకరు లెండుచుందురో॥ ఉ॥ ఎక్కడికేగునోయిదియు నిక్కడునె
 య్యెదొనామ మొంటిగా నిక్కడికేలవచ్చినదొ యెవ్వకపంపిరొ రాజుడీ
 నిపై నక రగల్గివచ్చుకెనొ యెవ్వచునోము లే ధాబులో । యిక్కమ
 లాక్షి నా యజుల నేగతియొచ్చిచివంపెనో॥ నీ॥ కళలూరనవముఖ
 కంజ బునుగొన్న మోహంబుపుట్టుగా ముచులకైన । విరిగుబ్బసాలిండు
 వీక్షి పదమంబు నాటదా బోడినన్నాస్మికైన । గరవల్లవ బులు దర్శింప
 విరచాన్ని దూలకుండునె మహాయోగియైన । బాహుమూలంబులు వడికిం
 పవిభ్రమ గతులుపొందయున్న యతులకైన । దివిజభామయొ శ్రీరమా
 డేవియొకక । హర్వతియొవాణియోయ్య ఫణియవతి యొ యనుచుదో
 లాయనూసులై యతివలెల్ల । వచ్చియాయంతిలోనిట్లు పలికిరపుడు॥ చ॥
 ఎవతవుహుపలక్షణము మోవనము॥ నవసుందరంబును॥ యెవరికినైన
 గాన మిపుడెచ్చటనుండి తలచివచ్చితో । ఇపుడెవడవ్వు సీకు నిజధర్మము
 గాను గులంబునెద్దియో భువినివసెందువో మరలబొందుదువో వివరింపుకో
 మలీ॥ ఉ॥ అనఁగళిరంబువంచికొని యాయితపలెను భామలాగయే మని
 శైలియంగబల్కుచును నందఱునిజలకేళిఁదేలఁగా । మనసిజామాయయో
 పునుభావముమాని లతాంగినైతి హామనిదిగులొందుచు॥ మగువలం
 దఱుజేరగ లజ్జితాంగియై॥ వ॥ దోలాయమాన మానసాంగియై
 తనమనోహరాంగనల సమీపస్థానంబులఁ గూర్చుండనియొగించి వృకతి
 యగునీశాదేవి మఱియు నిట్లనియె॥ ఉ॥ భూజనమాన్యుడై సమరభూరిప

రుద్రాకన్యలు శాపక్రమంబికున కెఱింగించుట.

రాక్షసువరసయుడై లేజముహీనమై యిపుడుదేశతలంబుల కెట్లువత్తు
 భూ రాజులునవ్వరా సకలరాజ్యవిచారణ లింకయేలయో రాజునేత్రు
 లారణిని రాజువిషాదముఁజెంది యుండగళ॥ గీ॥ రుద్రాకన్యలు నాయిత

రూపుమాచి వచ్చియోరాజ ! దేవేంద్ర వగవనేల పార్వతీదేవిశాసనా
 కుగిదిదోచు । వినుముచుప్పదఁగారణ విధములెల్ల॥ వ॥ లొల్లియరమేశ్వ
 రుండు రజతగిరినుండి పార్వతీసమేతంబుగా నివ్వనంబుప్రేమించి కొండొ
 కకాలాబు మదనకేళి వినోదుబులం దృప్తినొంది నిజస్థానంబున రజతగిరి
 కింబోప నిశ్చయించి యిట్లనియె॥ గీ॥ ఘోరపాపవిదూరయీ కొలుకునం
 దుల బురషజ ములుదిగగానె పొంగుగాఁగఁగోమలీమణియైపొల్కుఁగో
 లెల్లాదవ నీశుమమియించునెడలెను తిరజాక్షి॥౬॥ కావుననీపుపొయి
 గిరికన్యనుగాంచి నమస్కరింపు మా॥ దేవికృపారసంబునను దీటును నీమొ
 లనాగరూపము । బోవకయున్నెగాను యికబొవ్వునితెల్పిన బాలికామ
 ణి లేవమొనర్పగా రజతశైలముఁజేర విలాసవైఖి॥ సీ॥ లలితరత్న
 ప్రభా లత్రుణ్యతదిన్య భవనంబునంబ్రమథ పతులుగొల్వె నందీశభృంగి
 శనారదవిఘ్నేశ వీరేశచండిశ విమలమతులు । పూజింపసేవింపరాజితా
 లంకార సింహాసనంబుపై శివునివామ । దేహంబునను మహాదేవియుమా
 సతి భాసిల్లదత్పద పద్మమలకు సేవచేయుగ యత్నులుసిద్ధపాద్య । ఘ
 నుదిక్పాలకాదిక వరులు సుఖలు । ముఖలుంధర్వణును మహామదము
 లొదవ నగతకారణభూతయై శైలజాత॥ సీ॥ బాలషడాక్షరీ మంత్రాధి
 కారులు పంచదశాక్షరీ ప్రణవపరులు । శక్తిపంచాక్షరీ జపరత్ననితలు
 పూభిర్ణాషిక సంపూర్ణయతులు॥ చేతన్యకును విశేషాగ్నియున్నులుకుల
 శభాయాచార గూఢయతులు । నిర్దేవలేపనా నిజరోల్లాసులు వశముద్ర
 దీక్ష సద్ధర్మగుణులు । నఖిలభాగ్వాంతులై మహానందముగను । వచ్చిసేవింప
 స్మితహిత వదనలగును । విపులమందార కుసుమచుల్వేణిమీద । బగిమ
 లింకంగఁ గాస్తుభవత్రునక కాంతిచెలువొంద హిమగిరికన్యయైప్పి॥
 వ॥ ఇవిధంబు సహస్రకోటివిస్తీర సుధాసాగరాంతర ద్వీపంబున పంచ
 వింశతి తత్వాత్మకపంచ ప్రేతాసనారూఢయై సంపకాశోక వకుళమం
 దార కుండభిల్లకల్వార కదంబశోభితుబయిన శతయోజనవిస్తీర్ణ ప్రేచ
 క్రాంతర త్రికోణవర్తు లాకారతారియై షడాసనసృష్టి స్థితుకునంహార
 నిగ్రహనుగ్రహాదితంబును నవత్రింశత్కల రూపానందధరితయుఁజ్ఞా
 నక్రియాకలిత చిత్తుంచకవిలాసినియై ప్రపంచాది జనన్మూర్తియు మంత్ర
 దైవత సప్తమాతృక నక్షత్రోటి మహాశంక్రష్టరూపిణియు షడ్విదైక్యా
 నుసంధాన షడంబూరుమా షట్ప్రకాంతరసౌధామినియును గల్యాణగుణ
 గణ శతకల్యాణదాయినియు సర్వమంగళ విశేషశోభిత సర్వమంగళదే
 వీయు బ్రహ్మాదికోటికృత్యుతాంతర్యాగసిద్ధిప్రవాన్యను గుణ్యమతియు
 కీమణివల్లనాదవినోద శిరఃకంఠినియు మదఘూరితనేత్రీయు శివశక్తియు

నువగు పార్వతీదేవిగనుంగొని యిశయును నిజసహస్రకామినీ నివహంత
బుగ్గొప్ప పద్మముఖ బుగ్గిరి యభివదనముగావించి యుల్లనినుతింటె॥

ఇళుండు పార్వతీదేవిని వినుతించుట,

ద డకము॥ శ్రీనిన్నహదేవి స్వస్వసహధీశ్వరి సత్వసంధాన నా
గౌరవరావళీబద్ధ దేహలపద్మవర్ణాంచితా హేమభూషోజ్జ్వలానిత్య
తారుణ్య సంపూరితానంద కస్తూరికాశేఖ ఫాలాంక షోణసారభ్యదేవేశ
నాగీశలక్ష్మీశ సుసేవితానంద పాదావివా ఘనత్కిణి మేఖలాతా
రహారా వళిర్న తాటకకేయూర హస్తాగశోభాయమానా లనశ్చంద్ర
గర్భాడసంరక్షణా దేహిర్యజ్ఞుమయ్యాదిప్రాశి బాహ్యతర వ్యాప్త
సుప్తాద్యవస్తాది విజ్ఞ ప్తిరూపాను రూపక్రియా కారణాకారలేఖావిలోకా
త్రిలోక ప్రమోదాద్వి నిర్మగ్న ఫాలేకా కుండ బిందారబంధూక చాంపీ
యశల్వార జాజీ మహానూన స పుల్లధన్వల్ల సంకాశవాణీ మనోహరితై
లాత్మాహ తల్లియే పూజ్యు శీయః గా గలైవోగాక నీదివ్యరూపంబునే
గంటిదల్లి భవద్దాసలుగాక సంగీతసాహిత్య సామ్రాజ్యభోగంబులు
మిన్న కేకలునా నిత్యకల్యాణి నా సేరముల్బాసి సంపూర్ణదష్టి గటాక్షిం
పు మాయవ్వి యాదేహబంధంబు వీడంగనుంజేసి యీలోకముల్బాసి
కైవల్యముంబొదగాజేయు శీఘ్రబె యంగ్యయావస్థకాలంబునక రోగ
ముల్గుశ్చేష్టంబు తబ్బిబ్బుచూట ల్వికారంబులు లేక నీపాదవక్రంబు
పై పిత్తముంబుట్టగాజేసి నుజ్జానదీపంబులోజేర్చు మీఘోగసంసార
తావత్రియాభీలతాక బులోలాక్షగా లేనుగా. యుత్తిపాసాదులం గూర్చి
భూమానపు లేవడగాలేను నాశాపిశాచంబుతో బోరగాలేను నిన్నేమి
దిండల్చుచున్నాను నేజీయుపాప బు న్నాపు సామ్రాజ్యదాయూ మహా
మ్నాయ గౌరీవసు ప్రపమచుంబు నీవేకదాఘోరదైత్యుని పాశాంకుశా
శూలఖడ్గాయుధా హస్తవిద్య ప్ర పుల్లబ్జనేత్రా శివార్థాగి వాగ్విద్య
స్థాన వ్యక్తికృతాడి విశేషాకృతీ హృద్యపీతాది వాద్యాకృతీ మూలశక్తి
ప్రబోధోత్తిరేమిందు నేస్సానమేదాని మేయోగమెచ్చటగావించినానో
మిముంజూడగాగల్గె బ్రహ్మనకేంద్రాదిబృందారకేంద్రమృద్భృహకోటి
తటీరన్న విభాజిమాన ప్రభారాజనీరాజ సీరాజిత బైన నీయంఘ్రియు
గ్మంబు సేవించితిని దుగించితి బూగ్మజన్మార్జితాశేష దోషంబులన్నింక
నీయూదురూపంబుతో నెచ్చుక నంచరింపంగ సిగ్గయ్యెడిం బూర్వరూ
పంబు సంప్రాప్తమానల్లుగాజేసి నన్ను గటాక్షించి రక్షింపుమో దేవదే
వేశ్వరీపుతులున్నెచ్చినన న్నేరకున్నవహా ప్రేమతోడల్లిపోషింపదేనా
దు దుఃఖంబులంబొపునర్వేశ్వరీభద్రకాళీమహాదేవి శ్రీశ్యామలాంబానమ

స్తేనమస్తేనమః॥ కల్లనియిక్లుచ॥ ఇశేయమతియింపగాను బరమేశ్వరీపూర్ణ
పరమేశ్వరికరుణచే నికుండశ్వమేధ యాగంబొసర్చి

స్త్రీత్వంబుదాసి పురుషత్వంబుఁ జెందుట.

జహ్యోచ్చిది తన్నె । బలికెను గొంతకాలము బాహు నుదీయ దుఃఖనాప
ముం దొలగునుబాహ్యసంగ బరితోనమునొనుచువచ్చియు తులుం గొ
లువఁగఁజంద్రీనందనునిగూడ పసంబులగ్రీడఁజేల్చుచు ॥ మ॥ సతియైయుం
డగ నమ్మనీశ్వరులు దోహంజంబుగఁజూచిభూఁ కటిచేనీహంజుమేధచుకా
సలుకఁబడు బూర్వరూపంబునగా గతియైతోచును నీప హేద్వరవ హాకల్యా
ణశీలంబులౌ గతిహాపాదములెన్నియున్నను దిలోగఁ గ్రొనుగుణ్యాఁబు ॥

సీ॥ మేధినీకవహయమేధయాగంబున రశ్వమూసాహస్సరీబుసీ
క్షిగరుడాకృతిగళాల గట్టింపవలయును బంచయోజనముఁ జెల్లించిడవు
చుట్టపాకారముల్బుభలక్షణద్వారము లొల్లనినెలు నూడునేలు న
వలగుండంబులు పంచశతంబును దశలక్షకదలికాశకులుచ శిష్యోద్ధానము
గవలయు నింపొందరాజు సదనములు మేళి యెలు చక్రవర్తులు । సోమ
నులకు బాయసానములు భక్ష్యభోజ్యములు నన్నసాగియు ల్పాప్నోవల
యు ॥ క॥ సవనములకు ఋత్విక్కుల । నవశశకంబులనుబిల్వ సంహార
యుం గవిబుధవిద్వాంసులనీ భువిలోగలవారెల్ల బూజింపగల ॥ సీ॥
విపులసమున్నత విమలవర్ణంబును సింధూరవర్ణంబు శోమఘనము । శిశి
లవర్ణమై యమరుకర్ణంబులు జసిడివాలము నూరుభాగములుచు । బలిసివి
స్త్రీమై వెలసిన గొరిజల తురగంబుదెచ్చి పరితోషముగను । బూజించివి
క్రమభూరిదైర్య సైర్యనుతి లంగను మహావితరణముగ । గనకపట్టంబు
నుడుటను గట్టినమర । జనుమ గలవాని బహువిధవైననృచుత్త । గజరథాదు
లతోఁగూర్చికతి శత్రువులనుబరిమాన్వి గావణేశ్వరీముగను ॥ క॥ పదక
దములందు దప్పక బుధజనములసంఖ్య హామములు సలుపుచుభూ । ప
దమెల్లదిప్పి యచ్చటిబుధకోటులుదృఢ బొంద బొదగలవారయ ॥ ఉ॥
కావుననీకసాధ్యులుగావు మహీధవయెంచిచూడ భూ । దేవకాశార్థమై
యవతరించు శ్రీవికమమూర్తిగావయో పావని దాహాంతక శుభవృద్ధ
సంతత భక్తరక్ష సీ భావమరీతిగాఁగలను బంధులాలాశ్రితు లుల్లసిల్లగ ॥
మ॥ అనియివ్వధంబున ॥ క॥ ముఁవరులుదెల్ప రాఘవ । జననాథుండు చిత్త
గించి సంకోషముతో జనమాన్యుడైన లక్ష్మణుం । గనుగొని హయశౌల
వెదకి కనిరమ్మనిన ॥ సీ॥ చనియనేకసమాసశాల లేర్పడఁచిత్తశాం
బులనెల్లతగిలితగుల । మన్నఘోటకముల కొన్నిటిపీక్షించి వచ్చియాసా

శ్రీవట్టాభిరామాయణమున బంచకల్యాణి యెర్పరిచిమాచినలేదు సెలవిమ్మవరుధన
సీమలను । బట్టితెచ్చెగధగా మండలంబుననైన దేవదానవలోక దిశలనై
న నెచటనుండినగొనివత్తులినకులేశ । యనుచు విన్నవమున సేయుచువన
రమున । మునులుగవిగూడి శ్రీరాముమోముజూచి । దేవహయరత్నమున
కొక తెరువుగఁడుచు సారిదిగ రావణాసురుని సోదకించియనండనుండు
సంగరనిపుణుండు శూలపరిపూయుభహస్తుడు దోగ్బలుండుభూ సురగరు
డోరగాద్యమర శూలలగైకొన డుగ్రమూర్తిగు । ధరలవనాసురుండనె
డునైత్తుండుభూతలమగు నుండెడిక ॥ చ॥ శూలివరంబుచే విపులశూల
మఁబట్టి వసించుచు డునా భీషరాక్రమూడు రణభీషణ డూర్జితదైర్య
శాలిభూపాలమునీశ్వ గాఢభికి గాఢకుండైఘనరోదవృత్తిశో । శ్రీలజ్జెలగు
నాతనికి శ్రీకృష్ణత్తిరు నున్నదశ్వము ॥ గీ॥ అతనిసాధించితేవలె హయము
లేక సవనమును శీయఁగూడదు జలజనిత్ర । వంశసంభవయనిమునికతులు
దెలి ॥ బిల్గదమ్మలని రఘువర్యుండనియె ॥ క॥ మఁమాగ్నిదనుజవల్ల
భు పురమువిచ్చించినవన పుణ్యోదయముగ దురగంబు దేరనెవ్వఁడు ।
శరమశరరాసముబట్టి చనుననిబట్టి ॥ వ॥ అనిన సుమిత్రానందనుండ
గు లక్ష్మణుంకిట్లనియె ॥ మ॥ దక్షజమదారి మిమదినిదగ్గిన యాహయమే
ధయాగము ॥ జవమునునింపరాగుటకు సంశయమేమి మహాశ్మయాజి
లో దనుజునిదుగ్గిచెడక సవనధర్మముగల్గు హయంబుదెచ్చెడిక । జని
యెదసెల్వొనంగుని చంపశరంబులుపట్టి నిల్వఁగ ॥ భరతుడిట్లనియె ॥
ఉ॥ కావలె టనంటిజవకాన్మజైవశయోగివీరులౌ దానవనాథుండు
నిమిధర్యవిశారద విక్రింబునిక ॥ మాచితకీ రిచేవెలయు మానవసాయక
సేనుబోయియ దానవుదుగ్గి ఘోటకమధ్యముగా గొనివత్తు బంపి
క ॥ క॥ అనశతుఁ ఘ్నుగిట్లని । జవనాయకుఁజూచి భరతసాయితుల
మా రనువంగనేలనేను । జవినవసహాయంబుదెత్తు సంరంభమునక ॥ క॥ అ

శ్రీరాముడు శత్రుఘ్నుని లవణునితో బోరననుపుట,
అని రఘుపతిలక్ష్మణునను జగ్మనిగొగిలించి యధిక ప్రీతిక । మనముచె
లంగఁగనింపఁ । సనమునగూర్చుండి బెట్టిసంభ్రమపరుడై ॥ క॥ మునవాలిదశ
గ్రీవులశనువులులొరుగకయవా తమ్ములకును నే మనికట్టై వట్టణంబును । మ
నసునశత్రుఘ్నునపుడు పట్టముగట్టె ॥ చ॥ మ్రొసెనుదేవదుండుభలుమో
దముజెందిరిదేవతాంగలౌ । గాసిదొలంగెబోయనుచుగాఁ ముచేసినిారదా
దులుక । వాసియుగల్గనామెనని వర్ణనచేసిరియత్సంఘము । లేస్సి పూజ
కుండునని చేరిరియచ్చటితాకుసో శ్రములౌ ॥ వ॥ కనకకీరీటమల్పసిండికంకణము
ల్లవరత్తు హరిముల్ । ఘనమగుమించివట్టను గట్టగనిచ్చిప్రియంబులాడి

యా! దమజాడునెంతమాత్రీనుగల్గుచుయుద్ధమునలగుఁబోని యా! తో
వధియించిరమ్మశుభధర్మసుఖంబులు నీకుఁజేకుఁబు॥ వ॥ అనినసంకుష్టాః
తరంగుండైగిలత్కృగానుజాండు లక్ష్మ్యంశ్రీరాము । పాదములకు మ్రొ
క్కిమోదమంది భరతలక్ష్మణులకు బ్రణమిల్లిశరచాపధారియగును వెద
లె ధరణివడక॥ శా॥ సారథి భ్యముల్నిలున జాపశరంబులువట్టిమొక్కగా ।
భేరులు రోదనీకుచూరవీధులుఘ్రాల్ల వందినూగధు । తేరిమశిలకభూ
మిగలసేనలు మండరద్రోచి రాఁగనం । చారముకైనుహారథులునైన్య
సమేతులుగాఁగ నిండఁగ॥ ౧॥ కూర్చి ముత్యాల గొడుగులునుంగు గాఁ
బట్టుంగ నుభయ చామరములేచ । గతి విక్రమశక్తి గలమహానీకులు పం
తంబులాడుచుఁజె తజేర । బరశువట్టెన కర వాలాయుధంబులు ధరియిం
చినుభటులు పరువులెత్త । మదహస్తిస్యందన మాతంగములమీఁదఁ గద
నదైర్ఘ్యలువెంటగదలిరాగదర్పమమరంగగర్భాటదళమనడువ । వేలకొలది
రవంబులుభీషణముగఁద్రోవమొండొడ్డినడువఁగాఁచురగనమితి । వెడలెశత్రు
ఘ్నుడావేళ వేగఁబురము॥ మ॥ వ ములకాచుచు విపులకర్షితము ల్గుచు
గొంచు బట్టముల్ । ఘనములునెంచుచు గదలగాను విభావను డస్త
మించిన॥ జనములుచూచి నైన్యములుసాగదు యాదినశేష మెల్లనీ ము
నులమహాశ్రమంబునకు మండరసిల్పించ గ మేలగు॥ ౨॥ అనిచుంట్టివరం
బులు విన్నవించిన సంగీకరించి గజతుంగస్యందంబులభాగీరథి తరభాగం
బులయందున్న మహానీకుల యాశ్రయంబులకు వెలిగొలిపి యొక్కప్ర

శత్రుఘ్నుఁడు వాల్మీకాశ్రమంబున కరుగుట.

దేశంబున శత్రుఘ్నుఁడున్న దక్షర్తచూనగుదెలిసి వాల్మీకిమహాముని
శిష్యసంఘంబులతో వచ్చిన నృపవరేణ్యుం డ్దక్షిణాద్యని విధులంబూ
జించి నమస్తరించిన నమ్మనివగుడు॥ క॥ పిలుచుకొనిచ్చి తదాశ్రమం న
లలితదేశములఁ బరశాలలయందు॥ నిలువఁగ గుంఠాటమున । అలమా
నులు వచ్చినతులు గావించుఁగ॥ చ॥ ఫలములునిండెల్లలఁ బాయ
సము ల్పవగోఘృతంబులు॥ జలములుఁ బానయోగ్యములు జల్లనిమ
జ్జగ లూరగాయలు॥ వలగొనుజున్న లడ్డువులు ప్రితమాశల శాన్నశా
కము । లెవలయగ నామహాసురభి విందులుయన్నముసేయ నత్తర॥ ఉ॥
తాపసకాంతలు॥ వికచధామములుం జగిదేవుమేచులుం । బావుగలంగ
దట్టలను బాణితలంబున బట్టియంఘ్రుల॥ నూపురములెల్లంగ బదినూ
టికివడ్డెనలంది యియ్యనాతానసవామదేవ లృగుధర్మలకోభుజయించిపి
మ్మట॥ క॥ శాఙ్గంశరమున మునిజన । జాలంబులతోడఁజేశత్రుఘ్నుం
డ॥ లోలాఘాతనూజను శ్రీలలనగదలిచిమదిని జింతాన్నితుడై॥ ఉ॥ ఈ

మహానీయశాలకు సేదెసనుండునా భూతనూజ నే! సేమనిపోడుఁ గోయిన
ను సేమనునో కృతలేకయుండునో! భూమిజ రామచంద్ర! నృకభూషణ

శత్రుఘ్నుండు సీతందలంచి చింతించుట.

బాసిమహాగ్నిహంబుతో! ధీమతినున్నదోమదిని భీతి వ.హావడబె.దియుం
డునో॥ చ॥ అనిరణవిరులైన కుటిలానురులవధియి చి భూమిపై । జనన
ముగాంచి దేవకపిన్ద్రస్యమఘూర్ణిలకహ్నిజొచ్చిభూ । జనమలవార్తకెక్క
గల జాగ్రీకీదురవస్థవచ్చెగా! యను* మమైనకగ్గఫల మందకపోవునె యె
న్నిభంగులకొ॥ చ॥ తలచినసేమిరామ జననాధుని* దని మాటలాడినం । బ
లుకులుచి త్రగించి దయబల్కునొ కల్కుదొయ్యేనిధంబులో । తెలియగ
గూడదీదినముజేవిని జూడగబుణ్యనుబ్బుచా । ఖలు* కునంచు నశ్రువులు
కన్నులరాల్చుచు వేదనంబునకొ॥ చ॥ ఘనమతిలత్కణండు జనకాధిపుక
న్యనుడించిరాగ నే । మనుచుదపించెనోమునులయాశ్రీమభూషులయందు
జేరెనో వనములవెంబడిజననొ పావనియెచ్చట సేమియామెనో! కనుల
మనశ్రీధారలును గారగనేదరిబట్టి యేగెనో॥ క॥ మునువాల్మీకియనుసీతా
వనజాక్షినిజూచిబిలువ వచ్చెనొ రానే! ననిబల్కియెచటకేకనో! జననిఃస్వ
డు రజకుడెంత చలముదలంచె॥ వ॥ అని యివ్వధంబున డోలాయమా
న మానసుండైన శత్రుఘ్నునిచిత్తంబెఱిగి వాల్మీకి మహామనీష్యుఁడు
భాగీరథీతీరవాసులగు మునిన ఘంబులతో విశాలంబగు పర్ణశాలాంతరం
బునఁగూర్చుండి కుసుమగంధ తాంబూలాదులొసంగి యిష్టాలాపంబులా
డుచుఁ దదాశ్రీమమాహాత్మ్యంబును గంగాసాగరోద్భవంబులును ననేక
పుణ్యకథలందెల్పుచు గొంతరేయిగడపి తదనంతరంబ సుమిత్రానందనుం
జూచి యిట్లనియె॥ చ॥ ఘనసమరంబులోప్రళయకాలుని రావణుడొంచి
కీర్తిచేకొనురఘుభర్త తమ్ముడవు కోమలదేహ శరాసనాది సాధనము
లరీతులుం దెలియఁదెర్వసమగ్రతనొంది యిప్పుడా । దనజాగ్రహంబుం
బహుధర్మధలంబులు మీకునయ్యెడికొ॥ వ॥ మధునుతుండగు లవణాసు
రుండు పంచసహస్ర మదగజసమానబలుం డఖిలలోకకంటకుండై విహ
రించుచుండ॥ చ॥ గరుడసురేంద్రయతు నురకాంతలబట్టినవాఁడుధీరుడై ।
చొరబడిస్వర్గమందు ఘనశూరులగెల్చినవాడునాజిలో । వెలువకఖడ్గముం
గొని యవక్రబలంబున శత్రురాజులం । దరిమినవాఁడుసంతతము దర్పము
గల్గిన నాతఁడెన్నగాకొ॥ చ॥ బవరముకొరి కాననవిభాసిత భూతలమందు
జేరిశ్రీ శీవునినుతించుచుం దవముచేయగ నేండ్లు మహార్కృదంబులై । సవర
ణకెక్కభూతవతిసన్నిధిగోరుచు వేడగాను నా । భవుడవక్రసన్నుడైరుచిరవా
లముశూలమునిచ్చియిట్లునుకొ॥ క॥ ఈశూలమెప్పుడుకరమున । భాసిల్లుచు

నుండునపుడు బ్రహ్మాదులు భూ వాసులును మత్తదనజాలు। శాసటనిలువంగ
లేరుబవఁములందున్॥ క॥ అనిననుమాపతిచేతన। ఘః శూలమువడసి దేవకం
టకుడగుచు। దనయింటనిలిపిపూజలు। దినదినమునుజేయుచుడుధీరోన్న
తుడై॥ వ। అయినను దీనికినిరపాడుటగు నొక్కయుపాయంబు బెప్పెన
నాఁర్నింపుము॥ గీ॥ అఁడఁ హారమునుగోరి యరిగి ఘోర। కానఁంబులదిరి
గెడికాలమందు। సుగ్రీశూలాలు నింటిలోనుంచుగాన। పుడుబరిమార్చు
వలెనని యాత్మనెఱుగు॥ ఘః శూలముచుండెనా సమరశూరులకైన దరం
బుగాదునా। భీలపరాక్రమాకలిత వీరుడనై క్రళయోగమూర్తియై। తే
లుచునుండు గాలమయదేవునిశో సముడైనవాడు భూ। పాలకమాయలుం
గలుగువాఁకిని యెంచుచు నెవ్వనంబున్॥ చ॥ అనిశరచాపము ల్కవచ
చుంచితప్రీతివహిల్ల నిచ్చియో జనములుసేయుచున్నయె॥ జానకిబాలురఁ
జానకి తనయులంగాంచి వగచుట.

బిల్విప్రేమతో। ననుగఁ తండ్రులార నరనాథకుమా కు గారతాతయే। మ
నునా పనంబులందు దిరుగాడుచుగ్రీడలబ్రొవ్వుపుచ్చరే॥ ఊ॥ విజనకుండు
దైత్యకులభేది మహాయుధచాపపాణియై। తేజముండు నర్కకులదీపకు
లొసుతులార విద్యచే। రాజిత మొక్కగావలయు రంజితచాశరచాపమర్మ
ము। లోజుదలంచి నేర్వదగు భూపరాక్రమ మొప్పియుండగా॥ ఊ॥ కా
నలవెంటనంటి తిరుగాడంగనా యెను నాకుబుత్తలై। దీనతబొ దియియ
చలదేతములెల్లను గాయనాయ నేమానవులదుబ్బు నభిమాముభో
గము నూర్జితబులౌ। బూనిక నాదుగర్భమున బుట్టగముచ్చటదోచి యుం
డనా॥ వ॥ అఁకన్నీరుమున్నీరుగా దుఃఖచుచు జనకాత్మజ తనలోదాను
కుళమంబుచేసికొని మఱియునిల్లనియె॥ ఊ॥ వివిధతండ్రులు శ్రమరపి
రమహాబలవధనీయులై। పొపుగనొప్పినాగు జనమాన్యులు సంతసత్య
వాసులు। దావసరకు ల్గుత ధైర్యులుపగ్గణవస్థనీయులు। జాపశరా
ధికాన్విత విచారణశీలురు నెంచిచూడగ॥ ఊ॥ అదలు గల్గి యుడి విపి
నాంతరసీమలు చేరనాయె నే। మందును కేమినిచితిని మోదముగాబరమే
ష్టికిట్లాసే। యందగెదండ్రు నాకుజనకాధిపుడు ధరతల్లియయ్యునీ। నిం
దలబెట్టినాడు ధరణీధవు నేమనసేల యుగ్రిత॥ ఊ॥ మారుజనింపగానుమ
దివేదనలన్నియుమానె నాకు నా। ధారముగల్గెగాకనుచుదైవములంగొని
యాడుచుడున్॥ వేరుపసిద్ధిజెంది బహువేదపురాణము లభ్యసింప
క॥ మారలు నాటలగడవ మేలగునాయక నెన్నిభంగున్॥ క॥ రామ
కధారసపానము। ప్రేమవహిల్లంగజెఱుగు బీల్పెడిరుచియా। నామామర
ములనీణు। నేమముగల్పించిపాడ నేరరటన్నా॥ చ॥ నరకతివచ్చినాడు

సీతయనుమతిం గుశలవులు శత్రుమ్ముకడ కరుదెంచివాల్మీకి

మునీందుర్ నాజ్ఞవదసి వీణగానం బొనరించుట.

జననాథులు మత్రిహితాప్తవర్గముల్. తెరువులనిల్చియుండు రుధీరతవృ
త్తియుగ్గబోయి దిశా గురువులకంటి వీణ నుగూర్చి సుధారసముంచిపా
డివే. గిరమురండలంచు జనకాత్మజ చెక్కులుముద్దుబెట్టుచున్ || గీ॥ ఘ
లములజారి శస్త్రునిపరిమళింప దిలకములుదిద్దిచెక్కుల దృష్టిచుక్క. చేర్చి
మగరామత్యాలు గూర్చిపడి పతకములువేసి జిగిజేరువలువలిచ్చి || క॥
మొలగండలు ఖంఠరుచిన, ఘలుఘలునబరములందు గజ్జలుమ్రోయుం ।
దలకొండెలందు జాజులు విలసిల్లగ గుశలవాఘ్య వీరులుభక్తి || గీ॥ జన
నికిని మ్రొక్కివీణెలు సంగ్రహించి శరశరాస ధారులై చంద్రబింబ మొ
కటిరెండెనమాట్కిని ముఖములగుర వభకుజనుదెంచ వాల్మీకిసెలవు
గాంచి సీ॥ కు రుప్పండియరువురు జేచ్చవీలనెత్తిగవిసెల్వదలింది కఠిఃమై
న । బిలకలుడదలించిన విగాద తులె సరిగమయసుత్రి స్థా మందు ।
బొందించితాళము ల్పూర్తివల్లగా గల్పించి రాగసంగతులుదెలిసి । శ
భార్థసగణ సత్సాహిత్యకీలురై రామకథా ద రసముదల - । విరులపొ
ట్లంబులనుదెచ్చి విప్పినట్లు పానక మగ్రోలుతెగున బాటనొక్క ఘనము
మరియొప్పు మృహ కావ్యమునందు గొంతచదివిజానకీకొడుకులపుడు || చ॥
తమితమదేహముల్ మెరచు దాల్చినభూషణ రత్నహారముల్ । క్రమమున
దోయమైకరిగికార హయనిమూర్ఛనొందియున్ భ్రమయగనారదాదిమని
వర్ణితమైనటువంటిగానముల్ । అమరులనాలకింతురని యోగ్యమనించిరి
తత్సభాధిపుల్ || ఉ॥ స్థితవదనంబులు బొడుగు చేతులుదీర్చ మునైనకన్న
లున్ । వితరణకెక్కుకర్ణములు వీపుశాలము సుందరంబునే । గతినిదలం
పగాను జనకాత్మజపాలి రామరీతి యానుతులెవరోయటంచుమునిజూ
చిన్మపాలుడు పలె గ్రక్కునన్ || సీ॥ ఈబాలకులు నెప్పుడెచ్చటనుండు
రు తలిదండ్రులెవ్వరీ తనయులకును । జదివిన కావ్యమే జనపతిచరితంబుక
లువహరంబు నేకవిరచించె । వర్ణితంబుగనెవరి వల్లగ్రహించిరి తాళొడి
రాగసందర్భమెఱిగి యెంతగ్రంథిది యెలకమందుండి చేరునుదీనికిజే
రునేమి యనినభృగవామదేలు హర్షుగనుచు । నిగమసారంబుసురభధ
నికరపూజ్య మానమైనది యాకథామహిమదెలియ । జననైననుశేషా
హితైదరమె || గీ॥ ధరణిపైదొల్లిరావణుడర్పముచు । వెలుచిబ్రీహ్మిడులు
హరిసురలతోదాను మానవావతారం బెత్తెదనని జెప్పుట.

సుమహ విప్పినలైల । తలములనుజేరి కొన్నాళ్ళదాకనూడి । యంతవైకుం
తమునకేగిహరినిగాంచి || దేవారియైన రావణభావమునమరోగ్రోషబా

హోబలములకొదవసమూహముచెల్వగ | దేవుడుతనయ్యాత్మయందు దేశి
 ట్టులనుకొని || సీ || దశరథరాజునందనుడునై జన్మించి తాటకీబరిమార్చి తన
 సిచేయు | సవనంబురక్షించి చరణబద్ధులచే తాటిరీతులులేక నాతిచేసిగొన
 కొంఠూర్జటి కోదండదండంబు విడిచివైదేహినిదండ్రియాడి | భార్గవరా
 ముని భంజించితండ్రియాజ్ఞసరణ్యములకేగి వనిత విడిచి | వాలిభం
 జించి సుగ్రీవుబట్టమపుడ | కట్టి కపిసేనతోదాటి కదలిలంక | కోటను
 ట్టుక రావణుగూర్చి వరలి | వన్నెకెక్కంగనైకుంత వదవిగాంతు || క ||
 మీమాంసజలేజంబుల | భూమినిగపివంశమందు బుట్టగవలయుకొని || నేను
 మీదియనుచుజెప్పెను | నామాటలునారదుండు నాత్మగళమునకొని || క || వి
 నుచున్నదేవగణములు | గనినారద నీవయ్యెపుడు గలహాసముడై | దినదిన
 మునువర్తితువు | జనులకునీవారతచట సాతమసుమ్మోచి || దేవర
 హస్యమైతనరు దీనినిజెప్పగరాదు యైనశీ | దేవునిమాయయింకెలలదే
 జనునొందునొనిరయింపనే | దేవులకైనదీరును మదేధముతోయముజూ
 చ్చి యెద్దగి | భావమెరింగిరాడ సురమాన్యుడు నాశ్రితకల్పభూజ
 మై || క || అని తెల్పిపోవనారద | మునియచ్చటువాసి త్రిజగములుచుంచు

నారదుండు రామావతార వృత్తాంతంబు

ప్రాచేతసుండు పుట్టకుందెట్టుట:

చుభూ | జనపదముద్రోక్తివృగఖగ | వసతలములజొచ్చికడుపు భార
 ముతోడకొని || ఉ || ఏగతినిర్వహింతు నికనేమిగతేమిరమామనోహరా | బా
 గుగగాని యీకడుపుబాధనుగైకొనితాళజాలనీ | భాగమునందు మాన
 వుల మార్గములేవియులేవు మెల్లగా | యోగముపుట్టతోగదసి యోచనచే
 సెదనంచు ధీరుడై || చ || శరభవరాహ సింహముద సామజసైరిభకాక
 ఘూకసం | కరము ఖగేంద్రఘోరతర కల్పకశైల లతావిశాలవి | స్ఫుర
 నవయల్లికాకుసుమ శోభితమైతనరారు కానలో | బరువులుపారిపారి పె
 నుపాపనివాసముజేరియట్లనుకొని || ష || ఘణినాథా మదిలెత్తగింపుమిదిగో
 బ్రహ్మనురేంద్రాదులుకొని || జ || వెకుతునిజాచి దైత్యవతులం జెండాడవే
 యంచు యో | చముల్పేసి సూర్యవంశము రాజాధీశ దైపుట్టి మే | ది
 నిదానిరవరేణ్యుడై మిలగు సందేహంబులేదిప్పుడుకొని || సీ || రఘువంశజాతు
 డైరామనామాఖ్యతో లక్ష్మణభంత శత్రుఘ్నులనెడి | రఘులతోబుట్టి
 తపసిజన్మముగాచి పాషాణదోష బుభాపివరమ | శివునిశాపముద్రించి
 సీతనువలెయించి కాననంబునవేగ ఖరునిగూర్చి | మారీచునదలించి వా
 లినివధియించి కపిసేనతోగూడి కదలిదాటి | కుంక్రికంతునిజోకాచ్చి కడు
 నొకొండు | వేలసంవత్సరంబులు విమలసకల | యోగములుజేసి దేవేంద్ర

భోగ మిప్పి । పావనముచేయు సాకేతపట్టణంబు॥ గీ॥ ఆనినప్రాచేతసుడు
పుట్టనణియుండి । పెద్దకాలంబుతపమును బేర్చిజేసి । రామనామామృతా
భిఖ్య రసముగూయు । విపులమైనట్టిజడలతోవెలయుజూచె॥ అంతవారదుండు॥
క॥ మునివంశోత్తముకాననమున నెవ్వర బేరటంచు మొరపెట్టితిని॥ మనసునని
ల్పముదీనిని । ననినారడడరిగె నమర లభినుతిసేయ॥ వ॥ తదనంతరం
బ వాల్మీకి నిజశిష్యుడైన భరద్వాజమహర్షిలో సికతాండవేదికాలంకృ
త కృనూనాంచిత విరాజితంబైన తమపాదిగరితత్పుణ్యజన స్నాతుండై
త త్రీరంబునగ్రాంచమిధునంబులు జేదనకేళినినొడ విలాసంబుల సంచరిం
చుచున్న సచ్చటికొకనిపాదుడు మృగపక్షికులాంతకుండై వివిధాయుధ
పాణియైవచ్చి చాపంబెత్తిశరంబునుధించి తత్క్రొంచమిధునంబుం బడ
నేసిన మహాగ్రహమృగనమ్మహర్షి శపీయించువాక్యం బమోఘు బై చతు
ష్పాదనియమ సానుభవంబయి ప్రసరిల్లుచుండె నదియెయ్యదియని॥

శ్లో॥ మూనిపాదప్రతిపాంత్య మగమశ్యాశ్చప్రీతస్సమాః ।

యత్రోజ్జమిధునాదేః మవధిః కామమోహితమ్॥

వ॥ అనునీశ్లోకంబుం దశ్చిష్యులువతించుచుండిరంతే॥ మ॥ కుసుమాలం
కృతుడైత్రీలోకహితుడైగోవిందసేవార్హుడై । వసనానందశరీరుడై ప్రవిమ
లద్యాణీపమేతంబుగా । ససమానుడు ప్రసన్నుడైనయపుడేహస్తంబుల

బ్రహ్మవాల్మీకిని రామాయణంబురచింప నియోగించుట.

మోక్షుచు॥ ముసిమింజెండగలేచివచ్చి మదిలో మోషంబు రెట్టింపగ॥
గీ॥ మొక్క నిలుచున్నవాల్మీకి మోముగాంచి । పుణ్యుడైతిమిల్లోకముల
నటంచునమరమునితెల్పె రామనామాతిశయము । గనుకరచియింపు మిది
యాదికావ్యమగను॥క॥ శాపాక్షరములులక్షణ ప్రాపువహిల్లంగ నొక్కవ
ద్యంబనియు॥ శ్రీకవచరితామృతమల నోపిక శ్లఙ్కెప్పనీకు నొప్పమహా
త్మా॥ క॥ రామావతారవర్ణన । లేమనికొనియావచ్చు నెవ్వరతరమా ।
నీమదిదోచుచువచ్చుచు । భూమినీవంటి పుణ్యపురుషులుగలరె॥ మ॥ ఆస
వాల్మీకిమహర్షియిట్లునియె నోయజ్ఞోద్భవానిన్ను నే॥ గనుగొంటింగదపూ
ర్వజన్మకృతముల్ ఖండించె రామాయణం । బసఘంబు రచియింపగల్గె
నిదిపుణ్యం బిట్లుసంధించుట॥ ఘనపాపక్షయమాయెనో హృదయగై
వల్యముంగల్గునో॥ క॥ చతురానసుండు విస్ఫుటానుతిచేతను రామనామమ
హిమోన్నతముల్ యతితోజెప్పి యధేచ్ఛుచు । సతివాణీసహితుడగుచుజ
నెనెలపునకు॥ వ॥ తదనంతరంబున వాల్మీకిమహర్షి భరద్వాజాదిశిష్యుల
తోజని శుకపీఠ నికర కోలాహల కలకంఠ సంగీతానందమాలతాలహం
తాల రసాల సాలాశోకకదంబ వటకుటజ రుద్రాక్షపీచుమాద చందనమం

దారకుండ కేశకీజంబీరాది బహువిధవృత్తోప శోభింజన నిజాశ్రమంబు
జేరి నారదోపదేశానుసరించి రామకథాపాన లలితమధుర వచనార
చనదత్తుండై సీ॥ ఆర భమొనరించె నమరసేచ్ఛంబయిన కావ్యంబు నెది

సీతవాల్మీకాశ్రమంబున నున్నదని శత్రుఘ్నుం డెఱుంగుట.

మహాకలుషహరము! రామాయణంబు నామంబుదీనిలోశ్రీ రామ పట్టా
భిషేకమహాకు! పట్నూడలైవేవనా మై యుత్తరకాండంబు తేజమైలు
గుణవల నేనూఱునర్గలు హితవుతోగల్పించి కుశలపురుగునలివిశదమగును
జెప్పెనారదమనిషు చెంతరాగ! సరళిగాని వల్లకిసరణులెఱిగి | కతన
శత్రురు భోగసంభవకర బు | మోక్షదాయకమైయుండు భూమియందు॥
గీ॥ ఆదినారాయణుడు రాముడెజునించె | శ్రీమహాదేవి సితయైచెలుపుమిగి
లెశంఖచక్రంబు భరతశత్రుఘ్నులైరి | సర్వతల్పంబు లక్ష్మీనామము
య్యై॥ వ! కాపు శ్రీరామావతార మహాత్మ్యంబవ్వడికి దెలిసిందర బు
గాదదియునుంగాక॥ చ॥ జనకతనూజఘోరశృంగశై వనంబులడచున్న
మే | మనుష్యహుస్మితాత్మలయి మోక్షముగల్గి దల్లికిపుచు | నివి
దురాత్ములకు నునెంచగ నీకునునీతిగాను మా వనములుచూడవచ్చు
తివి వాసిగమాదురితంబులార్పగ॥ వ! అని వల్క్రిమిహరి యశకవిధు
బులం బ్రార్థించి కొంతసేపు పురాణంబుగావించి యాదేవిని నతి
గారవంబున జనకమహారాజుకైవడిం బోపించునెడ॥ గీ॥ దేవకదునెనది
యగు దినమురాత్రి | లక్ష్మణంబులుగల శుభలహరిమందు | గనియెనిగువుర
షోడశకళలుగలుగు | చంద్రబింబంబులోయని జనులుపలుక॥ గీ॥ కుశలవ
కుమారులని మునికోలులెల్ల | బిలుచుచుదురటంచును విన్నవింప | పె
తలనొందచు దప్పకసుతులగుదు | దెలిసి శత్రుఘ్నుడును మదిగలిగిపో
లి॥ సీ॥ రవివంశమునకునీ రత్నముల్లగుని మనభాగ్యమేమన జనునజగ
తి ముద్దుమచ్చటచూచి మోదించి కొసల్య కైకసుమిత్రాది కాంతిల
ల్ల | నెంతలాలింతురో యిదిగాకజనకభావరుడెంత నలతోషవార్ధినోడు
శ్రీలక్ష్మీవనములోజేరిన చ. దాన గొడువలేలనుగల్గు కొడుకులకును | మన
కుపిరితోభాషించు మైశ్రియున్న | గారిరామాజ్ఞ సేరికిగడవనానుసవయ
మిది గాదువీరిని సవనముకు | బిలువనంపింపవలెనని ప్రియముజేరి॥ క॥
మునిపర్ణశాలలోనికి | జనిసుఖనిద్రలుచుగొంత జరిపిప్రియోక్తిం | దనపై
న్యసమేతముగాజనియెను భూభాగమెల్ల చలనచు నొండక॥

శత్రుఘ్నుండు వాల్మీకివీడ్పొని లవణపురంబున కరుగుట.

సీ॥ నీలాద్రిశృంగము ల్నిలిచినచందాన మదకుజరంబులు కదిసి
రాగ | బవనవేగసమాన జవముల్గినయట్టి ఘోటకంబులు దిశల్లాడినిం

డ । శరశరాససశూల చక్రాయుధంబులు ధరియించి ధీరులవలయులను
గి రోదసీకుహరంబు భేదిల్లబ్ధిస్తాన భేరీరవంబులు భోరుకొనగి విక్రమా
కారదేజులై వీరభటులు । సింహనాదంబులను గొంతసేపునల్ప । జువల
మూర్ఖుడలై చతుస్సగరములు । దోచిచచ్చినచందాన దోచనయ్యె॥ గీ॥
ఏడహారాత్రములకును నేగివిపుల । ఘోరమైనట్టిచాకార గోపురము
లు । మండితద్వార ఘోటకమదమదేభ । వర్ణితమునగు పురసమాపంబు
నందు॥ ౧॥ నిలిచిసృపపాలవల్లదుడు నిండినసైన్యము జూచి కంటిరే । లలి
తనికేతంబులును లక్ష్మీకృతాపకసౌద దేవముల్ । విలసితరత్న వేదికల
మీదజెలంగెడి రంగవల్లికల్ । బలసిన మేటిమదైకు వైగలశంబాలనొప్పు
వీధులు॥ గీ॥ పుర దీతీరమునను నింపొందవకుళ । చూతకర్పూర కదళి
కాళోకనింబి చందనారంగ తక్కులసాలకుటజ । భూరుహంబుల చెంతల
జేరియున్న॥ ౨॥ దైవయోగంబునంజని లవణాసురుండు భక్షణార్థంబుగా వి
పినాంతరంబుకు బోయియుండు నవసరంబున॥ ౩॥ దనుజాధిపతి మహా
గ్రహ । జనితుండయి వచ్చుననుచు సామజయులచే । కొనిసలిలాపేక్ష న
పుడు చనుదెంచిరి వారలధిక సాహసులగుచు॥ ౪॥ వాదముగలకుంజరం
బులు పొదలగగాసారతీర భూరుహాలత ॥ ౫॥ విదళనము చేసిసరసిం ।
గుదిరినవకమలనులను గొనివిహరించు॥ ౬॥ తోయనులై త్రిపీల్పుచు
ను దుండచులూరలుగాగ ద్రిప్తచు॥ ౭॥ శ్రీయుతమైనఫలములజేచ్చువినో
దముజెంది యాదుచుం । గాయనునీశ్వలోనిలిపి కంఠము మీదికి నెత్తిగట్టి
గా । గూయుచుగుంజరంబులును గు పులుగు పులుగాగ నిండగ॥

సవనయోగ్యహయంబు పురబాహ్యప్రదంబున కరుదెంచుట.

సీ॥ చాలవన్నియకెక్కు జవనాశ్వములు దైత్యుమందిరంబున నుం
డిబృంధమయ్యె గనకనిగ్నితరత్న కంఠహారంబులుకళిలోప్పవచ్చులక శ్చేము
లును । బట్టెజానగంబులు చుట్టుజల్లునపరంజిలో బొదిగిన యంకిణీలు ము
త్యాలబాసికమ్మలు సింహకగడలు గండపెండేము ల్లులుగు హరులు ।
రాజమార్గంబునను బీతరక్తనీల । వర్ణముల్లల్లుతురగము ల్వజ్రికాంతి ।
బొంది తగువాహనంబుల నుండరంబు । జెండుప్రవవరు పట్టాభివేకముల
కు యోగ్యమైట్టి హయములు నొప్పెనపుడు॥ ౧॥ ఆతురగనమూహము
లో । ఖ్యాతిగ హయమేధయాగ్రుణమగుహయము॥ ౨॥ ప్రీతివహిల్లగసర
సికి నేతెంచెను రాజహంసమేయిదియనగ॥ ౩॥ తెల్లనిరత్నముల్ రుచు
లదేలెడిమోము పిశంకవాలము॥ ౪॥ నల్లనికర్ణయుగ్మము నమ్రములై
చెలువొందు రోమముల్ । పుల్లసరోజనంపదలబొందుశిరోధియు నొప్పు
జానువుల్ । పల్లవవైభవాన్నద విభాసితకంఠముతో జెలంగుచు॥ ౫॥

కడబడగ నడుగులిడుచుం । గుడిమెడమలు దిరిగిహయము సూరగ
 బయికో । విడివడిన గంధనాగము । వడుపునసలిలములు జేరవచ్చినబలి
 మి॥ చ॥ సవనహయంబు చూచితిరె సామజసౌటక మధ్యమందుశ్రీ ।
 ధవునకు యోగ్యమైమెలగు దైత్యులువెంబడి నాయుధస్థులై । కవినియు
 నున్నవారు ముదగర్వముమాన్చి హయంబుదెచ్చెదన్ । బవరముసేయ
 బొండు పురమార్గము ముట్టడివైచి మారెన్॥ వ॥ అని సేనలకాజ్ఞాపి
 చి యతిశ్వరిత గమనంబున॥ చ॥ శరముశరాసంబు దనచేతధరించి ర
 భుజునెక్కిసం । గరముదలంచి సారథినిగన్గొని పొమ్మహాయమృగజ్ఞ
 మై । చొరబడినట్టి వైరులను మృక్కదశుచెద గార్యవేళలం । దిరిగిన
 హిల్లుచుంచు నుతుదేశముజేసెను మేనుధీరుడై॥ క॥ సలిలములుదాగి
 గజములు । తొలగకతై లములపగిది దోవలనడువన్ । జలములు గో
 లి హయంబులు । కలశంబులరీతిగదలగా నమయమునన్॥ మ॥ శరచా
 పంబులతో మహాగ్రహముతో సంపూర్ణ లేజంబుతో । జరజాబంబు
 లతో మహాకఠినమా సంగ్రామభీమంబుతో । ధరణీనాథుడు త్రోవకడ్డప
 డినన్ దైత్యాధిపుల్పూచియే । నరుదోజిప్తుదొరుద్రుదో యజుదోన్మనా
 భుగదోభోగీశుదో॥ క॥ అనియిద్విధమున బల్కుచుదనుకలు కొండకా
 డదండాయుధులై । వెనుకలముందర నడువగజుచుదెంచెను సవనహయము

శత్రుఘ్నుండు హయరక్షలగు రాక్షసులతో బోరుట.

సంకాశముతో॥ చ॥ కనుగొని లత్తగణానాథుడు కార్ముకమప్పుడె యొక్క
 బెట్టి భూ । వశములు సంచలించ నిజశ్లాఘముగైకొని కాలరుక్రిదో । య
 నగ విరోధిసైన్యముల నతయుగన్గొని దైత్యులారనన్ । దనరగమిమ్ము
 జువరఘుభాత్రీపుడంచెనుసంగరంబునన్ । అనిన్ గీ॥ నవ్విదనుజులునోనర
 నాధతనయ । తెలియదోనీకువణుని బలిమికలిమిఁశూలికైననుబ్రహ్మాదిసు
 రలకైన । దీర్ఘదరమానె యెవ్వారుదెల్పినారు॥ చ సురలవధించినాడు
 భవుశూలముగైకొనినాడుభూమిభూ । వరులహరించి నాడుబాహుబహువి
 లాసముచేతదేవతాతరుణులబొందినాడుతగుదానవసైన్యసమేతవృత్తితో ।
 బురములుగెల్చినాడెలులుపోరెడ పిపుమహగ్నికీలన్॥ క॥ తెరువువిడుమను
 చుబట్టెనె కరవాలముదిప్పినడువ గాతుత్తుడునం । గరజయుడైరక్కసులను ।
 శరములునాటించియాచ్ఛినరభసవృత్తి॥ గీ॥ దీర్ఘనాభుండు రోషించు ది
 క్కులదర । సింహనాదంబుగావించి సింధురంబు । నెక్కికోడండమప్పుడె
 యెక్కువెట్టి । బాణములునాటనేయ భూపాలుడలిగి॥ మ॥ శరసంధాన
 ముచేసిచాపముపుడెంచెడాడి వేటొక్కటిం । గరమండన్ధరియింపగాను వ
 డిగా ఖండించికొశంబు చిం । దరయైపోవమదేభముందెగిన భూతశ్రేణి

ఘూర్ణిల్లసంక్రమణాహమబాంధి రాక్షసుడుగంగామోగ్రీ లేజ బుకా
 ౧॥ పుడమివయిదామికిచేతినునడిచిము ధరియి చియనురుడాతురుగుచుకా
 వడిరాగశరముగైకొని పక్షనేసెను దన జవతులకుంకులదరకా॥౨॥ ఇన్విధం
 బునదీర్ఘనాథుండు పడుటకుమహోగ్రీహోదగులైనముచియు శోబరుం
 డును ద్విమూర్తుండును వృత్తిపర్వుండును హయగ్రీవుండును శంఖశిరుండును
 విక్రీతియు నయోముఖుండునుపులోముండును ప్రహేతియు నుల్కలుండు
 నుధామకేతుండును విరూపాక్షుండును గజిలుండును విధానసుండునునిల్వ
 లుండును బిల్వలుండును దండశూకుండును వృషధ్వజుండును కాలనా
 భుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును మత్త
 మాతంగ శరభసింహ హయార్ధారాధులై పశుపత్తిస కరవాల శూ
 ల చక్ర గదాకుంత తోమగ బిండివాల దాద్యాయుధాబులు ధరియిం
 చి నిలువంబడ రఘురామ సైన్యాధీశులు మత్తమాతంగ రథ ఘోటకారూ
 ధులైశరశరాసన ఖడ్గవచంబులదాల్చి దుండండును సింధుండును
 బుండ్రేక్షుండును బుండరీకుండును త్రేమధన్వుండును దేవానీకుండును వి
 ప్రుండును పారిహోతుండును గుశధ్వజుండును బలచరుండును నుల్క
 లుండును ధూమ్రీవర్ణుండును విజితకేశుండును రశ్మికేశుండును వృషపద్మ
 యు సింహశౌర్యుండును గర్భుండును సుధాముండును వజ్రాసురు ప
 ట్టాబుముట్టడించి గోపురపాకార మహాద్వార తోరణ బుల గట్టి పట్టుతె
 రంగున హయూహాధులనిల్చి కిలార్చుచు శత్రుఘ్నోపరితల బు నికరంబు
 లైయుగాంతాకాంత జంఘూనిలవరికల్పిత దీర్ఘ నిర్ఘాతనిష్ఠునినదంబులం
 బోలి ప్రళయసంరంభ విజృంభితసముత్తంగ తరంగులై పారావారని
 స్తూత మహార్ణవంబులంబోలి యుభయనైన్యంబులు సంగరంబులునల్పు
 సమయంబున సకలప్రాణిసంహారకారణ నిలయంబునంబోలె గడల జమ్మ
 చు నడిదంబులనడచుచు గుతలంబులం గుమ్మచు గుతారంబుల నొంచు
 చు వాజలకురికియు వాలంబులనఱికియు దొడలుగ్రుంచియు దుండంబు
 లు ఖండించియు మెడలెడలించియు నడుముల్కువస్సియు నాసికంబులు
 చించియు పార్శ్వంబులు నఱికియు గుంభికుంభంబులకుం గుప్పించియు
 గాత్రంబులనడచియు గొమ్మలెడ లించియు సంగంబులనొంచు రథం
 బుల నలించియు రథికుల జలింపజేసియు సారథులజంపియు సైంధవం
 బులంగొట్టియు కేతనంబులం దూలించియు ఛత్రంబులు నురుమాడియు
 జామరంబులం దునుమాడియు నివ్విధంబున బరస్పర గణభేదంబున న
 న్యోన్యకోదండఖండన వటుత్వంబునునుభయనైన్యధ్వజ సారథివికలంబు
 నునొండొరుల పాదజానుజంఘూస్త మస్తకనిర్దళనంబున రక్తమాంసమే

దశకంకసంకలిత సమగ్రాంగణంబును నిరంభ సమ్మోహనమత్సాహం
 బునల్పచుశత్రునాశోత్సాహంబునకైగల శ్రమముండువ్రతహాళలన
 వనవరభాసిశశిభిఖావళుం దృణీకరించుచు గుటిలాలోకనంబుల నా
 లోకించుచు యుగాంతకీడాలోలుడైన శూలిపోలిక మదించిన మత్త
 మాతంగంబు కనులపనాబుజొచ్చి ముట్టిమల్లాడువిధంబునఁ గలహవిహారం
 బునలుపు నవసర బుర భిన్నంబులైన శిరఃబులును భిన్నంబులైన కపా
 లంబులును వికలంబులైన భూషణంబులును తక్కువడిన కేశపాశంబులును
 భిన్నంబులైన దంతంబులును వికృతంబులైన భుజులును పిండికృతంబు
 లైన నకరంబులును విదళితంబులైన మధ్యంబులును వికృతంబులైన వదనంబులు
 ను వికలంబులైన నయనంబులును విస్త్రీణంబులును విక్రీణంబులైన నాసికలు
 ను విఠిగియుూరుదేశ బులును విసంధులైన కదంబులును చినగింకంకం
 బులును వ్రాలినకేతనంబును గూలినచక్రంబులును మృగి గజంబులును
 నెగసితిగెడి కబంధంబులును గలకలంబులైన కంకాఘూకాది విహా
 గసంకుల నినదంబును గలిగియున్నసంకుల సమరసమయంబున రుద్ర
 గణంబులును సిద్ధకిన్నర కిపురుష గరుడగంధర్వ భద్రప్రముఖులును
 వీక్షించ నైన్యంబులతో నమచియుఁ బరివేష్టించి సుగ్రామై ధై
 ర్యాభీల పరాక్రమంబులుచరిప మత్తమాతంగ రథసాయూరూఢుడైన
 దైత్యాది కతుల సంఖ్యలుమడిసిన సవనహయంబు విడిచివరకొనింబులై
 దైన్యంబునొంది చేష్టలుడిగియున్న సమయంబున॥ క॥ నరపతియపుడే తు
 రగముఁ శిరమువహిల్లంగబట్టి సిరిఁగొన్నొడఁగి దరువుఁకుగట్టి నిగ్రహం
 రుడైయుండంగదక్ష బలము లోడఁగి॥ క॥ లవణునికి మరదిసంఘం శివుడ
 యి యుప్పొగు దనుజుఁడహుడు శరణుఁ సువరణముఁ దప్పింట్ల॥ భువి
 పెల్లగిలఁగ రథముబూరికనెక॥ క॥ చ॥ నలుకలు దైత్యులార యిదెనెజు
 దెంచితి దుస్తంబులే॥ కలచెనైప్రళయల గక్కునవైచెద నైర్గనా
 గభూతమలనదొక్కొక్కొముని ధాతమరేంజులనెనఁ దాకెదం
 దొలగకరండు యీమనుజు గుట్టలవంతులునాకసాధ్యులే॥ ఉ॥ సే॥ లుది
 ప్పివేరుగలచక్ర శరాసంఘ డధారియై॥ మానితరత్నః స్థిత విహాసములై
 క్కి పరాక్రమీల॥ దానవనైన్యముల్గొలువ ధారుణిపెల్లగిలంగ దుఃఖి
 ధాన్యసములుల్లసిల్ల మదదర్పచూగెకొని యార్థభీతుచు॥ గీ॥ శేఖరం
 డగు నానారసింహుడువడ॥ నతనితమ్ముడు శశిబలియతినిమామ॥ శూర్పు
 కర్ణుడు ముగ్గురుశూరవరులు॥ నైన్యముతోడ వచ్చిరిసమరముఁ కు॥ సీ॥
 కాకులుగ్రద్దలు గమనములసేయఁగాఁ బెనుమంటలులం బెత్తెగ్రక॥
 జలధింబులు రక్తజలములుగురియఁగాఁ గేశనంబులుదెగి క్రిందఁదగ॥

భూతసమూహము ల్పూకూటలుపెట్టి భుజగనాథునిన్ని బుసలుగొట్టి |
 ననునొనచు త్రేభగణము తల్లడనుద సశ్వనేత్రీములందు సశులొలుక | భూ
 రిసంగ్రావధీకులై పోయిరిదిసి | పట్టిచాపంబుననుచేతిబట్టి తీవ్ర | శిఖశిఖావ
 శిమార్గణ శిఖలుజగము | విండగాఁజిసి రౌద్రముల్నిండఁజేర్చి | వ || ఇవి
 ధంబున యుగంధరుండును పుండరీకు డును త్కేళధ్వజుండును వృషపర్వుం
 డును దేవానీకుండును నాణుగ్రీవుండును విపుండును శేఖశిరుండును బా
 రియాతుండును విపజిత్తియు గుశధ్వజుండును యోముఖుండును జలచ
 రుండును శిఖాసు డును సుధాముండును నిర్విబుండును గదిసి రథంబుల
 రథ బులును వాహనారూఢుల వాహనారూఢులును బదాతులం బదా
 తులునందాక సింహనాదంబులుసేయుచు నట్టహాసంబు లెచ్చుచు నా
 మ్మాఱుకంబు లొనంగుచు నన్యోన్య తిరిసా రులుసేయుచు బాహు
 సాంబులు విజృంభి చుచు బెడబొబ్బిలును రేగుచుహు కరించుచుసిం
 జిసీబుఁకారి ర జితముంసేయుచుం బరస్పర స్పృభుజామేళంబులు గా
 విచుచు మహాకవన విజృంభితమై న కాంచుచుపశ్చయ కాలానలచం
 దంబున దాకొనియుం బ్రచండజ రూపిల ప్రేతసమత్తుంగతంగాస్త్ర
 సమద్రంబులభంగినిగిరికింబొంగి పంచండంబులై న గంధభేరుండంబులగచు
 నిక దుర్లభంబులగు శోభ బులచాట్టున మసరుగదిసి మహారణ్యంబులు
 వెడలి మార్కొనుమదఁ జంబులమాడి మహోత్కంఠ బులగు కంఠీర
 వంబులకైవడి హావకాళరవములు మ్రోయవీరరసాధికమిశ్రిత రక్తన
 యనలై రథంబులపైకిఁగొప్పించి రథంబులుదాటుచుఁ జండవనజవం హ
 హాయారూఢులనైదారసిల్ల దంతకుంభంబులకెగినురుకుచు గటారుల బొ
 డిచుచు శూలాబులద్రుచ్చుచు యుగంధర బుల దెగనేయుచు హస్త్యావ
 భులహతంబుసేయుచు రథంబులకుగుప్పించుచు నశ్వారోహకులవిదళించు
 చు యోధులంబరిమార్చుచు నైనికులందఁబునఱుకుచు నాయుధీయులవి
 మర్పించుచు నప్రయోగులసోలించుచు ధనుర్దరులఁ దునుముచు యార్జు
 లంబిలచుచు నమరపురస్పరుల నమయించుచు రథకులంబరిమార్చుచు ర
 థంబులంబిదుముచు సారథులందఱుచుచు పీరాధిపీఠుల పేరడగించుచునా
 శుగంబులడంచుచు దూజీరంబులఁదూలించుచు జుదగిహాసంబుల ఝళి
 పించుచు గృపాణాబులంగ్రుమ్మచు ఫలకమ్మలంబ్రకటించుచు ముద్గర
 మ్ములమెరుముచు బిండివాలమ్మలభేదించుచు బరిఘాయుధంబుల గీల్కొ
 ల్లుచు గుతారంబులఁదూలించుచు బ్రాసంబులెత్తుచు సుభటకోలాహల
 రవ మదేభగీంకారాబులును సతరజయధనుష్టాంకారంబులును భూభేరి
 నినదంబులునునయి పలుదెరంగుల నలకువననరంబున భిన్నంబులై న కపా

లంబులును వికటంబులైన కపోటంబులును జిహ్వవడిన కేశ పాశంబులును విక్రీణములైన కర్ణంబులును వికృతంబులైన భుజంబులును బిండికృతంబులైన యురంబులును విసంధులైన పదంబును విభాసించు రుధిరదులునుంగలిగియున్న సమయంబున దైన్యంబులనొంది వికలులైన యుద్ధతలంబులనిలువలేక హతశేషులగు దనుజాధీశులుపరధులై చతుర్దిక్కులకుంజారి న॥ చ॥ శతబలిధీశుడై రథముసారథిలోరణముచువచ్చిభూ । పతలనడల్పుచుం బ్రళయభాసరూరీగఁ జడతీవృండై । మతివెలయుఁగఘోర రణమార్గమువీధులఁజేరి ద్రౌపదం । గతులువహించి నైన్యములఁగైకొన నీయకవచ్చుచుండగఁ॥ ఉ॥ శూలముదిప్పుచుంబరులు శ్రుక్కడగించుచు ఖడ్గముదిదో । దూలలవయ్యుచు సుచరభూమిహయంబుల నెక్కియున్న భూపాలమహారథాధీశుల భంగమునేయచు గర్వశీలుడై । తేలుచుముష్టి ఘట్టనలదీర్చుచు భేరులుమోయుచుండగఁ॥ ఉ॥ చూచి యుంగధరుండు రథశూతునిమిచ్చుచు వచ్చుచున్న యానీచుని ఘోరరాసుని నిర్జరపీరులుచూడఁచుచెడఁ॥ సూచనచెంది యారథముశూరునిమీదికి పోవఁగిమ్మయే॥ వేచఁగఁజెందెడఁ రిపులనీరులశోణితవార్ధి ముంచెడఁ॥ ఉ॥ పుట్టితెవచ్చెనా సమరభూములశాత్రువకోటిగూడఁగా । గొట్టితెక్కిరిగల్గు ధరగూలిస నాకముఁజెందనొనునీ । ముట్టినవారణాబులును మూలబలంబును జెదకుంటినా ॥ పుట్టుకలేల సూర్యకులభూపతి సూనుడటంచు నెంతురే॥

ప॥ ఇవిధంబున బలిగన సారథియు బగ్గంబులువదలించి హయంబులబోవచ్చిన నడ్డంబువచ్చి యుంగధరుండు శతబలికిట్లరియె॥ మదనుజాధీశ్వర యెందుబోయెదవు యేతఁత్రంబులింకేలయీ॥ దినమందే హరియింతు పోవనగునాడేవేంద్రదిక్పాలకుల్ । గనుచున్నారదెహంట దూర్యవశంఖా నాదముల్లోయ నీ । ఘనమున్ మాపెద జాపశత్రుములతో గయ్యంబులకై నిల్వరా॥ ఉ॥ భీమముగల్గురావణుని బేరడగంగగజేసింట్టి శ్రీరాముని సోదరుండ రణరంగగోష్ఠుడ వచ్చినాడమి । సావజఘోటకాది రథనైన్యముదుగ్గింపక యూరకుడునా । యేమన నేరదైత్యుకుల హేతువుగావిడి యెంచిపోరరా॥ ప॥ అనిన లవణాసురభృత్యుండగు శతబలి రోషభీషణానలనేతుండై యడిదంబు ఝుళించుము నిట్లనియె॥ చ॥ చలమున రావణాసురుని జంపిస రావణ సోదరుండుయీ॥ తలమునఁజేరి నాడు యిదేతాకెదశత్రులసంహరించెడఁ । మలయుచుభూతకోటులకు మాంసమురక్తముకృత్తిచేసెడఁ । నిలిచితి నేనియుద్ధమున నీరజగర్భుడు నైనబోరునా॥ గీ॥ శరము గోదండము దగ సంగ్రహించి । యురమునాటంగనేసిన ముగ్గుడగుచు । విషమబాణంబునొక్కటి వేసిదనుజ । ధను

పుడెగ నేయ నతడుభూధవుని గినిసి॥ ఊ॥ శూలముబట్టి యోమనుజశూరు
డయెచ్చటకేగవచ్చునా । భీలపరాక్రమాకలిత వీరుల ద్రుంచితి దీనినిప్పు
డే । ఫాలముపెల్లగించి నిజబాహుకురాక్రమశక్తినిడ నా । కాలునివీటి
కంపెదను గాయము వచ్చెదజూడు వెచ్చెక॥ ఊ॥ రాగయుగంధరుడు
నిజరాజసమూహము జూచిమెచ్చి ను । యోగముగల్గితేచి జయ యో
గముకొందు శరంబువైచినం । ద్యౌగముచేయుచు బ్రళయ దైత్యులు
పెల్లగిలంగవచ్చి భూ భాగమునంటి శూలమును భస్మముచేసినరోషగిం
చుచు॥ గీ॥ పాశముదుదిప్పి వైవ భూపాలుడలిగి దొడ్డనారసముల
దాని దునిమియొక్క । శరముగైకొని హయములజెండి సూత । వరు
నిదెగటార్చి శతబలిమదమడంచి॥ క॥ దనుజునిశిరమును ఖడ్గము । గొని
తెగటార్చగను నినదఘోషములెసగ్గ । మొనవిరియశూర్పకర్ణుడు । క
నుగొనిప్రళయోగ కాలకాలుండగుచు॥ నీ॥ కుప్పించియొకసారి కుం
భికుంభంబుల మెదడురాలిచ్చును బాహు పృథులశక్తి । హయగజారూఢు
ల నలయిందిగదచేత వట్టించువిక్రమ ధైర్యలీల । వరరథాధీశుల దరుము
చులైలము లేవయుచునిజభుజవిక్రమమున గంఠీరవములీల గజయూధము
లబట్టితిప్పుచు మిసములేర్చుకొనుచు । రుధిరములుగోరి మాంసము
లేరుచిగరంగి । పెద్దగదదచేబూని భీషణముగ । యమునిపోలిక నింపు
ని యడిదముగతి । శూర్పకర్ణుడు రణమున జూరగొనుచు॥ చ॥ దునుము
చు రాజనైకముల దోలుచుదంతిరథాశ్వపక్షులక । మొనయును యు
ద్ధరంగమున మూర్తివహిల్లుచు ఘోరరూఢిడై । జరములబట్టిమ్రొంగుచు
ను సాహసవృత్తినిలేచి యాత్మచుం । బెనుచు ముష్టిఘాతముల బెల్లు
గదేవతలెల్లజూడగ॥ గీ॥ సమరమునొనర్ప నోపకజంపము వడిక । భూప
తులు చింతనొందగా బూని లత్తు । నానుజుడైన శత్రుఘ్ను డాగి
హమున । బాణకోదండధారియై పలికెనిట్లు॥ చ॥ కుటిలదురాత్మయో
దనుజకుంజర నీభుజశక్తిచుంచిదే । చతులతరంబులొ విశిఖజాలము లంబి
రిమార్చి కాయముం । బలుగతిగాకఘాత మృగపక్షుల కిచ్చెదబాపకర్మ
నీ । పెనులరణాంగణునను నేయుషలెత్తిగారి ద్రుంచెడ॥ అనిపలికిన॥
చ॥ పకపకన్వరాక్షసుడు బాహుమదంబున నోనరాధచూ । సుకరము
గాదు ఘోరరణశూరుడ ఖడ్గ శరాసనాది సా । ధకనిపుణుండనింద్రీయ
మధర్మ సురాసురయోధులెల్లసమ్ము । ఖమునిలవలేరు శిఖిమూలము సే
ధరియించుఖడ్గము॥ గీ॥ హనుమువిడిచిపెట్టి యోగినలగ్గుగు । విడువ
కుంటివేని విపులబాహు । కఠినశక్తిచేత ఖండింతు బాణముల్ । గాచికొ
నుములేని కలహమేల॥ వ॥ అనిన శత్రుఘ్నుండిట్లనియె॥ చ॥ ఎవనిగన

న్నజూచెను మహేశ్వరచాపముద్రుంచి భూమిపై । నవరలనాకెక్కి సూర్య
 నుత జాబవదాదులగూడి లంకలో । బవరమునందురావణుని బంధును
 తాపులతోడద్రుంచు భూ । ధవునెగిరిమ్మడన్ సమరధగ్ధముగా బరి
 మార్తునుక్కత్తి॥ గీ॥ అనుచు నోడండమావలీల హస్తమందు । జక్కగాజే
 ిత్రీవహా సాయకముల దేహమున దూరనేసినదెలివినొంది । పట్టిక
 దచేతద్రుచ్చుచు బొరుషమున॥ గీ॥ వచ్చుచుండగ గంధర్వబాణమునను ।
 దైత్యుచేచున్నదద్రుంచి తరులుభూరి । శైలములువైస నవియున్నిసాయ
 కముల । పట్టినుగ్గాడ నిజభుజాబలము చెలగ॥ చ॥ శోవాల బుధరించి
 రోజుచుమహా కంఠిరవాకారుడై । ధరణీనాథుడ జంపగాడలప గోనండు
 బుమిదెత్తి వెం । గరమండన్ శరమెల్లయేయ భుజమల్ ఖండించి ర
 క్తాక్షుడై । బిరగావచ్చు సుగాఢాఘ్నియుగమున్ భిన్నంబుగావించి
 యుక్॥ క॥ ఉరగాత్మమొక్కటేచుగ । శిరమునుదెంచుచు సమరశేష
 లుగదలన్ । వరమేరుతుల్యగాతువు । శరచాపగదాభిష్ట సాధనడ
 గచుక్॥ గీ॥ వైదిసింహుడు చురభాస్కరునికగది । సారథివిజాచిమా
 నవ సూక్ష్మములకు । నాయకుఁ డెంచునుడునో నడపురధము । సిద్ధిరేం
 ద్రునినైననుబగ్గిహింతు॥ క॥ శరమున నిద్దర గుగ్గర । బహుమార్పుచుహయ
 గజాదిబహురథనరున్ శరము ద్రుంచుచుభేచర । గురుడొమరవరులుమిం
 టగనుగొనుచుండన్॥ చ॥ కపలేడిసైన్యము బ్రుళయకాలుడువీచిని తెల్పు
 పైన్యము । లొదలెక్కిసైన్యము ల్వడకుపుష్టిహాపదజై దుసైన్యము । లె
 దలెడిసైన్యము లరులరొదికి జేరుచున్న సైన్యము । బురువిడు సైన్యమున్
 మిరభాగముజేరకయున్న సైన్యముల్॥ గీ॥ ఇవిధులును డగా నినకులే
 శుండయినశత్రుఘ్న డప్పడే యరథమెక్కినీలచంపంబుకుముకెత్తినిడిమ
 రునివిశిఖములురుప్పడెత్తేరువిభుడుగినిసి॥ క॥ సమర మొనర్పనోపుదువు
 సాహసవికృమశక్తిగల్గినేయమరః రోధియకాలవణు నాగ్రహవృత్తికినిల్వ
 కచ్చునేభ్రామిలిదిగాని ఘోరకముబట్టుట యెవ్వరికైనగూడునా॥ ముచితర
 రూప ఘోరరణశూరు శేయుని నన్నెఱుంగవేళ॥ లవణునికినుక్రిదైర్య
 ము సవరణగలవాడ శోలశాత్రీవకోటి॥ బవరమునగెల్వగలనా॥ భవుకయి
 నంకరమెపోర బలివినినాతో॥ మ॥ అని శత్రుఘ్నుడు॥ చ॥ వినరారాక్ష
 సదుర్గదాంధుడిగో విల్లండియున్నానునీ॥ భునసామర్థ్యము జూపరాత
 నువిదేఖించిచిభూతాలనుక్॥ మునుగంగ జేసెదదేవబృందములకున్ మోదం
 బుగావించెడన్॥ మ॥ గాలేవిక గాలను సచుసె మీమాత్సర్యమున్ మా
 నెడన్॥ మ॥ అదియునుంగాక॥ నీ దశరథరాజనందనుడయజన్మించి గాధే
 యునవనవిఘ్నములుదీర్చి పాపాణదోషంబు బాపిభూతేశుఁడాపంబుడును

మాడి జనకజాతః గూడిభార్యవరాము కోకంబుబరిమార్చి దండకాటవిజౌ
 చ్చిద్రైశ్యవరులఖండించి వాలిని గలహించి సుగ్రీవు జెప్పవారధిచెలగిక్ట్టి
 రావణునిజంపిపల్నాథిరాముడైనఁ యుదయనుమతివచ్చితి యజ్ఞహయము
 బట్టితినినిక మీభుజాబలమునమర । భాగమున నేడంచెద బంతగించి॥
 క॥ అనిజాణాసరముచుజే । కొనిచిత్తావ్రీధిపాద గోచరుడగుచున్ దను
 జుని నిశితాశ్రు బుల । దనువెల్లను దగలనేయ దహననిమాప్తిన్ ॥ గీ॥
 పొంగి యసుగుండు నొకమహాభూరుహంబు బెరికివైచినమూడుబాణము
 లుచేసి సుహరించిన ఘూర్ణిల్లైలమెత్తి వేయబదిమార్గణంబుల విడిచి
 వైచె॥ గీ॥ భండివాలంబు నవలీలవిడిచివైచె । బరశుశుభ్రసతోమర బాణ
 ఖడ్గ సాధనములెల్ల యనుసినసమగమందు । వీరధన్య-బుతోదైత్య వీరుడలి
 గి॥ ఉ॥ సారథిజాచి యాధిపత్యకు నేగతిశాశ్వతచ్చునా । పేరునెఱుం
 గుగా రథమువేగముగా బరిహింపుగాణయల్ । దూరగ నేనిద-గదనధూర్జ
 టికైనను నిల్వవచ్చునే సోరగ నెంతవాడెటులుపోవునొ చూచెద గాకయిప్పు
 డే॥ క॥ అనిరాక్షసాశ్రుమేసిన గనలను నిప్పులునురార ఖండించిమహాఘో
 నమయిన రథముహయములందుచుమాడిన దైత్యుడేమి తోచగబలిమిన్
 మ॥ కరివాలంబువరించి రాగ గరమల్పించి రోదాశ్రుముం బరిపాటిం
 చుచుదీసి నైవధనున్ భగ్నంబుగాబొందసం । గరసన్నాహముమానిరాక్ష
 సులు నాకాకున్దుగ్గిరించుచున్ । దరమే యీతనితోడ యుద్ధమున నే
 ధానుమ్మడుకోస్వగ్గ॥ క॥ అనియరుగుచున్న లక్ష్మణుని నన జన్మడు రధిక
 వరుల కందగును నే జనియెద లవణునిమీదికి । తుణమేమరవలదు కోట
 సరిణుండున్ ॥ గీ॥ పోయిమ్మగపక్షిపంకుల భూరుహములు । గలిగి
 యుడిన భీకర కాననముల నిలిచిరచావధానియై నిగ్రహంబు వెలయు
 చుండగ లవణుండు వెడలివచ్చె॥ నీ పదఘట్టనలధరాభాగంబుపడ గాజు
 చురుకు మాపుచేసేమాచుకొనుచు । మదహయమాతంగమహిషమాంస
 బులురుచినిమిగించు మృగవధిరములను గటగుటమనికొంతగ్రోలుచుదల
 వ్రయ్య నమలుచు నాలుకనాకి కొనుచు । బారసాచుచు వృక్ష పాషాణ
 ములనెత్తిరుప్పచు లయకాల రుచిడగుచు వచ్చుచుండియు నానభాగ
 మంగ నొంటిగానిల్చికొనిసంగరోన్ముఖ్యుడగుచు । రాజునప్పుడవీక్షించిరా
 త్నుండు వెఱచివెఱవకచనుదేర నిభుడుకలికెమ్మ॥ దనుజాపోయిన బోవ
 గూడదిదిగో దండి తుధర్మబుగా । జనశాథ ల్పరిమార్తు నిర్జరులకున్నం
 తోషముజేతునీ । ఘనధైర్యంబులు సాగిరాజుజయమునైకొందశీఘ్రం
 బుచే కొనియద్దాంగణమంగు వేగమనినుంగూల్తు సురల్పూడగా॥ చ॥
 అనిససురారియిట్లనియె నైనను చీవెటచూడి వచ్చితో । ననుబరిమార్చు

నోపుదువె నాకులకైనందర బుగాదనీ జనకునినామమేమి ఘనసాహసకృ
త్యములేలపుట్టెపో! మనమునదాచవచ్చు నిజమాడుముకాచెద సాగరంబు
నక॥ ఉ॥ కొట్టితినాగలోకములు కూలఁగ నేసితి యక్షుడైత్యులం । బట్టితి
దేవతాంగనల బాధలబెట్టితి సిద్ధసాధ్యులం గట్టితి సాగరంబులను గాలుని
తో సమరంబొనర్చితిం । బుట్టణగించితి సకల భూరితురాకృతు ధీరవర్ణు
లక॥ గీ॥ అనినశత్రుఁ ఘ్నుడను నోయిఁ సురయట్టి । సమరములుగావు దశ
రథచక్రవర్తి । సుతుడుశ్రీరామలక్ష్మణ సోదరుండ । బరగశత్రుఁ ఘ్నుడను
పేర బరగువాడ॥ వ॥ అనిన లవణాసురుండు పంక్తికంఠనిసహోదరియగు
కుంభీనసకుమారుడు గావున బూర్వవైరులు దొంచి మహారోషానల
జాజ్వల్యమాన మానసుండై యుల్లనియె॥ శా॥ కానీరాఘవ మోదమందె
దనిదే కయ్యంబుకైన న్నివా॥ నేనేమిపురమందు జొత్తుననుచు నేమంబు
గావించురా । సూనాస్త్రాయుధవైరియిచ్చినమహాశూలంబు దెప్పితురా
మీనామంబును నింకనిల్పును నిదేమీయూరి కేతె తురా॥ ఉ॥ రావణు
డ్రుచినట్టి రఘురామనితో బవరంబుసేయనా॥ భావముగోరుగాకబహు
బాహు పదాగ్రహవృత్తితోడనీ । జీవముగొందునాపిదపజేసెద యుద్ధము
వట్టణంబుపై । నావలనంతనింద) ముఖులైన బితానువులు డడ్డగించినక॥
నీ॥ అనినహస్తావృత్తి నరుగగానిర్జర సంఘంబులకుమది ఝల్లుమనగ ।
బదఘట్టనల ధరాభాగంబువడకగా శేషాహిక్ష్ణము శ్చావుడుపడఁగ । సిం
హనాశముజేసి శివమేత్రగాజాదిగతికప్పిసోమభాస్కరులమెలగ । నా
జానుబాహుల నప్పళింపగన్వచ్చి దిక్పాలురకుగుండెగులుమనఁగ । గరుకు
వెండుకలనుబెద్ద కడుపుదొప్ప చెఱలు విషదంష్ట్రీకలు గొప్పచర్మము
లును బాననోరును వికరీతభాషణములు । రూఢిజెలగఁగ లవణాసురుండు
వచ్చె॥ క॥ శరభముల గరయుంబుల । ధరియించిమదేధిములను దాష్ట్రీల
తోడం గరచుచునురుధిగపానము । గఱపుచుగఱమునదివిజ్ఞాములు బె
డరక॥ గీ॥ జనుగుచుండగ దశరథసార్వభౌమ । సుతుడువింటిని ధరియించి
శూరుడగుచు । సూతుగనుగొనిదైత్యుని చొప్పుదెలిసి । రథముదోలుము
ద్రుంచెద గగనమందు॥ క॥ దురగములు నడువదశరథ । నరకాలుని సు
తుడు వింటనారాచములక॥ ధరియించి నిలువబడ గని । పరువెత్తినిశా
చరుండు పర్యతమొకటిక॥ వ॥ కొనివచ్చి లవణాసురుం డిట్లనియె॥ మ॥
మనుజాధీశుడ రావణాసురుడు మామాతామహుండాయెవే । దనరెట్టిం
పగరాముడాగ్రహముతో దండించె నానాడు । యీ దిశమందేబరి మా
రుతై తమునిదేతెల్పింతు నీగాత్రముం । గవరా యుద్ధముసేయు నుంచని
మహాకంఠిరవాకారుడై॥ వ॥ గిరింబఱచిన॥ శరములుమూడువేసి ఘన

శైలముపిండిగజేయ ధీరుడై | తరువులురెంటినెత్తి భుజివర్చుచోవడి
 ద్రిప్పివైచినాన్ | శరములనెసి తుత్తుకముచేయగ సాలముజేతబట్టిభి |
 కరముడలంచి రాగ నిజకాండములైదిట నుగ్గుశసినాన్ || సీ॥ పల్లెయో
 గుండ్రధరాభాగ భూరుహములు గొనివచ్చిదైత్యుడు గూలవయ్యుభూరి
 భుజాదర్శమునుమించి శైలము శృంగలింపవయ్యుచును సుకరముగను |
 వీరుడైశుండాల పారుడైతిరుగుచు రోజుచుదనమహారూపమపుడై | పెం
 చుచుగొండల బేర్చుచులయకాల దండియైదేవ ఘాతకుడురాగ |
 ఘోషమై యొప్పెనిర్భూత ఘోషకవన | వేగముగగ్గి కియిదువు
 కిసరికొనుచు | నుట్టి మల్లాడుచును రోషమత్సరములు | పూర్ణమై
 యొప్పు నిరువురుబోరిపోరి॥ ఉ॥ చేతులుచేతులగదిసి సి.హమసింహము

శత్రుఘ్నుండు లవణాసురుం జంపుట.

దాకుచందమై | భూతములెల్లగూయ బెడబొబ్బలుపెట్టెచు మట్టిదండ
 సా | ఘాతమునచ్చుచు ముదముగ్గిమ్మగ మీదికిబట్టివైచుచుం | బా
 తకుదుష్పలేక యొక బాణము వింటనుశర్చియిట్లును॥ మ॥ ఘనదివ్యా
 త్రుసమంత్రీపూర్వకముగా గైకొంటిభేరించినీ | తనువుండ్రుంచెద నెవ్వర
 డ్డనడిగి దైత్యాధమాయంచు | నీఘనపాపంబులు మిన్న కేజరుగనా
 గావించుబ్రహ్మాదులు॥ మ॥ ఘనముల్లోదమునొందగా దనువుతోబ్రాణం
 బులం బాపెదగ॥ క॥ నీపురము నకు రాముడు | భూపాలుని జేసివనవ
 బూ నెనిదిగొనీ | రూపముమాపెదగట్టిగ | జాపముధరియింపు సమరసా
 హసివేని॥ మ॥ అనిబ్రహ్మత్రుము మంత్రపూర్వముగా నన్పించివేణుం
 గభూ | జనలోకంబులుగాలి పావకశిఖిల్పంపూర్తివర్తిల్లరో | దనముల్నే
 యనిశాచరు ల్గురవరులైర్ద్యంబులంబొందమే | దినిగుంభీనన పుత్రుడుంబ
 డిన నెంతేసంతసిల్ల జనుల్॥ గీ॥ దేవదుంశభిరవములు దిశలునిండ | గు
 సుమవరంబు దివిమండికురిసె సకల | సురలు దేవాంగనలగూడి నుఖము
 నొంది | రఖిలజనములు నానందమందిరిలను॥ క॥ లవణుని దునిమిన్మపా
 లుడు | బవరముచాలించి మధునివట్టణమునకు॥ సవరణతోజనుదేరగ |
 నవనీజనమపుడుచూచి యానందించె॥ వ॥ రఘువంశశంభవుండుగు యు
 గంధరుండు మిగిలిన దానవానీకంబులంబరిమార్చి కోటలుదాటి హల్లక
 ల్లోలంబుచేసి వట్టణంబాక్రిమించి ధనకవకవస్త్రాభరణ మత్తమాతింగ
 శ్వేతచ్ఛత్రీ చామరాందోళికానేక విశేషవస్తుసమూహంబులం గైకొని
 నట్టణప్రాకార హక్తికరంగవల్లిక లేర్పఱచి రంభాస్తంభాదులునిలిపి యా
 స్థానమంటపాంగణంబునదైత్య శ్రీవీరసింహసంబు నియమించి వేదోక్త

మార్గంబున విప్రవరులచేత బుణ్యానావాచనంబుగావించి గోహరణ్యాది దానంబులు చేయించి యుగంధరుండు మంత్రీబురోహితాస్త్ర జ్వాలతో నెదురేగి లక్ష్మణానుజు స్వలక్షణవిభవంబుగాఁ దోడ్కొని భూరిభేరీరవంబులు మోయి మంగళవాద్య విశేషంబులతో వందిమాగధులు వందనంబులు జేయఁ గనకాసనాసీనుగావించిన శత్రుఘ్నుండు వసుధాధిపత్యంబున మోదించుచు బ్రధానుల కిట్లనియె॥ క॥ పదునేను దినములాయెను ।

శత్రుఘ్నుండు మధుపురంబుగయి కొని సవనహయ

సహితుండై యయోధ్యకు వచ్చుట.

మధుపట్టముగానకువచ్చి మహిమోన్నతితోఁ గడలవలె రేపయోధ్యకు । సదయునిగోడండ రామచంద్రుని జూడఁ॥ గీ॥ ధైర్యవంతుల గోటలద్వారములను నిలుపుతత్కార్యచాతుర్య నిపుణులయి । మంత్రులనుగాపువెట్టుదుమనమురామునదనమునుజూడఁబోవలె సంభ్రమమున॥ గీ॥ శోటకోటకు భూపాలకోటినిల్చు సదనములయందుగోపురశాలలందు । నశ్వకుంజరశాలల ననుదినంబు బెట్టుబిమ్మైనకాపు వివేకరిమ॥ సీ॥ ఇందుండు పుష్పకమెక్కినట్లుగదోచె సరదంబులత్కృణుననుజుండున్న । భవభాతకుత్రములరుచుగాఁగొందఱు పట్టిమేలేరగా భటకదంబ । ములుమోహరింపగా ముక్త్యా లగొడుగులు తెల్లనిశాంజీలు లేజమలర । సుభయదిక్కులనిల్చి యుభయచామరములు గూర్చి వేయఁగమత్ర కుంజరములు । తిరుగుచునురాగ సుగామధీరవకులు । తురగములనెక్కి యుగకవదారసిరాఁగ । రథికులు వెంబడి రాఁగగార్య జయముతోడను గీర్తివిశాలుడగుచు॥ క॥ రపతియు ష్యాశ్రమములు । గిరిశరభ వరాహసింహ ఘోకారము భీకరమయిన వనతలంబులు బరికించుచుగంగదాటి వచ్చెంబెలుచక॥ సీ॥ గోపురప్రాకారకుట్టిమనవరత్న భాసితంబగుసౌధభాగములును । మకరతోరణబద్ధమార్గదేశంబులు । గలితహోటకరత్నకలశములును । మాణిక్యనిర్మిత మంటపాంగణములు సర్వితవజ్రకవాటములును । బచ్చలగూర్చి పొచ్చుగురచ్చలు వరరత్న సోపానవైభవములు గలుగునాకేత గరంబుగనినుతించి రాజసూర్యంబు జేరగారాజవర్యు । లెదురుగారాగ మేడలనెక్కిసతులు సేసలనుజల్ల మొగసాలజేరెవిభుడు॥ గీ॥ లేరుదిగిభక్తితో మహాద్వారములును । గడచిముఖమంటవంబులు విడిచిపాము । మణిసమన్విత మాస్తానమంటపమున । గోటి సంఖ్యలు నృపతులు గొలుచుచుండ॥ సీ॥ భరతలక్ష్మణ మంత్రీవరులు శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామునందర్పించి తా బోయివచ్చిన తెఱంగెఱింగించుట.

పందర్పించ బంధువర్గంబులు బలసిగొల్ప । బంగాళ నేపాళ పాండ్య లంకా మత్స్య దేశాధినాథులు లేజమంద । శాండిల్య దూర్వాస జనుదగ్గి గౌ

తమ మునిసార్వభౌములు విచుతీసేయ | వేత్రహస్తలుభయ వీధులేర్పడ
బరాబరులు సేయగ నరవరులు చెలంగ | హేమసింహాసనంబున రామవిభు
డు | వెలయుచుండగ నవసరవిధములెఱిగి | మొక్కిశత్రుఁ ఘ్నుడును మ
హాముదమొసంగి భరత లక్ష్మణులకు మొక్కి భక్తినిలచి || గీ || దనుజుబరి
మార్చితెచ్చిన ధనమునవన | హయము మణులును నగ్గల యందలము
లు | గటమకుటాంగదాదులు గరులుహరులు | కానుకీయంగ దమ్ముని
గాగలించి || ప || యత్యంతసంతోషంబున రాఘవుండును ప్రియంబు లాడి
మాయావిఃకగు లవణాసురునింబరిమాన్చి సవహాయంబు తెచ్చిన కతం
బున నశ్వమేధంబు నిష్క్రమ్ముంగా బావిమాప్తి నొందు || గీ || అనిన శత్రు
ఘ్నుడును దేవ యవధరింపు | తేను నెంతటివాడను నీకటాక్ష | పీఠము
చే దైతేయ వీరవరుల | పంహరించెతి పంగరస్థలమునందు || సీ || సెల
వుగకొనిరాత్రి సయమిశ్వరుడైన వాల్మీకియాశ్రమ వనముల దు నిలి
చి ప్రాప్తనలేదీ బలముతో మధుదైత్యవృణకాసారభాగంబు | నడగియుం
డగ యజ్ఞహయముతో దైత్యులు కోట్లసంఖ్యలు వెంట గొలచిరాగి జలపా
న మొనరించి జరుగగానెగరంబు ముట్టడిగైకొని మోహరించి | హయము
గయికొని దైత్యులనణచివైచి కాననంబున నాహారకాంతదగిలి | వచ్చు
చుండంగ లవణునిమదమడండి | పురములోపలసామంతవరులనిలిపి | యే
గిశీఘ్రంబ నీపాదయుగముగంటి || క || ఆనమోదమంది రాఘవ | జననా
ధుండశ్వమేధ సవనమొనర్చి | మనమున గృతనిష్ఠయుడై ఘనసంతోష
మునఁభరతుఁగనుగొనివలికె || చ || హరకర చాపఖండన మహాగుణభూషణ

ఆశ్వాసాంతము.

వైరినాశభీ | కరమహానీయతేజ శుభకాంచనచేల దయాసముద్ర సుం |
దరదరహాసహాస్య గిరిధైర్యసమన్విత వేదవేద్య భూ | తరుణిసుతాసమేత
నిజధర్మవిచారణ రామభూవరా || మత్తకోకిల | భానునూతి విభాసితాకర
భానుండన ఘోషభూ | మానవాసపకాంచనాంబర మత్తదైత్యవినాశ
శ్రీ | మానితామామర రాజనినుమాససాబ్జ విలోలసం | ధానదాన ధురీణ
సద్గణ ధర్మసత్యవివర్ధనా ||

గద్య || ఇది శ్రీమద్భీమరాంబికా నిజమనోల్లాస కరుణాకటాక్ష పీఠజాలంకార
సరస రసామృత కవిత్య తత్త్వాతిశయానంద భరతసాంఖ్య తారకామనస్కు శ్రీరాజయోగ
సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర ఘట్టువంశ పయఃపారావార సుధాకర కాశ్యపగోత్ర
కాత్యాయనసూత్ర శ్రీవేంకటాచ్య పుత్రలలిత పాండిత్య వేంకటరామకృష్ణ ప్రణీతంబయిన
శ్రీపట్టాభిరామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు తృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీహనునోహర ! భూజనమందార త్రిదశ ముఖరవినుతభూ ।
రాజాధిరాజశేఖర । రాశీవనశాఖ రామరామనరేంద్రదా॥ వ॥ ఆవధరింపు
మూశ్రీరామభద్రుండు సంతోష్టాంతరంగుడయి భరతుని జూచి యిట్లనియె॥
గీ॥ సరయుతీరంబు సత్పుణ్యస్థాము గాన । నచటగట్టింపుయాగార్హమయి
నశాల । సకలవస్తువులందు విచారణులు । గలిగినిలిపింపు రాక్షసకపివరు
లను॥ గీ॥ తగగుహుచి నిల్వబుపుము ధరణిగల్లు రాజవర్యులరమ్మని వా
సిపంపు । బంధువుల నెల్లనోడైమ్ము బంధురముగ । బుధజనంబుల బ్రార్థిం
పు పూజలకును॥ సీ॥ శాస్త్రరీతిగయజ్ఞ శాలకట్టింపుము శాలకుంజాట్టు వి
శాలముగను । వీధులేర్పడసాధ వియగేహంబులు దానికిచుట్టును దంతి
తురగ । శాలలునిర్మింపు సరణిగాయందన్న సత్రములేదశలక్ష సంఘటిం
పు॥ మనతల్లులకురత్న భవనాంతరంబులు దీర్పుము నృపులరుదెందువారి ।
వారలకునిల్పి విడుదులుమంటకములు । విభజిమాగ్ధ బులను మహావిధ
వమమర । సకలవస్తువిశేషము ల్సంగ్రహించి । వడుపుమనగను భరతుడా
నండఁచింది॥ వ॥ సుబుద్ధియగు మత్రివరునిజూచి యిట్లనియె॥ గీ॥ నీవు సు
గ్రీవవార నికరములకు । జెప్పిచానుమంతు లంకకుఁ జేరబనిసి । యచటి
దనుజాధిపతిని వాయసురవరుల బిలుచుకొని రమ్మపొమ్మని ప్రియము
తోడ॥ క॥ భరతుండతివేగంబున । సరయానదిచెంత బహుశశాస్త్రజ్ఞుల
చే । విరళముగశాలయొక్కటి పరిపూర్ణముసేయ నాజ్ఞపల్కుగనచట॥

యజ్ఞశాలానిర్మాణము.

సీ॥ పంచయోజనముల పరపుతార్వాక్యకృతి శాలదిక్కులరెంటజాద్రకాం
తములుపెక్కుసౌధముల్యగరాలతటకులజిగిల్గుతలుపులుపగడములను॥ దీ
ర్చినజోదెలుజేర్చినముత్యాల కుచ్చులుగట్టినగృహవిశేష॥ ములుచుట్టుప్రా
కారములునాల్గుగోపుర ద్వారముల్పదునారుతగినకొట్ట । ములుచుట్టకొన
ములునిరుమూడువేలు॥ సకలవస్తువిశేషసంగ్రహముగలిగి । మోదితంబైన
యుగాణిములునువివుల । తురగగజరథశాలలు మెరియగాను॥ గీ॥ భక్త్య
భోజ్యంబులును మంచిచాయసొన్న । ములునమ్మనసూపశాకములొద్దకు
ములు । పెరుగు దగునూరగాయలు జేర్చినన్న । సత్రములుపెట్టె భర

తుడాస్థానమునను॥ గీ॥ సకలజనులకు వేర్వేర సత్రములను । బెట్టఁగాఁజేసి నవభాస్య విధముగొలది । పర్వతాకారములుగూర్చి బహుపదార్థ । సంగ్రహముచేసె హయమేధనవనమునకు॥ క॥ శతశంఖ్య మేరునగములు । నశితయముగఁగూర్చినింత హాటకమానే । రతినాథువైరి పర్వత । శతమైనను ని తవెండి సయికూరునోకో॥ చ॥ ఎనిమిదికైక్కజేసి తగు నార్యుల సంధర బిఁవ్వనంపియూ । సప్తవనార్హ వేదికల సంయుతమై విలసిల్లు యూ ప మి॥ పెరిసిన హోమకుండములు నేర్పన కాంచన రత్నపాత్రలు॥ దినదినవృద్ధిచేసి తరదేశ నివాసుల నాదరించుచు॥ సీ॥ హనుమదంగద నీల కుముదార్కనందన పవనకేసరికపి ప్రభులకెల్ల । సకలరత్నప్రభా సదనముల్ నిర్మించి యసురారికఠికిని నతులదివ్య । భవనముల్లావించి వర్ణశాలలమ్మి చలుచచప్పరములు చాలచుట్టు । వేయించి నీధులు వేడు కగావించి నిలిపిర భాస్తాభ నిరములుచు । మార్గములయందు సత్రము ల్బొంటపములు పూలపందిల్లు భోజనశాలలు మఱి సచటబాసీయ శాలలు నలరఁగట్టి । ధరణినామక నిలయములనరజేసి॥ ఉ॥ కట్టిరిలోరణంబులను గట్టిగ నాహయమేధశాలకుం । జట్టిరి హేమవర్ణనవ చూతదళింబులు రంగవల్లిక । లెట్టిరి యుగవేదికల మీదను శిర్సిరి హేమకుంభముల్ । పట్టిరియామహాధ్వరము బాహువరాకృతి వర్ణనీయులై॥ గీ॥ దేశదేశాధి రాజులు దేజురిల్లి । మత్తమాతంగ హయరథ భటులుగొల్వి సతిసుతాపు లతోమహా సదమునకు వచ్చుచుడిరి సర్వమార్గములనుండి॥

సకలదేశస్థులును యజ్ఞశాల కరుదెంచుట.

సీ॥ పర్వతోన్నతిములో భద్రదేవములనెక్కి కొందరు నృపతులు గూడిరాగ । హాటకాంచితరత్న యాందోళికాదలనెక్కి మహాధవులెదురు కొనగ । రత్ననిర్మితమహా రథసమూహంబుతో వసుధాధిపతులెల్ల వచ్చుచుండ । నిలివేగములైన హరులకైగూర్చుండి మేదినినాథులువెడలుచుండ । సదనములనిల్పువారలు చలువచప్ప । రములదిరుగాడు వారలు । వాసియున్న । చిత్రములు గాంచువారు డేమలాభ । ములును నెఱిగెడివారలు ముదమగలిగి॥ చ॥ తెరువులవచ్చువారు నరుదెంచి వినోద ముఁజూచువారు గో । పురములనెక్కువారు సవభూరుహ నీకలజేరువారు న్నం । దరులనుజీరువారిది తావుకురవ్వుని చెప్పవారు సం । బరములుపొందువారు బుధవర్గముఁబూజుసేయు వారల॥ గీ॥ గొప్పకుల్లాయలు మొకరకుండలములు । జింకచర్మంబులును వెటకెవ్వగణము । సతిసుతాధులు నిరుగడనందడించ । యాజకులపిండువచ్చెను లేజమలర॥ క॥ అవధాననామధేయులు । సవనార్దుల చాంచలీలు జటవండితులుం ।

గవినటగాయకజనములు | సవరణలోవచ్చియజ్ఞశాలలునిండెన్ || సీ || పప్పు
దప్పలేములు దొప్పలతోనెయ్యి | కలమాన్నములు మోడుకములుగలు
గు | నతిమనోహరమైనయతిరసంబులు శుక్లఫలములు నుండ్రముల్పాన
కములు | కడలిడ్డెలుమంచి కచ్చప్పుళిగురులు నవ్వులంబులుచెనో హర
ములు మఱి | పిండివంటలు దీయవెరుగూరుగా రులు సఫలంబులగు మన
సదనమట్ల | యనుచు దోవలబలుకుచు నచటిమార్గ | సతరిములభోజ
నంబులు సలుపుకొనుచు బుత్తీదారాదిసహితులై పొగడుకొనుచు | విప్ర
సంఘంబు లేతేరెత్తిధులందు || సీ || అవునవే యేసత్రీమండూఁజక్కఁగనుండు
పుత్రులున్నారవే పుస్తకములు | తెచ్చియున్నారవే దీఁనాత్మలును
పడయుచున్నారవే భక్త్యభోజ్య | సూపముల్లవవే గోదొరికినదవే
యతిరస్నానంబులు సధికమషవే | కలమాన్నములు మోడుకములుఁబ
ట్టెదరవే పప్పుదప్పలేములు నొప్పునషవే | అయ్యుండు సేలతోయెద వ
న్నసత్రీ | ములకు వోయినమేలవే ముదములొదవ | సధికవైదికజనము
లు నపుడెయజ్ఞ | శాలచుట్టుక నిండిరి జనులకని || ఊ || ఏపుణ్యంబులు
చేసిపుట్టితిమి మేమిప్రాప్తుశ్రీరాము | సద్రాపానందముఁబొందగల్గె మన
కు రూఢింద్రభోగంబులు | బాచుంబులగె ముఖంబుగలిగె బ్రహ్మ
మైనాడుశ్రీభూపాలానందయుండై జగద్గురువునై భోగిందుండై చంద్రు
డై || శా || నానాదేశ నివాసభూసురవరుల్నానావనీ నాథులు | నానార
ణ్యములందునున్న మనులు | నానాపురాధిపతులు | నానాయాచకబృ
దపావనయశుల్నానావేదపారీణులు | నానాశాస్త్రవివేకలక్షణముఖుల
నానాపురాణాధికుల || సీ || తమసానదీతీర మమరినమానులు భాగీరథీతీ
వాసమునులు | వేత్రపతీతీరవేదాంతవేద్యులు గోదావరీపుణ్యకోటిమును
లు | గోమతీ నదులను గూడినయోగులు మణికర్ణికావాసమహారుషులు
ను | జడద్రీసరస్వతీ సంచారులును మఱి పంపాసరోవర భాగయతులు |
వచ్చితమపర్ణశాల వనమలందు | కేరళీరామ దర్శన చిత్తులగుచు |
విప్రసృతవైశ్యజనములు వివిధనృత్యగీతవాద్యవిశేషులు ప్రీతిఁజెంద || చ ||
పిలుచుకవచ్చి కొందరికి విందులుపెట్టెడివారుసాధుసీ | మలనిలిచేటివారువ
నవాసులకీప్తములైనవస్తువుల | ఫలములునిచ్చువారు బుధవర్యులఁబ్రీతిగ
గారించిపూ | జలుసలిచేటివారు ఫలసారములిచ్చెడివారునచ్చట || గీ ||
పాయసాపూప కలమాన్నభక్త్యభోజ్య | శాకముఁడప్పిబొందించిచంద
నంబు | కునుమ తాంబూలములు బుధకోటిశ్చల | సంభ్రమము సేయువా
రలు శౌలందు || క || మరటిలునడై విసరెడి | వరిజంతులు సభలకపుడుపా
కకములచేధరియించి యొసఁగువారలు | మరియోదలుదెలిసి పిలువవచ్చెడి

వారలఁగి సీ ఋషితత్వవ్యభిచారి ఋగ్వేదజటలునుజేప్పెడి వారలచ్చెరువుగాఁగ । విశదసంగతియజుల్యేదంబుచదివెడి వారునుహయమేధమంటపమున । జారుతరంబుగా సామగానంబులు నల్పువారలు సత్రశాలయందు । నెరవేర్చి శాస్త్రార్థనిష్ఠయంబులెఱింగి వలుకువారలు శాస్త్రవాదములును । సేయువారలు నొకకొంతసేపు తంత్ర । మలరబన్నెడివారలు మధ్యమందు । వేదికలుదీర్చువారలు విశదముగను । సకలభూషణతేజులైజనములెల్ల । సీ । ఒకచోటవేదాంత సకలవ్రసంగంబు లొకమొడ వల్లకీ వాద్యములును । నొకసేనుసాహిత్యవర్ణనీయంబులు నొకచెంత నటవిట వైభవములు । నొకదెన చావస్థి పదపద్యగద్యలు నొకమూలసంగీత మధురములును । నొకసందు బహువిధ వర్ణనీయంబులు నొకభూమి సత్కథలొక్కదెసను । బహుజనావళి నటనముల్బహుళవాద్య । భేదములుగల్గి శాలకు పెనుకముందు । ప్రజలు సాగరములరీతిబ్రలిపార । హృదయమైయొప్పె నిర్జరవేద్యమగుచు ॥ ఋషి సమాగమనము.

వ॥ ఇట్లొప్పియున్న సమయంబున శిష్యులశిష్యసమేతులయి వసిష్ఠవామదేవ కశ్యపాగస్త్య పులహ పులస్త్య విశ్వామిత్ర రుచికాగ్నిమిత్ర మైత్రేయ భరద్వాజ వాలఖిల్య మౌద్గల్య మాండవ్యవిభాండక మార్కండేయ కాండిన్యకన్యభృగు చ్యవనకరాశరాత్రేయ కాత్యాయనగౌతమ శ్వేత శాతాతప వరతంతు ఋష్యశృంగ మతంగ మంకణంగీరస శతానంద మందపాల మహామునులు దండాజికమండలు జటావల్కులధారులయి చనుదేరంజూచి తద్వార్తపాలకులకి త్వరితంబునఁజని రఘువంశపయఃపారావార సుధాకరుండగు శ్రీరామభద్రుని నన్నిధింజేరి ముక్తియొజలీబద్ధహస్తలై దేవాయిష్వడు శరభసింహమదేభ ఘోరభయంకర గోదావరీతీర బదరికారణ్య దండకారణ్యవాసులగు మహర్షులుచనుదెంచి రని విన్నవించినవిని జానకీరమణుడు సింహసంబు డిగ్గియుభయపార్శ్వంబులు భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు చనుదేరం గిరిటహారాంగద భూషణాది విరాజితుండయి యెదురుగావచ్చి యర్ఘ్యపాద్యంబులం బూజించి వినయోచిత సంభాషణంబు లాచరించుచుం దోడ్కొనివచ్చి కఙ్కెంతరంబులుదాటి రత్నవిర్జిత విద్రుమస్తంభాలంకృత మహామంటపంబుం బ్రవేశించి యుచితాసనంబులొ గూర్చుండఁబెట్టి లోకనాయకుండగు కాసల్యానందనుండిట్లనియె॥ ఉ॥ మీరు మహాతపోనిధులు మిమహిమాధులనెంచ శక్యమే । ధారుణీనీమహాక్రతుభాసములెట్టివి నిత్యకృత్యమౌ । చారములే క్రియంజరుగుఁ జక్కగవిఘ్నములేక భూమిపై । గారణమెట్టు లేర్పరువఁగా వలెనావిని సమృద్ధంబునక॥ క॥ మునుల్లిట్లనిరి మహాత్మా । జననాథుండగు

టగాడు సాక్షాద్వి : స్తుండనుమాన పడకు మీరీచుననువిధ బవును దివ్య మంగళ దేహః॥ సీ శీవుని కోడండంబుఁజెందాడి వసుధపై బేరుగైకొను మహావీరుడెవఁడు! ఖరదూషణాది రాక్షసనాశనముచేసి శోభిల్లుచుండెడి శూరుడెవఁడు! వాలినినొకకోల పధియించి శుగ్రీవు పట్టంబుగట్టినప్రభు డెవఁడు! దక్షిణాంబుధిగట్టి దశసమేతంబుగా రాక్షసుఁ డ్రుంచిన రాజె వఁడు! గలఁడాయతఃశ్వమేఘంబు గడకఁజేతు! విఘ్న మెవ్వఁడొనర్చును విశ్వమునను! రమ్యగుణపాత్ర! దశరథరాజపుత్ర! గాజ దేవేంద్ర! సప్తాభి రామచంద్ర!

కనక సీతానిర్మాణము.

క॥ క్రీనువిధము చిత్తగింపుడు! నతిహీనులొనర్పఁదగదు సర్వాశ్చ కస! ద్ధతులకుఁ కారణభూతులు! సతులగుటను సకలధర్మ సంగతిగలు గున్॥ గీ॥ అగ్నిహోత్రాధి కారముఁతిధిషిత్వు! తస్మాంబులు దేవతాతర్పణములు! భాగ్యవంప త్తి సకలసౌభాగ్యములును! నతివల్ల నెయ్యెనఁగూ డునవనినాధ॥ క॥ శ్రీతుల్యుల జెప్పఁచున్నవి! మతినీశ్వయనేమొయది యెమార్గమురీతిం! గృతువును సెరవేర్చెదమని! యతులాపకఁ గొంతకాల మాలోచనతో॥ వ॥ తననునంబునం గృతనిశ్చయిండుండు రామచంద్రుండు మునులకిట్లనియె॥ చ॥ జనకజయన్నచందమున జగద్రీసభానసకర్ణ బా వులొ! చన పదనాసహాసకటి జాతుకరంబులు కంఠరంబులున్! ఘనము గదీర్చి యాహవాకాలము దగ్గరనిప్పియజ్ఞము! గొనజరిగింతమన్న ముని కోట్లుమహాద్యుతమంది మెచ్చుచున్॥ క॥ భరతాదులు చింతిల్లుచు! ధరణి జరూపంబుదీర్చఁ దరమా నేలూ! పగ మేష్టికైఁ జెల్లున! కరుణింపకపోయె సవనకాలమునందున్॥ సీ॥ శ్రీర న్నటంచును శిల్పులఁబలిపించి కనకసీతా నామకంబుకంతి! ధమ్మిల్లమురతును దగునింద్రీసీలము ల్గార్చి వజ్రంబులు గోళ్యయందు! బొందించిసాహు బొట్టిరుగడలను జుద్రీసూర్యులనిల్విజాతి రత్న! హరంబులునువైచి హస్తకడంబులు గడకనిర్మిత రత్నకంకణములు! వట్టువైతాజిచేలంబు గట్టిజలుగు! రవికెధరియించి కెంపులు రవలుమెఱయ! జారుశృంగారమమరఁగా సవనమంట! కుముననిల్పిరిసకలభూపతులు చూడ! వ॥ అట్టియెడ సుబుద్ధియను మంత్రీపుంగవుండు లక్ష్మీప్రసన్నంబగు కిషింభాపురంబుజొచ్చిన సుగ్రీవుండు తద్వర్తమానంబుదెలిసి యెదురేగితోడ్కొనివచ్చియుచితాసపంబునం గూర్చుండనియోగించి సేమంబుడిగి వచ్చినవారికందరికి రససంపన్నులైన యన్నంబుజెట్టించి గంధకుసు మతాంబూల వస్త్రాభరణమాలాసంగిన సుబుద్ధియు సతనిల్లి సాకేతపు గాధీశుండగు శ్రీరామభద్ర! హయమేధ క్రియత్నంబు దెలియంబడందె

ల్పిన రామాజ్ఞప్రకారంబున సుగ్రీవుండు సమీరనందనుంబిలిచి లంకాపురిజొచ్చి విభీషణుని రాక్షసులందొడ్కిని రమ్మనివంచిన భయద్రోబుదాటిహనుమంతుండు విభీషణునింగాంచి యచటివర్తమానంబుదెల్పినసంతోషచిత్తుండై స్వర్ణంబవరిమితంబుగాఁగైకొని రథారూఢుండై ఘోరాసురులువరివేష్టింప గిష్కింధాపురంబుజేరి యారాత్రినిలిచి మరునాడరుణోదయంబున హనుమండగద పనసకుమద శతవలిసుగ్రీవవిషణ్ణుగద సహితుండైద్రోణాచలవింధ్యాకలసిలాచల నీలాచలోదయాచలహస్తాచల శంఖాచలయుషభాచల హేమచలాదిమహాకపులును నిజసైన్యసమేతులై కృపకృత వాల దంతనాస భయంకరులగుచు గ్రిక్కిరిసి నేడు రఘువంశవర్ధనుండుచేయు హయమేధయాగంబున ఘోరయుద్ధంబగునను వారును యుద్ధంబుచేయు వీరుండెవ్వండునువారును వీరులెవ్వరుండినగాని సమరంబునకు వత్తురాయను వారును సితామహాదేవి సగ్గణ ధర్మంబులెరింగి యుండిరాముడు కాననంబునఁ ద్రోయవచ్చునా యనువారును మహాలక్ష్మి స్వరూపియగు సీతాకారుణ్యంబు లేనిచోట యజ్ఞంబు నిర్విఘ్నంబుగ నాననాయను వారును నిటులనేక విధంబులం బలుకుచుఁ బట్టణ పర్వత వనదీదేశంబులుదాటి యయోధ్యాపుర రాజమార్గంబుఁ బ్రవేశించి యవృష్టణంబు చుట్టును శతయోజన విస్తీర్ణంబుగా దండునిలిపి సుగ్రీవ విభీషణాం గద నలనీల గజగంధమాధన జాంబవత్ప్రముఖులు ముకుళిత కరకంఠులులై గోపురద్వార తోరణంబులు గడచి భయభక్తులతో నాధానమంటవంబునకరిగి నిండినిలిడికృతంబై మహారాజ సామ్రాజ్య వీరసింహాసనాధీశుండగు శ్రీరామ భద్రునిం గనుంగొని హర్షాశ్రుజార సాష్టాంగ దండప్రణామంబుగావించి యనేక ద్రవ్యరత్న రాసులునించి సవసదర రాజునాలిం గనంబు గావించుకొని కుశలంబడిగి సమీక్షంబుననున్న హేమానంబునం కూర్చుండ నియోగించి యిట్లనియె॥ చ॥ నుతులు సమృద్ధి నొందుదురెసోదర బంధువులెల్లసేమమే । సతులు సమస్తభోగములు సౌఖ్యములొందునె సత్యగీరిసం । గతులు సుబుద్ధి నొందుదురె కాంచనకాంక్షలు లేక భూప్రజల్ । హితులుబురోహితు లుజనులెల్లరు దృష్టివహింతురేప్రీయా॥

రామచంద్రుండు యజ్ఞశాల కరుగుట.

ఉ॥ దీనుల జోచుచునుదురె దేశములన్ని ఫలించుచును నే॥వా
శలు గల్గునే జనులబాధలదంగునె పుణ్యమబ్బునే । మానులు నిత్యకృత్యముల మోదము నొందుచు నున్నవారెమి । కోసల భూమహంబులును గోరిన వెల్లఫలించు చుండునే॥ క॥ నేనిచట నశ్వమేధము । పూనితినడిపిం

పగానబోలగ మీమా । సేవలతో రప్పించితి । మానములుజాల మో
దమహిమల నొందె॥ మ॥ ఆన సుగ్రీవ విభీషణాదులు మహాయానంకస
న్మూర్తులై । కనికాక్షుంబులు పులరెంప నపుడే కాకుత్స్థనంశస్థుని కొవి
నుతుల్నేయుచు నిత్యమంగళ మహావేదాంత వేద్యాధికా । వనజాతోద్భ
వుడాదిగా నురలు నిన్లర్పింపగా శక్తులే॥ సీ॥ పదవద్వములుసోక పాపాణ
దోషంబు వాసి రతితుల్య భామయ్యెయ్యె । సమరోగ్రములు జూపజాలక
మారీచు డేకతంబున నొకవట్టియయ్యె । బాహువిక్రమ ధనుర్భాణంబు
లనుజూచి పరశురాముండు వసవాసీయయ్యె । నట్టహాసస్ఫూర్తి యణగి
యాజలరాశి బిందువై జలమందు బొడనయ్యె । నీవు కేసినకార్యము ల్ని
ర్ణయింప । బ్రహ్మకై నచు దరమానె ప్రబలదనుజ । మర్దచండపునీనయా
మహిమచేత । సంతతానందులైతిమి జగతియందు॥ క॥ కొట్టితివి
దనుజులనుజే । కట్టితివిర భోగరాజ్య కట్టమువార్ధిం । గట్టితివి రఘుకులం
బునఁ । బుట్టితి వింద్రాసు లెఱుగ భూజననాథా॥ క॥ అని కలుకుచున్న
యత్తరి । మునిజనములువచ్చి లగ్నమును బొందెనునీ । దినమునను యజ్ఞ
శాలకుఁ । జనుమని దెలుపంగ రామచంద్రుండు వేడ్క॥ క॥ నవవిధధీ
క్షులుగైకొని । నవరణితో బుష్పకమును సారధినిలువ॥ భువిజనములెరు
రు చూడఁగ । నవనీధవుడవుడు దనశతాంగము నెక్కె॥ క॥ లక్ష్మణ శ
త్రుగ్రములు శుభ । లక్ష్మణమమరంగ జాపబాణాయుధులై । రక్షకునివె
నుక నిలువఁగ । దక్షత్వముకలిగి సూర్యతనయుండు వేడ్క॥ సీ॥ జాంబ
వంతుండు మిరుత్స భవుడుచునీల గజగంధమాదన మునులుతకు ।
వానరులును నిరుభాగంబులను గొల్చి వినత కుముదములు లెప్పి
డింప । రాక్షసావలితోడ రాక్షసాధీశుండు ముదుగానడువ సమూ
హజనులు । పరువెత్తి సాకేత పట్టణ సైన్యంబు దిశలునిండుచురాగ దిగి
భసద్భుత । కుంజరంబులు రథములు ఘోటకములు । నాతపత్రీధ్వజం
బులు నఖిలరాజ । వరులు సామంతులును జుట్టుబిలసిరాఁగ । రాజదేవేం
ద్రుడైవచ్చె రాఘవుండు॥ క॥ తల్లులు రత్నమయంబిగు । కల్లకులనునె
క్కిరాగ బంధులు గొలువం । దెల్లని గొడుగులు పట్టఁగ । వెల్లువలై సై
న్యమెల్ల వెడలెను వేడ్క॥ సీ॥ జయజయ రఘువంశజలధి రాకాచంద్ర
జయజయగాధేయ నవనరత్న । జయజయ భూలేశ చాళుఖండన ధరాపు
త్రీ మనోహర పూజితాంగ । జయ జయ సుగ్రీవ సామ్రాజ్యదాయక జ
యజయరాక్షస సంఘభీరు । జయజయ రావణసంహార కారణ జయజ
యక్షీర్తి విశాలశీల । యనుచునుతియింప భేరులు నౌకసమున । చటుల
గతిమ్రోయదిక్కులు సందడిలగ । రామచంద్రుండు బహుజన రంజితంబు

గలుగ హయ మేడశాలకు గదలివచ్చు॥ గీ॥ శాలలోపలఁ గూర్చున్న
సకలమునులు । శ్రౌత విధములు గావించి యదువ వేద । శాస్త్రములు
చెప్పు వారలు సవనవశోమ । విధులు నియమించువారలు విభవముగను॥
వ॥ ఇవిధంబున సంలక్ష్యేదిప్రమాఖంబులైన వేదికలయందు గార్హపత్యా
ద్యగ్నుల ఉత్తమచితస్థానంబులు బ్రతిష్ఠించి ఖాతో దాత్రిత్వనియ
మిత వసిష్ఠ వామదేవ జాబాలవిశ్వమిత్రాత్రిభరద్వాజ గౌతమబోదా
యన కణ్వకాత్యాయ నాపస్తంబ శతానన ప్రముఖమహారి శ్రౌతవిధి
సమారంభసమయాదార్యమాణ మృతస దోహ సంజాత ద్వవితరంగిత
స్వాహా కారఘోషణాదిశబ్దబృంహితదీక్షారత్నధురీణ పురాణపారిణవాణీర
మాయిత రామాభిధాననారాయణసంపూజిత సవనవిభజ్యమా విలక్షిత
తరంగపుగవగతినిరోధిప్రతిపత్త తేషణాద్యత్వ స్వపత్నసమత్వపాన్యవ
తీకృతభేషణ తనూభవవి స్పృత్యాణ సంభూత స్వయంభుజ్మభారంభడిం
భకుముడ నీలమైందద్వివిధవసకేచరీ శరభగంధమాదన గవయగవాత్మ
దధిమఃఖానేక పవృత్తుడై హేమసీతాసమేతుండగుచు రఘుకులచా
ర్యుండగు వసిష్ఠానుమతంబున శ్రీరామభద్రుండు॥ గీ॥ సవనహయమును
బూజించిజనవరేణ్య । వరుండు సుగ్రీవలక్ష్మణ భరత పవన॥ పుత్రులనుజా
చియజ్ఞముభూరిమహిమః కరులునుతయింపగా మీరుఁ డుపవలయు॥సీ॥అఖిల
మానవులకు నన్నంబు ఉహవిధ శాక భక్ష్యవిచార సంకులండు॥ సౌమి
త్రితాంబూలచందన కుసుమాది వస్తువులండును భానునుతుడు । కొడు
వలైనదివేగ గొనివచ్చుటకు వాయుపుత్రుండు నవరత్నభూషణములు ।
వస్త్ర బులను జ వర్మలకును సీగ హయమువెంట శత్రుఘ్నుడని
వసిష్ఠ॥ వామదేవులు వినరామభద్రుడనియె । దేశదేశంబులను ననుదేంచు
రాజు వరులకును రత్నభూషణ వస్త్రములను । సదనములనిచ్చిమర్యాదసర
ణులెరిగిపాలనముచేయుటందును భరతుండనుచు॥ ప॥ ఇవిధంబునసక
లకార్యంబులందు నిర్ణయంబులేర్పఱచి బద్ధకంఠుడై కృష్ణాజినంబు ధరి
యించి హయముబూజించి చిరుదాక్షరంబులు లిఖించిన కంకపట్టంబు
గైకొని॥ క॥ వీరుడు కానిల్యాది కు । మూరుడురఘువరుడు దేవమాత్యుం
డీభూ । భారముకొఱకు హయమును । ధారుణిపైవిడిచెఁబట్టదరమా జ
గతి॥ ఉ॥ భానుకులుండు రామనరపాలుడుపంపు హయంబునెచ్చుటకే ।
మానవులైనగాని నురమాన్యులు నైననుగానిరాజులే । గానితలంచిపట్టు
డని కాంచనపట్టమువ్రాసి కట్ట శ్రీ । మానిత లక్ష్మణానుజాడు వచ్చెను
తేజశీ రక్షణార్థమై॥

మఖాశ్వయువేంట శత్రుఘ్నుం డరుగుట.

గీ॥ కనకవట్టుంబు హయరత్నమునకుగట్టి భూరిభేరిరవంబులు భారు
కొనగి వందిజనములు నెల్లగై హరి నొసగి గునుమహర్షులునుదివిగురి
యిదిదిచి॥ గీ॥ మ్రొక్కినిలుచున్న శత్రుఘ్ను మోముజూచి । రాఘవుడు
వల్లె నీహయరత్నమెవరు । వట్టికట్టిన రణమునిగొట్టి సకల । దేశములు
దిప్పిరమ్మని తెలిపనపుడు॥ సీ॥ డితురంగబలములు సాంద్రమైహయరథ
సామజుబులనెక్కి చాచి బాణ । ఖడ్గాయుధులు కరములధరియించి
సాకేతవైశ్యము ల్సరగగండు । నడువగాశత్రుఘ్ను సరనాయకుండును
రథమెక్కి వెనుకనురాగశంఖ । రవములుచెలగగా రాజాధిరాజులుపీరా
ట్టహాసులై వెడలగాను । బిట్టణంబులు వనములు పర్వతములు । గడచి
యు తరభూములు గనుచు దూర్పు । డక్షిణంబును బశ్చిమతలములెల్ల ।
దాటుచుండెను నాసస్తతంతుహయము॥ క॥ తురగము వెంబడి నుత్తమ ।
ధరణీచరవరులు సవ ధర్మముకొలది॥ తెరువుల హోమమొనర్పగ ।
బరతెంచె సహస్రసంఖ్య వరమప్రీతి॥ క॥ తురగముతిరుగగ నెడ
నెడ । ధరణీసురవరులు సవనధర్మముకొలది॥ చరణాంచితముల హో
మము । నెరవేర్చుగ నైశ్యమొదిగి నిబిడంబగుచు॥ సీ॥ అంగవంగ కళిం
గయవనదేశాధీశ వరులెల్ల హయమును వచ్చిచూచి । రాక్షసాంతకుడైన
రఘురామభద్రుడు పంపు నీహయమును బట్టవశమె । హనిపోయిరాఘ
వుననుజునిగొనివచ్చి భక్తితోఁగొంచిన వత్తున్న । మండనంబులొసంగి
మర్వాదలొ రించి పూజించినంతనే భూవిభుడును । బట్టనేరకయుండిన
బవనజవన । వేగమునవచ్చి వాల్మీకివేయు ఘోర । కాననాంతరమున
దిరుగాడుచున్న జూచితలయూచి వైదేహీ నుతుడువత్కె॥ ఊ॥ అటలు
సాడనేటికిదొ॥ యక్భుతమొప్పగగానంబులో । ఘోరక మొక్కటుంది

జానకీపుత్రుండగు లవుండు సవనహయంబు బట్టుట.

పదికోట్లవరాలును జేయు నిదానం । దీటుగ నాహయంబు గొనితెచ్చిర
పోవనందు గట్టెదో॥ వ॥ అని త్వరితగతించిని హయంబునకడ్డమై బట్టు
కొని కనకపటంబున వ్రాసియున్న బిరుదాక్షర పద్యంబునుం జదివిమహా
రోషంబున నేత్రాదురవిస్ఫులింగంబులుచెడగ ఘోరకంబునుంగొనితెచ్చి
కదలికాస్తంభంబున గట్టిన నచ్చటిమనిసుతులు భయాత్ములై యిట్లనిరి॥
చ॥ మృకిదిదక్కునా లవకుమారక యొంటిగ నేలవచ్చునే । జనపతిపంపి
నాడొబలనైశ్యము వచ్చియునిన్ను మట్టినీసుననపుడెమిచేయుదువుశూల
గదాయాధుడధారులై కనలిననెట్టులొను జనకాత్మజయేమనిచింతనొందు
నో॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాహోమజపతపంబులు విప్రపుంగవులకు మహాభూష

ణంబుకలిసరాజన్యసంగ్రామధీరోద్ధార నైపుణ్యములునరనాథులకును । గం
షియుగోరక్షణాంకుర ధర్మవృత్తులు నూరుజులకున్వకలోచితంబు । సేవాధి
కార విశేషధర్మంబులు శూద్రజనులకును విశుద్ధగుణము । గానినిగమాధి
కార సత్కర్మవశోమ । జవతపంబులు విడనాడి సమరమునకుఁ । గారణం
బైన హయరత్న కాంక్షమదిని । లక్ష్మ్యమెంచుటకొఱిగాను లవకుమార॥
ఉ॥ బాలుడపిపుమాడ రణబాహుపరాక్రమ శక్తిలేదు భూ । పాలకయో
గ్యమాహాయముఁబట్టిన గ్రోధముతోడ సేయా । భీలముగాఁగవచ్చినను
భీతివహిల్లుబగాని శత్రులం । దోలఁగనొనె యిన్నియునుదోచవె హావిప
రిత వంతముల్॥ క॥ అననన్య లవకుమారుడు । మునినందనులార సమర
మోదముగాదే । మునుజేశు హయము గానీవనజాతుని దంతిగాని పట్టక
విషవక్॥ క॥ పీరుఁడు కౌసల్యాసుత । ధీరుడురఘువరుఁడుపంపు తీవ్రహ
యంబుక॥ శూరులు పట్టుకటంచును । వారానయొసంగి ఫలలపట్టము
గట్టె॥ క॥ ధీరతయాకౌసల్యా । నారీమణికంటె జననందనకిపుడుక॥
ఏరితిలేదొచూచెద । బోరుదు నింద్రాదులైనఁ బూనికహయము॥గీ॥ త
ల్లిగర్భంబుననుబుట్టు తనయవరులు । క్షత్రధర్మంబు విడనాడి సమరశీలి
దేలిలోలాడకుడిన దేహమేల । చెలిమి వాల్మీకి విలువిద్య చేతినేర్పు॥
వ॥ అని వలుకుచున్న నైన్యాధిపతులు హయంబు పోయిన మార్గంబు
వట్టి॥ గీ॥ వచ్చిపట్టిన సీతాభవాని సుతునిఁ । జూచిహయరక్షకులుసేవి
చూడలేక । కట్టితివి బ్రాహ్మణుడవు గానఁదప్ప విడుపుపోవలె నిదియెం
తెమిరతత్ప ఉ॥ బాలుడపిపు నేర్పుతడబాటుతలంపక రావణాంతకా ।
భీలమహా పరాక్రముఁడు పీరుఁడు పంపుహయంబు సాధ్యమే । చాలును
గాని హానిసుత జన్నముచూతువుగాని రమ్మభూ । పాలుడగావు వైరము
లుపట్టగ విపునికేలయుద్ధముల్॥ మ॥ పరమాన్నంబు ఘృతంబుభక్ష్యఫల
సూపవ్రాతములొంచనా । భరణానేకము నొప్పుచేలములు సంపాదించు
కోవచ్చుభూ । నరుడరాముని సప్తసంతువిదియే భావించి నీయాత్మలో
బురమధ్యంబున కేగుమీ సమరసంభూతావేశ మింకేటికి॥ క॥ సమర
ము నృపతికిలక్షణ । మమరనువిపులకుఁ దక్షము హవనంబులునే । మము
లునుగాఁ దలపోయుము । సమకక్షివిగావుపోరఁ జరుగుమువత్సా॥ వ॥ అని
రోజుచు రోషభీషణానలతేజతై హయగజరథారూఢులై పరశుపట్టెన
ప్రాసకరవాల తోమరగదాకుంత శరశరాసనాద్యాయుధ ధరకరులైనిలు
వంబడి వలయాకారంబులు బైదళంబులు మోహించుచుం బారుసోక్తు
లు వలుకుచున్న లవకుమారుండిట్లనియె॥ క॥ పట్టినహయమును మిన్నక ।
కట్టిననిచెక్కుబోవఁ గడుహీనుడనై । పట్టుకునన్నముగోరను । బుట్టిన

విక్రమము తొలగబుచ్చుటతగవే॥ క॥ ధైర్యస్థయైర్యము లొకనిచే గార్యం
బులుదెలియ సేయగొనగుమిమి । శౌర్యముజూపక హయమును ।
నార్యులు మెచ్చంగ విడువనని యాతండు॥ గీ॥ కంకణంబును ధరియించి
కార్ముకంబు । వెనుకశరములు సందించి భీషణముగ । నినదములు కేసి ము
దిలోన నిజముగలిగి రవికుండును శరములు రాల్పఁజూచి॥ ఉ॥ బాంబుడు
కాడుపీడు నరపాలకవిక్రమలీలంబులు॥ బాలగనుడి విప్రకులజాను
నిహారిక నున్నవాడుదు । శ్మీనుడు వీచికేచిరసజేయుట యుద్ధమునీతిగాను
దే॥ శాలనృపాలకోటి సురసైన్యములై ను చాకనేచ్చునే॥ వ॥ అనునాస
మయంబున॥ క॥ చిరుతడుకోడండమున । కరమునధరియించి మత్తగజ
ములమీద॥ హావచ్చినచందంబున । బగ్గెంచెను నాయుధములు
వట్టుచుగడిమి॥ వ॥ ఇవిధంబు సైన్య బులగ్రయించి యాయుధంబులు
ధరియించి ప్రళయకాలాభీలమేను జాల బుచందంబున ఘోరిలుచు బా
ణవర్షంబుగుండుచిన జనశాత్రునూజండురథంబు నుగ్ధనూచలుగానొ
నర్చి సారథులందరిమి గజకుంభాగ్రంబులుచించి వెతురుపేరులబడిపి వి
టనారిసాంచి శస్త్రాస్త్రములు గీలించి మూలనురథంబును రెంటుగజం
బును నొకటహయంబునుబడ నేయుచు గోదండంబును టికిమూలలకుటి
కియడిదంబులు వెటికివత్తుజనున జనుకటికరముఖ నాసికాదంత నాభీపద
సంజులు నురుమాడుచు విలమకాల రుద్రాకారుడై మృత్యువుగతిందో
చుచు ముహూర్తమాత్రంబున ననేకసైన్యంబులు నాగుమాడుచున్నంజూ
చి శత్రుఘ్నుండు లవకుమారుని కడకురథంబు నడువంటచి యిట్లొమొ
చి॥ ఎరకపునీవు యజ్ఞహయమేటికిగట్టితి వత్సహస్తమై । బవరముసేయ
గాగలవె బ్రాహ్మణరీతులుగావు యిప్పుడే॥ సవరణకేకు మానవనశా
లకుబోదము పంతమేలనీ । భవనమునిండగాంచన సువత్త్ర సమృద్ధులుగ
ల్లుదృప్తిగ॥ గీ॥ పక్షకలమాన్మ పాయస భక్ష్యములును । భోజనము
సేయఁబువుదు భూషణములు॥ ఫలములును నిస్తుండురగముఁ బట్టవలక॥
రమ్ముపోదముసాకేత రాష్ట్రముఁకు॥ చ॥ సమరమొనర్పలేవు నృపసైన్య
ము బాలుడపివుగట్టిగా । నమరులునైన బోరుదురె యజ్ఞభవాదులునైన
నిల్తురే॥ విజౌలదళాక్ష నీమొగము వీక్షణచేసిన వేళెందు॥ ప్రేమమును
దలంచినాను రణమార్గము గోరకపోమ్మునందనా॥ క॥ శరసంధానముజే
యఁగఁ । గరములురాలేకుఘోర కలహముడిగిమా । పురమునకురమ్ము
సామతి । హరులును నిచ్చెదనునీవుయడిగినరీతి॥ క॥ అనిపల్కునట్టిలత్తు
ణు ననుజన్మనిజూచి మంచయనుమతినాకు॥ వినిపించినారు మీదయ ।
క్షుణ్ణమైయండగను మాకుండగలిమికి నరుదే॥ సీ॥ ఘోరాటవులయండఁ

గూరగాయలుదిను నరులకు నవరసాన్నములవేల బీలాబుగానారచీరలుధరి
యించు వారికి వెలవప్త్రమేల । కొండలబిలముల గూర్చిజరించెడి వా
రికిబురవర వాసమేల । రుద్రాక్షమాలికా రూపవంతముగల్గు జలులకుర
త్ను భూషణములేల । తప మురర్చుచు మునివనాంతరములెల్ల । దీరుగు
చుండెడివారికి దేశమేల । మత్తమాతంగ ఘోటకమణులవేల । పట్టివిడు
చుటకంటెను బ్రాణమేల ॥ క॥ ధరపై జననంబై తరగి మరణమునిజమవును
సకలమానవులకునే । ర్పరచియు సంగరభూమి । దొరలినన్యగ్గంబు పెం
టఁదోచునరేంద్రా॥ గీ॥ విడిచిగుట్టు బు మీ వెనువెంటనేనువచ్చినిలుచు
న్నరచ్చటి మనుజువరులు । నతులుగుమగూడి నవ్వరానరకేశ్వర దేలిపో
దము స్వర్గప్రదేశమునకు॥ ఉ॥ ధీరసవృత్తిలేదు పరదేశులుమానులుసం
గరంబులొక । బోరఁగలేరటంచు నిజబుద్ధివిచారణ జేయవద్దనీ । పీఠతఁ
జూపు బాణములువిల్లు కరంబునఁ బట్టినిల్వభూ । భారముమాన్యుదాము
నరపాలకయౌచన సేయనేటికి॥ ఆ॥ ధరణీసంకటంబుఁధరియింపగానేల
శత్రు రాజవరుల సంహరించి । విపులకీర్తిచేత వెలయగావలెగాని । తల్లి
కుఁజీఁబుట్టి దనయుడౌనె॥ క॥ చచ్చినబ్రతికిన గీర్తులు । వచ్చును సంగర
మువలన వసుధేశులకు నిచ్చుటదైన్యమునొందిన । మెచ్చుదురేమిరుగా
ని మేదిని మీడక॥

క॥ జతుమైనగానిభువివపజతుమైనగానివిడువజాలనుహయము॥
భయమొచబోమరణార్థయుదై యున్నానులేమ్మ బవర మొనర్చు॥ ఉ॥
ప్రేమనుదల్లిదండ్రులకుబిడ్డలుకీర్తులు బొంద కీసిన । నోములునోచినందుకు
మనోరథమాను నటంచునుదరీ భూమినిబొందకున్న దమపుణ్యముకై వెత
నొందుచుందురే । నామము రాదు పోదు జననాయక యేమిదలంపనేటి
కి॥ క॥ కులమందుబుట్టి కొడుకులు । జలవంతులునైన సకల భాగ్యము
కలుగు॥ బలహీనులైన నుత్తమ । కులమైసంగాని కీర్తిగోల్పటును నృ
పా॥ గీ॥ శేఖరుడగు వాల్మీకి శిష్యువరుడ । లలితమమరంగ నాచేరు లవ
కుమారు । డనుచు బిలుతురు మనుజులీ యవనియందు । సమరదైర్యంబు
గలవాడ జాపదేణ్య॥ క॥ అపాలకుండు బలికిన । వినిలక్ష్మణ సోదరుం
డు విశ్వాసముతో । మునితనయ యెంతచెప్పిన మనసునదెలియంగజా
ల వకటకుమారా॥ సీ॥ ఘోటకస్యందన కుంజరంబులుగాని సారంగమ్మ
గముల సుతిగాదు । కరశుపట్టెసగదా కరవాలములుగాని పూజించు
సంపెగపూలుగాదు । ఘనరక్తసిక్త సంతాపకాయముగాని భూపించుమీ
భూతి పూతగాదు । కఠినశాత్రవకోటి కదసియుండుటగాని వర్ణప బాల
వర్ణములు గాదు । యేలమాతోడవైరము యెవరికైనదీరునా యెంతవై

డవు ధీరహృదయః శల్లినిస్సైంతతలచునో తడవువలకు । తోడిబాలుర
తోగూడి తొలగిపొమ్ము॥ సీ॥ మువ్వయ్యెనీదగు మొగముగన్గొననాకు బా
ణాసనము నెట్లు పట్టనాను । యనురాగమాయెనీ యవయవంబులుగన్న
దురమునగవచంబు దొడగలేను । మమతవహిలై నీమందహాసముజూడ
ఘోరయుద్ధమునర్ప గూడలేను । అన్న శరణన్నబోచెద నరక వంశ ।
ధర్మశూణములు దెలియగ ధరణిమీన । రమ్యునావెంట సాకేతరాజధా
ని । లక్షణముజూచి వత్తువు లవకుమారీక॥ తురగంబువిడువు యజ్ఞము
జరుగకపోయినచో నమర సహాయముగాచే బిరబిరబోవలెశాలకు । దర
మానా బ్రహ్మకై న తగునాయనగ॥ ఉ॥ పోరకనీహయంబు గొనిపొమ్ము
నిచెప్పను తల్లివద్దకు॥ జేరను దప్పగావుమని చెప్పను భూషణ వస్త్ర
మా ల్యము । ల్లోరను దోడిబాలకులు గూఢగ భీతివహిల్ల నింటిలో ।
దూరను భూరిశౌర్యములు ద్రోయనుమాటలు నెన్నిచెప్పి॥ క॥ ధై
ర్యంబు గలిగియుండిన । క్రూర్యంబులు సేయు భయముగలిగిన నిపుడే ।
శౌర్యంబుమాని జనుగుము । యార్యానుమతంబు సవన హయమును
విడువ॥ క॥ కనులెట్టజేసి లక్ష్మణు । ననజన్ముడు వల్కెఱిట్టడని చెప్పి
తినా । మనసునకు భీతిగల్గదు । వివ్రైతివి యిదిగోశరము విడిచెదవత్స॥
అని॥ చ॥ కరమున విల్లుబూని జనకాత్మజ నందమ మీదబాణముల్ ।
వరుసమరీతిగాగురియ బాలకుమారుడు విల్లుపట్టి సం గరముదలంచి త
చ్చరనికాయము చూర్ణముచేసి పిమ్మట॥ శరములునాటనేసె నృపసిం
హునికాయము తల్లడిల్లగ॥ మ॥ శరసంధాన మొనర్చి మెచ్చియవుదా
శత్రుఘ్ను డత్తుగ్రుడై । గురిగాబంచ ఫహస్సీముల్లుడువగా గోపించి త
ద్బాణముల్ । ధరవైజార్ణవ మొనర్చగాదిగిది మేధాశక్తిభాసిల్లగా । గురి
గాబాణసహస్రము ల్వరసగా గుప్పించి చెండాడగా॥ క॥ ఎన్నిశరంబులు
నెత్తిన । నన్నిటి దునుమాడి రోషమడరంగ రథముల్ । తన్నుచు రొదా
కారము । పన్నుగ శత్రుఘ్నుడంత బారువ మొదవ॥ ఉ॥ బాలుడు పీడ
టాచు మనభావములొవల నెంచగూడదా । భీలకరాక్రమాకలిత పీరు
డుగాని తపస్విగాడుమే । లీలదలంచిచూచినను లెక్కసమూహముగాని
పోరగా । జాలరుసీనివై నెవరు చేయగమంచిదిగాదు పిమ్మట॥ మ॥ అని
మేఘాస్త్రమువేయగా లవుడు నాయ స్త్రంబుఖండించి మే । దినిభీతిల్లగ
నొక్క బాణమువడి దీపించి భూపాలనం । దనుకోదండమురెండుగానటి
క మేధాశక్తితోగేతనంబుచువేగూల్పియ సంఖ్యవాడిశరము ల్పూచాలు
వైవేయగా॥ గీ॥ ధనువువేతోండుగైకొని దశరథాత్మ । జండు నారా
యణాస్త్రము సూటిచేసి । ధృతినివైచిన నలుగడ దిశలువడక । మంచువ

తెరాగ లవకుమారుండు చూచి॥ ఉ॥ పదిపదిబాణములైన భస్మమునీ
 యుచురాగ నవ్వుడేగడగొనివైవ నల్లదివకావకలై చెదరంగభద్రముల్ ।
 మొదటికి వైవగా లయముబొందిన జివ్వనలేచికేడెము । నవ్వుదనముమీద
 జేర్చ నదిబద్ధిలుచేసి యురంబునాటినా॥ గీ॥ ధరణిపయిదూలికడియున్న
 తనయుజూచియెంతచెప్పిన విన్నవైతివేమిసేతు॥ సమరముననాదు శరముచే
 జావుగలిగె । నెటులభరియింతు దుఃఖంబునివ్వుడెను॥ చ॥ కళ్ళకళ్ళదేరు
 నీమొగము గన్నులచందము రూపురేఖ నీ । లలితవయోవిలాసములు
 లక్షణముల్బుదనాటు రేఖలుం । దలచుచుదల్లియేమనునొ దైవకృతంబు
 ను దక్కుజేయగా । నలవియె బ్రహ్మకైన నిజమాడితి కయ్యము నీవుపూ
 నగా॥ వ॥ అని యనేకవిధముల శత్రుఁ ఘ్నుండు విశింఛుచు డనయా
 త్సుగతంబున॥ క॥ శ్రీరాముని సమ్ముఖమున । కేరతుఁ ఁరథముమీదజే
 ర్చినయపుడే । యీరితిదెలిసి బాణకు । మారులు మునియాశ్రమనకు
 వచ్చిరిభీతి॥ గీ॥ వచ్చిసీతనుగనుగొని వందనములు । సలిపియో యమ్మ
 లవుడును సవనహామము । పెడలమేమెంతచెప్పిన వింకపోయి । పట్టుకొని
 వచ్చి వనములో గట్టగాను॥ క॥ తురగములు కరులురథములు । ధరణిత
 లమెల్లబెదర దళములుతరుచై । చొరబడగ లవకుమారుడు । వరసైన్య
 మతోడ బెద్దబవర కునరగ॥ గీ॥ చేసి నరనాథుచేమూర్ఖ జెందివడియె
 నేవిధంబున జరుగునో యింకమీద । ననినవజ మూర్ఖులై యట్టలేచి ।
 భూరిశోకంబుచేతను పొగిలిపొగిలి॥ చ॥ ననుగనుతండ్రి నీమొగము నాకు
 నుజావగరాదటంచు నే । జనపతి చేతఁజిక్కితివి శౌర్యబలాబులు
 చూపువేళలా । మనమునధైర్యమొప్పు మునిమాటనఁ గూరలుగాయలే
 రుచు॥ దినములు ద్రోయువారికిని ధీరగుణంబు లివేలనందనా॥ సీ॥ ము
 ద్దఁకూటలచేత బ్రాద్దులు పుత్తువు లాలితాకారయో లవకుమార । ఫల
 ముల నొడివిండ బట్టుమటందువు లాలితాకారయో లవకుమార । ఆ
 మ్మ మాతండ్రేవ్వరిని హెచ్చరింతువు లాలితాకారయో లవకుమార ।
 తొడిమిదగూర్చుండి విడెములందిత్తువు లాలితాకారయో లవకుమార ।
 వాములన్నియుదిరుగాడి వచ్చివికచ॥ పదిమళ్ళంబులు గలమంచి వారిజాత॥
 కుసుమజాతులుగొనివచ్చి కొప్పులోన । లక్షణంబునియుత్తువు లవకుమా
 ర॥ చ॥ మారులునునేల స్వర్ణమయమైన దుకూలములేల యెక్కగా । నర
 దములేల రత్నభుచితాభరణంబులవేల భోగముల్ । గరులునునేల ఘోర
 మృగ కాలనసీమలజేరిమానులై తిరిగెడివారికి నగరదేశములేల కుమార
 రశేఖరా॥ సీ॥ నినుబాసినేనెట్లు నిర్వహింతును మహాఘాటమైపట్టియీ
 కాననమున । నఖిలదుఃఖంబులు నడచిమీరుండుట వలన నీవుడమిలోని లి

చినాను । తొలిజన్మమున నేను తోచక చేసిన పాపంబుకూడని వనములో
న । పడినయప్పుడెంతి వడిదపించుచునన్ను జలచుకొంటివో యిక దా
శిగలనె । హయమువచ్చిన విధమేమో యశ్వమేధ । యూగదీక్షవహించిన
భోగియెవడో । బవరమును జేసి నిజభుజాబలముమెలియఁ । దనరథంజం
దునిడినభూధపు డెవఁడో॥ సీ । జనకహహారాజ సార్వభౌమునియింటఁబు
ట్టియీదురవస్థ బొందవలసె । దశరథమేదిసీధవు పెద్దకోడలై లీరనిదఃఖం
బు చేరవలసె । రవివంశపావనురఘురాము పట్టపుచేవి నై కానల దిరుగ
వలసె । భరతలక్ష్మణులకు వదిలెనైపుత్రుని బరులువట్టిరియని వశవలసె ।
బ్రహ్మదేవుండు మున్నేమి వ్రాసెనుదుట । దిక్కుగలిగియు నిప్పుడుదిక్కు
లేక । పోయెనాతఁడీ నిన్నెడబాసితనువు । పోషణము సేయవలసెనా పు
డమిలోన॥ చ॥ తలచితోంపలేను వనితామణులార కుమారుఁడిప్పుడే తల
ముననుండునో తగనిదండఁ జేసిరో పట్టణంబులో । పనిఁబడివైచిరోతనువు
ప్రాణముబాపిరో యాతపంబులో । నిలిపిరో నిర్దయాశ్శులై నేరములెం
చిరో యేమిసేయుదు॥ సీ॥ అమ్మనీకిపుడెంత యాకలోఁడని పక్ష్యఫలము
తొనగెడి వారలెవరు । తల్లినీకిపుడెంత దాహమాయనోయనివర్షించుజల
మిచ్చు వారలెవరు । భూజాత మల్లికాపుష్పముల్లనుమని తెచ్చికిల్లడఁబె
ట్టధీరులెవరు । మాతనావిక్రమమహి మలిట్టివియని వరసింహములుదె
చ్చు వారలెవరు । మిత్రమాతంగ ఘంతుంభమండలములు । వ్రచ్చినవ
హాక్తికంబులు వడినిగట్టి । సరములును నిండధియింపు జనియనుచు ।
బహువిధంబుల బ్రార్థించు వారలెవరు॥ ఉ॥ హాసుకుమార హతనయహా
కులభూషణ హాదయాకరా । మోసముచేసి యెచ్చటికిఁ బోతివి కానసీ
మలోన సీ॥ గాసిపడంగ నేల కనుగాయలఁబ్రాద్దులుపుచ్చ నేలయీ॥ వాసము
గాదటంచు నెడవాసితివో దయలేకనందనా॥ ఉ॥ నాకుగతేమిరా మనల
నాధుడు ప్రేమయొకింతలేకభూ॥ కాకబికాదిగృధ్రమృగకానసీమల జేర
బంపెనీ॥ శోకముమానియుండు మిముజూచిమనంబున నోర్వలేక యీ ।
లోకులునవ్వగా నొసటిలోన జడిగతి వ్రాయవచ్చునే॥ ఉ॥ తీరనిదుఃఖమా
యె వనదేశముకాపురమాయె నిందగా । గారడమాయె నాఘనముకా
యముఁబాసెద నోర్వలేయో । ధారుణివిదనానుతునిఁ దప్పకచూపె
డువారులేరుపె । న్వారధిజాత్తునా దరికి బారుదునా తపనాగ్నిజాత్తునా॥
ఉ॥ మాటికిమాటికి న్నడుగవత్తువుతీయనిపండ్ల నింపుగా । మాటలుచెప్పు
చుండునువు వర్ణనసేతువు వచ్చియప్పుడే । యాటలనాడుచుండుదువు య
న్నయజాత్తువు భూమిలోననా । సాఁబెవరంచు బల్కుదువు సాహసవృత్తు
లు వేయుచుండువే॥ సీ॥ భావించికెంగేలు పట్టియాడుదువురా లాలితా

కారయో లవకుమార । పాలిమ్మటనితోడ పైనివసెందువు లాలితాకార
యో లవకుమార । తొట్లయూచుమటంచు మడుగులుచేతువు లాలితా
కారయో లవకుమార । కుసిలించినను నెత్తుకొమ్మని పిల్చువు లాలితాకా
రయో లవకుమార । అన్ననాయన్న యీమహారణ్యమందు । దిక్కు నీకే
లనని నన్ను దిరుగజేసి । శత్రులకుజిక్కిపోతివా నక్షరమందు । లలినిజనక
జనుతుడవై లవకుమార॥ ౧॥ దశరథరాముని తరుణి నైకటకవనములో
దిరుగాడ వలసె నేడు । సత్యచింతయైన జనకమహారాజుకూతులై శయనిం
ప గుహలుగలిగె । రఘువంశమున మహారాజుకొడలనునై సింహాగ్ర
వనములు చేరవలసె । పొనుమదంగదనువేషణార్కజాడలబల్చి గలిగిమ
హారణ్య గతులుగలిగె । నేమికిలిగినఫలమేమి యీశ్వరాజ్ఞ బభ్రపౌరబ్ధ
కర్మాదిలక్షణములు । మానకనుబోనె యేనోముఫల మొగాకె । లలితకందర్ప
శృంగార లవకుమార॥ ౨॥ అనిరోదవంబొనర్చుచు । వనతలమునబొరలి
బొరలి వర్షముకరణి । గుహలను జలములుగారగ । దనదేహము విడువమ
దిని ధైర్యముచేయ॥ ౩॥ అట్టియెడ గుళకుమారుండు మహారణ్యంబు
లయ దు శరభసింహ మదేభమ్మగనమూహంబుల దోలుచు మహామృల
నెక్కుచు నానావృక్ష కుసుమఫలంబులు రాల్చుచు దనతల్లియగు సీతా
మహాదేవిని దలంచి యతి త్వేతగమనంబున॥ ౪॥ పండ్లుకొన్నిటిగైకొనికట్టి
చేత । బునుగుజ్జవాజి శ్మృగనాభి బూనినరభి । దామములుగొన్ని గై
కొని తల్లిమీద । మమతమీఱంగ గుళకుమారుండువచ్చి॥ ౫॥ తమయా
శ్రీచుంబుగనుగొని । విచులంబై యుండలేదు వేదములిండు॥ గుమిగూడి
వతనజేయరు । సుమగాత్రీతల్లియేన శోకించెడినో॥ ౬॥ మార్గమునగడగ
లవకుమారుడివ్వు । డెందుకోరాదు యెచ్చటికేగినాడో । యఖిలమును
లెల్ల దేవతార్చనలుమాని । విస్మయమునొందియుండెడివిధమదేమో॥ ౭॥
అనియ నేకవిధంబులం దలపోయుచు మార్గంబునందుశ్చకునంబులు పీఠిం
చుచు లుంగ నారంగరసాల కుటజపట తమాలతక్మలంబు జ బీరగం
ధనాశోక పుష్పఫల భరితానంద శుకపిక నినద కోలాహల కలకలంబగు
తథాశ్రీచుంబుఁ బ్రేవేశించిన॥ ౮॥ జనయిత్రీ సన్నిధానము । కనుగొని
ప్రణమిల్లి నిటల కరకమలుండై । వినుపింపు విపులదుఃఖము । పునగినకార
ణమదేమింటివికల్పి॥ అనివలుకుచు॥ ౯॥ ఇలనుబడియున్నతల్లినినె తీరత్ను ।
భూషణంబులు సవరించిపుష్పవికచ । మాలికలువెట్టి పొరలిన మైలదుడి
చి । చింతలునుబాయ బరిచర్యచేయుచున్న॥ ౧౦॥ ఇట్లుచరించు కుళకు
మారునిజూచి కౌగలించుకొని దుఃఖించుచు భూసుతయిట్లనియె॥ ౧౧॥
మ్మడు కాననాంతరమందు దనయిష్టసఖులతోనాటలు సలుపుచున్న త

నవనీశ్వరుండొకం డశ్వమేధముసేయ తురగంబురాగ సంతృప్తుడగుచు ।
 బట్టిన హయరక్షవతులు కిక్కిరిసిన మదగజహుతిరథ వరులద్రుంచి । వైచి
 ననాపై న్య నరనాథుడెవ్వడో పిన్నవాడనకను భీముసమర । తలమునను
 మూర్ఛవంచి చి ధైర్యముదవ । రథమునంబెక్కికొని నిజరాజధాని ।
 మార్గమునుబట్టెనచుచు గుహారవరులు । చెప్పినారన్న యిక నేమి సేయు
 దాన॥ క॥ అంత గుశకుమారుం । డనియెనువైదేహి లవుని నదివరం
 బుల్ । గొనిపోయిన భూతమేనే । గొనివచ్చినవెనుకనన్ను గొడుకనుతల్లి॥
 క॥ త. మెదచు సురల సయివచు । గరుడొంగ దనుజయక్ష గణములనై
 నం । బరునిడగజేయకుండిన హరివంశజుడనుచు నన్ను నందురెభూమి॥
 క॥ త్యాగముశౌర్యమురెండే । భోగంబులు పురుషులకును బుడమిని
 నలుల॥ యోగంబు లేకయుండిన జోగనిపిలువంగవలెను సుతుడవ
 లెనా॥ క॥ తల్లికిదంయులు గలిగిన । వల్లభగతికంటె ద్యాగ బలవిక్రమ
 ముల్ । చెల్లిగొడుకనగవచ్చును । పొల్లిన సతడొలికిలోని బూడిదెగాడే॥
 క॥ పనులేమి యిచ్చటజెప్పక । జనయిత్రీయిపుడు విల్లుకరములుచేత్ ।
 గొనిజయముచెప్పియిమ్మా । వనజభవాండములనైన భస్మముసేతు॥
 క॥ అనివేడుకొనిన తనయుని । గనుగొనిసీతాలతాంగి కాగిబిడియో ।
 యినవంశ జలధిచంద్రా । నినుబాయగలేను మమతనేనెటుద్రోతు॥ చ॥
 కదిరథ ఘోటకాయుతము గల్గుమహారథ వీరువల్వెరో । పెరువకపోయి
 నా రొకడ వెంటబలంబులు లేక బాలుడై । శరములు వేయగాగలవె
 సాహసవృత్తులు చూపనేర్తువే । పరులవధింతునేర్తువెటు ప్రాణములుంతును
 రాకుమారకా॥ క॥ శర సంతానవిధంబులు । గురుతెరుగుదువా తలంచి
 కోడండముసంగరమందుబట్టినిలుతువె । చిరుతపు సైన్యములబట్టి చెండా
 డుదువే॥ గీ॥ నిన్ను నెడబాసియొంటిగనిల్వలేను । విసినమందును నామ
 హా వీరవరుల । దళములను సహరించెడి ధైర్యశక్తి । గలుగునా తండ్రి
 యిక నేమి గతులొనాకు॥ గీ॥ ధరణిమీదను కౌసల్యతనయుడయిన । రామ
 చంద్రుని విపినాంతరములబంపు । కాలముననేమి దీవించి పాపినదియొ
 యాఫలంబులు నినుజేరు నర్కవంశ॥ క॥ సురకతినిగెల్వ గరుడుడు ।
 పరతెంచెడి వేళలందు బాధనివినితా । తరుణాంగి చెప్పశుభములు ।
 పరతనయానిన్ను బొడవలయును ఛాత్రి॥ చ॥ అనిప్రేమంబున శిరం
 బుమూర్కొని మన్నించి తనముద్దుటుంగర మొసంగి తనయా దీని లవుని
 శరీరంబున దాకంజేసిన పునర్జీవితం డగునని యొసంగినం గుశకుమా
 రుండు॥ గీ॥ తల్లికినిమొక్కినిలుచుండి తల్లిపుత్ర । శోకమునుమానుమి
 పుడు నీకుతుని నెచట । బట్టియుండినగొనివత్తుభయమువలద । టనుచుబ్ర

ణమిల్లి విల్లును నమ్ముదాల్చి॥ చ॥ వెడలగడేపసంఘములు విన్నయులైప
రికింపలైలము॥ ల్పుడమిజలింపగాజలధిభోరునమ్రోయగమింటజుక్కులు॥
విడివడిరాలగా జనులువేదనలొందగ చూనికోటి య॥ ప్పుడు దిగులొం
దిచూడ ఘన భూరుహజాతులుపెల్లగిల్లఁగా॥ ఉ॥ పోయెడిసేనఁజూచి
యెటుపోదగు బోయినఁబోవనీయ న॥ న్యాయము చేసిపోయినను నాక
దియెక్కువలేదు వెంటనే॥ బాయకవస్త్ర మాచిటుత పాపడుమీకును
దక్కిపోవునా॥ సాహసవృత్తులందెలియ జాలగజేసెద రండుపోరికి॥ ఉ॥
నేరనిబాలునిం గదిసినిల్పిన సంగరరీతి యానె యా॥ శూరతలెలనాయె
దుట జూపఁగరండు గతేయగల్గునో॥ పోరకయున్న నేవిడువ భూమినిదూరి
న సాగరంబులో॥ జేరిననాగలోకములు సీమలుచూచినబాసిపోదునే॥క॥ తన
కోదౌకముకట్టినినదాబునుజేసి పట్టివిలువగహరుడో॥ యినుడోయి ద్రు
డోయినఁగనుజననైన్యముబెదర ధైర్యవంయుతు డగుచు॥సీ॥ రథ
ములజెండాడి రాతులబరిమాన్సి మెదఁజంబుల నెల్లమంటఁగలిగి॥ ఘోట
కంబులద్రొంచి గొడుగుల తెగనేసి బాణాసంబులు పట్టివిటచి॥ గదలు
మీదికినెత్తి కరవాలములుమాసి చక్రముల్ దిప్పి భూచక్రమదరిబట్టె
సంబులనేసి ప్రాసములగిలించి మద్గరంబులుగొని మోహరించి॥ రుధి
రరసమువార విరోధిరాజు వరులు వెరగంద నైన్యము భయము నొందఁ
మెదడు రాలంగమొండెము ల్మీదదేల॥ బలముధైర్యము గలగ నబ్బాల
కుండు॥ క॥ శరముఁకుముగురఁలుగుర॥ బరిమార్పుచు గరులనేల బడ
వైచుచు భీ॥ కరబాణమెత్తి వైచుచు॥ నరదాబులు విడిచినేల కణచు
చు గడిమి॥క॥ పదిశరము లైదునెనిమిది॥ కదియఁ బ్రయోగించిమెడ
లు ఖండించుచు జే॥ గదచేత విసరివైచుచు॥ బదములు జక్కాడిశౌర్య
పొరుషమతియై॥క॥ పడుకరులు విటుగుతేరులు॥ నడలనుజాలించు చతురహ
యరత్నములు॥గడగడవడకెడి నైన్యము॥ నడిచెడుపుకకోటి ఘోరసమ
రములోన॥ సీ॥ పదములువిడిగిన బహుళదేభంబులు నవనిపైగూలెడి
యరదములును॥ దొడవిరిగినజవ తురగసమూహంబు మార్గంబుచేరెడి
మావటీలు॥ వెలవెఁబోయెడి వీరాధిపీరులు భయముచేతనుమరలి పారు
భటులు॥ దివ్యాస్త్రములచేత దిక్కెఱుంగకరక్త భారలుగ్రమ్మెడి ధరణి
పతులు॥ భీమమైఁట్టి సౌళయార్కబింబుగుచు॥ గాలరుద్రుని కైవడి
గలిగినటుల॥ శరములనుబట్టి రిపులను సమరరంగ॥ మహిమజూపెను
సీతాకుమారవరుడు॥క॥ ఈరీతి బోరుచుండగ॥ వారణములు తురగని
కర భటసముదయము॥ లీరత్నమెల్ల నెడలగ॥ బారిరి దిశలదర నురగప
తి తలదర॥గీ॥ చూచిశత్రుఘ్నుడావేళ జోద్యమంది॥ నిలిచి సారథి

తోడసి నీలవర్ణ | గాత్రోడవ్వడోసంగర కఠినశక్తి | రాజుచున్నాడు
 పోనిమ్మరథముపైకి | ఊ బాలుడుచూడరామనరపాలునిరీతిగనున్నవాడు
 భూపాలకుమారుడో మరుడోభానుడో చంద్రుడోచిక్కినట్టియీ | బాలు
 నిసోదరుండో మునిబాలునికింతటి ధైర్యమున్నో | పాలునిజూచి ధేను
 వులు పారెడిరీతిగ నుండెనైవ్యముల్ || సీస పూర్ణచంద్రుతో సమమైన
 వదనంబు నీరజాబులవంటి నేత్రయుగము | ఆజానుబాహులు సతివిశాల
 మురంబు పదములు వల్లవ వైభవములు | కర్ణదంతానాస కటి తలానం
 దంబు పూజితాకారమా భ్రూముగంబు | అగిరబింబఫలంబు సమరిసఫా
 లంబు చెక్కు టద్దంబులు చెలువుగలుగు | బాలకునిగన్నతల్లి యేభాగ్య
 వతియ్యె | యెన్నినోములు నోచినో యితనికొఱకు | శిరములేరీతి సంగిం
 తు జావమునను | హయమునేరీతి గొనిపోదు హవమునకును || క || అనిప్ర
 శయ్యరుద్రుకైవడి | జనుదెంచెడి జనకజాత సంభవుకెన్నరై | వినువచ్చిన
 మరధర్మము | ఘనమే మాలోడలేని కలహమునగునో || గీ || రమ్మపొనము
 సాకేతరాజధాని చూచినత్తువు బహుభక్త్య శూనశాఖ | భోజనముసే
 య బొప్పును భూషణములు | గనకచేలంబులును నీకు గట్టనిత్తు || క || నీ
 రీతినున్న బాలుడు | ఘోరరణంబనక వచ్చి కూలెనుమాతో | బోరాడ
 జాలవిష్ణుడు వీరత్వము చాలుగాని వెడలుమువత్సా || క || పేరెఱిగించె
 ద దశరథ | భూరాజ సుతుండ ద్విదశపుంగవులైనా | బోరాడ లేరునా
 తో | నేరక వచ్చితిని యచుము నినుమన్నింతు || చ || దనుజుల దుగ్గిందు
 రామవిభు తమ్ముడ బూనికనశ్వ మేధము || వినుతికి నెక్కజేయు రఘు
 వీరుని సాహస విక్రమంబులు || మనసుకు దోచదో దురభిమానము
 మానుము రమ్మ వెంటనా | ఘన సవనంబు జూచెదవు కయ్యమునెయ్య
 ముగాదు పిమ్మట || క || జననీజనకులు నెవ్వరొ | వసతలమున ద్రెళ్ళివడి
 న బాలుండవడో | మునులకు సంగరధర్మము | చనునా రోపాగ్నిదృష్టి
 సాగదువత్సా || వ || అనిన గుళకుమారుడు కోర్కె దండవ్యా మానమాన
 నుండైరోజుచుజటావలంబులు చాల్చు రామభద్రుని తెఱుగున నిజ
 పాణీ ఘటిత శిరశరాధనుండ నేత్రోరుణ విస్ఫులింగంబులు చెదరంబు
 యార్కబింబ సదృశవదనుడగుచు సుమిత్రానందను రథంబున కెదుర
 నిలిచి యిట్లనియె || క || మునివృత్తిన్న త్సత్రియ | జననాథుల శౌర్యమె
 చ్చు సేయగనానా | మునుజుమదగ్గి కుమారుని | ఘనవిక్రమ శక్తిదల
 వగలిగిరె రాజుల్ || క || జ కజనుతులము నిరువుర | మనుజులగు గుళకు
 మారె డనియెడివాడ || ఘనవాల్మీకి మహాముని | గలుగుకోకిమ్యులము
 నిక్కమయ్య మహాత్మా || ఊ || ఏకులమైననేమి మఱి యెవ్వఁడునైనను నే

మి వియ్యముం । చేకొనివారిని న్నడుగఁ జెల్లుచునీ విధమెందు గానవూ ।
 లోకమునందు నిన్నెదురు లోకులు లేరనితోచుదోచినన్ । నాకుభయం
 బులేను నరనాథ తనూభవ సంగరంబునన్ ॥ క॥ అనుజని బట్టితివనిమా ।
 వనమునవిని వచ్చినాను బాణులునా । ధనువుఁ జేర్చితిభూధవ! తన
 యుడనో లేక తపసితనయుడొ దెలియన్ ॥ చ॥ ధమరముసేయఁ గాదె
 లియు శౌర్యము నూరక చెప్పనేలసే । మములును గోరనేల బల
 వర్ణముగల్గిన వాడగానునే । మమును మానులై విసిన మార్గము
 లోబహు దీనవృత్తితో । గమనము సేయవారము జగత్పతివీపు దలం
 పనేటికిన్ ॥ క॥దుర్బలుడై జనయితీ । గర్భంబుననుఁ బుట్టివంశ కారణుడ
 గునే । నిర్భరవృత్తి శత్రుల! గర్భంబులు బంపఁబుట్టు కవును ఘనంబొ॥
 క॥ పుట్టినయెప్పుడె భూమిని । గిట్టగనే కీర్తిగలదె గిరిధైర్యుండై । మెట్టి
 నరణముల శత్రులఁ । గొట్టినదవపేరు సిలుచు కొడుకనవచ్చున్ ॥ క॥ జన
 కునకు దక్కువైనను । దనకొడుకని చెప్పబోతె తలవంతురియా । ఘ
 నవికృమంబుగలిగిన! తనయుండని సెప్పకొనగ ధర్మముగాడే॥ గీ॥ సిగ్గు
 లేక బ్రతికి చెలగుటకంటెను । చావుమేలు సకలజన ములకును । మాన
 హీను డగుచు మహినేలినను నేమి । వానిభోగమేల వసుధలోన॥ క॥ ఆ
 నివల్కుచున్న లక్ష్మణుం । ననుజన్ముడు మదిని దెలిసి యాహుసీతా! జన
 యిత్రిగన్న గొడుకులు । గనుకన్ నిజబాహు విక్రమములుం గలిగన్ ॥
 సీ॥ కాకున్న సంపూర్ణ కళలు దేరెడిచంద్ర! ముఖమేళితోభిల్లు మునులకై
 న! నాజానుబాహులు నతివిశాల యురంబు ఘనతనొందు నెమునితనయు
 లకును! నాసహసాదంత మమృతవాక్యంబులు సమకూడు నేయగ్రజన్ము
 లకును! శరశరాసములు సాహసకార్యముల్ బుట్టు సేయగూణ భూసురు
 లకు । జానకీదేవి యీమని స్థానమందు । గొడుకులను నాకునలములు
 గూర్చిదినుచు! నెంత హఃఖంచుచున్నదో యేమి బ్రహ్మ । దేవుడెట్లుల
 వ్రాసినో దేవినుడుట॥ గీ॥ హయము గొనిపోక పోయిన నశ్వమేధ! సవ
 నమును సాగనేరదు సఖ్యమునకు! రారుయీబాలకులు రఘురామునాజ్ఞ ।
 గడవగూడదుశాత్రువ గణముగాడు॥ వ! అనిశత్రుఘ్నుండ॥ క॥ తనయాత్మ
 జింతసేయుచు । తనయునివీక్షించివీరధర్మమునాకుం! గొనసాగలేదు బాణ
 ము! ధనువునసంధింపలేనుదయాంజిల్లన్ ॥ ఉ॥ చేతులుగావుసంగరముసేయ
 గనీగూణమేలతండ్రి! నానీతులుచిత్తగింపుజననీమణియే! నితల్లడిల్లునో! భూ
 తలమందు వ్రాలగనుభూపతి రాముడు సేయుయజ్ఞముం! జూతువుగానియీ
 హయము జోలికిబోవకరమ్మ! వెంబడి॥ వ॥ ఆననగుశకుమారుండెట్లనియె॥
 క॥తురగమునువిడిచితమ్మని నరణుక మీ వెంటనేన యరుదెంచినభూ! ను

రులవలె టిత్తకూటికి గఱవైయే తెంచెననరెఘునులోభూపా॥ క॥ పోడిము
సంగరమునరిచి । మోదంబునయజ్ఞమునకు మోహమువనిగా ॥ వాదంపభో
కశరములు పోడిగూర్చితిని వింటభూమివడంక౯॥ అచిత్రుఁ ఘ్నుడురౌ
ద్రము కనులనుగ్రమ్మంగ బ్రళయకాలుని రీతి౯॥ ధనువందియోకుమారక
నమమారొనవశమెఱచినవాఘునికైన౯॥ ౪॥ అనిప్రళయకాలానల సదృశ
లోచనుండైవరశరాసంబులుదాల్చిదిశలదర దిక్కుంభికుంభంబులుబెగ్గడి
లజలవిధులుచలింపధరజీతలుంబువడంకగుణధ్వనిగావించి మూడువాడిశరం
బుల హృదయంబుభేదించిన జనకాత్మజుడునదవారణాబులజేండాడుసిం
హకిశోరంబు మాట్రింగదసి పాచవింశతి మార్గణంబుల దురంగంబులను
త్రయోవింశతి శరంబులసారధిని బంచజాణంబులం ద్విభువనగరుడ గం
ధర్వాచురసరయత్నాది సమరజయ దశకంఠకంఠలుంతన ప్రతాపరామసో
దరుండగు శత్రుఁ ఘ్ను నేసిడాసి దశశరంబులకు వింశతిశరంబులును వింశతి
మార్గణంబులకు జతుర్వింశతి మార్గణంబులును చున్నూటికి మున్నూట
వడునెనిమిదియ బకంబులను శతవిశిఖంబులకు సహస్రవిశిఖంబులును
లక్షకు ద్వితీయలను గల్పించుచు బుఁభానువుఁ ఖంబులుగా భూనభంబు
లుమ్రోయ కైర్యంబులు రెట్టింశిశానుచు సమరోగ్రోవ భీషణులై
యాయుధవిశేషంబులు గరలాఘవసౌజన్య చిత్రంబులుగఱపుచు బవ
నాత్రంబుల వైవాస్పాటనారంభ మహాకవనన ఘాతంబులు సచుకూర్పు
చు నాగ్నేయ విశిఖంబువలన దండహ్యమాన బాహిరభీలమహోగ్రీవ
లంగీల్చుచు గంఠ బులవాటించుచు ముఖంబులజేల్పులు గర్జంబులను
రుముచు భుజంబుల మర్దించుచు ముఖంబుల మోదుచు బడంబులుచె
క్కుచు నుగ్రాపుచూపుల గోదండంబుల ఖండించుచు శరశరాసంబుల
మొత్తుచు మహా బుధుల పగిదిడిరుగుచు ముందుపెనుకేతుం దమకించు
చు దమలోదాముమెచ్చుచు మహాఘోరసమతేజులై ఘోరంబుగా
బోరుసమయంబున॥ ౫॥ సరిగాబోరెడిజూడ నీబుడుత తత్సానుస్థ్యముం
జూడభూ తరుజాతాదిమహాత్యమో కఠినదైర్యామోదమో రామభూ
వరుకారుణ్యము మానిశిక్షియెటుల౯ భావింపగావచ్చునం । గరమ౯శౌ
ర్యము రామజోలునితడే తన్నాత్మిడే చూడగా౯ అనివితర్కించెక॥
శరములునాలుకనురమున జొరబడనేయంగ గుఱుడుచూచిపడెన౯ శర
ములరువ్విహాయంబుల ధరపైదూలించిప్రళయదహనునిమాట్కి౯॥ క॥ సా
రథినిద్రుంచినంగర ధీరుండైకేతనంబు తెగనేసిమహాపిరసంబునదొమ్మిది
నారసములుమారసేసె సరనాధునిపై॥ గీ॥ అంతశత్రుఁ ఘ్నుడావేళ సరగ
మందు మూర్ఛరీతిగవ్రాలిన భూమియెల్ల వడికెవాపోయెభూతము ల్పట

పగలె తారకలువ్రాలె నక్కలుచేరియటె॥ వా ఆనమయంబునగునందు॥
 గీ॥ లవకుమారుండు పడియున్నలక్షణంబు॥ గాంచిసీతయుసంగిన గవకరత్న॥
 ఖదితమైనట్టి ముద్దుటుంగరమునెత్తి తనవుమీదను కేర్ప వత్తనయోవరుండు॥
 క॥ కలవరమున ఘననిద్రాకలితుండై లేచికుశునిగనుగొనియెన్నా॥ బలు
 నిద్రాపోతిననిపద॥ జలజంబులుగాంచి మొక్కిరిసదయుండగుచు॥ ప॥ కుశ
 కుమారునితో నిట్లునియె॥ సీ॥ వనతలంబుననేను వచ్చివినిోదింప నశ్వమే
 ధారంభ హయముతిరుగ । బైడికేతునవ్రాసి బంధించు బిరుదాక్షరంబులు
 పదివి కూర్చిరాగ్రహమున । బట్టిగట్టగబెద్దబవనంబుననృపు బాణంబుచే
 తను బట్టువడితి॥ బ్రతికించి నశ్వంబు బట్టుటమంచిదో కారానిపనలొలో
 కంబునందు । దెల్పుమనిపల్కదమ్ముని దిక్కు జూచి । ఘనతరంజిల్ల బ్రేమ
 తోఁగొనిలింది । బ్రతికితివినాదుభాగ్యము వల్లవించె । తల్లికఃఖంబువాసె
 నుదైర్యముదవె॥ గీ॥ హయముబట్టిన యిక్కార్యమధికఫలము । చూచిప
 ట్టకపోయిన సోదరుండ॥ వసుచుని న్నెన్నవచ్చునా యర్కవంశ । సంభవుల
 మంచు బెప్పంగ సహజమానె॥ క॥ అనియన్నదమ్ములిరువురు॥ ఘనసాహ
 సముదవ హయముగదళీ స్తంభం బునగట్టిధీరవృత్తిని ధనువులుధరియింప
 వడతె ధరణితలంబు॥ క॥ హతసైన్యజను లయోధ్యకు॥ జతనముతోవచ్చి
 యజ్ఞ శాలాంతరభూమియైనరామచంద్రుని వితరణతోఁగాంచి మొక్కిరి
 విసుతించితగ॥ సీ॥ సమరభీకరముతో శత్రుఘ్నుడనుయజ్ఞ తురగంబు
 తోంబుధులుకలంగ । నంగమత్స్యకళింగ వంగదేశాధిప కరులచేధనరత్న
 వత్త్రుమాల్య॥ భూషణంబులగొని భూస్థలిగ్రామ్యుని సమరవిక్రమశక్తి నలు
 వునిర॥ ధరణీధవులులేక తల్లిగంగారణ్య దేశంబులోకల దిరుగుచున్న॥ జడ
 లుమెలయంగ వెచ్చున శారభూతి పూతచెన్నొందగాంతిసః పూర్ణుడగుచు
 దకసినందనుడెవ్వడో దైర్యమునను । హయముబోసిక త్రోవనునడ్డగించి॥
 మ॥ తనమూలంబునగట్టి క్రోధవశుడై తైర్యముతోనైన్యసం । గరుడై
 నిల్చియనేక ఘోటక మహాగంధేభయూధంబుల॥ దొరలంద్రు పగలత్కృ
 తానుజుడు దోర్గర్వంబుతో బాఁకని॥ శరవేగంబున మూర్ఖజేసి తనదా
 సైన్యంబులుంగొల్పగ॥ ఉ॥ త్రోవనుబోవుచున్నయెడ ఘోర్జటిరీతి॥ దా
 రికడ్డమై । దేవకుమారసోదరులు తీవ్రమహానలకేత్రీయుగ్ములై దేవగణం
 బుభీతిలగ ధీరులవారిగరభ్యసంఘము । వ్రోవులుసేయమియనుడ భూత
 లమందున మూర్ఖునొందగ॥ క॥ వచ్చితిమీమన రఘుపతి । విచ్చలవిడి
 శోక వహ్ని విహ్వలుండగుచు॥ హెచ్చుగఁ దమ్మునిదలచుచున చ్చిక
 నాశ్వర్యవృత్తి యతిశయమృత॥ ఉ॥ బాలుడనంగ నెవ్వ డురుబాణము
 చేతనుబట్టి తమ్ముతో నాలముచేసి నాడనంగ నద్భుతమైనదియంచు నేలవై॥

సోలుచుదైర్యవృత్తి మదిశోభిలనీ హయమేధయాగమున్ । జాలముసేయ
గాదగదు శౌర్యమువేళలటంచు ధీమతై ॥ చ॥ కనుగొనిలక్ష్మణా సవనకా
లము శోకమువేళగాదునీ । వును జతురంగసైన్యములు గొల్వగజోయి
హయంబుబిట్టమా ॥ తనిదెగటార్చి సోదరునిదైర్యముతో గొనిరమ్ము లె
మ్ముమే । దినిసమరంబులోగలువ జేవగణంబులకైన దీరునే॥ గీ॥ అనినల
క్ష్మణదేవుండు నమలపాద । పల్లవుండైన శ్రీరామభద్రునకును॥ వందనమొ
సర్చి కోదండపాణియగుచు । స్వందనమునెక్కినిజదైర్య శౌర్యుడగుచు॥
చ॥ లలితరసాల పల్లవవిలాస వదాన్వితహస్తచారుసం । కలితవిభావరత్న
కటకాంగదభూషణ సుప్రకాశదో । ర్బలనుగుణాలవాల సురవరితదీనశర
ణ్యమేదినీ॥ లలనసుతానమేత శుభలక్షణ శ్రీరఘువంశపావనా॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమద్రఘమరాంబికా నిజమనోల్లాస కరుణాకటాక్షపీఠ
జాలంకార సరసరసామృతకవితృ తత్వాతిశయానంద భరిత సాంఖ్యతార
కామనస్క శ్రీరాజయోగసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర ఘట్టువంశ
పయోపారావారసుధాకర కాశ్యపగోత్ర కాత్యాయనసూత్ర శ్రీవేంకటా
ర్యపుత్ర లలిత పాండిత్య వేంకటరామకృష్ణప్రణీతంబైన,

శ్రీపట్టాభిరామాయణంబను - మహాకావ్యంబునందు,

చతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

— ❦ —

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

పంచమాశ్వాసము

శ్రీజానకీశ పురహర । పూజితపదపద్మయుగళ పురుషోత్తమభూ॥
రాజాధిరాజశేఖర । రాజితసత్కీర్తిసాంద్రీ రామనరేంద్రా॥ ప॥ అవధరిం
పుముసుమిత్రానందనుండగు లక్ష్మణుండు రథారోహణంబు చేసిన॥ మ॥
తురగారూఢులు వెంబడింప ఘనమై శూరవ్రంబులై మోయ భీ॥ కరమై
వారణముల్సెలంగలయకాలాకార సేనావళి । కరవాలంబులతోనదల్చు
రణ ఘోరా రాట్టహాసంబులై । ధరణింగంపమునొంద మెండుకొనియెడ్డై
ర్యాదినంగాత్తులై॥ మ॥ విమలాదిత్యుడనంగ లక్ష్మణుడు దోర్వీర్యవృతాపం
బుచే సమరాసన్నజయంబుగాంచుచు మహాశస్త్రాస్త్రపారీణుడై॥ గమనా

నందతనొంది యోచనలతో గాఢత్వవంశస్థుతో । సముద్రోపీరుడు నెవ్వడో
పుధరణీచక్రింబు నాకంబునకొ॥ నీ॥ హయమునుబంధించి యనుజన్ముడో
బోరిబ్రతికిరి యే నరపాలనుతులు! సమరవిక్రమ రామచంద్రుతో సమము
గాగలహించుమునులు నేఘులూసురలూ । వశయమారఘునైస్యవతులు
తోమార్కొన్న సాహసదైర్యవిశాలులెవరో । చటులరాద్రాకాశజలధి
యాడగగూడుబుద్ధిగల్గెడిరాజ పుత్రులెవరో । యెవ్వడయిననునోపునా
యిలనులవణదళజుగెల్చిన నాసహోదరునితోడఁ । బోరగలవాడునె
వ్వడేపుణ్యవశము । తల్లిసోదినసోములో దైవబలమొ॥ క॥ అనివచ్చుచు
గంగానదీ । వనతలమునుచేరజననిపావనిసీతా । వ. జాతీ నుతులు సైస్య
ము । గనుగొనుచునుమెచ్చిదివ్యకవచాయుధులై॥ క॥ కుశలవకుమార
వీరులు! శశివదనములమగ విపులసైన్యము కెదురైదశదిశలు నదరసంగరి
యశులైకయ్యంబునకును యత్నముగాకొ॥ చ॥ కరిరథఘోటకాయుత
ముగల్గ గదిక్కులునిండివైభీ । కడులుశరాసనంబులును గైకొనిమేరుస
మానధీరులై । హరులనదల్పుచు రథములన్నిచెలంగగ వచ్చిచుట్టిమా ।
తురగచుబట్టగానగునె ధూర్జటికైసనుదాపసోత్తమా॥ క॥ విడువిడుపువీ
రలెఃతటివడుగులు తాపసులు బడుగుబావలు శరముల్ । నడతలుదెలి
యరుకోనల! నడవులవిహరించువారి కపునేబలముల్॥ ఉ॥ రామునిరమ్ము
డు సమర రాత్నసమారణవికృముండు భూ । తామరసాప్తవంశజుడు
ధర్మదయాశరుడైనలక్ష్మణుం । డీమహారోషుడై పెడలెనిశ్వరుడైననునిల్వ
జాలడ । త్రామసరీరిమాని నిజాతాపసవృత్తిభరింప మేలగుకొ॥ చ॥ అనిన
గుమారులిట్లనిరి యాపులు నెవ్వరులేరుమాకు నీ! వనములనీన్యపాలకుని
బాహుపరాక్రమశక్తియెట్టిదో! కనుగొనవచ్చినాము త్రిజగంబులుమెచ్చు
గ సంగరంబులో! ఘనముగబోరగాగలరె కాదనిప్రాణము నాశ్రయింతు
రే॥ వ॥ అనియహంబుధులుకలంగ రోదసీకుహరంబుభేదిల్ల గుణధ్వనిగావిం
చిబాణసర్వంబుగురియ బాణాసనంబులు విఱచి ఘోటకంబులబడ నేసి మ
దగజంబులమర్ధించి శిరంబులుఖండించి వక్షంబులుదించి ఫాలంబులువొ
చ్చి కరంబులుఖండించి మధ్యంబులుద్రెంచిలోడలుతీండించి రక్తవ్రీవా
హంబుచేసి గాసిపటదినసోర్వకపారెడి తురంగంబులునుమగ్నిపడడిగజంబు
లును బెడరెడిసైన్యంబులునుప్రీడడిమ సైకంబులును బెడబొబ్బలిడుభూతం
బులను మేదోమాంసంబులు పర్యతాకారంబులుగా బెండువడిసమరంబు
న నృపసైన్యంబులు మొనవిఱిగి భయాత్ములయి తిరిగి చూచుచు బుట్టర
బులు దిగకార గిరిటంబులునడల గేశపాశంబులుచిక్కువడ గూచనరత్న
భూషణంబులు నడల గేయూరంబులుదిగబడ మోములుచెఱురింపహంబు

౧౩౩

నినాదంబులు నెలకగబరతెంచు సేనాసమూహంబుజూచిచెయివచి ను
బుజ్జానందనుండిట్లనియె॥ చ॥ మగతనమెల్లమానినృపమార్గములేక విరో
ధభీతులై మగువలరితిగాజనగ మాన్యతదక్కునె యోర్పినిల్వరే । జగతి
నిప్రాణికోటులకు జావునిజంబులుగాగ యుద్ధమై తెగిన నురేంద్రలోకమ
రుద్రులను శాశ్వతశీర్తులొండగా॥ చ॥ వెలువకుడన్నలార పరమేశ్వరు
నైన నదర్పినిల్తుభూ । సురునినిమిత్తమైవెనుకజూచుచుఁగోయినగీ ర్తిదక్కు
నా! చొరబడిరండు నా వెనుక చూతురువిక్రమధైర్యశక్తిసం । గరముభుజా
బలంబును శార్దుకబాణ మహానలంబు॥ వ॥ అని తనసారథిజూచియి
ట్లనియె॥ తురగములు సేర్పుజూపుచు । బిరబిరభానిమ్మరథముభేదింతుమ
హా! గరళిములైననుమ్రుంగుచు । దరుముడుడనుజలను నైవధైర్యముకొలది॥
క॥ అరథమునడువగ పంగరధరణితలమందు విపులశార్దుకధరులౌ । మరుని
భద్రేహుల గనుగొని । షటిమఱియొచ్చించి విగతమానసుడగుచు॥ సి॥
మునులని చెప్పంగమునులకీచెలువంబు గలుగునా లోకసంకాశముగను ।
సురలనివల్కుంగమరఃకీరూపంబు పొడునానెచట సంపూర్ణముగను ।
గంధర్వులనగను గంధర్వులకుదివ్యదేహముల్గలవెసందేహముగను । గిన్నరు
లన్ననుగిన్నరులకునిట్టి శేఖరంబవునెక్కిసిద్ధముగను । నెవరుయే దేశమేయూ
రొయెవరుగన్న తనయులోగాక విక్రమధైర్యశక్తిబలములేరితి వచ్చునీబా
లకులకు బరువులై త్తిరి నరపాలవతులునడరి॥ క॥ బలవిక్రమంబుముఖులకు
గలుగునె వరచాకహస్త ఘనకాశలముల్ । తెలియునె యుద్ధమొనర్పగ
డలతురే యీవృద్ధిరాజ తంయులుగాక॥ చ॥ రాజ కులాభిరాముడ
గు రాముడుపంపిన యజ్ఞయోగ్యమా । తేజనిబట్టగా వశమదేవతమూ
హముకైన పీరుభూ । రాజులుగారు దైత్యపర రాజులుగారు ధరాత
నుజకు॥ మోజుచెలగ బుత్తులయి పుట్టిరి యీ గహనాంతరం
బున॥ ఉ॥ భానుకులుండు రామునరపాలుడు మున్నుజనాపవాదము॥
జానకివైదనర్పి వశకైలతలంబుల దోయుమంచు నా । కానతిచేసికుంచె
సతిగర్భమునం నుడయించినారలీ । నూనులు లేకయున్న బరిశుద్ధపరాక్ర
మవృత్తిగల్గనే॥ చ॥ అని తలపోసిపోసి తనయాత్మగతాంజన ధైర్య
మొప్పగా జనిచని మొండెములైగిలి సామజముల్లతమైన గుట్టముల్ ।
పెనగినభూతకోటులకు వెల్లుచునుండెడి రక్తధారలుం । దునిగినశార్దుకం
బులును చూలితతథ్యచయంబులెన్నుచు॥ వ॥ ఇవిధంబున సుమిత్రా
నందనుండు మహాభయంకరంబగు నమరతలంబున మహావరాక్రమంబున
ధనుర్ధరులయియున్న కుకలవకుమారులం బొడగాంచి చేరంజనియిట్లనియె॥
ఉ॥ నాలకులార మీకునరపాలుడు రాముడుపంపుతేజని॥ । మేలనిక

ట్టగా దరమెమికిది మంచిదిగాదు రాక్షసు । ల్పాలగలేరుపోర శురసంఘము
లైనను నిల్వలేరుభో । గాలకుగర్త నిత్యశుభరామునితో గలహింపనేటి
కిఁ॥ చ॥ జలనిధిగట్టిపోయి కప్పినైస్యము గొల్వగ లంకజొచ్చి భూ । తల
ము మహాతలంబులును దల్లడమండనుకాలనాథదో । ర్బలమునులానురావ
ణుని బంధు సుతాపులతోడద్రుంచె భూ । జలరుహమిత్రీవంశజాడు సంగ
రధీరుడుమీకుసాధ్యుడే॥ ఉ॥ ఎవ్వరు దెల్పి నారలిదియేమి విచారణజేసినారు
మీ । రవ్వలుకాండ్రమేటియగు నారనితోడ ద్రిలోకవంద్యుతో । నెవ్వ
రైన న బోరదరమే వరమేష్టికి నైసదీరుకే । నవ్వచురండుప్రోచుశరణస్థును
గాచెవిభీషణాచులకే॥ సీ॥ దశరథమేదినీ ధవువంశజాతుడై భవునిగార్చు
కమును భంగపటచె । బాషాణదోషంబు బాపియుజనకాజ్ఞ గముకొని
గమానవృకాముడయ్యె । ధరణిచతుర్దశదళ సహస్రములను భ జించెనిజ
భుజా బలముకొలది । జలనిధు లేడును జౌకలించెడివాలి గర్వంబణించెనే
కాత్రుమునచు । గడలిభేదించె లోకభీకరకరాళ । వక్త్ర నఖిదంతరోమ
భయంకరములు గలుగదైత్యాధిపతిని ద్రిలోకకంఠ । కంఠదశకంఠలంఠన
ఘనయశుండు॥ ఉ॥ కాపుచబోరలేరు ద్విజగంబులునైనను మీకుసాధ్యమే
సావనులార తావనకుమారకులార సుబుద్ధిమీరలీ । భావముమానిరం
డుకలమాన్నములు గటకాంగదంబులు । చావులు మీకొసంగెదను
దంతిచయంబులతోడ నివ్వడే॥ క॥ ఆనవిని కుశుండిట్లనియెను । జననా
యక యిట్టిసాహసంబులు మాపై । బనిగొనగఁ జేసియత్వము । గొనిపో
వలెగాని యిన్నిగూర్చంగ నేలా॥ క॥ జలవంతులు మీరిలందు । ర్బల
వంతులయెనుచు లోచబడినచామమ్ముకే । బలదుర్బలములు సంగర ।
తలముల నేర్పఱుపవలెను దగునావినుతులే॥ క॥ వసిడికలవారు గను
కను । మసలగమలేభతురగ భటవర్ణముతో । ముసరుకొనినార లడ
విని । వసియిచ్చెడివారికెట్లు వచ్చునరేదా॥ ఉ॥ మీసరివిక్రమంబు
లును మీచతురత్వము మీమహత్వముకే । మీసమరత్వ ధైర్య
మును మీవిపులాధిక సత్యధర్మములే । బాసయొనర్పమాకగునె త్రా
హ్మణవృత్తిభరించి కోనలో । వాసము సేయువారలకు వైభవసంగతికోర
నేటికి॥ సీ॥ ఫలపుష్పసంకాశ వనములేమాకుకు బట్టణప్రాకారమందిర
ములు । సారంగమృగపక్షి జాతులేమాకును జటులరేదాకాక నైస్యప
తులు । మలయాద్రిశీలాద్రి మందరాద్రియుమాకు నభివహేమ సింహా
సనములు । శుకపింషట్పద నికరంబులేమాకు భిమవిష్ణులనాద భేదగతు
లు । పట్టుజేలంబులేమాకు వల్లలములు । ఫలములేమాకు బహువిధ
భక్ష్యములును । బాసగర్భద్రాక్షలేమాకు భూమణములు । దవసియుడను

ము మిరిచ్చుధనములేల॥ క॥ సవనార్హమైకతేజని । నవనీధవ కట్టివిడువ
 నపునేయాదిగో । బవరములుచేసి గెలుతుము । అవసీశునైనగాని యేమ
 రులనై॥ క॥ బిరుదొకటిగాని యేకుల । నరవరులకునయిన నమరనా
 ధులకైనం । దురగమునుబట్టి విడుతుమె । హరియొక్కహరుడునైన న
 గుండైన॥ ఉ॥ తాటకిడుచిపోయి భువిరావసిజన్నముగాచి రాతి
 ని॥ బోటిగజేసి యాజనకభూకలిమెచ్చ గిరిశుచావముం । పేటులుసొం
 దజేసి కపి పీరునినొక్కశరంబుచేత నో । నాటగనేసిఃట్టినరనామడునైన
 నుభీతిగందుమే॥ ఉ॥ జలనిధిగట్టి ఘోరమగు సంగరభూరి ప్రశాపరా
 ముడై । చిలువముగా ధరాతలవిశాతలం బదరంగశేషుడుం । దలలను
 నంప రాక్షసకులాన్నితుడౌ నశకంఠకుంతము । లబ్ధమునదుంచురామ
 నరపాలకుడైనను మాకసాధ్యుడే॥ క॥ రామునిమాతకు పీరసు । నామం
 బులుగల్గె జనకనందన కెలుల॥ యేమాట్కిరాదొ చూతము । భూమిం
 జేరెనొకటి పొడమగవలదే॥ క॥ సంగరముదెగివ్రాలిన । భంగము
 గాకుండస్వర్గభవ భోగంబుల్ । శృంగార మమరగల్గుచు । సంగతియిల
 శాశ్వతములె జనములకైల్॥ క॥ మితల్లియె బలవీరుల । భూతల
 మున గనెనొగాక భూషణమచురై । మాతల్లి యేలకనదో చూతము
 సురవర్షులెల్ల చోద్యమునొంద॥ క॥ తురగమును విడిచి మీఞ । పు
 రికింబోరాదు పాయమె బూనినపెనుక॥ జరగుము మునివనములకై హ
 రుషింపగ నింక యుద్ధమైనది మేలే॥ ఉ॥ పట్టిపట్టు మీధణి పాలకులై
 నను నెవ్వరైననుం । దిట్టన సత్యకీర్తులరుడెంచునె దైన్యత నొంది భూమి
 లో । బొట్టలు సాకగానగునె భూరిపరాక్రమ వర్ధనీయులై । పుట్టిన తల్లి
 దండులకు భూషణమా దిశలెల్ల మెచ్చగా॥ క॥ ధైర్యముగల కుశల
 పులతో గార్యంబులు సేయగడున గనుగొనుచుమహా । కార్యంబునసా
 మిత్రియు । సూర్యస్వయ నుతులకనియె శోభితుడగుచు॥ ఉ॥ తాపసు
 లారయేల శుభదామ విలాససులార యూరకే । కోవము సేయనేల స్మ
 పకోటులు నన్నెదురింపజాలరీ । చావముచేత దైత్యకుల సంభవు లందె
 గ టార్చినానుమి । తాపసవృత్తిమానుదురై తామసవృత్తినిబొందనర్హ
 మే॥ చ॥ సచర పరాక్రమాలితను సాహసరీతులుమీకు నేలమా । సమ
 మును గారుకేదములు శాస్త్రములు విహితంబుమీకునే । మములవచ్చు
 యుద్ధములు మాకు దపోవరయ్యాగ్ని నేలుశ్రీ । రమణునియజ్ఞశాలకును
 రండు శుభంబులు మీకునయ్యెడి॥ క॥ ఆనిన గుమారులువినియో । జ
 నపత హయమేధయజ్ఞ శాలనుమాకుం । బనియేమి కఠినసంగర । మున
 గల్గిపెనుక మనముపోదము పురికి॥ చ॥ ఆనవిని లక్ష్మణుండుతనయా

త్వను శౌర్యము వెంచిధీరుడై । మునినుతులార చెప్పినను మూర్ఖము
మానర దెంతవారునా । ఘనశరవహ్ని కీలలు ప్రకాశమున ర్చెద నోర్చి
నిల్వరే । యనివిశిఖంబు లేయ 5 వియన్ని యుఖాడముచేసి ధీరులై॥ వ॥ ౩
విద్విధంబున సైన్యంబులకు లవుండును మహాఘనుండగు సుమిత్రానందనునకు
గుళ కుమారుండును నిలిచి చటుల రాద్రాకారులయి భూనభోంతరం
బులు నిండనార్చుచు శరంబులు పుంఖాను పుంఖంబులుగా బరగించుచు
వజ్రమయంబులగు కవచంబులు చించి చెండాడిగతినాత్మ భేదరక్తసిక్తాం
గులగుచు దశ శతసహస్ర లక్షలకొలది ౬ శతాత్మంబులు నించుచు శర
కాశల చిత్రంబులు గఱపుచు లవకుమారుడు సైన్యంబులపై బ్రళయ
కాల కాలనలజ్వాలా భీభనేత్తుడగుచు మేదోమాంసంబులు రాల్చుచు
ధవళాతపత్ర ధ్వజచామరంబులు తెగనేయుచు మత్తమాతంగ కుంభా
గ్రానిష్కాయత జనిత నవమాక్తికంబులురాల్చుచు కవచనిభజవతురంగసమూ
హంబుల దరుముచు మహోన్నత విభాసిత కనకరత్న నిర్మిత రథంబులం
బడదోయుచు సరనాయకుల నఱకుచు గాక గృధ్రానేక భూతంబులకు
విందులు సేయుచు రక్తాంభోనిధులుగావించుచు గదాధరుల జడుముచు
ధనుర్ధరుల ఖండించుచు శూలహస్తల శోధించుచు గరవాలాయుధులఖం
డించుచు సామంతుల చెండాడుచు సేనాధిపతులం జీరుచు జ్ఞానాయుధుల
వక్త్రంబులు సడలించుచు ద్రినేత్తుండు భవనంబులు గెల్పినపగిదిం బ్రళ
యకాలా భీలమూర్తియై కమలాకరంబు చొరబడు గంధసింధుర కిశోరం
బు చందంబున విచ్ఛిన్నంబులైన వదనంబులును విభలంబులైన సైన్యంబు
లును విభిన్నంబులైన దేహంబులును విడివడిన కేశంబులును బెదరిజారి
డి పౌజులును గలిగి యుండెడి సమయంబున సింహంబు సింహంబును గ
జంబు గజంబును బర్వతంబు బర్వతంబుగను సముద్రంబు సముద్రంబుగను
మార్కొను చందంబున సుమిత్రానందనుండును వయదేహీ నందనుండగు
కుళకుమారుండును ననేక విధంబుల సంగరంబులు సలుపుచు॥ సీ॥ అక
ర్షణముచేసి యాగ్నేయశరములు పవనాత్మములును నేర్పరువగలిగి ।
రాద్రాత్మములవీర రాద్రాద్భుతంబులు కేషాత్మములగుహ చిత్రచాల
ను । చక్రాయుధంబుల చందంబు బ్రహ్మాత్మ వివిధాయుధంబుల వేత్తల
గుచు చాపాన శరములు సంధించి వేయుచు దిరుగుచుబేరులు దెల్పికొ
నుచు వడిగ నిప్పులురాల్చుచు వజ్రపంచ । రత్నములు సుప్రకాశత రమ
ణమమర గోధ రసములు ఘూర్ణి గుండెలదర । దేవగణములు గను
గొన దిరుగబడిరి॥ చ॥ జలనిధులెల్లఘూర్ణి లగ జండవరాకృతి క్రోధితా
స్మృతై । జలరుహమిత్ర వంశజులు సంగరధీరులు సుప్రకాశులు॥ జలు

వహ్నిహోత్రదుచుకొ నకలసీమలు సన్నుతిసేయ బోయెను । దొంగుచు డా
యమం బ్రళయ భూర్జులలో యెనె నొప్పుచుండగ ॥ సీ॥ ప్రళయకౌ
ద్రాకార భానుబింబంబులో లయితకాల మృత్యువి లక్షణములో । కాల
పాశద్వయ గజములో దేవేందు ॥ వజ్రద్వయంబుల పెంపుకలిగి । యతిజ
వంబు బేర్చి యశలాత్రుములుగూర్చి యాగ్నేయశరములు నార్పఱిచి ।
కదన విక్రమచుడగర్వప్రతిష్ఠులై పోరాడుచును నైభూనులదర । లక్ష్మ్యము
లు వట్టిశరముల లక్షలమర । విశిఖములురూద రువ్యనువీరసము । వద
నములమీద జెన్నొంద వైపులెనగ । మహినీలత్కణసీతాహూమూర వని
లు ॥ వ॥ ఇవిధంబునం బ్రళయకాలకాలానల విజృంభమాణులగు సాక్షా
త్పరమపావనియగుసీతామహాదేవి గర్భపారావార సుధాకరులగు కుశలవ
కుమారులును నింద్రజిద్వైయును సాక్షాత్ శేషాహి వ్యూహంబ లక్ష
ణుండును నగు లక్ష్మణుండును నధిక సాహసంబులతో నితరేతిర జయ
కాంక్షలతో సాటిలేని వీరాష్ట్ర హంసంబులం జెలరేగుచు మదగజంబుల
రీతిగదియ నూడుచు సింహార్భటులు గావించుచు శింశనీ నినదంబులు
సలుపుచు శూలంబులొద్దిప్పుచు జక్రింబులవైచుచు బాశంబులడాయుచు
బ్రాసంబులబెంచుచు విశిఖంబులు వేయుచు మనలంబులు సురుముచు
మద్గరంబుల మెఱుపుచు దూణీరంబుల దూలింబుచు ఖడ్గంబుల పిత్తును
శరంబులకుం బ్రతిశరంబులుపరగించుచు శరసంఘానంబులుసాధించుచుశిం
శనీటంకారంబులం జెలరేగుచు శరంబునకుం బంచశరంబులంబంచశరంబు
లకు దశశరంబుల దశశరంబులకు విశశిశరంబులను విశశతి శరంబులకుం
బంచవింశతి బాణంబులం బంచవింశతి మార్గణాంబులకుం ద్రయోవిశింశ
శిలీముఖంబులం ద్రయోవిశింశ శిలీముఖంబులకుం జతుర్వింశతి గాణంబు
లంజతుర్వింశతి బాణాంబులకు బంచ వివిశతిబాణంబుల బంచవింశతి మార్గ
ణంబులకుం ద్రయస్త్రీశచ్చిలీముఖంబులం ద్రయస్త్రీశచ్చిలీ ముఖంబు
లకుంజతుస్త్రీశచ్చిదాణంబులను చతుస్త్రీశచ్చిదాణంబులకుం బంచత్రి
శచ్చిదాణంబులను బంచత్రిశచ్చిదాణంబులకు షష్టి బాణంబులను షష్టిసా
యకంబులకు సప్తసాయకంబులను సప్తశిశాయకంబులకు శతసాయకం
బులను శతసాయకంబులకు బంచశతశరంబులను బంచశతిసాయకంబులను
సహస్రవిశిఖంబులను సహస్రవిశిఖంబులకు దశసహస్ర శిలీముఖంబులను
దశసహస్ర బాణంబులకు లక్షమార్గణంబులను లక్షకుగోటిగోటికి దశకోట్ల
నూ సర్పదాంబులకు న్యర్భుదంబులను బద్ధంబునకు మహావద్ధంబులను
త్వణికి మహాత్వణులను శంఖంబులం బటవసూర్యబింబంబు మణుగువడి
గాధాంధకారంబై యుండె నంతనల్లయ్యరువురు నొందొడులపై శరవర్షం

బులు గురుపించుతఱింబోడు ఘోరంబయ్యె దేవేంద్రామర యత్తగంధర్వ
 కిన్నర పన్నగకింపురుష గరుడగంధర్వ సిద్ధసాధ్యాప్సరసలుదివినుండి భేరి
 రవంబులు సేయుచు మహాకోత్పాతం బగుననియెన్నోచు శంకాశంకితమన
 స్కులై పీఠించుచున్న నిటండనతో భమముగబోలు కుశకుమారునిశరసం
 ధానంబునకు మెచ్చుచు నితండుదేవాంశ సంభూతుండుగాని నరుండుగాడ
 నియించి లక్ష్మణుండిట్లనియె॥ ఉ॥ బాలకులార మీచటల బాణముచేధ
 రియింప దీనిచే । దూలుదురెవ్వరైన బిఱికోపము నొందితి నన్నలార
 మీ । మేలునుగోరినాడఁ జనమేదినిపై నెదిరింకలేరు భూపాలకుజేరరం
 డటవివాసములెల్లఁ దొలంగజేసెదన్॥ వ॥ ఆనినసర్వలక్షణ లక్ష్మీతుండగుల
 త్కృణా స్వామిజూచి కుశలవకుమారులిట్లనిరి॥ మ॥ సహామహోరీరాము ని
 జసాయకతీవ్ర మహానలంబుకై । భువనముఁ బాసిపోము ఘనభూషణవికృ
 మశక్తియాలునే! యవనిని నీటముంకుఁగల మర్కటహామర దైత్యులైన
 శ్రీ! ధవుడుచుగాని పోరకను బాసిన మమ్మునుజూచి మెత్తురే॥ క॥ ఆనినమ
 హాత్మ్రము లత్కృణు । డునుకవచమునంట నేయనద్రిదుంచెమహా! వనని
 ధులుసకలనిర్జర । ఘనసంగములదరి భూతగణములు బెదరన్॥ గీ॥ మఱి
 యుబ్రహ్మాత్మ శరమునమాత్రేకముగ । ధనువునందున ధరియించిత్లె పర
 మ । సాధ్యయైనను నీమహాసాయకమున! నవనినాఘుండు దెచ్చెడు మని
 తలంచి॥ క॥ విడిచినమండుచు శరములు । నడుచునదెగటార్చి కొనుచు న
 గములువడకన్ । జడురభసంబున రోజుచు । వడుపుఁసామిత్రి విపులవ
 త్తమునాటన్॥ గీ॥ ఆదిశేషాహిగనుక నాయత్త్రమునను । మృతినినొం
 దఁమూర్ఛతో మేదినివయి । బవ్వలింజెను హతశేషపతులు వడిగ । వ
 చ్చినాకేత పట్టణభాగమందు॥ వ॥ భగవంతుడగు శ్రీరామ భద్రోయజ్ఞ వా
 టబునాచ్చి తమదాకయెఱింగించి నమస్కరించినిటలతట ఘటితకరకమల
 పుటులై దేవాసుమిత్రానందనుండగు లక్ష్మణస్వామి సకలమృగపక్షి సం
 కులగంగారణ్యంబునందు సవనహాయంబుకొఱకు దావసులగు కుశలవ
 కుమారులతో ఘోరయుద్ధంబుచేసి బ్రహ్మాత్మప్రయోగంబున మూ
 ర్ఛాగతుండయ్యెనని చెప్పిన గడగడవణకుచు నిట్టూర్పులునిగిడించుచు
 హాహాకారంబులు సలుపుచు ధరణీతలంబునంబడి మూర్ఛిల్లి కొంతవడికిం
 దెప్పిరివి ప్రియసహోదరుండగు లక్ష్మణుగుణంబులం దలపోయుచు శ్రీరా
 మభద్రుండిట్లనియె॥ చ॥ నినునెడబాయలేను జననీమణినేగతి సూరడిం
 తునా । తనువు భరింపలేను సురదానవులందుననీ వజేయుడై । వనముల
 సంచరించుమని బాలకుమారులచేత మూర్ఛగా । గనలితివేల చిత్రమది
 కాంతునె నీధరణీతలంబున్॥ చ॥ ననునెడబాయలేక జననాయక భోగ

ముమానిమానివై । వనముల వెంటనంటి తీరుభాగము శూలల నేర్పరించిగా ।
 దనక ఫలంబుజేరి యవిదాచి యొసంగుచు నిద్రమానినా । మనసేవిధంబు
 గా దిరుగువారలు నెవ్వరురా కుమారకా॥ చ॥ చటులత రావణాసురుని
 శక్తియుని యెడవృద్ధమామై । నేడిటువలె దావసాన్వయుడు నేసినమార్గ
 జవన్నిజొచ్చి । యాపటుగతి దెల్లినావనగ భావములోనిజమెంచ వచ్చు
 నా । కటకటసివులేని యొక కార్యము సేయగనిశ్చయింతునా॥ సీ॥ అతిశా
 య ధూమాక్ష యనురాధినాథుల బలవిక్రమంబు లేవగిదిసముసె । నిం
 ద్రాదిసురులతో నెదురించు దశకంఠ నాత్మజుడెవనిచే నడగెబోర గుం
 భనికుంభాది ఘోరరాక్షస మహాగర్వంబులెవనిచే గరుగపడియె । నమ
 రారివేల్చెడి యజ్ఞకుండంబులో నశ్వములెవనిచే హతములయ్యె । నట్టిశే
 షాహితోసమమై బలివి గలిగివర్తిల్లువాడవు కయ్యమందు । బాలకు
 లయందు నీబాహుబలము నిలిపి సమరదుర్బలుడైతివో సత్యశీల॥ క॥ ఆ
 నికొంతసేపు దుఃఖము జనితంబుగ జేసి సమరసాహనుడగుచుం । గనులం
 దు నెఱుపుగదురగ । గనుగొనిభరతాదిరాజ గణములకనియె॥ చ॥ స
 వనపువేళ దుఃఖములు చాలెదగూడమి నశ్వరక్షకు । ల్బవర మొనర్చు ని
 ల్చెదరు బంధుహితావులు గొల్వబోయి యా । భవుడనగాగ బోరి ర
 జ మార్గము చూపి హయమ్ము దెమ్ము యీ । రవికుల మందుబుట్టెర
 రాజుల గెల్వకయున్న మెత్తురే॥ చ॥ అన భరతాదిరాజువరు లందఱు
 సాగిలి మ్రోక్కి దేవయా । వననిధులడ్డగించినను వజ్రియునిర్జరులైనవచ్చి
 నె॥ ఘనసమరంబు సేయుదుము గైకొనివత్తుముఘోటకంబునీ । జనములు
 మెచ్చగానవనశాలకుమన్న కయేలవచ్చెద॥ అనిరాసచుయంబున॥ సీ॥ అగ
 కళింగవంగాదిదేశాధీశవరులుభూనభములు వడగారు । రథములపైరాగ
 రౌతులునడువగా మత్స్యకేరళసృవవరులుగొల్పి మౌళవమలయాళమగధ
 భూపతులెల్ల గండేభములబాద గదసిసెలగ । బంగాళసేపాళవతులువా
 హములెక్కి బారులుదీరి వెంబడిసిరాగ । ఘూర్ణితంబయ్యెరోడనీ కుమార
 మెల్ల । భేరులుప్పొంగె వైస్యములవెడలెగవచ । ధారులందరుజనిరిని దా
 నులగుచు । వందిజనములుకూడిరివైభవముల॥ ఉ॥ లేరులు వెంబడింసగ మ
 దేభసమూహమువెంటరాగ । సంచారణఘోటకాది వరిచారులువిన్నుట
 చావఘారులై । ధారుణిపెల్లగిల్లగ మదారుణసేత్రములందు నివ్వలు॥
 గాతగ గొంతపాజుపెలిగా జనుదేరగ మేరుధిరుడై॥ సీ॥ కర్వతాకారమా
 భద్రేభములతోడ వర్జితంబుగ వీరవదులునడువ॥ జటులరౌద్రాకార భ
 టులుప్రతాపులై తప్పకకర్ణాట దళములెదుర గరవాలముమర కఠినా
 యోధంబులు ఘనమండి రాజపుంగవులు వెలగ॥ ధవళాతత్రేము ల్గరి

యించికోందరు వేద్యులై యెడనెడ వెడలికొలువ । దిశలుబెగడొందమిం
టను దేవగణము । కునుమములురాల్పు గుహ్యకకోటిబెదర । ధరణీనాథు
లు నిదియునుత్పాతహేతు । వసుచుబలుకంగ భరతుడాగ్రహముతోడ॥
క॥ సారథియరదంబును శృంగారము గావించితేర గమనోన్ముఖుడై । భేరు
లుమోయగసంగర । పీరులతోనెక్కి నడువబెడలెను బొబ్బరి॥ ఉ॥ పో
వుచునున్న నత్తరిబి భూజననాథునిజూచి భానుడి । భూవరమందునుండియి
క భూరిరణమును జూడనంచునా । భావముతోమహాంబునిధి మధ్యము
నందువనిం చెనోయనం । దోషను సంధకారములుదోచెను గాటుకకవ్వు
కైవడి॥ చ॥ తమమునసిద్ధికెక్కును ముదంబున సంతత మోహరాగ
సం । గరమహిచక్రవాక పరికల్పిత ముజ్జ్వలధూమమోయనక । నమరె
దిగంత రాళములయందు నభంబును నాజంబు స॥ గమతపహించివర్ష
ములుగా గురిపించెననంగ భీమమై॥ సీ॥ సరభసంబునబట్టి జాతులుమేత
లువిడిచి భూరుహముల విడవారి । శరభసింహమదేభ శార్దులమృగ
ములు శైలాంతరంబుల సంచరింప । భూతప్రేతపిశాచ భేతాళసంఘంబు
కాంతారసీమల గడలుచుండ । ఘూర్ణిలగామహా ఘూకచయంబును క
డుభీమనిదనము ల్గడలుకొనగ । జారదోరులసంతోష జలధిదేల । సూరి
తంబుగ గోమాయువుల్పెలంగ । దితిజులుచులేచియప్పుడే దిశలుదిరుగ । సం
ధకారంబు వొడమెచు నతిశయముగ॥ వ॥ ఆసమయంబున సాకేతపట్టణం
బున గడిచివంచయోజన దూరంబుకూర్చిమృగ సంకుల శైలారణ్యంబు
లం బొద్దుగుంకిన సామంతాదిమహాయోధ పరులకైకేయీ నందనుంగ
ని కేలుమొగించి యిట్లునిరి॥ క॥ ధరణీనాయక గంగా । వరతీరమునందు నిలి
చి వరగంగారే । పరుణోదయ మియినంతసె । బిరబిరబోవుదము సమరభీ
కరులగుచు॥ చ॥ కవలనుగట్టినను యెడగాంగల డచ్చటిసైన్యపీఠభూ ।
ధవులునుడస్సినారు కుముదాపుడు నై ననురాడు మిక్కిలి॥ సవరణరా
త్రులందు ఘనసంగరధర్మముగాదుమేదినీ । ధవులకుమన్న భూవిభుడతండము
కమ్మని హెచ్చరించగా॥ ఉ॥ తావులుచూచువారు మరికంతిచయంబు
లగట్టువాగులో । ద్రోవలుదీర్చువారు బరితోషముతో హయబృందకో
టికి॥ సేవలుచేయువారు జనిశీత జలంబులుగ్రోలువారుభూ । పావని
జాహ్నువీయనుచు శ్రార్ధనజేసెడివారు కొండలు॥ వ॥ ఇవిభంబునం
దమకుడగిన భూమలయందు ననేకనైన్యాధిపతులుగుడారంబులు వేయిం
చి ప్నానంబులుగావించి తగుపుట్టంబులుగట్టి చందన విలిప్తాంగులై వివిధ
భూషణంబులు ధరియించి సరససంపన్నంబులైన యన్నంబులుభుజియించి
తాంబూలాది వినోదంబులం బొద్దుగడుపుచుం గదనోత్సాహులై భా

నూడయంబు వీక్షించియిట్లునిరిఁ డే॥ బాలకులెవ్వరో భీమరథాగమునంబు
 శయ్యార్కురుద్రులైఁ దేలుచునున్నవారు బుధదేవతలోనరయత్రసిన్ధులో॥ నా
 లములోన లక్ష్మణునినాతనితమ్ముని మూర్ఖు సేయునా॥ భీలకరాకృతిమాకలి
 త వీరులు నేగతిఁ బోరనేర్తురో॥ డే॥ తల్లియు సంతపుణ్యవలొదైవబలంబొ
 తపఃప్రభావమో॥ తెల్లమిగాదునయోనిజులొ ధీరులొరామునిపైవలంబు॥
 శోభిల్లగ నేమికారణమొ భీమపరాక్రమ మెట్లుపాం నో॥ పుల్లసరోజనే
 త్రులన బోరదరంబగునే తల పగ్గే॥ వ॥ అదియునుగాక॥ చ॥ జనకుని
 పుత్రిసాధ్వీ జలజాతీని ఘోరశృంగాస్వితంబులొ॥ వనముల దోచిరమ్మ
 నుచు బల్కినపావము తీర్తవోవునే॥ జననికిబుత్తులై విపులశౌర్యము
 రాణగజేసి నావెయి॥ దినముననెట్టులైనదివి దేవసమూహముకైనదీరు
 నే॥ గీ॥ తేజరిల్లగ శ్రీమహాదేవిగాని॥ మనుజకన్యకయనగూడ వశమెవ
 రమ॥ సాధ్వీపైనిష్ఠ నిందలుసంభవించు॥ కతమునను నిన్నికార్యము ల్లు
 గనయ్యె॥ క॥ సీతాపుత్రకులయినవి॥ ధాతకుదరమానెగలువ ధరణీస్థలి
 లో॥ భూతాధిపతిఁదీరునె॥ పాలకుండారజకుండంత పనిసాధి॥ చ॥ క॥
 అనుచుననేక విధమ్ముల॥ జనములువలుకంగ రాత్రిసమయము తెలనై॥
 యినుడుదయమాట సైన్యము॥ గనుఁగొన వృష్టానభేరిగడలుకొనంగ॥
 క॥ తురగములునడచె పెంబడి॥ గరులును శైలములనగిదిగడలెను నపు
 డే॥ ధరణీతలంబువడకెను॥ శరకరచాలములు మెరియసైన్యము చని
 యె॥ క॥ వచ్చెడి సైన్యము గనుగొని॥ యచ్చటగుళలవులు క్రోధమదర
 గనదిగో॥ ముచ్చటదోచగ నరవతి॥ వచ్చెడిచందంబుచూడవైభవమమ
 ర॥ సీ॥ కూర్చినమత్తాల గొడుగులవడగలు తరచుగానుండెను నంతి
 చయము॥ నీలాద్రిశృంగము వ్విలిపినచందాన సాగివచ్చునువాయు జవ
 తురంగ॥ బృందంబులేతెంచె భూచక్రగొడుగులు నర్కబింబముదీప్తివడ్డ
 గించె॥ రఘువీరమగుచామ రములుతీవిజెలంగె స్వలదనంబులుచుట్టుసం
 చరించె॥ దట్టమైవచ్చు గర్జాటదశములిదిగొ॥ పరశుపట్టినకరవాల పాశ
 కుంతఃతోమరంబులు తరుచయ్యెత్తోవలండునింద్రాభోగముగలయిత డెవ్వ
 డొక్కొ॥ మ॥ ఎవడైనో మనకేమిసంగరోములొ నింద్రామరక్రేణితో॥
 భవుడైనం జరుదెంచెనేని భూమా పంతుంబులీడెరెగా॥ జవనత్వంబులు
 గల్లు సీతురగము ల్బుండాడిభద్రోభభూ॥ ధవులం దుగ్గించగలేకపోయినను
 సీతాపుత్తులైయుందుమే॥ క॥ ధీరతతోసీపారను॥ శూరపరాక్రమము
 మనముచూపియువీరి॥ ఘోరరణంబున గెల్చియు॥ జేరినమనతల్లిప్రీతి
 చేయుచుబిడవ॥ క॥ అనిదృఢ నిశ్చయులగుచును॥ ఘనమగు కవచములు
 దొడిగి కార్ముకధరులై॥ యినచందులొ వీరినగను జనుదెంచితివారి

జూచి సైన్యముదరుచై॥ మత్తకోకిల॥ తావసాధిపులారసంగర ధైర్యము
 ల్లలపోసియి॥ భూపవర్యులతోడి బోరగబోలునే యతిధీరతం । బాప
 యుక్తుని రావణాసురు బంధుమిత్ర సుతాపులం । జాపబాణము పట్టిరా
 ముడుచండడే రణభూమిలో॥ కావున॥ క॥ తరుముచుము సురలనైనను ।
 వెఱపింతుము రుద్రునయిన విదళింపుదుమే । ధరణీనాథులనైనను । నెరత
 నమునమీరుపోర నేర్తురెబలిమి॥ క॥ అనిసైన్యంబులు గ్రమ్మగ । గను
 గొనినేత్రముల నగ్నికణములు రాలి॥ ఘనకుంజరములమీదను । జను
 సింహ కిశోరయుగము చందముదోప॥ ప॥ ఇవిధంబున గుళలవతుమా
 రులు తమజననియగు జంకాత్మజు మనంబునధ్యానంబుచేసి కృత్యకా
 లానల విజృంభమాన పరాక్రమాభీలతేజులై మోహించు శవనజవం
 బుగల ఘోటకంబుల దఱుముచు మహాదుర్బలచందంబున నెదిరించు
 మత్తకుంజరంబుల మర్దించుచు జారులంజీరుచు సామజ గండస్థలంబుల
 రక్తంబుజూనువుచు రథంబులబరిమార్చుచు గజారోహకుల విదళించుచు
 శక్తిహేతుల సమయించుచు బిఘ్నాఘ్నధంబులు భస్మంబుసేయుచు గుఠా
 రంబుల ఖండించుచు దోమరంబుల దూలించుచు బ్రాసంబుల బట్టుచు
 మహారథసంబునందేలి దేవాసురసంగ్రామనన్నాహంబైతోచుచున్న సమ
 యంబున వివిధభేరిరవంబులు చెలంగదెగినమస్తకంబులును విరిగినయూరు
 దేశంబులును బగిలినఫాలంబులును విచ్చిన్నంబులైన నాసికంబులును వి
 సంధులైన శరీరంబులును నలినలియైన జానుదేశంబులును వ్రస్సినయురం
 బులును జెడరినకేశపాశంబులును విరధులైనరథికులును బారెడిరక్తవ్రీహ
 హంబులును నాడెడిమస్తకంబులును బెడబొబ్బలిడు మస్తకంబులును
 సాంద్రతరంబుగా మహారవం జేకారవంబులుగావ్దించుగతి శరంబులు
 గురియుచు మహాభయంకర సంకలనమరంబునందు॥ సీ॥ బంగాళనేపాల
 పాంచాలరాజుల సంగరతలమున సమయజేసి । కొంకణతంకణకోసలా
 ధీశుల గర్వంబులెల్లను నిర్వహించి । లాటవరాట మరాటధాత్రీనాథ వ
 రులవిక్రమములు మాయజేసి । మాళవకాశ్మీర మిగదబర్బరముఖ దేశాధి
 నాథుల దిశలకనిపి । గౌళికరాటకోసల ఘనులనెల్ల । బట్టివిదళించి ద్రవి
 డభూపతులగెలిచి॥ తిరిగిరథాశ్వవహతులకలహమందు । గర్భములుఁచి
 విక్రమకతినులగుచు॥ చ॥ తరుముచు ఘోటకంబులను దంఠిసమూహము
 పెంటనంటుచు॥ విరధులజేయుచు॥ రిపుల వక్షతలంబులు మూరిపోవగా
 శరములు రుప్రచుండుగుల సాహస వృత్తులనెర్పించుచు॥ నరములు
 ద్రొచుచుం గతినసారసముల్దగనాట నేయుచు॥ చ॥ తనువులుదూల
 నేయుచును దప్పక సైన్యముమీద దూరుచుం । గనులను విస్ఫులింగ

ములు గ్రహునరాలగ నట్టహాసముల్ బెనగొనఁగొచుము ల్విదలవేయు
 చు సింహమురీతి నార్చుచున్ । పననిధులెల్లఘూరిలగభండన మున్నతమై
 చలంగగన్ ॥ చ॥ కలవరమండగానపుడు గన్గొనిమండుచుఁ క్రోధితాత్ము
 డై నిలునిలుబాలులారయిదె నేఁజనుదెంచితి రండుమిథుజా । జలములు
 నెట్టివో తెలిసివత్తును దుర్బలకోటిమీదమీ । రలిగిన తోడివారమనుచు
 నాత్మదలంతునె సంగఁబునన్ ॥ క॥ అనిపలుకుచుండసీతా । వఁజాయ
 తనేత్ర సుతులు వాడిశరంబుల్ । పెనుమంటలెగయ నేసిరి । ధనువును
 సారథియు రథమధరపైఁగూలన్ ॥ ఉ॥ అంతనివేడుడుఁదగిలి యార్భటి
 సేయుచు విప్పులారమీ । రెంతటివారు పోరగను నీగదచూచితే భరిం
 తురే । యంతకుడైనగాని యిపుడడ్డమువచ్చిన భీతినొందడే । వంతములే
 ల యీసమరభాగములో బరువెత్తిపోవరే । క॥ అనిపల్కలవకుమారుఁ
 డు । ధనువునమార్గణమునొకటి ధరియించిదో । కనుమనుచువైవనా
 గద । దునుమాడి నాతడేమి లోచకయున్నన్ ॥ క॥ శరముకట్టివైచి నిజ
 భుజ గరువంబుదొలంగజేసి కలహాత్మునినా ధరపైఁగూలఁగ నేసిన । బరు
 వెత్తిరియతని సైన్యపాలకులెల్లన్ ॥ చ॥ మఱియునుఁ బుండరీకుడనుమాన
 వనాధుడు ధైర్యశక్తితో । శరమును వేగవైచుచును జేరఁగవచ్చినజూచి
 గుఱ్ఱముల్ । పొరలగ నేసిసారథిని బుట్టడగించిశిలీముఖంబుచే । శిరమును
 ద్రోవ్వనేయగను జిందరవందరలొందె సైన్యముల్ ॥ చ॥ ఘుచుడునుజ్జేచు
 ధన్వతును గార్చుకముల్దరియించివచ్చి । యోమునిసుతులార సంగరము
 మోడముతో గనుడొచ్చుశత్రుముల్ । దునుముచు గ్రూరబాణముల
 దోడననేఁగ గ్రోధితాత్ములై । ఘనవిశిఖాబులందలలు గ్రద్దవచ్చించిరి
 వారినిర్వరన్ ॥ చ॥ తడవంతరంబి ॥ క॥ దేవానీకుండంతట । భావం
 బున రోసగించి పటురథసముతో । దేవగణంబులు గనుగొన । సేవకుల
 రుదేర ఘోర సింహముమాడ్కిన్ ॥ చ॥ మేడమున సారథీతురగ మర్చము
 లెల్లను నీవెఱుంగవే । కదియగబోవనిమ్ము లయకాలునినైన వృణీకరిం
 తునన్ ॥ ఉడవమునందు మెత్తురని కాచుకనాడము చేసిగట్టిగాఁ బదివది
 బాణముల్బాటవ బాలకుడా లపుడార్భటించుచున్ ॥ ఉ॥ వేసినశత్రుము
 ల్నుటికివేసి సరాధివనాశిరాగ్నిచే గాసిగలంగనెందు జనగా జయనంచుశిలీ
 ముఖంబులున్ । వాసియొనర్పగా బిఱపివఱము చిందరలాడ బుక్కెము
 ల్ । ద్రోసినవాడు చండతర ధూర్జటిరీతిగ మార్గణంబులున్ ॥ చ॥ మఱి
 మఱి వేయుదున్నయెడ వానినిఁద్రుంచి వదైదు తూపులన్ । మారులనుగొ
 ట్టిరథ్యముల నప్పుడ భిన్నముచేసి యూజిలో । పరువు లెఱింగి పోరుచును
 బుట్టిమహాశరలక్షణంబున । నిర్భరమును ద్రోవ్వనేసి తన చిత్తము సంతస

మండు చుండగాఁగి॥ గీ॥ సారీయాత్ముడు ప్రళయ విభాకరాన్యుఁ గతిన
దల్చుచు నమ్ములు గవచఖడ్గఁ బరశువట్టిసతోమర పాశకుంత॥ శత్రు
ములువట్టి యెదిరించె సమరమునను॥ చ॥ మదకరిమిదనెక్కి ఘన మా
ర్గణముల్దరియించి ధైర్యుడై॥ వదనముజేపురించుకొనివచ్చి కుమారుల సా
యకంబులం బొడువఁగుతుండు రౌద్రముగ బొంగుచు జాపము నెత్తినై
న్యము॥ లెప్పదరగ నేసి పంచదశ సంజ్ఞశరంబుల నాటనెఱుచుచు॥ చ॥ ౦
గుకవచంబుచించి మదదంతినిద్రెళ్ళగనేసి యప్పుడే॥ ఖగపతి కన్నగత
బులను గర్వము మాపిరితీ దోపచా॥ తెగునఁదలంచి యాన్యపతిదేహ
ముబ్రదలుచేసి యార్వగా॥ జనములు సంచలించె బరసైన్యము సాగెను
భీతి నొందుచు॥ చ॥ మఱియుఁగుశధ్వజుండు జనమాన్యుడు చచ్చుటఁ
జూచికోపము॥ వరలగదాన యూరధముపై విలసిల్లుచువచ్చిచాపము॥
శరములువట్టి వైచుచును జుండ విభాకరఁడో యనంగ సం॥ గరతలముం
దునిల్చి జనకాత్మజ పుత్రులజూచి యిట్లును॥ చ॥ సమరమునందునాయె
దుట సాగునెమిబల విక్రమంబులు॥ అమరులయందజేయుండనునై బ
లశక్తిని దృంపకున్ననో॥ కమల దళాత్మలారయిక గయ్యముమాని ప
నాంతరంబుకై॥ గమనము సేయ మేలొకపుగా గలహంబులు సేయనేటి
కి॥ చ॥ అనినలపుండువల్కై ప్రళయాంతకు డైనను బొరనేర్చునే॥ ము
నుపటి సంగరంబులని మోసములొందక నిల్పిచూడడి॥ దినమున నీకళే
బరము ద్రెళ్ళగవైచి తడీయమాంసము॥ ల్లనివెదఁ బక్షిజాతులకుఁ దప్ప
దు నన్నెవరడ్డగించిన॥ చ॥ అని విశిఖంబులంబజపి యదృశ మందగ
బోరు ఘోరమై॥ పెనగుచు నిద్రరుంగలయ బేరెములాడుచునార్భటిచు
చు॥ మొనయుచు సౌచ్చరించుచును మోముల వైరుధిరంబుజారవే
దనలు సహించుచు॥ మరల్దైర్యములొంచుచు సంతసించుచు॥ క॥
మఱియపుడు లవకుమారుడు తురగంబులకల్పించిపి తుత్తుమురులుగా॥
సరదంబునటికి వెంటనె॥ గరువము పోకార్చిన్యకతికాయముచించె॥ నీ
బలచతుండదిజూచి ప్రళయార్కుడైలేచి స్వందనారోహుడై జనమువడక
నాగ్నేయ శరమును సధిక సాహసవృత్తి గూర్చుచురోదసి కుహరమెల్ల
నిండఁజెప్పంటలు నిలిడంబులై నిండ గవచకుండలములు కడు వెలుంగ॥ బ
రిఘాత్రీ శూలము ల్వట్టికరంబుల జటులరౌద్రాకార జలధిదేల॥ వచ్చు
చుండెడి సరకత్తి వైపుదెలిసి॥ కుశకుమారుడు నడ్డమై కూర్చిశరము॥ ధ
నువుధరియించి వక్షముతగులానేసి॥ పంచశరములచేత భూపతినిద్రుంచె॥
క॥ కని యుల్కలుండువృషాడ॥ దనసామర్థ్యంబుచూప దలచుచునపుడే॥
కనులెట్టజేసి సాశధిగనుగొనిపోనిమ్మరధముగరువములడతం॥ ఊ॥ బాలుర

గెల్వకున్ననగపాలకుమారుడటంచుబిల్తురే జాలముసేయనేల యనిచాపము
 భీమముగాధరించియా భీలపరాక్రముండు రణవిధినినిల్వలపూడుమెచ్చిభూ
 పాలుని నిగ్రహింతుబరి పంధిసేమూహము తల్లడిల్లగా॥ చ॥ అనుచుఁ దన
 మదిందలంచిరయంబున॥ చ॥ శరము శరాభసంబు రభసంబునదాల్చిపదై
 దుబాణము । ల్పరపగ నన్నిత్తుంపగను బంచశరంబుల గేతంబునం । గ
 రమున ద్రుంచి సారథినిగర్వము మాపి మహాత్మ్రమొక్కటి । న్నురమున
 నాటనేయగను సుర్వినిద్రెళ్ళెను గొండకైవడి॥ సీ॥ వరవిక్రముడు ధూ
 మ్రు వర్ణుండు రౌద్రాగ్ని కణములురాలగా గనకరత్న । కవచమేర్పడదా
 ల్చి కార్ముకంబుధరించి సకలశస్త్రాత్మముల్నిఘటించి । చతురాశ్వఘ్న
 తచారు రథంబుపైగూర్చుండి మత్యాల గొడుగులమర । బరిఘపట్టెనస్త్రా
 స కరవాలసకలవిధాయుధోపేతుడై యాక్రమమున । మత్తమాతంగ
 ఘోటక మండలములు । రమ్యమైయొప్ప గదనవిరాజితముగ । భటసమూ
 హంబు లిరుగడ బలిసికొలువ । శోభితంబుగ సారథింజూచి పలికె॥ చ॥
 చటుల తరంబుగా రథముసాగగ నిమ్ము మదీయ శౌర్యముం । బటుగతి
 జూపెదో రిపులబట్టెద గొట్టెద సంగరంబులో । నటనము సల్పెదం ద్రీ
 దశనాధులు నన్నెదిరించ నేర్తురే మటమటమండునా విశిఖమర్కము ల
 న్నియు నీవెఱుంగవే॥ చ॥ అని పురికొల్పిరాగ లవుడంతట నన్నకు మ్రొ
 క్కి చూచితే ఘనదేవడో యతండులయకాలుని రీతిగ రుమ్రైవడి॥
 ధనువుధరించి మేలునగధైర్యత వచ్చుచునున్నవాడు నా । తనిసమరంబు
 లోపలను దాకిమదంబుడగించి వచ్చెద॥ చ॥ అనుడుఁ బ్రచండరౌషము
 న నత్త్రము లేయుచు గుంభికుంభము । ల్దునుముచునుత్త మాశ్వముల
 దోలుచు రథ్యము నెక్కివచ్చునా । జనకతుల వధించుచును సైన్యము
 లం బరిమార్చి యార్చుచు॥ దినకరుడో యనంగ రణ ధీరతనైకొనియు
 న్నయత్రటి॥ సీ॥ శరఘట్టనలచేత సైకుక మదమత్త వాతణంబులు నేల
 పయినిద్రెళ్ళ । గంకప్రతాన్విత ఘనశర ధారకు భీతిలి దురగము
 ల్బొండుపడగ । మార్గణ మహనీయ మహిమలు పీక్షించు స్యందనాధిపు
 లు విచారమంద । గాండకాండానల కణములుదర్పించి సైన్యనాయకులు
 చంచలతనొంద । బగిలియెగనెడి పుట్టెలు బహుశరక్త ధారలుగారు
 తలలును నొకటదొలగి । చెదరుబహుకేశ పాశము ల్బుమరమందు॥ క॥ ఈ
 రీతిగతివ సంగర । భారంబై యున్న ధూమ్ర వర్ణుడు రౌద్రా । కారము
 నలేచి బాహులు । సారింతుచు లవకుమార చంద్రుని కనియె॥ మ॥
 కసిబాలుండవు నన్ను గెల్వవశమా బ్రహ్మచరేంద్రాదుల॥ వధియిం
 తు॥ బహువిక్రమా కలనచే వర్ణింపగానేల సీ । వసహాయుండవు నోర్య

జాల విపుడే యాలంబు చాలింపుతా । పనులున్ రాజుల గెల్వ బాడి
యగునే భావింపు నీమాతృలోన్॥ చ॥ అనవిని బాలుడిట్లనియె హాజననా
యక మేము నూచులై । దినములు దాటవేయుదుము దీనుల మాచుము
తీవ్రతాప మే । మనికొని యాడగెలయిదె యమ్మనువిల్లును బట్టినిల్తునీ!
ఘనములు మాబలంబులును గయ్యముతో విభజించిచెప్పెదన్॥ వ॥ అని
విల్లుగుణధ్వనిచేసి విటనాఠిసంధించిబలుపిడుగులపగిది శరంబులుగురియిం
చుచు ముఖకర్ణ నాసికాధర కంఠకర వదనంబుల లక్ష్మ్యంబు లేర్పంచు
చు మత్తమాతంగంబులకైవడిందిరుగుచు సింహంబుల పగిది రొప్పచు
సర్పంబులరీతి బుసకొట్టుచు విహగంబుల గమనిక నెగయుచు శరభాంబు
ల పోలిక నిలుచుచు సారంగంబుల చందాంబున దుముకుచు నీరాటుల వి
ధంబున బట్టుచు సివంగులవలె దూరుచు మియూరంబులవలెనాడుచు భూ
నభంబులు గలం* సింహ నాదంబులు సేయుచు జక్రింబు లెత్తుచుంబ్రా
సంబులు ద్రుంచుచు విశిఖంబుల నేయుచు గటారుల దటాయించుచుగుం
తమ్ములం గ్రుమ్ముచు నడిదంబుల ఝళిపించుచు ముసలంబు దిగ్విచు
జాపంబులు వట్టుచు భిండినాలంబుల భేదించుచు దమతమ యన్వయ నా
మంబులందెల్పుచు వజ్రమయ్యంబులగు కంటకంబులు వ్రేళ్లుచునాలీ డవ్రే
త్యాల్లిడ వైభవంబులు గఱపుచు మహార్ణవంబులై మహార్ణవంబుగఱచు
చు మోహరించుచు సమ బలవిక్రీ మాన్నితులైఁ బోరు ఘోరంబయి
యున్న సమయంబున॥ చ॥ కర కరలాడుచున్ లవుడ కార్ముకనాద మొ
నర్చి వెంబడే । శరముల నూటనేయుచును ఛత్రము సారథిమృంచి వేగ
మే । హరులను గూల్చి మార్గణములన్ని హరించి మహా విరోధియా । స
రవరు సంహరించె జననాథుని గుండెలు తల్లడిల్లగన్॥ తదంతరంబ॥ గీ॥
వినుత కుశుడును గన్నుల విస్ఫులింగ । ములు చెలంగగ బ్రళియార్కమా
ర్రివోలె । స్వందనా రూఢులై లేచి సాయకములు । పఱపుచునురాగ
గుళపుత్రీ పరుడువడిని॥ చ॥ కదిసిమహాగ్రుడై చటుల కాండములన్ని
యు నుగ్గచేసిరా । మదమడగించె తీవ్రమగు మార్గణ వంక్తులు నాటనే
యుచుం । బొదవుచు నెత్తురుల్కశలబూనుచు జెండుచునార్పటించుచుం ।
గదనము మెచ్చుచున్ సుతులుగాంచుచు నిద్దరుఁ దారసిల్లుచున్॥ చ॥ కి
నిసిన రొద్దుడై విజిత కేశుడుచేత ధరించినట్టి యా । దనువునుదుంచీమే
రునగ ధైర్యముతో శరలాఘు వంబులం । బెనగొని వజ్రీ కాచములు జె
గ్గడిలం దగ జేసియార్చి మే । దినిబడనేసె దబ్బిరము దేవగణంబులు సోఁ
ర్యతాదనగడిగి॥ తాత్త్వకేతుడుబుద్ధులైన తాద్రామ్యున్ । గడినోడైకొనిబయి
రొత్తొకనుటతాత్త్వకేతుఁడగుటకుఁ గడవలెనెత్తెదన్ శిష్యాదులపట్టి॥ బంబుల

ర్నంబు గురిపించె బార్ధివుపయి॥ చ॥ ఘనగదప్రిష్ఠివైవగను గాండములై
 దిటనుంచి భీమమా॥ ధనువు ధరించి వత్సమున దారుణబాణము లేయ
 నన్నియు॥ దునిమి శరంబులు న్నొడల దూరగనేసి యహఃత్రుశక్తిచే ।
 డనువును రెండుగా నఱికి ధారుణిపై బడనేసె ధీరత్వ॥ గీ॥ అంత వృషప
 ర్మ గనుగొని యాగ్రహమున । సాయకంబులు వింటను సంఘటించి । ర
 త్నకన కాన్వితంబైన రథము వడిగ । డల్లగాజేసి యుద్ధసం దర్శమొప్ప॥
 మ॥ అదిగో సారథిఁజూచినాడ ధర్మ సత్కుశులై ధీరతం । బదిబాణంబు
 లు వింటనఁటుకొన దోర్బాహు బలంబొప్పగా॥ వదనాబ్జంబులతో హిర
 ణ్య మయమా వర్జంబులో ఘోరమా । కదనానంద మనన్ములో నిలిచి
 రేకల్యాణికిం గల్గిరో॥ చ॥ వడిరి వరాధినాయకులు పౌజులుమ్రగ్గ రథం
 బు రథ్యముల్ । పొడిపొడిగాగ ద్రెల్ల దెగిపోయిరి వీరులు ఘోటకంబు
 లు॥ గొడుగులదోడ గూతల్ల కోవిదు డెవ్వడో గానిశక్తిచే । బుడమి
 ని సంగరంబునను బోరకపోయిన నన్ను మెత్తురే॥ చ॥ అనియని చేరవచ్చి
 వడిదమ్ముల వక్షమువ్రచ్చి యార్చినం । గనలి లవుండు తీవ్రమగు కాండ
 ము లంగము నాటనేసిన॥ మినుకుచు వళుంకరించుకొని మేటిశరంబులు
 గాడనేసిన॥ మనసునరోషుడై కఠిన మారణ్య వంతులు నేసిడాయగ॥
 డ॥ శూలముచేత బట్టుకొని శూరపరాక్రమ తేజమందియో॥ బాలుడనన్నె
 దుర్బల దరమా పరమేష్ఠికినైన నివ్వుడి । యాలము చాలుపొండిదియునం
 తకునైనను సంహరించులో । కాలుచెడంగ జేయు లయకాలుని దండము
 తో సమానమా॥ క॥ అని చెప్పివైవ ముండుచు । బెనుమంటలు గ్రుమ్మ
 రిలగ బిడుగోయనగా । జనుదేర లవకుమారుడు । తనవిక్రమశక్తి మంచి
 ధైర్యం బొడవ॥ క॥ విలసిల్లుశక్తిగయికొని । బలమున దిగదీసివైవబ్ర
 హ్మాండములో॥ ఘోరఘోర మనగానప్పుడు । తొలుతను శూలంబురెండుతు
 నుకలునొందె॥ క॥ శరముల నాల్గిట హయముల గరువంబులడంచిప్ర
 శయ కాండంబుల సం । గరమున వృషవర్మనువే । దరిమియు వధియించె
 దనదు దళములు బెడర॥ గీ॥ సింహశౌర్యుండు నావేళ జేరిభద్ర । సా
 మజంబులపైవచ్చు చటులసింహ । మూర్తివలె బాణ తూణీర ములుధ
 రించి । వర్ణితంబుగ గుళునిపై వచ్చిదాకి॥ వ॥ సంభ్రమాటోవుండై యిట్ల
 నియె॥ చ॥ ఘన విపినాంత రంబులను గాయలనేరుడు మానులారయా ।
 జనిగెలునంగ వచ్చితిరె చిన్నతనంబున దేవవర్మలం । దునిమి వాడనేను
 ఘనదోర్బల వంతుడ నిప్పుడైనమే । దివిశరణన్న బ్రోచెదను ధీరగుం
 బుల నెన్ననేటికి॥ చ॥ కలతును సాగరంబులను గట్టుదు సర్వదిగంతరా
 శముం । బొలతును సాహ సాధికుల బోరుదు దేవగణంబులైననుం । దొ

లుతును వ్యోమ మండలముఁ దోలుచు జన్నగ రాక్షసాదులం ! దలతును
విక్రమాతి శయదర్పముతో మహనీయు యుద్ధముల్ ॥ క॥ విని కుశుడో
యీ జనపతి । నినుసేవే బాగడికొనగ నెరతనమానే! ఘోరికృమాదిగు
ణముల జనపతి యెన్నంగదగునె జగతీస్థులై ॥ క॥ కారడవి కాయలేరె
డి । వారలమోలేక శృపతి వంశస్థులమో! పోరాడి నంతదెలియును! నూ
రక కలుకంగనదియు నుచితంబగునే॥ శా॥ అనిననుచుహశైర్యుడుమహాం
బుధులెల్లగలగధీరుడై । ధనువుధరించి యుగ్రముగదారుణమార్గణవిస్ఫు
లింగముల్ । పెనువగజాచుచు గుశుడుభీమముగాశరరక్షణ బుచ్చే । ధను
వునుద్రుంచిసారథిని దారుణిపైబడనేసె వెంబడి॥గీ॥ దర్పమదరంగ ఘోర
వాతాస్త్ర మొకటి । వింటనంధించి విడువగా వెనలి చటుల । రభసముగ
వచ్చియతని యురంబుదాక! బవనఘూర్జిత వృక్షంబు పగిదిగూలె॥ గీ॥ క
రుబరుండును గనుగొని గర్వమునను । శేఖనినదంబు ఘూర్జిల్లజుడరుచు
లు । గలుగు చక్రంబులు గైకొని కార్ముకంబు! ఖడ్గమునుబట్టి కవిసనగని
లవుండు॥ సీ॥ ప్రళయోగ్ని కణములు వడెడు విధంబున విశిఖము ల్జాను
ప భూవిభుడుగిసి । దశ మార్గణంబులు తనువుననాటిచి వింశతి శరము
లు వెంటనేయ । జవనత్వవృత్తితో జక్రింబు విడువంగ బాశంబు చేతిను
భంగపఱిచె । మూడంబకముల గార్ముకమును నుగ్ధత బుచ్చంబు ద్రో
క్కిన భుజగోష । విషముగ్రీక్కుగ దిక్కులుబెడర ధరణి । వడక ఖడ్గం
బుగైకొని వచ్చుచున్న । కర్షురునిమీద దశశత కాండములను । బొ
దిబిబరిమార్చె సంగర భూమియందు॥ క॥ అంత సుభామన్యుండును । నం
తకువలె రోజుకొనుచు నరథము కుశుపై । బంతంబుతోడ నడుపుచు ।
జెంతకు జనుదెంచె దివ్యచాప ధరుండై॥ క॥ మూటనుసేసిన శరములు ।
మాటులుదప్పించి వివిధమార్గణములచే । నాటించె నాధరాధిపు । కాటిర
ము శరముచేత గూలగనేసి॥ డ॥ కటుగతి బ్రాస వట్టెసము భల్లము
తోమర బిండివాలముల్ । చటులతరంబుగా బాట నాయకము ల్పూ
దయంబునాట నా । ర్భటిచెలంగంగ వత్తుమును వ్రస్సిధరాతలమందు గూ
ల్చును । ర్భటులుగలంగ నిక్కులకు బట్టులువెట్టిరి శౌర్యహీనులై॥ సీ॥ మ
హనీయమత్రేభ మండలంబులుదెగి పడిన మొండెంబులు బాణములును ।
దుత్తుమురైయున్న తురగ సందోహంబు రమ్మమై విఱిగిన రథచయంబు ।
మహిమీద ద్రెళ్ళిన మకుటకే యూరముల్ భాసిల్లు మణిచుయ వలయ
ములును । గదల వేటునదెగి వదలు హారంబులు జినిగ్రవేలాడెడి చేల
ములును । సమసితేలిడి గొడుగులు జామరములు । నడిమికని వ్రస్సివడె
డు బాణాసనములు । నార్భటించెడి భూతము లధికరుధిర । సాంద్రీ నద

ములు చెన్నొందె సంగరమున॥ ఆసమయంబున॥ ఉ॥ పోరగ లేక భూవతు
లు పోయిరి ఫర్వదిగంత రాశముతో॥ చేరరి సంగరాధికులు సీమలుచూచిరి
సుప్రయోగులు॥ మూలిరి కాత్మకాయుధులు దుష్టల మందుచు వాహినీ
వతుల॥ కోరిరి కాననంబులును గోనలు గొండలు బట్టరందరు॥ సీ॥ అమరా
ధిపతియైన నబ్జగర్భుండైన రూఢిల్లగాగాల రుద్రుడయిన॥ నాగేంద్రుడైన
గిన్నెరులైన పరులైన రణవిక్రముడు రఘురాముడైన॥ భండనంబున గెల్వ
వశమానె వీరిదోర్బల విక్రమముల కెవ్వరునాటి॥ యెక్కడ నేర్చిరో
యీవిల్లు విద్యచు గురవు లెవ్వరోర్ణ కోవిదులకు॥ ననుచు దహతహ
నొందుచు పధికశౌర్య॥ వీర్యములుమాని వెగడొందు వీరవరుల॥ జూచి
భరతుడు సంగర శూరుడగుచు పరంగతె॥ నేచెనుభయ చామరము ల
ల॥ ఉ॥ సారథిగంటివా వికచసారస సేత్రులుకోమలాంగ శృం॥ గారు
లు మంజుభాషణు కాచుక భారులు చాలబల్లవా॥ కార జటాకలాప
శుభకాములు చూడుమునీవు వారిపై॥ దేరునుబోవనిమ్మరణ ధీరపరా
క్రమ మెల్ల నిండగా॥ క॥ అని చేరవచ్చితప్పక॥ కనుగొని సుకుమారు
లార కడనాయతమా॥ మనసేలకలెమిటుం॥ బనిగొనునే నృపులతోడి
సంతములెల్ల॥ క॥ హయమిదియు రాక్షసాధిప॥ జయుడగు రఘురాము
పయది సవనార్థంబే॥ భయము పడకీవు పట్టక॥ నయమవునేయమరలో
క నాథులకైన॥ ఉ॥ రాముడనంగ నెవ్వడుకరాపరు డాగమవేద్యుడూ
ర్జిత॥ స్తోముడు సర్వలోక వశుడు నాశీత రక్షకుండు ను॥ ధ్వాముడు
నిత్యమంగళు డుదారుడనంత డనాధపాషణుం॥ డీమహిసాధ్యుడే కడన
మేమని యెంచితిరెన్ని భంగులకొ॥ సీ॥ అథారభూతుడై యఖిల బ్రహ్మాం
డంబు బెంచును నొకవేళ భేదమునను॥ పగులుడై యొకవేళ సహార
మునరించు సేత్యుడై బహువిధ సృష్టినిలుపు॥ బూజ్యుడై సర్వాంతము
ల సంచరించుచు దివ్యవిగ్రహుడయి తేజరిల్లు॥ నిర్వికారుండయినర్హత్య
మనొందు నాద్యంత శూన్యుడై యతికయిల్లు॥ బ్రకృతి వికృతులనంటక
ప్రబలుడొచు॥ సర్వగుణ వృత్తి జూపుచు సర్వసాక్షి॥ సాధకత్వంబు గ
మగొని యెలగుచుండు॥ రఘుకులాంబుధి చంద్రుడౌ రాఘవుండు॥ సీ॥ మ
త్స్యవ తారుడై మహాసీయ రాక్షస పతియైన సోమకు బట్టిచంపె॥ గూ
ర్మావతారుడై ఘోషించి మంధాద్రి పేర్చియెత్తెనురోషభీకరముగ॥ నా
దీవరాహమై యవని జేకొనివచ్చె సరసింహుడై దైత్యు నఱికివైచె॥ గు
బ్బుడై బలివిభు గోరిధారుణివేడె జమదగ్ని రాముడై జయముగాంచె॥ రవి
క్షలాంబుధి చంద్రుండు రాఘవుండు॥ నాది జేవుండు మనుజుడై యవని
బొడమె॥ దానవాంతకుడైన దుర్ధర మహాత్ము॥ పాణి నెదిరింప దధమె

గులను గారణమేగలొయేవిధంబులొ | తెలియగశక్యమానె భువిజేవజ
నార్దనుకైన చెచ్చెరన్ | క|| కట్టితిమి సవనహయమును గొట్టితిమింద్రా
దులెఱుగ గూలిరిపాజుల్ | కట్టితిమికంకణంబులు | ముట్టితిమత్కుగ్గిశౌ
ర్యములురాజిల్ల | గీ||బ్రతుకులస్థిరములు భాగ్యంబులట్టివిగనుకదెలిసికీర్తి
కాముడగుచు | బొందినట్టివాడు పుణ్యవర్తనలోక | విభవమెల్లయేల బృ
ద్ధియందు||చు|| పరమాత్ముండగు రామభద్రుడు వరబ్రహ్మంబు కాబట్టి
సం | గరగంగంబుననిల్చి పోరగనువేదైవల్యముంజొందు దు ర్భరపాపంబు
లుపొనిపోవుననుచున్నావించియున్నా ముముందర దేహంబులుపోవు శాశ్వ
తములేదైర్యాత్మయిన్నేటికీ | ఉ|| భావజివీయ్యనైనగుముదావుడుభా
నుడు దోవదప్పినం | దారలురాలిన్ పశిమధాన్వితశీర్షములెల్ల వంచి
నన్ | వారధులెల్లనికినను వజ్రియువజ్రిముధార దప్పిన | న్నోరివిగల్గిదిం
క హయమూరకయిత్తుమె భీతినొందుచున్ | క|| బలవంతులెవరొవారలె
యిలయేలుదురింతె మొపుడునేలుదునని దుర్బలవంతు లయినవారికి | నిల
నెట్టులుకీర్తియశమునెన్నగగల్గున్ | క|| బలవిక్రమాన్వితంబులు | గలవా
రలుమీరుగనుక రథగజములచే | జెలగుచునుందురు మేమును | బలహీను
లుగనుకశైలవనములుదొరికెన్ | సీ || కనకనిర్మితరత్న కంకణంబులుమీ
కు సొంద్రహారుదాక్ష నరులుమాకు | హోటకమయమైనయాబరంబులు
మీకు గలితవల్కలములుఘనముమాకు | బొందుగాబహుభక్త్యభోజనం
బులుమీకు నడివిలోగల యాకు నలుముమాకు | వైభవాలంకార పట్ట
ణంబులుమీకు సౌఖ్యమల్లల వ్యశాలమాకు | మత్తగజ రథఘోటక బ
లముమీకు | ఘటితమృగవక్షి వన్నగ గణముమాకు | పారివారియద్వ
ప్తము వారియందు | వర్ణనము నొందు నొక్కరివలన తగునె||ఉ|| ఆకుల
నమ్ము లేరుచును నద్రులయందు వసించు వారికి | రూకలు గల్గునే విమ
ల రూపము లేవిధమాను గట్టగా | గోకలునెట్లు వచ్చు బుధకోటులుమీ
మ్మును వాశ్రయింతురే | లోకులు మెత్తురే సకలలోకములందు దరిద్ర
మొందినన్ | క|| కులహీనుడైన ధనమును | గలయాతందైన సకలకార్య
ములందుం | గులతిలకుడనుచు భువిలో | బలుకరె నుర్యాదలెట్లు వచ్చు
నరేంద్రా ||చ|| కరముల రత్న నిర్మితపు కంకణము ల్కూటకాంగ దంబు
లున్ | సరిపెణ తారహారములు స్వర్ణమయాన్వితమైన భూషణాం | బర
ములులేవు చూడ నరపాల కులోద్భవు లంచుచెప్పినన్ | హరువమునొం
దునే జనుల కందఱుకున్ మది యుల్లిస్థి నే || చ||వనముల బేదమానుల
వి పల్కగమాకును వన్నెత్తగునా ధనువు శరంబు గూర్పడగు దారుణ
విక్రమ శక్తులార వే | పెనగొన సంగరంబులను భీతి యొకించుక మమ్ము

యోజాబలార || ఉ || తెలియదు మీరుబొంబకులు దీనశరణుడు సత్యవి
కృమా | కలతు డహల్యశాపగతకర్మవిదూగుడు చండశౌర్యదో | ర్భలు
డు మహేశు చాపమును భంగముచేసెను ధైర్య శక్తియు || గలిగినవా
డు దైత్యులకు గాలుడు వార్ధి మహోగ్ని గర్వముం | గెలిచిన సాహ
సాధికుని కేవలము గయ్యములోన నిల్చురే || క || ఖరదూషణాది రాక్షస |
వరులకు బదునాల్గు వేల బలములలోనొం || టరిగా నిలిచియు మ్రంచిన
వరమాత్ముడైన రామభద్రుండనరే || క || తనబలిమియెదిటిబలిమియు | ఘన
హీనములెరిగి పోర గావలె మహిలోని రశ్మిమీదిగదియగ | జనునైతైలం
బు తగరు సమగతి యగునే || చ || మగటిమిగాదు రామనరపాలుడు దీనశ
రణ్య మూర్తియీ | జగముల కెల్లదండీ యిది సత్యము మీకును
దండి గాడ మీ | పగలిక సాగిరావు శుభ భావము జూపెద రం
డు వెంబడిం || దగు ధవళాశ్వము ల్పాణులు దంతచయంబుల తోడ ని
చ్చెద || వ || అని మఱియునిట్లనియె || ఉ || మనులొ మహాత్ములో నృపులొ
మూర్తిపహిలైడిసూర్యచంద్రులో | ననరుహ నేత్రులార సుకుమారశరీరకు
లారవిపయిం || జెనగుచు జేమయున్న యిదిజేరములన్నియు మానియజ్ఞ
ముం | గనుగొనివత్తురీ హయముగట్టుట మంచిదిగాదుభూమిపై | క || జగ
ములనేలెడి నృపుతో | జగడము సేయంగ విచిత్రజనులకునగునే | తగుమీ
కుజతపంబులు | నగణిత యుద్ధములుమాకు నధికపలంబులై || క || తంకు
లధర్మము విడచుట | చనునేయెవ్వరికినైన సత్యవ్రతులై | మనమున గో
డముదంబము | ఘనవిఘ్నములనుచు దెవ్వరిగదోమీకు || సీ || అరుణో
యముపూర్వ మందుబావనమైన జలమందు | స్నానమలరజేసి | భూతిరు
ద్రాక్షులు పూజితంబుగదాల్చి వరతత్సవితసంభరితులగుచు || వేదశా
స్త్రశ్రోత వివిధమార్గములును సప్తాంగ యోగములభ్యసించి | యధిక
సంతుష్టులైయిగ్నిహోత్రంబులు బిత్తుకర్మంబులుబ్రీతిగలుగ | విహితకర్మ
బులివియెల్ల విప్రులకును | తుత్రీయులకెల్లసంగర స్థలములందు | శత్రువు
లవంహరించుట సహజగుణము | గనుకమీకేలవైర మెక్కడనులైన || క ||
బాలుడగు కుశకుమారు | డాలముచాలింపుచునెడి యవనీశ్వరుసం | శిల
ముదెలిసితనమదిం | గాలాళలోషభీష కలితుండగుచు || ట || జననాథో
త్తమమానులంచనంగ నిస్సారంబులే యాజిలో | ఘనధైర్యాదులునేల
గల్గవొకొ యుగ్రస్ఫూర్తిశోభిల్లదో | విసవేభార్గవరాముడత్యధికదో ద్విర్యం
డునైకార్తవీ | ద్యునిసంహారముసేయలేదె కడురోషాగ్రాన్యుడై మున్ని
ల || చ || బలమునువిక్రమంబు నిలభాగ్యము విశ్వలయందు నొక్కడే | గ
లుగునె వాని కేకువయికల్గును వానికివానికెక్కువై | కలుగుదురెన్నిభం

జెందునా । మొనయుచు గత్తిచే నటుక మొండెము లేర్పడ జేయుటం
దునే॥ చ॥ జనకుని కన్న శౌర్యబల సాహస వృత్తుల పెంచెయిండినం
దనయులట్లు మెచ్చుదురు తక్కువలైమరిపెంబు మించి మీ । తనయుల
టుచు జెప్పిన యధార్థము తోచునె భూమిమీద నీ । దిముననిగ్రహిం
తుము వధింతుము చాత్తుము సంగంబున॥వ॥ అనిన భరతుండు
రాకాసుధాంశు విభాసిత వదనులును వికచ నేత్రులును గమనీయ విద్యు
మారుణా ధరులును బాలవల్లవసంకాశ హస్తాలును మహా నుందర
రూపులును సగు కుశలవ కుమారులం జూచి తనయాశ్చ్య గతంబున
పీరు ధరాసుర వంశసంభవులుగారు వనవాస గతులయిన మునితనయులు
వీరేల యగుదురు సత్వసమన్వితుండగు జనకచక్రవర్తి పుత్రీగర్భ పారా
వార సుధాకర మూర్తులుగాని యితరులుగారు పరమపావనయగు సీతా
మహా దేవిని నేకతంబున సకలమృగపక్షి సంకులమహారణ్యంబుల విడచుట
దోషంబుగాదే తద్గత్కజనితులు వీరజేయులుగాని దుర్బులురుగాదుశ్రీరామ
ప్రతిబింబావతారంబులును సమరంబున రాఘవునకయినను నెదిరింపదరంబు
గాదని దోచుచున్నదినిజసహోదరులుమహాపరాక్రమ వర్ధసియులులత్కూణ
శత్రుఘ్నులు స్వార్థకంబులుదెలియకున్నవారలు రథగజాశ్వపదాతులువం
గాంగ బంగళద్రవిళ చోళమళయాళకరాటలాట మరాటమత్స్యమహాదే
శాధీశ్వరులు ధరణీతలంబుపైబడిరి వరమపావనివైదేహీ మహానుగ్రహం
బువ్యర్థంబుగా బోవనెరదు మూలప్రకృతి మహమ్మాయి యాదిశక్తి
పతంజ్యోతియగు జనకజాత్యజ్ఞతోల్లి లంకాపట్టణంబు బ్రవేశించి పుత్రమి
త్రీబాంధవ సహితంబుగా గాలానల పరకృమాన్విత దైత్యాధిపతుల
నిటవతియగు శ్రీరామభద్రునిచే సంహారంబుగావించి ధరాభారంబుమాపి
నివృడొక నెపంబున మునికాననాంతరంబుల వసియించి ప్రియపుత్రీద్వ
యంబుచే మహారాజాధిరాజులం బరిమార్చుచున్నది యితరంబుగాదు శ్రీ
రామానుమతిలేక యిద్దేవిసాన్నిధ్యంబుజేరి ప్రసాదించుమనుట యుచితం
బుగాదు బ్రహ్మాండనాయకుండగు శ్రీరామచంద్రుండు తనప్రతిజ్ఞానుసార
మగా హయంబుగొనివచ్చి సవనంబునెరవేర్పకుండనిది ప్రళయవాసా
సంబు కరుణినున్నదని తలంచుచునిట్లనియె॥

ఉ॥ బాలకులార యుగ్గిగుణపాలకురార హయంబుగట్టగా॥ వేళలు
గావుమీపయిని భేదములెంచుట హెచ్చుగాదు స॥ శిలముగల్గి మాపుర
ముకేరగరండు ధనంబులిత్తు భూపాలుని రామభద్రుని గృపాకరతంత్రుని
జూచివచ్చెడి॥ఉ॥ జగడముమీరు మేముకొన సాగగనేయుట మేర
యానెయి॥ జగములుమీకొసంగెదను శాత్రవసంతతిగిగాదు మిక్కిలిం॥ బ

గలుడలంచునన్నచుడ పాపియు మానవసంబు విఘ్నముం । దగదు ధరాత
లంబుడను ధర్మములంచు దలంపరెవ్వరు ॥వ॥ ఆదియునుం గాక ॥౩॥ మీ
తల్లి జేరిమీరలు! ప్రీతివహిల్లంగరామవిభునై న్యంబు । తృతగలంచెదమను
డా! మాతానుమతంబుమీకు మాకుచుధాత్రి ॥చ॥ మఱిహయమేధ
యాగమును మానవనామధుచేయుంచుడి యాతురగముఁబంపగాను నిజ
దోర్బలవృత్తినిబట్టి గట్టిగా । దరువుకుగట్టి నైనవములదాకి రథావ్వమదేభ
మేదిని! వరులనుద్రుంచి నారమనిపల్కు నాజలజాతీ యేమిను ॥మ॥
ధరసాకేతపురాధి నాయకుడునాధారుండు శ్రీరామువే । శ్వరుడుం బంపిన
యశ్వమంచనగ నాచంద్రాస్యయు బ్రీతినం గరమ౯వద్దనిచెప్పనో తగ
వునం గయ్యంబుమేలంచు నేర్పరుచంబోయి యెఱింగిరండనుచు సంభా
వించి మోహంబున౯ ॥ నీ! ముద్దయ్యె మీచెక్కుటద్దంబులనుజూడ బా
ణాసనంబెట్లు పట్టునేర్తు । మోహంబులయ్యె మీముఖములుపీఠీంకు శర
ములనేరీతి సంగ్రహింతు । గారుణ్యమునుగల్గె గనుదమ్ములుదలంపఁ జరి
ఘలుయేరీతి బలపవచ్చు సంతోషమయ్యెమీ చందంబుగనుగొన శూ
లంబులేరీతి జూచిపొడుతు । పద్మమిత్తునివంశ సంభవుఁడుసేయు । సవన
రత్నము విఘ్నంబుసలుపబ్రహ్మ! కైవడరహానె మీరలునధికభక్తి । నయ
మువర్తిల్లరండు మానగరముఁకు॥నీ॥ తీపురములెల్లినదేవుని కార్ముక
బలముచెల్లెనె సృవవరునియెడట । మహిమహానురుడైన మారీచమా
యలు విభునితోబోరియేవిధములాయె । వసతలంబున గబంధునిదనుజాధీ
శుబలియెదిరించి యేపగిదినిలిచె! సాంద్రవైభవుడైన జలరాశిరవివంశవల్ల
భుండదిరించి భయమునొందె । రజతగిరిపెల్లగించి విరాజబాహు । వింశ
తియుగల్గు రాక్షసవిభుడుముందు । నరవరునితోడ నెదిరించి నలినగర్భ!
సంభవునిచూడ నేగతి. సత్పరణము॥చ॥ కనుకను మీరుబాలకులుకావు
న దెల్పితిబల్కులాత్మజే । కొనివిపరీతరోషములు గోరక యాతురగంబు
మీరుమే । మును నొకటయ్యుబోయినను మోదమునొందుదు రెల్లమాన
వు! ల్లననుకు సమ్మతంబవును మాకునుమీకును వైరమేటికి ॥

ఉ॥ భరతుడు పల్కువాక్యములు బాలకులన్నియు జిత్తగించిభూ!
వరకదనంబులందుఁ బ్రియబంధువులైననుగాని పుత్రసో! దరులునుబోరగా
నిలను ధర్మముపెద్దలు చెప్పచుందురే! మఱిమఱిమీకుమాకును సమస్త
ములేదు విచారమేటికి ॥ఉ॥ తనువులునస్థిరంబులు ముదంబున సంగర
మందుఁదెల్పిన౯! ఘనముగవర్ణభోగములు గల్గునునట్లును గాకయున్నమే!
దినినిజవంతులై సకలదేశములందును గీర్తికాములై । పెనగొనవ్వమ్ముగాక
రజాభిషేకముమాకునొకతనట్లనెడ యెక్కడయెక్కడగజ జలజన్మము

న్నియుమానితల్లికిఁ | మొక్కినజూచు నాముఖము మోహమునొందు
 నెమాటలాడునే | యక్కరగల్గునేమదిని నాశలునుండునె దేహజుండునే | ది
 క్కుననేలపోవుదుము ధీరవరాక్రమ పర్ధనీయులై ||క|| అనిపల్కి సుతుల
 గనుగొని | కనులనుమిలుగురులుచెడర గార్చుకథకుడై | విన్నరైతిదిగొ శ
 రములు | తనువులనాటింతు నింకడయదప్పుంగ్ ||వ|| అనిచెప్పి || మ | జన
 నాధుండును జాపమెత్తియపుడే సందించి బాణబులన్ దనువుల్నిండగ
 నేయగా గుశుడుభూతావేకరోమంబుతో | ధనువుంజేతధరించి బాణముల
 చందుబెల్లగాండ్లించి భూ | జననాధోత్తమువైపయ్యుండచి హాహవక్త్ర
 సౌకాశుడై ||వ|| తనువున్నెత్తురుగారగా నిరువురుందర్పిగ్రులై బాణ
 ము! ల్పెనగ్ వేయుచు దీయుచు నటుకుచు భేదిల్లగోదండముల్ |
 ద్వనిచేభూనభమెల్ల ఘూర్ణిలగ చందంబెల్ల విడిచుచుచు | జననాధోత్త
 ములెల్లమెచ్చుగ మహాసంగ్రామ ధీరాత్ములై ||చ|| పదివిశిఖంబులంబటవ
 బంచశరంబుల నుగ్గుచేసి యూపదివిశిఖంబులుం గడవంతముతో శరసం
 ఖ్యకెక్కులై | గడలుధరించి త్రిపుచును గార్చుకనాదము భీషణంబులం
 బుధులుగలంగ నిద్దరునుబొంగుచు జీరుచునార్భటించుచు ||చ|| బలముల
 నెన్నుచుంజులు బాణములెత్తుచు దృష్టిచక్కగా నిలుపుచునారిమీటుచు
 నునిర్భరవృత్తినిపెచ్చురించుచుం | గలహములెంచుచు బగలగాండములే
 యుచు ముందునెన్నగా నిలుచుచు నేత్రయుగ్మములనిష్ఠలురాలుచు మే
 రుధీరులై ||క|| ఇరువురునుబలవిక్రమవరులయిపోరాడింపబలవిక్రమలై
 బిశ్చరశరసంధానముకలుపుచు దుందుభులుమ్రోయ గడురభసమున్ ||చ||
 భరతుడుధీరుడైయపుడు పంచశరంబులు గూర్చువింట || నిర్భరగతితోడనో
 తపహింసపడ యీశరవహ్నికీలతే తెలుపునదప్పిపోవునె మదేభముకేసరి
 మీదదాకునే | గరువముమావెదంచుడు గాండములైదిట నేయదీవ్రత ||
 గీ|| పజ్రికవచంబుచెండాడి వత్సమపుడై దూర రుధిరంబుగారగా భూలి
 లేచి మార్గణంబులతోమ్మిది పట్టినిలిచి | చురుకుచూపుల భోతునిజూచి
 పలికె ||డ|| మానవనాథ చూచితివె మార్గణము ల్పశయాగ్నికింటున్ |
 మేచును గాచుకొమ్మనుచు భీషణమొప్పగిసి వైవగా | భూనభమెల్లరో
 జుచునుహృదపుచావముద్రించి వత్సమున్ | మానుగనాటరక్తములపార
 ముగావెడలంగ నుగ్రతక్ ||క|| మరలనొకథనువునైకొని | భరతుడు విశిఖ
 ములసపుడు వర్షమరీతిక్ గురియింప గుశకుమారుడు శరలాఘవమమర
 నతని ఛత్రముద్రించె ||మ|| మనమున రోషుడైనృపతి మార్గణముల్యర
 పంగ నన్నియుం దునిమి మహాట్టహాసమున దొమ్మిదితూపులువైచి గాసి
 చే సినజటులాస్త్రముల్యుపి సింజిణిబోయగనంతలోనవే దనమమరం

గసారధిని దైర్యముతోదలడొల్ల నేసినన్ || చ || హరులఘోషానదల్పుచును
 నత్రములేయగ బాలుడప్పుడా ! తురతవహించి శక్తినివిధానసమంతక
 పూర్వకంబుగా గరముననిల్చి డిక్కులువకావకలై చెడరంగ దేవత! లృగు
 పులిడంగ నిబ్బరపుపాటున మంటలుగుప్పగుప్పన్ || ఉ || వచ్చెడిశక్తిజూచి
 నరపాలుడు రోషకమాయితాత్ముడై యచ్చెరువంది చూచుచును నత్ర
 ములేయగదాటి మూలమం | గ్రుచ్చగద్రోచిరాగ జనఘోషమునొండగ
 గత్తిచేతనే | పచ్చగదప్పి యానృపతి వక్షమునాటగ నిద్రైకవడిన్ || చ ||
 కనకరథంబువైనొరిగె గాల్పమెల్లను జెట్లుగుట్టకైచనిన మహారథాధికు
 లు సంగరభూమిని బాయలైరివే | దనలుకలంగి యశ్వములు దంతినమూ
 హముద్రేశ్యరక్తముల్ | మనుగుచుదేలుచుండ బహుభూతములార్పటి
 సేయుచుండగాన్ || సి || ఎక్కడజూచిన నిభకలేబరములు నడనుగాదెగివడు
 నశ్వములును! నేయెడజూచిన స్మృతమస్తకంబులు వేదనలొందెడివీరభటు
 లు! సేమూలచూచిన సామజతుండము ల్లుసముగావిడిగిన కార్ముకములు!
 సేతాపుచూచిన హెచ్చైననవరత్న కటకాంగదవిలాస కంకణములు | ఎచ
 టజూచిన రథములు నింద్రీసిల | మణులువజ్రాలనరములు మకుటములును!
 జామరంబులు దెగివడుచుత్రములును | గలిగివిలసిల్లె నామహాకదనభూమి
 వ || ఇవిధంబున మహాఘోరభయంకరంబై నెత్తురుల దొప్పదోగియున్న
 యవసరంబున విద్రుమలతా విచ్చిన్నంబులుగా శోభిల్లుచు బాహుదండం
 బులు దీర్ఘభుజగ నికరంబులుగా వెలయుచు నాయత కరిఘట లద్రినం
 భంబులుగా బ్రకాశించుచు వివిధాయుధ ఖండంబులు మీనంబులుగా
 దిరుగుచు నతులదంతిదంతంబులు తిమితిమింగిలంబులుగా నొప్పారుచు
 ఘేనంబులు కంకంబులుగా నొప్పుచు ధవళోతపత్ర సంపూర్ణసంతతులు
 మరాళంబులుగా మోదించుచు గుళెలవకుమార సాంద్రీహాసద్యుతులు
 చంద్రికలగుచు నడరెడరక్తాబ్ధితో దొరసి వ్రేలయరుద్రీ నదనంబుగా గ
 దనరంగంబుతోచుచున్న సమయంబున || గీ || అత మాతశేష సైన్యము
 లధికభయము జూచి ముఖమును వెలవెలబోవజెమట! పరగదిగజారసా
 కేతపట్టణంబు! జేరగావచ్చి హయమేధశాలజొచ్చి || సి || విలసిల్లమంత్రము
 ల్విధియుక్తములుగాగ జెప్పుచుహోమముల్నేయువారు | సకలశాస్త్రపు
 రాణశ్రోత సందర్భము ల్బహువిభార్థంబుల బలుకువారు! చతురశ్రముల
 యందు స్వర్ణపాత్రాంతర వృషదాజ్యములనెత్తి పూనువారు | దక్షిణ
 హావనీయ ధర్మాగ్నిహోత్రము ల్విభజించి ఘవముగావేల్పువారు! శ్రోత
 విధములుదలబోసి సంధిచుమర: | శిష్యజనములతోడవిశేషవృత్తి | సామ
 వ్యూహపువారల చందములుగూ || ఇటువారల జూచుచు వచ్చివచ్చి!

వః తదీయ సభామధ్యంబున హేమసీతాసమన్వితుండును బాలవల్లవా
రుణ హస్తకంకణుండును మకరకుండలాంకిత రత్నవ్రభాకలిత కపాలం
డును బరిశుద్ధపితాంబరా లంకృతుండును వసిష్ఠవామదేవ భరద్వాజమ
తంగజమదగ్నికణ కాత్యాయన విశ్వామిత్ర మంకజాంగీరస మందపా
లగస్త్య మహామునిశ్వర సమన్వితుండును గారుణ్యకటాక్ష వీక్షణాలం
కారుండును రఘునాథ పారావారసుభాకరుండును నిత్యానంద హృదయ
కమలుండును లీలామానుషవిగ్రహుండును నఖిలలోకనాయకుండునునగు
శ్రీరామచంద్రుని బొడగాంచి నమస్కరించి నిటలతట ఘటితహస్తై
దూరంబుననిలిచియుట్లదింః సీ దేవేశభరతుండు దీపితకీర్తియై పోయిగం
గారణ్యభూములందు రవిశ్రుంగగా నాటిరాత్రి యచ్చటనిల్చి మరునాడు
సామంతపరులుపులు ఘోటకంబులు మదకుంజరంబులు వెంటనంట
గాభువనాంతరంబువడక సమరదైర్యుండై జనపతినైన్యము లోపించి
గ్రమ్మ నారూఢబటుల బాలురావేళిగోడండ పాణులగుచు వారణంబుల
జెండాడి భటులగూల్చి హయములనుద్రుంచి రథములనదిమిగదిమి చదివి
నైన్యాధిపతులను సమయజేసి || వ || ఇవిధంబున మత్తక్కుజరంబులపై
సింహాకికోరంబులు గలిసి ఘోరయుద్ధంబు నలుపుచున్న యవసరంబున
ద్విసహస్ర తురంగంబులును బంచశత మదకుండాలంబులును ద్వింశతి
రథంబులుగొని వారలమార్కొని దుండుడు పరాక్రమంబు గోల్పడిమ్మ
తుండయ్య దదనంతరంబు బంచసహస్ర జవనాశ్వంబులునుద్విసహస్రవార
ణంబులును ద్విసహస్ర స్త్రందనంబులను గూడి నిషడండురణంబునందే
గటారె మఱియును షట్సహస్రఘోటకంబులును బంచ సహస్రమదేభం
బులును ద్రక్షుసహస్ర రథంబులుంగలిసి పోరాడిడిండరికుండువరలోకగ
తుండయ్య సప్తసహస్ర తురంగంబులును బంచసహస్ర గంధసింధురం
బులు వదమూడువేల రథంబులు ష్టేమధన్వతోడ నాభిను మయ్యెం
దదనంతరంబు యెనిమిది వేల హయంబులును నాలుగువేల నాగంబు
లును రెండువేల రథాధిపతులును దేవాసికుండును సంగరంబున సమసిరి
నవసహస్రతురంగంబులతోడను బంచసహస్రగంబులతోడను మూడు
వేలరథంబులతోడను గుళధ్వజండు భండనంబునంగూలె బంచదశసహ
స్రస్రైధవంబులును దశసహస్రదంతావళంబును బంచసహస్ర స్త్రంద
నంబులును బిలచరుండును సమరంబున సమసిరి దశసహస్ర త్రమా
శ్వంబులును నవసహస్రద్విరదంబులును నలువదివేలరథంబులునుబుష్క
రుండును గజహంబునమడి సెనెష్టాదశసహస్రవాహనంబులును పోదశసహ
స్రసాయజుంబులును నేకాదశ సహస్రదివ్యరథంబులును ధూమవర్ణుండును

మృతులైరి నవవిశతి సహస్రీతురగంబులును సప్తవింశతీసహస్రవారణం
 బులునునష్టవింశతీసహస్రీ శూలాయుధులతోనుభాషిన్యుడు రణరంగం
 బునందుచాతుండయ్యోపితియును॥చ॥ భరతుడుసంగరంబునవిభాకరకాంతి
 సముండు తీవ్రమా । శరములువేసిడాసి నిజసాహసశృత్తిభరించి మించ
 భూ । సురసుకుమారులత్రతని జూచి శరాసస పాణులయ్యభూ! వరు
 నెదిరించి జాణములవారి బ్రయోగముచేసి ధీరులై ॥క॥ అందగ్రజుండు
 కుశుడును । మందరసిదిరించి శక్తి మూర్తివహిల్ల ॥ డెందంబు జల్లు
 మనగను । బృందారకులెల్లదిగులు వొండగవిడిచె ॥గీ॥ బెడిదముగ మం
 డుచును వేయపిడుగు వలె । వచ్చిజనవతివత్సంబు వచ్చి । రక్త
 ములు గార మూర్ఖులై రథముమీద । వచ్చితిమిమేము మీకునీ వార్త
 దెలుప॥ఉ॥ అనినరఘూత్తముండు దనయాత్మవిచారణచేసి నేలపై । ఘ
 నముగమూర్ఖునొందగ గనుంగొని మారుతి సూర్యపుత్రుడా । తనితన
 యుండు చేరజనితశృక సేవలుదేర్చ । గొంత సే । పునుజరుగంగమేల్చొని
 విభూరితరంబుగ శోకమందుచు ॥మ॥ హనుకుమారదేహ సుగుణాకర
 హాకులభూషణా నను ॥ మోసముచేసియా మరణభూమిని జిక్కితివేమి
 చేతునా । వానపుతో సమానబల వైధవమెక్కడగుంగిపోయె నే! దో
 సముపొందెదో నతినిద్రోసిన హాళిమిప్పుడా యెనో ॥చ॥ ననుగనుతండ్రి
 నీముఖమునాకును జూపగరాదటంచు మే! దినిరణమందుసోలితివోదీనద
 యాకరనూర్తినిన్ను నే! మనినదిలేదు చూడక యరత్నణమైనను నుండలేను
 నా । ధనములు బ్రాణమీ వెగదతమ్మడ యెట్లుభరింతుదేహము ॥సీ॥
 మనతండ్రి దశరథ మహిపాలకుడుతోల్లి సమరంబుసేయగా సతికిమెచ్చి
 వరములురెండియ నొకటికినీధరా భారంబునీకును వనమునాకు । నినిర్ణ
 యముచేసి యనుటచే జనకాజ్ఞ విధముగైకొనినెలు వెడలితీపు వచ్చియ
 ప్పడెయట్టి వర్తమానమెటింగి తల్లినిదూరి బాంధవులవిడిచి । యడవికే
 తెంచి నావేషమపుడుగాంచి యధికపిఠంబుచేతను నఖిలభోగ । భాగ్య
 ములురోసి నాయాజ్ఞబాదుకలచు । నిలకుఁ భుగనునియమింప నెవరుగలరు॥
 క॥ నీవ టిసత్యవాదియు! నీవంటిదయాంబునిధియు నీవంటిమహా! పాపను
 డునాకుదొఱకు నె! యేవిధముల నైన నింక నేనెటులోరు ॥శా॥ నీగాంభీర్య
 గుణంబులెన్నదరమే నీవేగదా నాకునీభోగానంద మొనర్చితివెగదయాభూ
 మెల్లనీదేగదా! శ్రీగౌరీశ్వరతుల్యవిక్రమ మహాశృంగారవక్త్రాంబుయోభో
 గాధీశ్వరశాయి యీతనువికం గోపింపనాకేటికి ॥గీ॥ తండ్రియనుచుతి
 నేను గాంతారమందు! జడలుదాల్చుంగ నావలెజడలుదగిన! వల్కులంబులు
 ధరియించి యొడలదూది పూతచెన్నొండగాధరా భోగమెల్లమానియుం

టివి నీవంటివారుగలరే॥చ॥ జనకజపుత్రసాధ్వీయని చాలకజెప్పినమాట
 లెల్లనే॥ వినకయరణ్యమందు మదివేదనలాండగదోయిపంపనీ । మనమన
 కూర్చిచిత్తుడనిమానితివో ననుగోమలాంగ యీ॥ దినమున నెట్లు మంభము
 లుదీర్చెడి వారెవరన్న ధీరత॥చ॥ సతులుననేకులుంగలరు సాంధ్రమునా
 విభవంబుగల్గునం॥ గతిగననేకబంధువులు కాంచనరత్నహామంబులాదిగా
 సుతులును వృద్ధిబొందెదరు సోదరులొత్తురే యేమిసేతునే॥ బ్రీతుకనునిక
 మీద మిముబాసీ ధరాతలమెల్లనేటికి॥చ॥ కలిమియు నేల దివ్యమణి
 కాంచనగేహములేల మోహమా । లలనలు నేల సర్వశుభలక్షణభోగము
 లేలయేలభా । తలములు నేల సంతత మదాన్వితకుంజర బృందమేలన ।
 తులములు నేల గొల్వనప్రకోటిము నేలతలంచిచూడగా॥ ౧౬॥ వినిన
 వృండ జననాయకు డాగమ మొనర్పవలయు నటులేకనునా॥ తనువందు
 నేలయున్నది వనజాసరుడేమనుచు వ్రాసెనాయనుచు॥౬॥ ఏకతినిర్వ
 హింతు నికనేమితలంతును నశ్వమేధమా । యాగము నేక్రియ జరుగు
 నేలజనించితి భూమిమీద నిం॥ కాగలకార్యమేమి జనకాత్మజబాసినవెన్న
 నికనే । భోగము లేలగల్గునని భోరుగన్నుల నశ్రియించుచు॥సీ॥ అప
 వినయోనిజ యైపుట్టిమిదిలేశు పుతియైపుపుల్ల పొగడగాను । దశరథ
 మేదినీ ధవునకుగోడలై లేజిల్లనాకు దేవియయ్యె॥ నఖిలాదులెరుగంగ
 నానాడులకలో నగ్నిముఖంబున నధికధైర్యమున జేసెన్దరు ల్కునులును
 వినుతింప వచ్చినయాసిత వరమసాధ్వీ । యనకనీచునిమాటకై యడవి
 యందు । విడుపుమని యాసతిచ్చితివెలదినపుడు॥ దాననవజయమయ్యెనా
 తమ్ములెల్ల । నిలచిరోయింకనేమననేల యాపుడు॥౬॥ వాకలునెవ్వరో తప
 సిబాలురకీ సహోగ్రవిక్రమా॥ కారములేలగల్గు శరకార్ముకవిద్యల నెట్లు
 నేర్పిరో॥ శూరులొత్తులొ నురులొచోద్యము నాతురగంబుబట్టగా ।
 ధారుణినెవ్వరోపుదురు దైవబలంబుమరంగ దున్నదో॥చ॥ చలమునభూత
 నూజనిజసాహసమాధరించిబాలురై॥ నిలిచెనో యశ్వమేధములునేను
 నులేకను సాగునాయనం । గలహమువన్నెనో ప్రళయకాలమువచ్చెనో
 యేవిశేషమో । తెలియదరంబుగాదనుచు దీతనొందుచు నామ్మసిల్లు
 చు॥చ॥ రవికులమందుబుట్టి ఘోరాక్షస నాశముచేసియుగ్రతం॥ శివుడు
 ధరించు చావమునుజిందరలాడి ధరాతలంబుపై । బవరములెన్నోచేసితిని
 బ్రాహ్మణులెవ్వరు శ్రైర్యవృత్తితో । నవనిదయులంగెలువ రమ్మతమై
 నదియెన్నిభంగులకొ॥గీ॥ అనుచువిలపించు శ్రీరామునానంబు । గాంచి
 నుగ్రీవుడవ్వుడు కరము మొగిచి । స్వామిచింతింపగానేల సకలలోక । పతివి
 యైయుండినీకొక భయముగలదె॥భానుసమాన విక్రమవిభాసిత దీన

శరణ్యమేదినీ । మానవనాథ వంశపరిపాలన పల్లవపాడవద్దయూ॥ జాను
కరాట్టహాస బుధసన్నత కార్ముక బాణహస్తనం । ధానధరాసుతాహిత
హృద్బ సురాధిప రాజవల్లభా॥ పంచచామరము॥ సురాధినాథసేవితాం
ఘ్రీశోభితా రఘూద్వహా పురారిచాపఖండనా విభూషణా దయాకరా॥
విరోధిదైత్యమర్దనా మహావిలాసవైభవా । ధరాసుతాసమేత నిత్యధర్మ
సగ్గుణాన్వితా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్భీమరాంబిక నిజమనోల్లాస కరుణాకటాక్షపీఠ
జాలంకార సరసరసామృతకవిత్వ తత్వాతీతయానందభరిత సాంఘ్యతార
కామనస్క శ్రీరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీలలాస ధురంధర గట్టువంశ
వయఃపారావారసుధాకర కాశ్యపగోత్రీ కాత్యాయనసూత్రీ శ్రీవేంక
టార్యపుత్ర లలితపాండిత్య వేంకటరామకృష్ణప్రణీతంబైన శ్రీపట్టాభిరా
మాయణంబును మహాకావ్యంబునందు బంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమద్రాజకులంబుధి । సోమాఖిల నుగుణసంఘ శోభితమహి
తో । ధామవరాక్రమ వర్జిత । రామా సీతాకళిత్రీ రంజితగాత్రీ॥ గీ॥
అవధరింపుము రఘుపతియాననంబు । గాంచి సుగ్రీవుండొవేళ గరము
మొగించి । సకలోకాధిపతికివీచార మొకటి । మదినిదోచగ నేల భూపాల
తిలక॥ సీ॥ సకలంబు నీయండ సంభవంబైయుండు నఖిలంబు నీయండ
యడిగియుండు॥ సత్యంతశూన్యఁడై యతిశయంబువుడువుయాద్యఃతగతుఁ
డవై యమరగలవు । నిత్యుడైయొక వేళనిర్గుణుండవునువు సగుణుఁడౌదువు
సర్వసమితి నొండ । నన్నిటికినిసేవె యాభారుఁడౌదువు నన్వయగోత్రము
లందు రావు । మూడుమూర్తులునీయందు మొనరియుండు । మూడు
మూర్తులుకావలి మూర్తిపీఠ । సత్సత్తులు రెంటికి సాక్షివగుచు॥ బ్రీకృ
తివికృతుల నెరియించు వాడవీవు॥ చ॥ పరమానందము నొందుచుండిన
పరబ్రహ్మంబునీవేగదా॥ పరిపాలింతువు సర్వలోకములకుం బ్రీత్యుత్సాహఁడై
నిత్యుడైగురుడైన యనంతనామములచే గోవింద వ్రీడ్చుమృశం॥ కర

దామోదరకేశవాచ్యుతులుగా గైకొందువెల్లప్పుడుకొ॥ ఉ॥ కావున నీక
సాధ్యములుగల్గునె లోకమునందుఁ జూడనో । దేవసురేంద్రప్రోషణ మదే
భమహోకదనాశ యీశ భూ । పావరదైత్యమర్దన శుభాకర దీనశరణ్య
యిందిరా । స్థావరస్థనాథరః సంగరభీషణ మంజుభాషణా । క॥ భువి
మీఁద రాముడనగా । నవతారంబెత్తినాడ వమరులకొఱకై । శివ
కోదండ విఖండన । యవనీధవ నినునుతిప నజానికవశమే॥ చ॥ కరమున
విల్లుపూనంగను గన్గొనశక్యమె బ్రహ్మకైఁగుం । దరదరహాస రామ విన
తాసుతవాహనభోగితల్పనీ । పరమృగ దేవదేవుడవుయాత్మనుజింత దలంప
నేలసం । గరమున రావణాసురునికన్నను శూరులు పుట్టియుందురే॥ సీ॥
భాగ్విరాముని బాహుబలముకన్న కనవిక్రములు నెక్కడనుగలరు । చతు
రంబుధులుదాటు చతురుడవానితో నమమైన వారలెచ్చటనుగలరు ।
మాయావియైన దుర్మడుడుమారీచుతో నములగువారెచ్చటనుగలరు ।
కుంభనికుంభాది కుంభకర్ణాసుర విభులకు శ్రేష్టులువెలయగలరె । యబ్ధి
నాయకుడుప్పొంగ నతనిబలివి । బాణమునబోనడంచిన ప్రబలబలుడు । సా
హసుండవు నీవుచెహానమరమునను । బోరఁగలవారలెవ్వరీ భూమిలోన॥ సీ॥
గజాండుగవాత్సాండు గంధమాధనుడును, కనసుడుకొ జాంబవంతుడును
మోటియు । పవనపుత్రుండు పీఠ పారియాత్మ్రుడును ధైర్యవ్రాతాశుండైనదధి
మాఖుండు । కుముద మైందద్వివిద గోత్రసంచారులు శరభసుపేణులు
శౌర్యవంతు । లంగద గిరిభేదియాదిగాతరుచర ముఖ్యులుముజ్జగములను
గల్వి । గలరపారులుభయమేలగలుగవారు । త్రిజగములుగూల్చగలిగిన
ధీరవృత్తి । కలుగువారముముబంపుకయ్యమునకు । నవనహాయమును
దెత్తుము శౌలకిపుడు॥ ఉ॥ అనినుతియింత రామవిభు డంతట దుఃఖము
మాని ధీరుడై యినజనిజూచి యిట్లనియె నేనికనోర్యనులోకమందునకొ ।
దనరగ జంద్రీసూర్యుల దాపులునుమాపుదు యక్షసాధ్యులకొ॥ వనసిధి
లోన ముంచెదను వజ్రనినైనను బోరగెల్పెదకొ॥ వ॥ అనిదండహ్యమాన
మానసుండైవిజృంభించునేత్రంబులనరుణవిష్ణులింగంబులు సెదర జూహులు
ముడివడంబిహ్లాదసరత్వణంబు సేయవడంచివిపులబరా క్రమక్షలితవర్ధమం
డగుహీరణ్యతూనివధక్రైస్తంభోద్భవుండైననరహరిమూర్తిపిదినిలిచిన జల
ధునికలంగె దిగంతరాళంబువడంకె రోదనీకుహరంబు భేదిల్లెదారలువ్రా
తెమహామేరువు శసాతలంబునకు దిగంబడియె వారదాదిదేవర్షులు విస్మ
యంబందిరి శూరులుబెగడొందిరి కింపురుషులు వెఱచిరి సిగ్గులుజరిగిరి సూ
ర్యులుమునిగిరి షణ్ముఖానంబుజానివంచిరి విద్యాధరులు వేదనలొందిరియిచ్చి

ధంబునబ్రహ్మాదిదేవసమూహంబు దిగులొందుచు సకలభువనంబులూ భ
స్మంబులగుటకుం గారణంబేమని విమానారూఢులై యంబరవీధిలోనిలసి నీ
క్షీంశ దేవదుంధులుమోయ రఘువల్లభుండు కోదండధరుడై మహా
తపోనిధులగు వసిష్ఠవామదేవ కుంభసంభవాది మహర్షులఁజూచి యిట్లని
యె॥ గీ॥ ప్రశంశురుద్రునినైనను బవరఁచును । బోరిహయమునుగొనివత్తు
భూసభములు । భస్మములొసర్తు మీశుదిమఖమునెటులు । సాగునోయని
యోచనసేయవలదు॥ చ॥ మతీయు సమంత్రాత్మ్యముగవాసిగ హోమ
ముసేయుచున్న నే॥ సరిగెదనుగ్రహ స్మనుజలంకటితోడనటంచు । మొక్కి
సం॥ గరముదలంచి సారధినిరథ్యము తెచ్చిన నాతడంతవే॥ గిరమునరత్న
ముల్యైలుగ గాంచనరథ్యముదెచ్చినిల్పగ॥ నీ॥ రణభేరిమోయంగ రథ
ముపైగూర్చుండి ముత్యాలగొడుగు మూడువేలు । కట్టగాభవళాత ప
త్రంబు లిరుగడ వింశామరంబులు వేయ ముందు భూచక్రిగొడుగుల బూ
నికొండరురాగ మదకుంజరంబులు గదియబవన । జవఘోటకంబులుసాం
ద్రమైయేలేర బహుబలసహితులై భటులునడువ । బ్రాసలోమరకరవాల
పట్టసములు । జక్రిములుబట్టి పీరులుసందడింప మరివిభీషణ రాభసపతు
లుకదన । శూరులై రాగ నిర్జరుల్పూడగాను॥చ॥ భువనములెల్లఘూర్ణిలగ
భూరివరాక్రిమ వర్ణనీయుడై । పవననిభంబులై నబలవంతులుతోమ్మిడికో
ట్లవానరుల్లవియఁగ భీమశౌర్యములు గల్లగ మర్దనశైలనాథుడౌ । గవయు
డువచ్చునిల్చెను నగంబులుతల్లడమందుచుండగ॥ నీ॥ గజాడపవదికోట్లక
పులతోజనుదెంచె దశలక్షవనచర దళిములెదుగఁ । గుమ దుండునేత్రెంచె
ఘూర్ణితారుణసేత్ర విస్ఫులింగంబులు వెడలజాంబి వంతుండు దశలక్ష భ
ల్లూకములతోడఁ బరగదాసంతట వచ్చునిలిచె । నేపుయారగ బదునేను ల
క్షోహిణి ప్లవగజనంబులు బలిసిరాగ । బనసుడరుదెంచె నిజభుజాబలము
మెఱయ । నలుడునుప్పొంగ బదునారునర్బుదములు వెంబడింపగ దరుచరు
ల్వేయికోట్లు మెలఁగదధిముఖుడుగుడై వెడలెనపుడు॥ గీ॥ పరగబదునే
నుగల మహావద్బములును । గూడిశరభుండు వెనువెంట గోల్లుప్లవగ । వల్ల
భులుగొల్వ వెడలెను వనచరములు । నారుకోట్లతో విరతుండునరుగుదెం
చె॥ నీ॥ పడికోట్లు పది యిరువది వద్దముల్పహా మహానీయసేనా సమన్వి
తముగ । నంగదుండరుదెంచె సర్కసూనుండును బదివేలకోట్లు సేబిదసహ
స్రిలక్షలమున్నురులగు మహాఖ్యర యక్షోహణులును వెంటనరుగుదేరఁ
బరగంగబనసుండు పదునేనునర్బుధ సంఖ్యలుచనుదేర శౌర్యమునను । వేగ
వంతుండు గూడెనవిభవమచర । సంభడనునాత డరువదియారు వేలయ
ర్బుదంబులతోవచ్చె నవనిగలఁగ । గోమలివిభుండు దళకోట్లుగొలువఁజేరె॥

ఉ॥ నలుడుప్లవంగవల్లభులు నాలుగులక్షల యాఱుకోట్లతోఁ వెలయుఁగఁ
జేరవచ్చె రణవీరులునేబడి శోట్లవానరుల్ । బలముమరంగఁ గేశుడనవాడ
రుదెంచెను వేగమేమహా । బలసుతుడంగదుండు శరభద్వివిదాదులు వచ్చి
రుగ్రితఁ॥ వ॥ ఇవిధంబున నెల్లకపినాయకులునుద్దండపండిత భజాదండు
లును బ్రకటకరాసీకవక్త్రులును ద్విగ్ధనాశికాదంష్ట్రులును గరవాంసదృశ
రోమాస్వతులును మహావాల పాశాయధులును వికృతకర విజృంభమా
నులును శైలసమకాయులును నగువనచరులు చతుస్సమద్రోంబులవలెబొం
గుచు నార్పణించుచుకొక్కొక్కండు బద్ధమహాపద్మ శంఖతోఁగింసాగ
రమహాసాగర పరిమితనైస్యసమేతులై పదఘట్టసంబుల ధరాభారంబుగ
లుగంజేయుచు సింహార్పణునెలులంగ ననేకదినంబులకు సచురంబుసేయగ
లిగెనిని సంతోషించుచు శైలంబులుభేదించి శిరంబులపై బెట్టుకొనియా
డుచు ఫలభరితభూరుహంబులు భుజంబులంబెట్టి తత్ఫలవర్షంబులు నమలు
చువచ్చుచున్న సమయంబున శ్రీరాఘవేశ్వరుండు॥చ॥ కనకమయంబు ది
వ్యమణికంకణముం గటకాంగదంబులుం । బెనగొని వజ్రహారములుపేర్చి
నరత్నకిరీటమొప్పుఁ జందనమును బాణిజాతములుదాల్చి విహకరకోటితే
జుడై కనకరథంబుపైనిలువ గన్గొని భేరులు మ్రోయుచుండఁ॥సీ॥ ర
ఘువంశసాగర రాకానుధాకర కమనీయరూప రాఘవపరాకు । దర్పంబు
నంజతుర్దశ సహస్రాధీశదైత్య సంహార భూధరపరాకు । బహుబలాన్విత
దైత్య వరతనూభవు గర్వముకునిగ్రహించు పావపరాకు । అఖిలకంటక
మహాసురదళకంఠుని యుద్ధతీవ్రాణలాఘాధపరాకు । కోమలాంగ విలాస
సద్గుణపరాకు । ధర్మచరిపూర్ణ సత్యవద్ధనపరాకు । దర్పకాన దతుల్యమం
దరవరరాకు । వైభవోజ్వల రామభూవరరాకు॥ చ॥ అనుచు బ్లవంగవ
ల్లభులు నందరుజేరినుతింప వాలినం । దనుడును నాంజనేయుడును చగ్గర
రాగ సుషేణుడాదిగా । వనచరబృందము ల్పడువవచ్చెడి రామునిజూచిని
ర్జరల్ । అనుగమచిత్తులై యపుడె యంబరసిద్ధిని బల్కిరివ్విధి॥సీ॥ భా
ర్గవరాముని భంగముసేయగా దీపించినాడు సీతెగవలేడు । ఖరదూషణాది
రాక్షసపీఠవరులలో బోరాడునాడు నీ పాగలులేడు । మాయాసుధుండై
న మారీచునొకకోల వైచిననాడు నీవిధములేడు । భూరిధైర్యస్థైర్యముల
బాది సేతువు గట్టించునాడు సీఘనములేడు । నాగపాశంబులను
మఘనాధుడుమును । గట్టికడలిననాడు సీక్రిమములేడు । బంధుమిత్రాదై
త్యులబట్టి దనుజ । వతినిదున మాడునాడు సీక్రిమములేడు॥ఉ॥ పరగ
దిలోకవాసులను భస్మముసేయ దలంచినాడో భీ కరముమహాగ్రశౌ

ర్యమును గన్గొనఁజూడదు రుద్రుఁడైనవే! గిరమునశాంతుడౌటకును శాక
 ణమొక్కటిలేదు సీతసం । గరమునవచ్చినిల్చి నుశియించిన నిప్పటిరోష
 మారునో ॥ చ॥ జగములకెల్లదల్లి జలజాతీమహాత్యైముతోచలేదు భూ
 ఖగమృగ నాగసంకలితకానల సీమలదోయబంపెనో! పగలిటుపుట్టియుం
 డగను ట్టెనుతయెందుకువచ్చుమెచ్చుబి! న్నగశయనుండు రామనరనాయ
 కుడేవిధమాత్మనెంచెనో॥గీ॥ రాముడేయాదివిష్ణువు రాజవదన! జనకబాత్మ
 జయాలతీ జగములెఱుగ । నిర్దఱకుబుట్టు చలములనెవరికైన! దేర్పడర
 నూనెయేచుని తెలియవలయు॥ గీ॥ రాముడైనను నిదియునుగ్రింబటంచు
 సీతయొద్దకుబోవలె సీతయైన! నఖిలజగములు గుంగునోయనుచుదలచిద
 శరథాత్మజు చెంతకుదర్శవలయు॥ క॥ రాముడు లేనకువాదము । భూమి
 సుతయందు మోపి బోవగపితా । రామనిబ్రీతిమాలదులుక! నేమానోతె
 లియదరమె యీశునికైన ॥క॥ అనినిర్జరాధిపతులును । మనమునయో
 చింప రాచుభద్రుడుగంగావనతలములందు నిలువగ గనుగొని కుశుతో
 డలవుడు ఘనముగబలె॥ ౯॥ మ! అదిగోసైన్యసమేత మత్రగజసంఘం బ
 శ్వముల్పుత్రములే । గదసామధ్యలు వైరిభీకరులునల గామాట్టహాసాధికుల్
 పడికోట్లర్బుద న్యర్బుదంబులు మహాపద్మంబు లఘోహిణుల్ । గడి
 సెన్ సైన్యమహాధినాయకుల యాకారంబులు జూచితే! సీమిడిగొడ్లుకో
 రలు భీమరూపంబులు గలవారువారు మర్కటబలంబు । నీలమేఘంబులు
 నిలిచినపాలిక కలిగినవారు రాక్షసబలంబు । రూఢిల్లగా నఖిరోమ సమృ
 ద్ధిచేలోలాడువారు భల్లూకపతులు । కమనీయ మదమత్ర గంధేభములు
 దివ్యరథములవారు భూరాజవరులు । సందడింపగవెనుకల సైన్యమైతె! నే
 లయిననచందాన నిలిచెదటలు । జలసమన్వితలైన యాప్లవగవరులు! శై
 లవృక్షాయుధములచే జెలగువారు! మ! ధరణీనాథునిజూచితే! యతడు నేత
 న్నాత్మ్రుడేదీవులం! బరిపాలించెడివాడు నీకుడు పరబ్రహ్మంబు వేదాంత
 గోచరుడుంబంకజసేషుడు సగుణుడు సంపూర్ణచంద్రుండుభూ! చరు
 డు ఖేచరుడు విశాలయశుడు ట్టెపాలవంశస్థుడు ॥ సీ॥ శతకోటిమా
 రాండసం శాశదేహుండు కమనీయరత్న కంకణమువాడు । అతిదీర్ఘ బాహుల
 యమరకగలవాడు కలితవిశాల వక్షంబువాడు । విసివిభాసితనయనముల్ల
 లవాడు మందార కుసుమదామములవాడు! మహనీయ నవరత్నమయ
 కిరీటమువాడు సౌజన్య మందహాసంబువాడు । విల్లనమ్మలు కరములనె
 లియువాడు । అఖిలలోకశరణ్యుడై యభియ్యుక్తి! కరుణగలవాడు భూరిధం
 గరయశుండు । రాజమాత్రునిగా నెన్నరాచుమదిని । గీ॥ కాన నేమరరా
 భా సంగరమునందు । శరశరాసన కవచముల్పొంగవహించి । పెడలవలెశం

చుదెబ్బగా వినికుశుండు ధైర్యముపొంగి నిలిచి సోదరునికనియె॥ చ॥ చెం
డునుభూరిధైర్యమున జంచలమందగజేతు భూమిను ద్దండతపత్తి సైన్య
ముల దంతిరథాశ్వదావతియోధులం । గండలుచెక్కివైచెదను ఖడ్గముచే
ధరియించి దేహము॥ ముండములేర్పరితు విదిముచ్చటతోడనుజూడు
తమ్ముడా॥ ఉ॥ వానరులైనగాని సురన్దములైననుగాని భీమమా । దాన
వులైనగాని ధైర్యసమున్నతి గాచినట్టి భూ । మానవులైనగానిసృష్ట
పరితులైననుగాని యూజిలో॥ గోనలవృక్షముల్నుదులు కొండలుబట్టగ
జేతుఁగగ్ర్యర్థం॥ గీ॥ అమరనాథుడుగాని యాహరుడుగాని । యాతకుడు
గాని కేశవుడైనదాని పట్టిచెండాడుదుచు నాదుబలిమికోలది పేరునిలుపు
దురణమాను భీతిగలదె॥ అనుకొనుచు నన్నదమ్ములు । ఘనకవచము
లెత్తితొడిగి కార్ముకధరులై । పెంగొనగనెదురునడవగ । గనుగొనినీలు
డు ప్రళయకాలునిమాడ్కి॥ సీ॥ శతకోటివానర సైన్యసమేతుడై చ
టులరొవ్రాకారజలధిదేలి । కుప్పిగంతులు వైచి కొండలుదరువులు బట్టి
వానరవీర వరులుముదు తగులగా లపుడుకోదండంబు నొకచేత నొకచే
తబా॥ యుద్వీటితలలు । బాహువుల్నులుకుచు బత్తుముల్పెండుచుఁబదము
లుద్రోచుచు బర్వతములు । పేప్పైవెనుగబట్టుచు విశిఖమును నుగ్గునూ
చలు చేయుచువర్గలముగ । దరులుగొని తెచ్చివైవగా డహనుఁడగుచు ।
బొంగిహాయిచుచు యుద్ధభూమియందు॥ క॥ శరమునకు ముగిసలు
గుర । బరిమాక్కుచు దీప్తిమైనబాణాగ్నులచే । ధరణీతలంబు మిన్నును ।
గుంబు తెఱుకకచేసి మదిఁగోధములొదవ॥ ఉ॥ బారులునుగ్గడించుచును
బాజులు పాజులు నుగ్గుసేయుచు॥ శూరతచూపులం గతిశూలముచేధ
రియించి కుర్మముచు॥ సారములైన వృక్షములు సారెకుజెడుచు నా
గ్భటించుచు॥ పేరులనుగ్గడించుచును బీనుగు పెంటలుగాగఁజేయుచు॥
ఉ॥ పొరితడివానరు ల్రిగులు పొందుచు గేకలుపేయువానరుల్ । వరువు
లువెట్టువానరులు మడ్లిగిలించుచు నున్నవానరుల్ । తరువులకెక్కువాన
రులుదైనవృతనొందుచు డాగువానరుల్ । పురములుదాకువానరులు సూర
కయోచనలాడువానరుల్॥ క॥ తనసైన్యంబులు తరిగిన గడలుచునీలుండు
లపునిఁగనుగొనివత్సా । ననునీకుగెల్వ శక్యమి వనజాసనమరులకైవ వశ
మేపొరక॥ క॥ భానుసమానవిక్రముడ బావనుడ రఘురాముబంటని
వానరసైన్యనాయకుడ వత్తును నిర్జరబృందమైననీ । మేనునుగాచుకొమ్మ
లుదెవేసెదనంచు మహాద్రియెత్తగా । మానితకొర్వడై లపుడు భస్మము
సేయుచు సాయకంబుల॥ ఉ॥ శైలముమార్గమైచనగ సాంధ్రభుజాబల
మొప్పు నంతలో । సాలమువేల్గతో బెరికిసాహసవృత్తిని దిగివైవగా ।

మాలిలవుండులేచి వదితూపులు వక్షమునాట నేయ నా । భీలతనొంది వే
 తొకటివృక్షము గట్టిగడిసి వేయగఁగఁ ॥౧౬॥ శరముకటివైచి వృక్షము । ప
 రిహరముఁజేసి యైకుబాణంబులచే । నురుముఁ గ్రుచ్చిన నీలుడు । ధర
 వయిమూర్ఖులై గవులదళములుబెడరఁ ॥౧౭॥ ఆవిధముతెలిసి రాముడు ।
 పావనులగుతుముద వనవనచరవతులఁ । రావించి మీరుయుద్ధముగా
 వింపుడనంగవారు క్రూరోద్ధతులై ॥౧౮॥ పదిశంఖములు మహాపద్మంబు
 తెనిమిది వేల వాఁరరణ పీరులెరుగ । నుప్పొంగుచునుమహాను త్పాత
 మాయన ధరణీపరాంబు దట్టముగనును । గ్రమ్మగా లయకాలకాల
 ధ్వయము మాడ్కి రంజిల్లుచును మహారౌద్రమమర । నెదిరించిపెడబొ
 బ్బనికుచు వాలంబులు విసరుచుదంప్తిలు వికృతదృష్టి । జూపగు
 శుండంత బిశుద్ధమానుడగుచు । బాణకోండచులజేత బట్టినిలిచి । దర్ప
 మలరగ విలుగుణధ్వనులుచేసి । వనచక్షులకెల్ల యముడుగాఁ గనలివచ్చె ॥
 ౧౯॥ వచ్చినవనచర దళములు । నచ్చెరువందుచును నక్ష్మదవనీరుహములఁ
 దెచ్చుచు వచ్చుచుదేహము । గ్రుచ్చుగమిణుగురులు చెదరగ్రోధవివశుడై
 ప ॥ కమలాకంబు జొరంబడు గంధసింధుర కిశోరంబుచందంబున శరవరం
 బులు గురిపించుచు బంచశరంబుల శిరంబులఖండించుచుదశకోటివానరు
 ల వింశతివిశిఖాంబుల బడనేయుచు వి శతీవానరుల త్రయోవింశతి విశిఖా
 బుల నుగ్గుసేయుచు బంచశతతరుచరుల సహస్రవిశిఖాంబుల నురుమాడు
 చుసహస్రతరుచరుల ద్విసహస్రాశుగంబులం ద్రుంచుచు ద్రయస్సహస్రకృ
 పంగుల పట్నహస్రకాండంబులంజెంచు లక్షవంగుల ద్విలక్షకాండం
 బుల నురుమాడుచు నొక్కకప్పెనెన ర్బుదస్యర్బదంబులుగా బెక్కండు
 వ్రవంగులు హతమగుటఁజూచి నెత్ర బులందు మిడుంగురులు చెదరె గు
 ముచుండు కుశునిపయిగవిసిన లవకుమాగుండు రోషభీషణుడై పన
 సాభిధు నెదిరించిరం వనసుండిట్లనియె ॥ ౨౦॥ బాలుడయెంతవాడవు కృపా
 పరతంత్రుడు నాదిమూర్తితో । నాలయచేయగాగలరె యబ్జజ్ఞుడైనను
 రుచుడైనభూ । పాలునితోవిరుద్ధములు మంచిదిగానివి మీరుమానులై ।
 శీలములేలమానెదరు సింహముపై నిభమెత్తిపోరునే ॥౨౧॥ జలనిధిగట్టినా
 డుజలజాప్తకుమారుని బోచినాడుభూ । తలమును నేలినాడు మదదర్ప
 ముగల్గిన రావణాదియో । ధులదెగటార్చినాడు మదిదుర్బలుడంచు వివేక
 శూన్యతం । దలచుటనీతియెట్లగును దాపసులార యిదేటివైరములే ॥౨౨॥
 అనిన లవాఘ్యుడిట్లనియె నద్రులపై కెగట్రాకి యాకులే । తినియెడివారు
 మీకురణధీరతలేక్రియ గల్గునూరకే । యనదగునే బలాధికులమంచును
 బెద్దయునేర్తుమంచు నొ । య్యనగడు మాటలాడుటకు నేర్పితివెంతయు

వానరోత్రమా॥వ॥ అనిన॥ ఉ॥ జలధుల నేడుచాటు జవనత్వముగల్గిన వారమే
ము॥ మీబలములుసాగునా తపసి బాలకులారవనాంతరంబుకై॥ తొలగిన మే
లుకర్దు మదితోచదో యెవ్వరుచెప్పినారొయీ॥ కలహములో జయంబ
గునగాదు ద్విస్తేతునికైన గ్రీక్కున॥ అన॥ క॥ వినికుశుడనునోవానర॥ వన
జాసన రుద్రులైనవచ్చిన భయమా॥ జనినామాధవుజూదిన॥ మనమున
జనినంబుగలు* వచ్చునెమాకు॥ క॥ అ॥ మూడు శరములేయగ॥ గన
లుచుశైలంబువైవ గాండముచేతం॥ దునుమాడి ఏడుశరములు॥ తనువు
నజాప్తింప నతడుకర్పొవ్వలుడై॥ ఉ॥ తరువులువాడ రుద్రుచును ధైర్య
ముతోనెదిరించి పోరుచు॥ శరమున ముష్టివేయుచును చేతులగట్టిగబ
ట్టి త్రిక్షుచుం॥ పరుగులుపెట్టుచువృపుల కర్వతముల్లొనివచ్చి వైచుచుం॥
జాణములెత్తి త్రొక్కుచును శౌర్యముజూపుచు నార్భటించుచు॥ క॥
పవనాస్త్రమేయ మిక్కిలి॥ జవనత్వమువదలి కనకశైలముపగిడి॥ భువిన
గ్గజాండ్రదెల్పిన॥ వసిధవుడైనరాముడచ్చతమందె॥ చ॥ తరుచరసం
ఘమంత ఘనధైర్యములెల్లను మానిచాలమున॥ శరములవాడ వైచు
కొని చింతలునొందుచు నింకపిరిగో॥ హరుడుచుగాని యబ్జభవుడైనను
గాని విరోధమొంచగా॥ బురమును జేగూడదని పోవుచునుండగ జాంబ
వంతుడు॥ చ॥ వనచరులారపోకుండు భవాదృశులిట్లానరింపఁ బాడియే॥
యనిపురికొల్ప వాయుసుతుడఁ దటబేర్కొని యేలపారిపో॥ ననిత రసా
ధ్యుడౌ రఘుకులాధిపుడుండగ భీతియేలయీ॥ వనములడాగి దేహమున
బ్రాణమునిల్పిన గీర్తిగల్గినే॥ ౪॥ అనివారికిం దెగువపుట్టించిన॥ చ॥ వినివ
నసుండు రోషమున భీషణుడై ప్రకటించు శైలముం॥ గొనిపడవైవగాల
వుడుకోపముతో శర మొక్కటేసి యా॥ ఘనగిరినుగ్గుచేసి దశకాండము
లుగ్రతనేయ వృక్షములే॥ తనువునడిగిపివైవ నొకదారుణ బాణముచేత
ద్రుంచిన॥ సీ॥ కృశేయాక్కుడైమండి పనసుండుముష్టిచే బొడిచిన బడిలే
చి పొదలుకొనుచు॥ ఖడ్గంబువైవగా ఖడ్గంబుదప్పించు కొనిలేచిపైబడి
గోళ్యనాట॥ గుచ్చగాదనచేతి కోదండమునకును భీమసాయకములు పేర్చి
వైవ॥ నవియన్నివిటచుచు నార్భటింప లవుండు చటులాస్త్ర మొక్కటి
సంఘటించి తీసివిడువంగ భూరిపైదెల్పి లేచి॥ వచ్చిపిడికిటబొడిచినబా
రుషమున॥ నాల్గుశరములదేహము నాటనేయ॥ దరువునొక్కటి గొనివ
చ్చి గరువమునను॥ గీ॥ పట్టిరువ్వంగ గడగడవడకివింట॥ నారిసారింది శర
ములు నాల్గుతనువు॥ దూరనేయంగ రక్తము ల్దొరుగనతడు॥ కోతులెల్ల
రువాపోవ కూలెనిలను॥ క॥ మఱియుగుశూడును గుఱుడుడు॥ ధరణీతల
మెల్లవణక దార్కొనిగరితో॥ గరిపోరురీతి జలములుగరువంబులు నతిశ

యిల్లదాఁ జెలగుచువే॥ చ॥ తరువులు రెండుచేకొనుచు దాకగజూచి కుశుం
డు వింటిని॥ శరములుకట్టిజేయగను సాలచు ద్రోవుచు రాగబాణము
ల్॥ యురమునకూర జేయగను నుగ్రతినొంది మహాద్రోయంతలో॥ గర
ముననె త్రివైవ నిజకాండముచేతను నుగ్గుచేసిన॥ ౩॥ తరవాకటిబట్టివై
చిన॥ శరములచేయింప నలిగినైలము వైవ॥ వెరువకకుశుడాగ్రహ
డై॥ శరములకట్టివైచెఁ గుమారువక్షమునాట॥ చ॥ వనచరనాథుడంతట
ను వాలముబంచి మహోగ్రవృత్తితో॥ దిశకరుడోయనంగ పరుదెంచి
ముఖముఖ నిల్పియార్చినం॥ బెనగుచు మూడుబాణములునైచిన నెత్తు
రునోటగక్కుచు॥ ఘనగిరికిగూలెను జగంబులు తల్లడమంది మో
యగ॥ తదనంతరంబ॥ చ॥ శతబలిధీరుడై స్థవగ సైన్యము లేబదికోట్లు
గొల్పి నుద్ధతిగలుగంగ భూమిపయిదాటుచునన్న లవుండుసేనవై॥ ౪॥
శయవిక్రమండగుచు నమ్మలనేయుచు రోషగించుచు॥ గతములుసేయు
చు నొడ్డలుఖండముగా విభజించిపెచ్చుచు॥ ౫॥ మూడత్రుముల చేత
భుజములు తెగవైచునైదత్రుములచేతఁడగజేయు॥ నారేడుశంముల నంగం
బులనుజేల్చు దొమ్మిదిశరముల దొడలునలుగు॥ నూరుమార్గములునో
శ్మనునిండించు నలువదితూపుల దలలుద్రొంచు॥ పగునేనతూపుల బద
ముగంబులుగొట్టు నెనిమిదిశరములసేపుమాపు॥ నగ్గలంబుగ వనచరులం
తనచరు॥ విక్రమంబులునైవక విచక్షులగుచు॥ బడుచులేడుచునతిచుచు
బండనమున॥ బరువులెత్తుట కనుగొని పౌరుషము॥

చ॥ శతచలికేక వేయుచును శౌర్యముమానుట మంచిదౌనె॥ మీ
బ్రతుకులవేల రామనరపాలునిముందర చాపుగల్గితే॥ మతిహరుషింపన్వ
ర్గముఖ భాగ్యముపొందును రోగబాధచే హతమయిపోతెయేమవునోయా
శలు దేహమువీడచుంతురే॥ ౬॥ కొట్టుచును సురలనైనను॥ బట్టుచుబ్ర
ళయాగ్నినైన బాహుజలివి॥ మెట్టుచును లోకవాసుల॥ బుట్టిన మచ్చ
రము నణచిపుచ్చుటతరమే॥ ౭॥ అనిపాజుల॥ బురికొల్పుకొని పవనోద్ధూ
తమహాశలంబు కైవడిశతబలి యను స్థవగవల్లభుండు వృక్షద్వయంబుక
రద్వయాంబుచే శిరంబునూడుకొని వికృతవదనంబును దీర్ఘవాలంబును వి
పులస్తంభాన్విత హస్తంబులతో పచ్చుచుండెడి వనచరులంజూచివిచ్చితం
డగుచు గుశకుమారుండు బొమలముడివడ గోవరసాన్వితం డగుచు గుం
డెలదర గుణధన్వించేసి యభ్యాసనిపుణుండగుచు ద్వర్జితంబుగా నాశుగం
బులు సంధించి యిట్లునియె॥ చ॥ వనచరయెందుఱోయెడవు వత్తునున నైది
రించునిల్వినీ॥ ఘనములు నేవిధంబవునో కాయముగ్రద్దల పాలుసేతునా॥
భనువిది మూచినా వియని దానిణమై తనరాధు బాణముల్॥ తనువుననా

ఓనేయగను తతరచిత్రముతోడ నిట్లనెన్ చ॥ నిలునిలునీవు బాలుడవు
 నీవును నీబలమంతమాత్రమా । గలుతును మూడులోకములు క్రిందికి
 దొక్కుదు నాగనాథుని । జలనిధులెల్లదాటుదును నత్వముతోగన
 కాదీప్రేలివై । నిలువుడు నన్ను గెల్వగనునిర్భరబృందముకైన గూడునే॥వ॥
 అనిన రఘువంశసంభవుండగు గుళకుమారుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ మీజవనత్వ
 ము ల్గురువెమేదినివైనెక సాగిరావు భూ । రాజితేర్తిమించ బరరాజుల
 ద్రుంపగ బుట్టినాముయిఁ । యాజనిజారగలవె యంగముపై నికనాశ
 యుండినెన్ । తేజముహీనమైగహనదేశం జేరుము నిన్ను గాచెదన్॥గీ॥ అనిన
 శతబలియుగ్రుడై యధికమైన । తిరువువెవంగంటను శరమునొకటిగూ
 ర్పిడునుమాడి పెడచేతి కొండవైవ । శరములైదింట భస్మముసేయనలి
 గి॥ క॥ తరువాకటి వేరెక్కొని । హరుపించుచువేయ నాలుగమ్ములచే
 తం । బరిమార్చ వేరులైలము । మరమువయినైవనతని యుగ్రశమా
 పెన్ చ॥ పటపటదంతముల్లారికి తర్వతమంబడవేయ ధీరుడై । మటమ
 టమండు బాణముల బాహులవేతెగనెసి రక్తముల్ । జూటజూటగారనే
 సిసను శూరతతోనతడార్భటింపగా । బెటపెటశబ్దముల్లుగ భీమశరంబు
 లు దీసివేయుచున్॥ గీ॥ అర్థచంద్రాశ్రమమునువేసియతనిమస్త । కంబు
 ధరమీదగూల్చగా గవులబెదరి । పోవగాజూచి నలుడుసంపూ విక్రి ।
 మధిక మమరంగ గవులతోనవృషనియె॥ ఉ॥ ధరణీనాథుని డించిపోవజన
 కున్ ధర్మంబె మీరూరకే । పరువెత్తం బనియేమి రామధరణీపాలుండు
 కోడండముం గరపద్మంబున బట్టనిల్వగను నాగంగాధి నాథుండు సం ।
 గరమందున్ యెదిరింపశక్యమగునే కయ్యంబునన్ నిల్వరే॥ అదియునుం
 గాక॥ శా॥ నాసామర్థ్యమునీకుమున్ దెలియదో నాగేంద్రదూహింప ।
 సంవాసంబైయమరారి సాగరముపై నొప్పంగలైలంబులున్ । భాసిల్లె మరి
 పేర్చినాను జగముల్బంధింతు వాలంబుతో । బాసల్పే నెదరండు యీము
 నినుతు ల్బ జింపనింకేటికిన్ చ॥ అనినవకోటియర్బుదము స్యర్బుదము
 ల్లశలక్షగొల్వగా । మొనకును నిల్వనైన్యములు ముందునకార్పుచు జేర
 వచ్చినం । నిలవుడంత తీవ్రతనుగాంచుమిలన్ ధరియించి నిక్కుచుం ।
 దనువులుచించుచుం విపులదారుణబాణములేసి యార్పుచున్॥ సీ॥ ఒక
 నికినెనిపుది యొకనికిదొమ్మిది యొకనికినాలుగు నొకనికైదు నొకనికిబ
 దునేను నొకనికిబదునారు నొకనికిబదుమూడు నొకనికారు నొకనికినిరు
 వది యొకనికి డెబ్బది యొకనికిమున్నూరునొకనికేడు నొకనికి నెన్నూరునొ
 కనికి నార్నూరు నొకనికిబండ్రొండు నొకనిమూడు । శరములనువైచి చెం
 జాడి శౌర్యవృత్తి । గలుగు సింహంబుపొలిక గదసిరక్త । నదులువారం

గగరములు నటికివృక్ష । తతులనిర్మూలములుచేసి తనరుచున్న చా నలు
డును మచ్చరంబమర నాగముపాలిక వచ్చుచుండగా । దెలిసిలవుండు డ
ట్టమయి తీవ్రశరంబులు మూడురొమ్ముపై । కలువగ రోషభీషణము ని
డగబర్వత మెత్తివైవదు । ర్బలమిదియంచు రౌద్రమున బాణమునంగము
దూలనేయగన్ చ॥ పసితనమైననా డనుచు భావములోపల నింకనెం
చితే॥ పసచెడునంచు వేతెయొక ప్వతముదల మీదవైవగా । గనిసు
దినెంచి యైదుఘనకాండములేసి నగంబుచుచి హుమ్మనుచునుమూడు
బాణముల మస్తకముందెగవేసి యార్వగన్ ॥ ఉ॥ అంతట గంధ మాధను
డునాగిహచిత్తముతో హుటాహుటిం బంతముమించి వానరులపారము
సంఖ్యలు వెంబడింపగా । జెంతకువచ్చికప్పకొని సైన్యము వృక్షములెత్తివై
వలోచింతడలంపకంగుశుడు సింహకిశోరమురీతి దాటుచున్ చ॥ శరము
లుదీసివైచుచును శౌర్యముజూపుచు గంఠనాళముల్ । నటకుచు వక్షము
ల్లోడలు నాసికముల్దెగటార్చివేయుచుం దిరుగుచు మూలమూలలకుదే
జమునొందుచు బట్టివైచుచున్ ॥ మొఱగుచు శూలముల్దెగిన మొండె
ములం గడకాలదన్నుచున్ ॥ సీ॥ ఒకసారిబహురోష భావంబునూహించు
నొకసారిబాహులు వట్టితుంచు । నొకసారిచక్రింబు వైవనుద్యోగించు
నొకసారిశరములు వంచిఁజెఱచునొకసారి కత్తిచే వాలము లెగ నేయునొక
సారికోదండ దండమేయు । నొకసారి కరశువు కట్టివినోదించు నొకసారి
నృత్యమువైపుగరవు । నివ్వధంబున బోరగా నెహటనిలువ । లేక వనచర
బలములు తోకలెల్ల మెడలనిడుకొని యాడుగులు తడబడంగ । డర్లగా
జూచి గంధమాధనుడు నలిగి ॥ ఉ॥ వాలముదీప్తి యార్చుచునువచ్చి
హరితోడనిల్చి యో । బాండునన్నెఱుంగవె యపారపరాక్రమ వర్ధనీ
యుడై । తోలుదు దైత్యవల్లభులదుస్సహలేజుడ నాజిలోన నా । శూలి
తొనైన బోరుదును జోద్యము నన్నెదిరించి నిల్తువే ॥ తపసులకేల
యధములు ధైర్యములేగతి బుట్టనేర్చునే । జపములుగావుడర్హుత సంత
గరము ల్లిదియంచుదోచదో । చపలుడు రావణాసురుని సైన్యములం బరి
మార్చినట్టి న । ద్విపులబలాధికుండనిన పేటిడిరేటికెఱుంగవేలన్ ॥ క॥
వినినవ్వి కుశకుమారుడు । వనచర నీబలమునీవె వర్ణనచేయం । జనునా
పూర్వమునడిచిన । వనులిచ్చట జెప్పినంత భయమూనాకున్ ॥ ఉ॥ అని
కోరోజ్జ్వల మానుడైనిలిచి యేడత్రుంబులన్ నేర్చుతో । ధనువదున్
ధరియించి వైవగనుగోధా యత్తుడైపుచ్చముల్ । పెనగం బాణములన్ని
యుం దునిమినస్వగంబె యేడమ్ములన్ ॥ గోనగా శైలముద్రిప్పివైవ మది
లో గోపంబు దీపింపగాన్ ॥ క॥ నారథములు పదిసయించిన । భూరుహ

మున విలువగుశుడు భూతములదరక । ఘోరాత్మ్రులుకటి వైచిన ।
 ఘోరుణివయిబడెను ప్లవగ దళపలుచెదరిక ॥ చ॥ ఘోరభంజన బ్లవంగ
 వల్లభుండగు గంధమాధనుడు వడుచుబంజుచిష్టవంగంబులుం దైర్యంబువ
 దలి వృడుంబులుపడవైచి బుధగొట్టచుం పడువైష్ణవజూనిసుగ్రీవుం
 డిట్లనియెఁ చ॥ మౌతనమెల్లమూని డసిబాలురకై పడువైష్ణవోయినం ।
 దగవగునే శరీరములుదాచి సుఖంపగజోతె యుంటిలో । వగువలునవ్వ
 రా యొడలబ్రాణము భూమినిశాశ్వతంబులే! పలుకలంచి ఘోరరణరాజి
 నిజొచ్చిసుఖంతురాదెనె॥ చ॥ అచుచు సుషేణుడంతటను శర్మదనశ్రవ
 ల వానరోత్తము! ల్లుశముగగప్పిరాగ లయకాలునిరీతిగ దేజిల్లుచుక ॥
 మొనకునునిల్విగా గుశుడు మూర్తివహిల్లుచు బట్టిచావము । బెనగను
 పేణసైన్యములు పేర్చిరికొండలు భూగుహంబులుక ॥ గీ॥ చుట్టముట్టడివై
 చిన జూచికుశుడు! పట్టచెందుచు శరములు వానకరణి । గురియగాజేర్చి
 యార్భటుల్లుకూలునిండ! దేసిసమరోగి విక్రమ శీలుడగుచు॥ చ॥ ఇరువు
 రుముగ్ధురాగ్గురు బడేనుమహా కపివీరవర్మలక ॥ శరముల్లుద్రెంచుచున్నో
 డలశీల్పుచు జానువు కంఠదేశము! ల్లుటుకుచునెత్తురుల్యడియ నాసికము
 ల్బహుకాలపాశము । ల్లుటిమఱిద్రెవ్వనెయుచు సమాములేని జరాకృ
 మిప్పుగాక ॥ అట్టిక ॥ సమరముజూచి నుషేణుడు! గమకముగల కొండయొ
 కటి గైకొనిరాక ॥ సమరోగిదృష్టి గుశుడును । సమయము బెగడొంద
 వాని కడదానిల్పెక ॥ చ॥ నిలిచినజూచి నవ్వచురు నీ సునాసమ మైన
 వాడవే! కలకలపాలునెయ్యి దిగగారుచునున్నది చెక్కులందునీ । బలము
 సదంతమాత్రమవు బాలుడవీపు పరాకృద్దైర్య సం । కలితుని నన్నుగెల్వ
 లయకాలునికైనను శక్యమేధరక ॥ క॥ అనుచున్న నైడుశరములు । తను
 వున నాటింప విపులదైర్యము కొలదిం । దనుడగులలైలమేఱుగ । దుని
 మెను విశిఖములచేత దోర్బలమమరక ॥ గీ॥ సాలివృక్షంబుపెరిలించి కేల
 బట్టి! పేర్చియార్చిన శరములు బెగడవయిచి తరువుననుమాడి కవులె
 ల్ల దల్లడిల్లగదిసివధియిం చెళాఖామృగాధిపతిని ॥ క॥ కనుగొని మైందద్వివి
 డులు! పెనగొనగా గుశుడులపుడు భీమార్భటులై ఘనమూర్గణములచేతను!
 దను పులవైనాటనేయు దైర్యములొడవక ॥ గీ॥ పర్యతంబునువైవగా బాణము
 లడు! భస్మముగఁదేసి రిరువురు ప్లవగవతుల! గూల్చుగాజూచి వానరకోటిజె
 దరి! సమరరంగంబునెరవేర్చ సమయమంచు॥ చ॥ తారుడురోజుచుక పె
 డలిదాక లవుండు మహాగ్రహంబుతో! పూర శిలీమఖంబులను గూర్చి
 శరీరముదూలనేయగా । ధీరతలైలముంబెఱికితెచ్చి యడల్పగజూచి వా
 డియా! నారసమేయగా ప్లవగనాధుడుద్రెళ్ళెను సంగరంబుక ॥ గీ॥

గజాడు గవాక్షుండు కదనంబువీడించి శతకోట్లు నర్బుద సంఖ్యలమీర ।
 దరువులు శైలము ల్కరములనిడుకొని వాలభీకరులుగా వచ్చిలవుని । గుశు
 నిచూర్కొని పెద్దకొండవైచుచు నట్టహాసముసేయగా నతడునలిగి । కర
 ములుఁటకుచు నురములుజీల్చుచు బదములుద్రొంచుచు ప్లవగతతుల ।
 భూమిపై గూల్చి గజాడును భూరితైర్య । సాహసంబున లవునిపై జొరకళించి
 ముష్టిగనుమంచు బొడిచిన మూర్ఖవిధము । బొంది యంతనెదెలిపొంది
 ముదమిసంగ॥ గీ॥ శరములయిదైదు ధనువున సంఘటించి । దీసివైవంగ
 ధరణీపైద్రెళ్ళనతడు మఱిగవాక్షుండు లవునిపై మత్సరించి । ధనువుగొ
 నిశరమువైచెను దనువుదాక॥ చ॥ అనలములోఘృతంబు వడునట్లుగ మం
 డుచుమాడుబాణము । ల్లునువుననాటనేయగను ద్రైశ్యతనొందుచు నెత్తు
 రొల్కుగా । గనలుచునేలపెడిచిన గన్గొని వానరనాయకోత్తము ల్వన
 ములు వట్టిరంగదుడు వాలముదీర్షను నార్భటించుచు॥ చ॥ వనచ
 రులార రండియిదెవచ్చితి రుద్రుని నయినదాకెదం । దనువుల సంహరిం
 పగల ధయిర్యమి॥ విడనాడిపోయిన॥ జనములు నవ్వరాయనుచు
 శైలమువేళ్ళతో బీకిబాలురం । గచుగొని జేరవచ్చి ముఖకంజవిలాస
 ము జూచి యిట్లున॥ ఉ॥ వైరములేలమీకు నరపాలుడు రాముడు
 శ్రీధవుండు శృం । గాచునిగొవ్వగావళమె? కయ్యము లేలను మీరుపా
 రులే । ధీరతలేలపచ్చు రణధీరుడ వాలికి నందనుండనా । పేరునువిన్న
 మాత్ర) సురబృందము బెగ్గడిలు॥ భయంబున॥ వ॥ అనునప్పుడు జాంబ
 వంతుండిట్లనియె॥ చ॥ కనుగొన జిన్న వారు త్రిజగంబులు గెల్చిన ఫలసే
 త్తుడు॥ మొనకునులిల్వలేడు హృదయముతో నవతారమెత్తెనో ।
 వనచర గర్వముల్గొనగభానుసూతుండును రామచంద్రుడీ । దినముననేమి
 గాగలరొ దీర్పగ నెవ్వరు లేరుయుద్ధముల్॥ నీ॥ బాల్యముననునేను మంద
 రాచలమును గనకాద్రితిరుగుదుగడియలోన । నేడునమద్రము లీదుచు
 నొకసారి కుప్పింతునిర్జర కోటిబెదర । ధరణీస్థలివడంక బరువెత్తుచుండు
 దు ఫణివతి నైనను బట్టిచీల్చు । శతయోజనోన్నతశైలముల్కుందుక గతిబ
 ట్టిమీటుదు గరములందు నిపుడు బహువృద్ధునైతిని నెడమకాలు । మొ
 దటవితేగెను బెనుగొండ కదనమందు । విక్రమందున బనిగొను విధము
 నాకు । దోచగాలేదు యేమనిదోచెనీకు॥ గీ॥ అనిన భల్లూక నాధునియూ
 నసంబు । గాంచి తెలియును నామదిగానవలసి । యడిగితివి వీరలెవరన
 యమరవరులు । గారు కిన్నర గంధర్వములు గారు॥ క॥ రామునినిజలేజం
 బును । భూమిజధరియించి గనినపుత్రులు వీరి॥ ఈమహనీయులగల్గె
 భూమినినెవరైనలేరు బుద్ధిదలంప॥ క॥ జనకజ శ్రీసతీయనీసి । మనసున

నెఱుగంగలవు మహిమాన్వితమై మునుదైత్యసమరమందలి మనమగతన
 హాటవలని బలములుగలిగెన్ సీ ఆధారభూతయైనట్టిమహమ్మాయి సీతా
 లలామ వశీకరమున రాముడు దునిమెను రాక్షసాధీశుని శక్తిచే నకలంబు
 సంభవించు | మూడుగుణములు మొదల నెందుజనించె భూ జలాగ్నులు
 నెటబుట్టినగు | మూడుమూర్తులకును జెడటిమూర్తియెవండు నాద
 బిందువులకు నామమెవడు | నిత్యుడనఘుడురాముడు నిర్గుణుండు | నాది
 మధ్యంతరహితుడై యాదియూల | కారణంబైన ప్రకృతినింబోరగలమి॥
 క॥ మనగర్వంబులు మాపగ | జనాధుని లేనిపోని స శయమొకటిం |
 జనకజన్మిడి కానన | మునితలముల నిలుపుకతన బుట్టెజలంబుల్॥ ఉ॥
 బాలుకేవ్రతాపములు వచ్చుటచిత్రముగాదె వీరితో | నాలము సేయగా
 దరమె యబ్జభవాదులైన మున్నయా | భీమనొంది రాక్షసులపీచమణం
 చిన రీతిగాను లో | కాలము నుగ్గుసేయుదురు గావున యోచన సేయనే
 టికి॥ చ॥ అనియనుచుండగా గుశుడు నాతనితమ్ముడు చాపబాణము |
 లెనగానదీసి రువ్వచును బీనుగుపెటలుచేసి త్రొక్కుచున్ | జరపతి
 యెవ రాఘవుని సన్నిధి కై మొగ బ్రాకిరాగ మే | దినివడకంగ వాయుజుడు
 దిగ్గుదేహముబెంచి యడ్డమై॥ ఉ॥ నిలునిలుబాలులార యిదె నేజనుడెం
 చితి నెందుబోవగా | వలవదు రాక్షసాంతకుండు వైరము నాపయిసాగి
 రాదుదో ర్బలములుగల్గువాడ మఱివాయుతనూజుడ రాముబంట ని |
 ర్మలుడగు భానుండనుని మింతిని నన్నెదిరింపనేర్తురే॥ సీ॥ విాతల్లికొఱ
 కుగా మేదిసిధవుడైన రామానుమతినుంగరంబు గొనుచు | దక్షిణంబు
 ధివాటి దైత్యాధిపతినిజ స్థానమాలంక నిశ్చింతఁజొచ్చి | గోటలేడునుగొ
 న్ని కొత్తశంబుల చూడ బోవగా లాకిణీ భూతమప్పు | డడ్డమైనిల్వగా
 నట్టహాసముచేసి మర్దించి నవరత్న మయములైన | సౌధములుహేమమ
 యమై సదములుచు | జిత్రితంబైన గోపుర శిఖరములును మండపంబు
 లు గొలువైన మందిరములు | పులిసదేశంబులును వనభూమిలెల్ల॥ ఉ॥
 పెదకుచ బోయిపోయి రణవీరుల దైత్యుల మోసపుచ్చి సం | గతులుద
 లంచిలోకులకు గంటకు నాదశకంతుగాంచి సం | భృతము లశోకవృక్ష
 వన భూమినివస్సినదేహ కాంతితో తీతిసుతయున్నజాచి గొనచెట్టువయి
 స్వసీయించిధీరుడై॥ క॥ తల్లివిను నీతుతిహిత | వల్లభుడును త్తేమమను
 చు వచ్చిమతింపన్ | ఉల్లమునమోడమందుచు | గల్లలొయనికొంతసేపు
 కలవరమతియై॥ క॥ నా పూర్వోత్తరమెల్లను | నాపాలితొజెప్పియుంగ
 రమునిచ్చియు నా | రూపంబుజూపితలమణి | భూమిలుని కొసలేది
 భూశీలమదరన్॥ ఉ॥ వనముననున్న వృక్షము లపారముగా బెకలించి కా

పులొ దనుజుల సూహించి శునదంతివయ్యల నగ్గుచేసి మే । దినిస
 డకంగరాగ విని ధీరుడురావణు డాగ్రహంబుతో । గనలుచునైన్యముల్
 నువ గయ్యములోదశకోట్ల దుంపగో ॥ గీ॥ అత్యుక్తమూరుదునుమనర
 త్తణముననింద్రజిత్తుడను రాక్షసుడేగుదెంచి యపుడుబ్రహ్మాత్మునువే
 సి యదివిపట్టి కొనుచునేతెలిసి రావణు గొలుపుతును ॥ గీ॥ అతడునా
 వాలమునకును న బరముల జుట్టివేసిప్పుతగిలించు సారిదిరుద్ర । మూర్తి
 యైలేదిదనుజుల భుజములదగ । దన్ని యప్పట్టణంబెల్ల దగలబెట్టి చ॥
 కోటలునుగ్గుచేరి తగుకొత్తళముల్పడవైచిసాధముల్ । తీటుచుశైలము
 ల్వారికి మీడికివైచుచుమెచ్చి యంబుధిక్ । దాటెనుభంబుచేకొని ముదం
 బునరామునిజేరి త్తేచుముక్ । నాటగ జెప్పినట్టి కపినాథుడ నన్నునుగెల్వ
 నేర్తురే ॥ చ॥ కలహములేల రాముడునఖిడ పరాక్రమమూర్తియొంచగా
 నలువకుగన్నతండ్రి నరనాథుడటంచు శలపవద్దు మీ । బలములునెంత
 మాత్రములుబాలుర చెక్కులపాలుగారెడి ॥ జలమునుమాడిదీ జనకజా
 తకుదోచును మాప్రతాపముల్ ॥ చ॥ అనినగుతుండు నన్నియునునాడితివీ
 వు భయంబుగల్గినో । జనమిత్తమై మనుపుసాహసకృత్యము జూసినా
 డ మీ దినముననిన్నుబ్రాతును విధేయముతోశరణన్న బూర్వహా । ఘన
 ములునెన్న నేల యింక గయ్యముచేనెదవోతొలంగెదో ॥ చ॥ అనహనుమం
 తుడిట్లుచెయ నాత్మనునాకు భయ బుపుట్టదీ । ఘనజవనత్వరీతులు ప
 కాశిత మొదడు బాలురంచునే । విఠలుచేసినాను మతినితకలంగడటం
 చురాదుద్రై । తనువును యోజనత్రయముదాల్చుచు బుచ్చముచేత్తడిప్పు
 చుకొని ॥ ప్రతిలేనిరుద్రునిపగిదిభయంకరవదనంబుర కవిభాసితంబు । నేత
 ద్వయంబులునిడుదవాలంబును వక్రహాసఖములు వజ్రకాయ । మతివిశాల
 ముఖంబు నమరిన పదములు భీమమై విలసిల్లు రోమచయము । క్రూరరా
 త్నసరణ కోలాహలభీల విక్రమతేజఃకైశక్రదేవ । గణముబొగడొంద జ
 లధులు కలగబడగ । బగలు చుక్కలురాల సోమార్కమండ । లంబులు
 ను ద్రోవదప్ప నాల్పిబములును । మింకికనుగొన నాంజనేయుండు వడి
 ని ॥ క భూతిహాముబట్టి వచ్చెడి । మారుతిగని లవుడురాగ వద్దనెకుశ
 డుక్ । ధీరత్వమమర జాపము । నాని సుధించి ప్లవంగనాథునికనియె ॥
 గీ॥ విశ్రాంత వేమంబుదాల్చిన భీతిగలదె । చావుజయములు సమములు స
 మరమందు । బట్టిదెదళింతునిదిగొ నాబాణములను । చూడుమని వైచేశ
 రములు నూటిగాను ॥ క॥ తరువెత్తివేయ శరమున । ధరజూర్ణముచేయ వి
 పుల దర్పిగుండై గిరియెత్తివేయ కలువది శరములతోద్రుండు నొండు
 శైలముబెరిగె ॥ గీ॥ అదియుభస్మంబు చేసిన నపుడుసాల । తరువుతో

వైవనడిమికి నటికి వయినా । నాత్మలోపల వెఱుగంది యవనియందు । వీరి
తొ బోరగలిగెడి పిరులెవరొ॥ క॥ జనకజ దీవనబలములు । వనజాసను డ
యినదీర్పవచ్చునె మనకుం । బెనగొనుటయొకటి వీరిని । ఘనమరము
లోన గల్వ గలుగునెనాకు॥ క॥ అనిమూర్ఖునొంది ధరవయి । హనుమం
తుడున్న కపులునలబడి బరవం॥ గని జాంబవతుడును ఘన । వనమున
నొక చోటనొదిగి పడియుండగ॥

సుగ్రీవుండు కుశలవులతో కయ్యంబొసర్చుట.

ఉ॥ భానుతనూభవుండు మఱిభానునిరీతిగ దోవకడ్డమై । మాన
వులార తావనకుమారకులార విరోధమేల నూ । మానవనాధునికై
లువ బ్రహ్మ త్రినేత్రులకైన శక్యమా । దానవలోక భీకరుడై దాశరథి
శుడు మికుసాధ్యుడై॥ క॥ తపసుని నుతుడను నేబహు । కపులకు బ్రీభు
వౌదు దనుజకడనములందు॥ నిపుఁబడ మిగు బాలుర । కపటంబులు
గాదు పొండు కాయముదక్క॥ చ॥ అనిన లవుండునిట్లనియె నర్కజత్రై
ల్లిన వారికన్ననీ । ఘనములదెత మాత్రమవు గట్టిగ నారశవహ్నికీలచే
దనువును బాహుజేతునని దానణ మార్గణ పక్తులేయగా । ఏని శతకో
టిస్త్రేతుల్యముగ నె తయు వేగిర మగు దేరగా॥ క॥ భూరుహముచేత విస
రుచు । నారసములు ద్రుంప దొడ్డవారసములచే । దూరంగనేయ శయి
లము॥ ఘోరంబుగ బట్టివయవ ఘోషమునొంద॥ క॥ శరములుమూట
ను నగ్గిరి ధరుదుత్తుము లగుచురాల దగునాలముచే । వెఱువకయడచి
నరెంటను తనువునకును నాటవిపుల ధైర్యము కొలది॥ గీ॥ చటులకా
ణంబు ధనువున సంగ్రహించి వెఱుబ్రోయాగ్ని కణములు వెడలగాను
వచ్చివడుంబు నురుమాడ వడకిభాను । నుతుడు మూర్ఖిల్లై దేవత లోష్
ద్యమంద॥ ఉ॥ అంత విభీషణుండనియె హరిఘననాయక దేవదేవపి । రెం
తటి వారలొ తెలియ నీయులవారిరి వానరోత్రముల్ । యంతకు జేరవచ్చి
రి భుజాబల మొప్పుగ నేను నివ్వడే । పఠము దీర్తుడంచు గదపాణి తలం
బున బట్టి యడ్డమై॥ వ॥ విభీషణుం డిట్లనియె॥ చ॥ జననము బ్రహ్మవంశ
జాడ సాహసవృత్తి భరించువాడ నా । ఘనములనెన్న నేల యిగగయ్య
ముసేయగలేరు చూడనే । దనుజులకెల్ల నాయకుడ ధైర్యములు గల
వాడ వౌదునీ దినమున బ్రహ్మరుక్మిరదుంచిననాకుభయంబుగల్గునే॥

కుశలవులు విభీషణునితో బోరుట.

చ॥ దశరథ నందనుండు శుభధాముడు రాముడు భీమరూపుడౌ ।
దశముఖ రాక్షసాధిపుల దర్పముమాపిన విక్రమండు భూ । విశదయశుం
డు నిత్యుడు విభేద శరాయుధపాణి గెల్వగా॥ వశమగునా త్రినేత్రునకు

బావనలార విరోధ మేటికి॥ ఉ॥ అట్టిమహాత్ముడు న్నరుడె యాదిరమా
రమణుండు లోకముల్ | పొట్టను నిల్పియుండుజనపోషణుడై జలమేలమీ
కు నీపట్టునవాడు బుద్ధివిని వచ్చి పదంబులు ప్రీతితోడుతం | బట్టిన నా
ర్రరత్నకుండు పాలఁ జేయు దయాసమున్రుడై॥ చ॥ అనినగుశుండు నోయ
జుర యాడినమాటలు నిక్కమానుమే | మునుమఱి యీశరీరముల పో
షణ చేయుటలేదు బుద్ధమై | చనినను నాకముందొరకు శాశ్వతై రాఘ
వుడైనమాకు నీ | దినమున సత్వరూపమయి దివ్యపదంబుల రారుగ్రీకు
న॥ ఉ॥ శరణులేమి కారణము శౌర్యముతో నెదిరించి విల్పివా | న
తిగెదవా యుద్ధాముగ నాడుము బ్రోసుమటన్న నుగ్గుడై | చిరులటం
చు బల్కినని బిత్తములో రణభీశి నొందునే | శరముల వాడి చూడుమని
చాపముచేరను బూని వేయిగా॥

చ॥ వేయు శరంబుల దునిమి వేయుచు దొమ్మిదిసాయుజంబులుం |
గాయము శోణితంబులుచు గారగనేసి మహాగ్రహంబుతో | బాములుగ
ట్టుచు న్నతడు కట్టిన చాచము గొట్టివెంబడి॥ సాయుజ మేయనతడు
శౌర్యముతో గదచేత ద్విప్పచు॥ గీ॥ వచ్చుచుండగ గోడండ వాణియ
గుచు దోర్బలంబున బాణము ల్దూరనెయి | సునతగద నేయనైదారు
కాండములను గదనుదునుమాడి సంగర ఘనతనొంది॥ చ॥ దనజుడుపీ
డసామ్యుడని ధైర్యముతో గుశుడాత్మనెంచి భూ | జన సురసంగములై
దర శౌర్యముతో మహనీయ శక్తి॥ కొని ధాణితనూజ బుధకోటులు
మెచ్చగనాధ్వయైస నీ | దనుజుడు ద్రౌణ్యునంచు నని తక్కుక సూతిగ జేసి
వేయగా॥ చ॥ అదియునుం బ్రశయ కాల కాలానల విశ్మంభమాణజ్ఞా
లా భీలంబుగా గుప్పించుచు బలుపిడుగుల చందంబున ఘూర్జిల్లుచు భూన
భంబు లేకంబుగా మండుచువచ్చి దైత్యకుల శేఖరుడగు విభీషణువత్సం
బు నాటం బవసహత భూరుహంబు పగిదిరధంబువయి మూర్ఛనొంద
భయాకులితచిత్తుండై తనకెదురునదచు కుశలవ | కుమారులు గనుగొ
ని శ్రీరామచంద్రుం డిట్లనియె॥ ఉ॥ తాపనబాలులార మది ధైర్యము లే
కొయగల్గెనైననీ | చాపశరాయుధ బుల విచారణ లెక్కడ జేసినారు
మీ | తాపనవృత్తికిం జనునెధర్మముమీకుడవంబు లైననీ | కోపము
వల్లమీతపము గుంగరె యోచనసేయరైతిరో॥ క॥ మీతల్లిదండ్రులె
వ్వరు ఖ్యాతిగ నేవంశమందు గలుగుదురో మఱి॥ ప్రీతియయె ధైర్య
వృత్తికి | భూతలములనెచట మీరలుండ రో యనిన॥ చ॥ విని కుశలవ
కుమారులు తమయాత్మయందు సకలలోక నాయకుండని యెరింగి యి
ట్లనిరి॥ మ॥ జననాధోత్తమ యిన్నియు న్నడుగ విశ్వాసంబున॥ మీరు

మేమును సంబంధము చేయబోదుమెమటే మోదుబుతోమేమునే । జ
ననంబైనను నేమి తోచబడవో ధుగ్రామముం జూడగా । మునులొట
న్నపులొట నర్థములకు మూలంబు నీవేగదా । వ॥ పరమాత్ముండవు
నాదిమూర్తివి పరబ్రహ్మంబు నీవైననీ శరీరూతంబున ద్రేల్చి నీకళలతోస
ప్రాప్తమైయుండుమో । వరలక్ష్మీధర విత్వసుంశమహా బాణంబు సం
ధింపవే మఱియొత్తైన భయంబులేదు వదికి స్వర్ణంక నింకేటికి॥ అది
యునుంగాకః ॥ మితలై రణశూరుల । ఖ్యాతివహింపంగనిన ఘనము
వహిల్లె । మాతల్లియేలగదో । మాతల మాసేర్పునిధము శూరులు
మెచ్చు॥ వ॥ అనిన శ్రీరామచంద్రుండు నిజస్వంతంబునం బుత్తులని హ
తుకొన్న చిత్తంబునం బ్రాణవల్లభయగు జరకాత్మజాస్మరణచే మహా
మోహావేశ పరవశుడై కోదండంబు మఱిచి శరణుల నిగవయించియో
గనిద్రాపరుడై శరీరంబు మఱిచి మూర్ఛ నొందిన॥ ౬॥ కనుఁగొని కుశ
లవు లంతటా ఘనవిక్రమశక్తి మెఱయఁ గయ్యముసేయన్ । జనపాలురు
కుశలవులు నిజాశ్రమంబునకు వెళ్లుట.

లేదనుచును । మనఘన మోదంబు ఖేద పవశులగుచున్ ॥ గీ॥ రణము
శోధింపఁ దలచి యారాత్రీలవుడు । గుశుడు గోదండములుచేత గొనుచు
శూర । వరులు బ్రతికినవారెవరో యటంచుఁ । బొడుచుచునురాగ నెం
గర భూమియందు॥ సీ॥ జాంబవంతుడు మరుత్సంభవుండయినట్టి హనమం
తు డొకచోట నణగిమూర్చు । విధముగా బడియున్న విమల కోదండంబు
చే బొడిచిన జవనత్వమెల్ల । వదిలి కన్నులనీరు వరదలై పారగా లేచిని
లంబకజూచి కుశుడు బాణంబు సంధింప భయపడి యొడిచి శరణని
మ్రొక్కంగ సంతనమున । భయమును దయచేసియు నవలపైవ్య । కతు
ల కధినాథు డెవ్వడో మాకు దెలియ । జెప్పుమనగను నొక్కింత సంత
యించి ధయిర్యముపొంగ నడిచెడి కార్యమెఱిగి॥ చ॥ బాలకులార ర
త్నమయ భాసిత రథ్యము మీచనుండు భూ । పాలుడు దేవతాధికుడుపా
వనమూర్తి నరుండుగాదులో । కాలకుఁ గరనిత్య శుభకాముండు సద్గుణ
భూషణుండు సం । శీలుడటన్న జేరజుచివున రథ్యము నెక్కిభక్తితో॥
చ॥ ఘనసవరత్న సంకలిత కాంచన దివ్యకీహారలముల్ । గొనిముదమం
దుచున్ ముసలికోతుల జూచుచు తల్లిప్రీతితో । ననితగంటెట బెట్టుకొని
యంతట వచ్చుచునుండె నచ్చటన్ । జనకతనూజ పుత్రునిస్వాంతము
నందు దలంచి యిట్లున్ ॥ సీతాదేవి కుశలవులు మనలుటకు జింతిల్లుట.

సీ॥ పృథ్విలోపలనన్ను విడిచిబోవుటనీకు దగవగునే యన్నధర్మశీ
ల । బ్రహ్మయేమని తల వ్రాసెనోదయమాలి యేమని పుట్టితి భూభి

యందు । నేడుష్కృతంబులనే జేసితి నొ యోగి సమయక పోలిసి జగతి
యందు బుద్ధులయినవగాని పోషింతురనియుంటి ॥ శక్తింబు వృత్తు
వై యరుగుదెంచె । సహహయేనుని విలపింతు నాపులవ్వ । రన్నదమ్ము
ని కొఱకుగా నరిగి ఘోర । సమరములు చేసి చిక్కెనో శత్రురాజ ।
వరులతో బోరిగెల్పెనో పనుధలోన॥ ఉ॥ కానల గొండలం గనరుగా
యల నేరుచు నున్నవాపై । మాసవనాధు డవ్వనో సమానముగా
గలహించి ధీరుడై । సూనులబట్టుకో చగునె శూనితలెచ్చుగ లేకయి
వృని । బూనిరి యేమిసేతు నియపుత్రుల మోమోలుమాను పిమ్మ
ట॥ ఉ॥ తమ్మునిగానకం గుశుడు తల్లడమందుచు భూరిదుఃఖముల్ ।
గ్రమ్ముగ నెంచుబోయెనొముఖం బెటుచూపుదు పంచ నింక కా । ర్యమ్ము
లు దోచకొ కదన రంగములోపల చిక్కినాహ్ ॥ ర్యమ్ము వహించ
లేను బరరాజులు నెంతచలంబు సేసిరో॥ చ॥ సమరము వేళలందు ఘన
సాహసకృత్యము బూనియుండ మీ । సములముగాము పేదలము తైల
తలంబుల నున్నవార మా । మమత వహించు తల్లియని పల్కుగరా
దెకుమారులార యో కమల దళాత్ములార యని కన్నుల నిండగ నశ్రు
లుంచుచు॥ ఉ॥ హంజల జాత్ర హంవిమల హంకుశ హంలవ హంకుమా
రకా । రాజిలలేక పోయి రణరంగములోపల చిక్కిపోగనా । తేజము
వ్యర్థమాయె బరచేకినాపద పుట్టవచ్చునే । మోజుచెలంగ రాఘవుల
ముచ్చట తీరగ నేడుచూచెనో॥ చ॥ ననునెడ బాయలేద నరనాధుడు లే
నపవాదదోషము॥ జనములునల్కిరంచుమది సంతయవృత్తిభరించియొం
టిగా వనముల దోయబుపుణి బ్రాణము పోవగజూతు మానులా ।
దినమున నడ్డమైరియక దేహముపైడియాస యుంతునే॥ సీ॥ పవతలం
బుల మించి ఫలములుప్రీతితో గొనివచ్చియిత్తువే శతకుమార । తల్లినీ
కికనేమి తక్కువేమనిపుష్ప గుచ్ఛములైత్తువే కుశకుమార । యమ్ముమ్మయ
నియని యడుగులపైబడి లాలింతువేనన్నలవకుమార బలవిక్రమంబులు
గలవారమనిశర లక్ష్మ్యంబొనర్తు వేలవకుమార । అన్న నాయన్నలారయాయ
డవులందు । నొంటి గావచ్చిశాత్రవవరులచేత బట్టువడికొ యొడలనాబ్రాణ
మొట్టునిలుచుబ్రతుకనునిక మోదనిమిషమయిన॥ చ॥ ఆచుజునిదోడితెత్తుని
కనాత్మను దోఖముమానుమంచుతే ధనువుధరించిపోయితివిధైగ్యముతోని
పుడెలరావుయొదినముతో నారువారములుదేరెను నెచ్చటనున్న వాడవో ।
కనుగొనుటెన్నోయనుచు గాయమునదంలియాశమానుచు॥ క॥ ఆరా
త్రిగడువగుశలవపీరులుజయిశీరుగుచువిభవంబలరం । జేరదదాశ్రమవా
సులు దూరంబునగాంచిమదినిదోషమెలర్చు॥ సీ॥ పవననందనుని నాభల్లా

కుశలవృత్తు సీతాదేవింగంచి సమరంబు చెప్పుట.

క నాథుని వసముననొకచోఁబనిపియిధికభయభక్తితోద్వృథప్రాణులైశు
కఠికకలకంఠవట్టుడ కలితఁడద | వంగళాస్థితమైన శృంగారవనతలసాలాం
తమున విచారజుతిని నున్నవైదేహిని నొక్కడంగనుగొని పదపద్మము
లకును వండనములు | చేసినిలుచున్న సంతోషశ్రుతమును | పేదపసిడి
గనుంగొన్న విధముగాను | ద్వములవంటిశక్తిఁజ్ఞ ముగ్ధుగొనుచు | నవని
సుతసీతతనయుల కనియెస్సెచి | అమరేడి చూడమో యురములందును
కింశుక పూతకైవడి | సమరమునందునిల్చితి సాయకసంఘము నాటి
యొన్నదో | విమలదళాక్షులారరణ పిరులు నెవ్వరు నేనిమిత్తమ | సమ
గతి బోరగావలసె జక్కగ నాకును విన్నవింపరే || ఉ || కులకృష్ణ కీర్తయం
బ్రదికె నెచ్చటనుండెను సేధంబుగా | నాల మొన్నినాపు జయమైనది
చోద్యముకేళవుడుగా | పాలిటగల్గెనాకడము వండెనుచోచ నోముపుణ్య
మో | చాగ సౌఖ్యబుల్లలెనె సంభవమాయెను పొంగళంబులు | కలనిప
లుకుచున్న సీతా | జయితినినాచికుశుడసంగరములునే | మని తెల్పవచ్చు
దీవన | ఘనమునబ్రీతికితిమిగాక కడనములందు || సీ || తమయనుమతిబొంది
ధనువు బాణంబులు ధరియించిపోవ భూధవుడులవ్రని మూర్ఖిల్లగానేసిమూ
కలతోకూడి పోవగాఁడమైభూమివడక | శరములుస ధించి సైన్యముల్పైం
డాడి రథములునుంచి సారథుఁగూల్చి | ఘోటకంబులదల్చి గొడుగులుతె
గ నేసిసామజంబులదుఃఖిరస్థరమున | భూపతియవచ్చిపోరాడగోపమునను
నతనిబరిమార్చియనుజన్మడయినలవుచి | రవ్యమయి ట్టితమయు సరింబు
మిషఃబెట్టినప్పుడె బ్రీతికెయాభీలమును || చ || కరథఘోటకాయధముగల్గి
నవేరొకభూధవుడుసం | గరమునవచ్చిచుట్టకొనికాండములేయగమిషదా
బ్జముల్బదితలపోసియిద్దరముమైతగజంబుల సైన్యనాథులం | దరగముల
వధించినిజదోర్బల మొప్పుచునున్నయత్తటి || చ || కనకసమానవరుడజగం
బులుఘూర్ణిలవద్దితాకగా | గలగుచుబోరుఘోరమయి కాండనః లేయుచు
బట్టతుంచుచుండెనగుచునార్భటించుచును పేదనలాందుచు నానృపాలు
ని | ధనువురథంబుగూల్చికడుదైర్యముతో విలసిల్లుచుండగా || చ || ఊటి
ధోణీశుడొక్కరుడువైభవమొప్పన సౌఖ్యసైన్యముల్ | వురువడిజోడరా
గగనయుగోతనొద్దిధరాధినాథుల | శరములువచ్చివృక్షములుచీల్చిమహా
రథసంబుచేసియా దొరనువధింపగానపుడుదోచెను మింటనుదేవగుండుభు
లో || ఉ || ఏమనిచెప్పవచ్చు బరమేశుడొదివ్వుడో యాదివిష్ణువో | కాముడో
యెంచగాదరముగాదును రేంద్రీధణీదుక్రెననా | శ్యావలవర్ణము వికచ
సారథున్నయనాధికాంగముల్ | భూమినిసిట్టి సుందరముబొందినవారలు

లేరుచూడగాఁ | చ|| కపులునసంఖ్యలుంగొలువగాం పవరభ్యక్షునందుమేటి
యై తపనునిరీతి వెల్లుచును దైత్యులతో బ్రవగాధినాథులు | గపటమున్ము-
త్రైగిరులుగైకొని మమ్మదలించ యుగ్రులై కపులనుదుగ్గించుచుకొవెడలగ
నొని యానరచాలవర్యుడుగీ|| మమ్ముచుకొని యపుడు నృపాలవరుడు|

శ్రీరామచంద్ర భూషణముల గని శోకించుట.

పట్టియున్నట్టిచాకమువైడితేరి| పయినిబడమూర్చునొందె నారేయిరణము|
జూదిశోధించుచుమీచుశూరులమయి|| ప|| అమ్మానవేశ్వరుని దివ్యభూష-
ణంబులం గొనివచ్చితి మిది|| చ|| అతని కిరీటకుండలము లంగదహరము
లంచు మందరక | వితరణతోడబెట్టగను విస్మయమందుచు జూచి తప్ప
కొమిదిగులొందిరామరపాలునిభూషణమంచుభూమిపై బతనముజెంది
తేచితడబాటుశోదవాగ్నిహేచ్చగాఁ|| చ|| ననునెడబాయతేనిరనాయ
కయీగతియేలవచ్చిమే | దినివివరీతముల్లలదెదినశరణ్యదయాసముద్రభూ|
జనసురవంద్యమానజలజాప్రకులోద్భవయార్తరక్షణ | మనసజితుల్యమంద
రసమన్వితచారునుధాకరాసనా|| మత్తకోకిల ఎంతవంతనుతోచనేనిక నేమి
సేతునునైనలో | కాంతమైవికటించెనోజవకంటకంబులునీరమా | కాంతు
డు తణమందుమూర్చిలగరణంబగురీతిశ్రీ | మంతుననెడబాసిప్రాణముబ
ట్టుటల్విహితంబులే|| చ|| ఆడపులనె తకష్టములునైననుగొండలనున్న కాయ
లేకుడిచిననారచీరలునుకూర్చినదఃఖములేదునాకునీ పుకమినిభోగభాగ్య
ములబొందుచునీవునుఖంబుజెన్వితే | కడుముదమందుచునైదము కర్మములేమి
తలంచితే స్తినో|| ఉ|| నీముఖమందహాసమును నీచెలువంబును నీయోయార
మున్సీమహనీయశౌర్యమునీచతురత్వమునీవిలాసమున్ | నీమహిమాతి
భోగములు నీసరసత్వమునీగుణంబులున్ | భూమినినెన్నగావశమే పుణ్య
ములెంతటికాయెనిచ్చుటన్|| ఉ|| హరఘృతంశపావన సురాధిప వందిత
పాదపద్మశృంగావిరాజితాత్రీ శుభకామ భలపద ధైర్యభీమసం |
సారతమవ్రాస జలజాప్రసృపోత్రు నిత్యమంగళా | కారసురారిఘో-
రమదగర్వవినాశన పాపశోషణా|| చ|| ననువరియింపగాదలచి నాకము
లోగల నిర్జరావళి | మనుజుల యక్షింపురుష పన్నగ రాక్షస సిద్ధసా-
ధ్యులన్ | జనకనృపాలుడుబిలువజుజ్జితాధరు చాకుమప్పుడే తునిమిననీ
భుజాబలము దోచకపోయెనునేడు భూమిపై|| మ|| కరమునురక్తితో విపుల
కార్ముకనిస్సన ముప్పభీరుమా | శరములుదాల్చి హృదపుల జెండిన భార్గవరా-
ముదైర్యముగరణయడంచినట్టిఘనకల్పితశౌర్యములెల్లనేటికిన్ | మరచి
తివాకుమారులనిమానసమందునదోచిభూధవా|| చ|| పసిడిమ్మగాకృతింగలి
గివచ్చివనాంతరమందునిల్వినా|| యిసురుని వెంటనెట్టిజగమంతవడంకగజాక

హస్తదైకసిగలుగంగద్రుంకబడుకాండము నేటికి నెందుబోయెనో! శిశువుల
టంచుబోషణము జేసితివారఘువంశవల్లభా ॥చ॥ అలరజతుర్దశౌకకనూనీ
మహాసురపీ వర్జ్యం । దలవగనొక్కడేనించి దంతిరధాశ్వకదాతులకొ
మహా! బలులనుజేడినట్టిఘనబాహువరాక్రమమెల్లనిప్పుడే! దొలగగజేసినా
పెదయదోచివిభాకరవంశపావనా!చ॥ బలమెటువంటిదోయనుచు భానుజ
డుకొ ఒకయోజనోన్నతం! బలరుకలే బరంబుగొనివచ్చినపాదముచేతనన్నభూ!
తలమున నూఱుకూమడలు తల్లెననీభుజశక్తియిప్పుడే! నిలిపితవాక్యపారస
మునిండగ బుతులైకైధరాధిపా ॥౩॥ జలనిధులేడుదాటు జవనత్వముల్లి
నయట్టివాలితో! జలమువహించి భానుజనిసఖ్యముతో నొకసాయకంబు
నం! దొలుతధరాతలంబునను దుశ్శృంగించిన నీపరాక్రమం! బలచనచేసి
నావకసిబాలురటంచు నరాధినాయకా!చ॥ తలచిననీమహాత్మ్యమునుద
ర్శముతో జలరాశి పొంగగా! వెలయగ మార్గంబుపము వేసినదైన్యత
నొందిబిందువ్రేయలజ్జినొందిల్పె వటిజుమ్మన ముతైముదాపిపట్టలా!
బలమిపుడెందుదాచితివి నవనత్యఫలకృదాయకా ॥చ॥ తరుచుకోటిగొ
ల్వగను దాటిసమద్రములంకజొచ్చియూ! పురమునుగాల్చి రావణునిపుత్ర
హితాపులతోడదుగించిం! ధురసమురొగ్గి విక్రములుదోచక చేసితివో
మహాత్మనా! కరుణదలంచి పుత్రులనుగైకొని పోచితివా దయాకరా॥

హనుమజ్జాంబవంతులు సీతను వినుతుంచుట

సీ! అనివిలపించెడి యంబునుగనుగొని ముకులితహస్తలై మ్రొక్కిత
ల్లి! చిత్తములోపల జిహ్విగా నేల భయముబొందదునీకు బరమసాధ్వీ! మ
హానీతిసంగరమధ్య బులో గపిరూపముల్గలు నారూఢబలుల! ఒట్టితెన్న
మివారివలన సర్వమునీకు వేద్యంబులొనని విన్నవించి! జాంబవంతునివా
తాత్మజాతు నటుకుబిలుచుకొనిరాగ సత్యంతపీయము భయము! భక్తిచె
నొడవైదేహిపాదములకు! వందనముజేసి సంతోషభరితులగుచు!దండ
కము!శ్రీమహాదేవి నీరేజవత్త్రేక్షణామంద కల్పారచాంపీయ సౌగంధికా
పుష్పధమ్మిలసంకాశ భాసాననాచిత్రకస్తూరిరేఖాంచితా మందహాసామహా
పద్మరేఖాన్వితాదివ్యతాటంకసంపూర్ణరత్నప్రభాజాలంకరస్థలీ మంజువా
న్వైఖరీ నిత్యసంతోష భక్తావళిలోలసంరక్షణా చిత్రభాసాపరంజ్యోతి
రూపీవిరూపీ మహాద్యౌభూతాదిభేతాళ వర్ణాది సంహరణకీర్తిసీతీత్రి
రూపీమహామంత్రీయంత్రీ ప్రళస్తాధికారీజగన్మోహినీ దేవతావద్యవాణీర
మావైభవానంద శృంగారగాత్రీ మహాఘోరసంసార తాపత్రీయాభీలపా
కుంబులన్నీదునామంబుచే మాయమైపోవు సేవచభూతంబులుకొ వృద్ధిగా
జేడు నీయందు బద్మాల్పలోకంబులు! జందగీసూర్యాదులున్నట్ట దిక్పా

లకుల్ ముగ్ధగంధాన్విపిన్దులకుదేవ సంఘములున్ శైలమున్ దివ్యరక్షం
బులుంగల్లు మాయావృప్తచుంబు మాయముగాజెయు భూతేశ్వరీ సర్వ
సంపత్కరీ సర్వలోకక్రియా శక్తివైయుదునే నీవునిర్మింపగా బ్రహ్మ
యాంగూడి యిచ్చావృకాంబుగా వ్యవేదింబులున్ సర్వమంత్రంబు
లున్ సర్వశంకరింబులుంబద్యముల్ గద్యములొదినర్వాత్మ సంభూతమై
తోచిప్రజ్ఞానశక్తైరూదేవియై విష్ణుగోగూఢి భోగార్హమైనాదబిందుస్వ
రూపాక్షరాహంస తత్త్వబుత్ మూడువర్ణంబులై యేకమైభవ్యనైదివ్య
తేజోనిరాకారమై సర్వనామీ వృషస్థంబులోలాకు భద్రేభయానామహా
మోహపాశంబులుంగట్ట నీశక్తిచే మత్తశుండాలములైనంధ వానికమున్
ఛత్రములైస్యముల్లుకారుణ్య సంపత్తిచే నిత్యకళ్యాణి సీతామహాదేవి
శ్రీరామధదుగ్రాహువైకుంఠవాసుడు నీవేషహాక్షి మికన్ననింకేమి
య్యోలేదు మిమ్ముకనదాస్తోత్రములైనయపుణ్యస్థలున్ దివ్యులైహెచ్చి
నారూప్యసాయజ్యములైందరే దీనమందార వృక్షాస్మదాహేతు చిత్రా
న్వితాయెన్న శేషాహితైశక్ వశంబానె శ్రీరామదేవినమస్తేనమస్తేనమః॥
మత్తకోకిల॥ మిమ్మునెన్నగగూడునే పరమేష్ఠికెనను నేమిమా యవ్యవ
త్పదవేణి యాపదలన్నియుం బరిమార్చునీ శమ్యభక్తవశంకరీ బహుదై
త్యభూతవినాశనీ సమృద్ధిగ బ్రహ్మాండనాయకి శాశ్వతామరపోషణీ॥

సీతాదేవి హనుమంతుం బ్రశంసించుట.

చ॥ అనినుతియించు వాయుజ్ఞయందు మహాదయయుంచి చూచి
యో వనచరనాయకోత్తమ విభాకర శౌర్య వహాష్టహాసభూ జనసుర
పుంజితాంగ మునిసన్నత రాక్షసయుద్ధభీమమే దినినెన్నగావళమి
దివ్యసమూహముకెననిప్పుడు॥ సీ॥ ప్రత్యక్షమైనావు పాసె భావంబున
బుట్టినదుఃఖము లూర్భణిమహిమ నా గాడురాఘవు డతనిసోదరుడునునను
బాసి ఘోరకానవములండు వెదకిపంపాతీర విపులసంభృతమైన యమలర
సాలవృక్షములనడుమ నున్నసూర్యబుడు సమన్నతికుంపగా నతివినయం
బున నరుగుదెంచి వంశమునునామధేయంబు పట్టణంబు యతడువచ్చిన
యాకథలన్నిదెలిసి మనసునందునదైవ్యపంపన్నుడవయి వచ్చియిట్లంటి
సుగ్రీవవానరులకు॥ చ॥ జలజడళాక్షురామ బుధసన్నత దివ్యపదారవింద
ముల్ వెయగగంటి మీమదినిభీతి యొకింతయునిల్వవద్దు భూతలము ర
సాతలంబులును దాటివయోధినిగాంచి చెచ్చెరన్ మలయజగంధశేఖరము
వచ్చువిధంబును గాగవచ్చెదన్॥ క॥ అనిపోయిభానునూనుని గనుకడగా
జేసి యతనిగపిరాజ్యముకున్ ఘనముగబతిగానిడియా జనపతికడవచ్చి
నిలిచి శౌర్యములొదవన్॥ మ॥ ఘనసత్వంబుమరంగ రోషవశతన్ గంగాధ

రు డయ్యమే । ఓనివడకంగఘూర్చిలగ దిక్కులునెల్లను మడహాసమిం ।
 పొనరగనూడియంబరము భోరుకలంగగ నబ్ధిసూరుయో । జనములుదాటు
 నీవిపులకాహసముల్వినమింపకకృష్ణమే ॥చ॥ వెఱువకయ్యరాత్రి అహుభీష
 మహాముఖదైత్యనాథుల । పురమున గాచియుండగనుబోయి జనంబునగో
 లలెక్కిగో । పురములయందుజొచ్చి సుకీర్తనాతపాధము లేర్పరించి నుం
 దరసుతలంబులకెడకు ధైర్యములెక్కై నుండునే ॥చ॥ మనలకరా
 డిసిందుమివచ్చి శుకోకముగాంచిమొదటిగాఁ గనురులమధ్యయందుమదినా
 శలుమానిశరీరమందునా । వసనముచేరిగంచుకొన భావముదోచెడివేళలం
 దువొరెనమమరంగబ్రాణములుదానము చేసివడాడనివెకా ॥చ॥ దనజుని ప
 ట్టిణంబుపుడెదగ్గముచేసిజాహజవంబుచే । ను మదిజూడఁగోరి జని నాదగు
 వార్తలు నెప్ప ప్రితితో । గొనికొకటిగొల్వగను గోరి ధరాధిపుజూచి
 మానసమృగ మదమందజేయు శుభమూర్తివిగావె ద్రిలోకవందితా ॥
 వ॥ అయిననుకేడుమీరలు ప్రసన్నముఖులగుటకు మంచిదయ్యెడ కిఖములు
 నివర్తింపగావచ్చును గుశలకకుమారులు హాసంబునెవంబునధరాధిపుల
 ననేకులసాధించినివింటింగావునవారలే నృపాలకులువారియన్వయనామం
 బులువిశదజలుపుచుని పార్థివినీతామహదేవికి పునఃపునఃప్రణామంబు
 లుజేసినిలలెటఘటితకరకచలుండై యాజనాయుం డిట్లనియె ॥

హనుచుంతుండు సీతాదేవితో శ్రీరామని పృతంతంబు చెప్పుట.

మ॥ మామహనీయవిక్రమగు మాజవసత్ప్రములంతమాత్రీమా । నీమహా
 నీయసత్కరుణానిండగ బూర్వముదైత్యకోటిపై । మేను నుదాఁసిల్లీతిమి
 దయలుప్రపంచులేకపోవగా । భీమముతగ్గిభూమిపయిబీదతనంబులుగల్గియుండు
 టల్ ॥ఉ॥ నీవెచరాచరంబులకు నేతపునశ్చేతమః ప్రధానమై । పవనమైవె
 లుంగుదువు పంచమయాత్మసంపంచమంతయు ॥ నీకయినుండ ముగ్ధుని
 తిన్నెనుతించుచునున్నవారలో । దేవశుభక్రదాయకశిదివ్యసరోజ్జ్వలవైభ
 వాననా ॥సీ॥ అఖిలంబులకు ప్రథమాధారములునీవెయాధారములకును నా
 దిపీవె । బ్రహ్మాదులకు మహామహిమలేర్పడజేసి మోదించుచుండెడిమూర్తి
 పీవె । చంద్రాంకురదివ్యసాంద్రతేజ బులుకల్పించుచున్నచిత్రలేఖపీవె
 సమీరంబునను జవసత్ప్రవిక్రమమును సంధింపగా ధైర్యశక్తిపీవెదేవినిన్నె
 న్నశ్రీరామదేవినీవె । యఖిలజనములులయికాలమైనవిధముబొందియున్నది
 మహామూర్తివలన । బ్రదుకవలెకాక వేరెయుపాయమేమి ॥క॥ వీరులగునీకుశ
 లవకుమారులునిజగర్భజులతభాసితులునుహా । శూరులువీరినిగల్గుగ । వీరులు
 నెవరైరగలరె విశ్వములోన ॥క॥ రామునిప్రతిబింబ బులు । భూమిగుళ
 లపులనంగబుట్టిరి మీకు ॥ ఈమహనీయులగల్గుగ । మేమెంతటివారమమ్మ

విదూషకానామ్॥ శ్రీరామమహాయామేధము । సారంభః పిమ్నః పిమ్నః విడిచి
హయమును వెంటఁబరుండొకతొఁగి యున్నాడు । ధారుణి నైదిప్పియధిక దైర్యము
తోడఁ ॥౧॥ గంగారణ్యతటంబులఁగ్రామకలిగిలవుడు సింహముయద
మాతంగంబునొడియువిధమున । సంగంబుపొంగవనహయముంబట్టె
క॥ పట్టిన నైఘ్నముతరునై । ముట్టడివేయగరుద్రమూర్తిగలవుడు । జుట్టిన
రథజహయముల । ధట్టించెనువిపులనృపతిదశములు బెదరిక ॥౨॥ అంతశత్రు
ఘ్ననినారామశాస్త్రస్వాల్లభశ్శంబుచేసిసుమిత్రాపుత్రుని మూర్ఖవిధ
ముగా నేర్పించినిజనహోదరుని బ్రదికించుకొనెయన్నదద్వర్తమానం బవ
ధరించుచేకనైన్యంబుతో లక్ష్మణస్వామియరుదెంచి ఘోరయుద్ధంబుజేసి
మూర్ఖాగతిద్రేశ్వభరతుండునునన్విధంబునం బారలెనునేనైందద్వివిద
గజగంధమాదన దధిముఖాంగనలనీల విషభీషణార్కతనూజాదిమహాప్లవగం
బులతో శ్రీరామచంద్రుండు సమరంబుగావించిమహాకరవశత్వంబునం గా
యంబుమరచియున్నవాడతండు ధరియించుకుండఁగదంబులీయనియనిన
సీతామహాదేవిమూర్ఖనొందిచురలుదెలిసి నులికిపడికడవడంకుచువిభ్ర
మాశుత్రచిత్రయై ముట్లనియె॥ పంచచామరము॥ సరాధినాథసన్న బాసినావ
టంచునెంచియొకరాతలంబునంబుడిందినామముకొనెంచిభూ । వరాధినా
థసన్న తాఁఘిపావనాదయాంతశ్రీవరాసురాధినాథనేనువచ్చినిన్ను బాం
దెడ ॥తోటకము॥ నిరవద్యసర్వేశ్వరనిత్యనిరంజనధర్మచక్రిగుణధామ మ
హావరనిగ్రహదైర్యఁగోవిదసంభరితచరాచరపద్మదళాత్మ ॥ కవిరాజవి
రాజితము॥ రాజకులశేఖరనిరాజితవివేకా భూజలజనేత్రీబుధపోషణనిము
దా॥ భ్రాజితమరత్నరుచిభౌజితకపోలా॥ పూజితశుభాం మణిభూషణవిలా
సా॥ వి॥ అనిదగ్ధుత్తికనొందుచుకొ మదినినానాలోచనల్యేయుచుంగనలంబా
ష్పము లుప్పతిల్లనుగంగాదేవినిజూచివో । జనసాఫల్యఫలప్రదాయిక
నాజర్పంబునీలోపలగొనిపోనేరవెత్తల్లినశ్యమిదియోగోదావరీపావనీ ॥౩॥
జనకునియంటబుట్టిజాపుఁవంశముచొచ్చిరామభూ , జనపతిబెడ్డియైవి
పులసంభవదుఃఖముదీరదాయెనే॥ మనివిలకింతు నేదిదరియించులతాంగియు
జింతతోడనే । బెనగొనకొప్పువీడె మఱివేద , నొందుచునున్నయత్తరిక ॥

సీతవాల్మీకితో రామకృతాంతంబు చెప్పట

సీ॥వాల్మీకిసంభూత వరతపోధనుడైన వాల్మీకీభూరుహ కత్రీపుష్ప । ఫలస
మన్వితసింహ భల్గాకశాద్దుల కుంజరవిహరణ కొండలందు । ఘోరహా
తవములు గూర్చిచేయుచునుండి యాత్మనిచారుడై యవనిజాత । రోదనం
బులు గుహలో భేదిలిగావని చలనుడై వెన్నున జడలుజార । భూతిపూతలు
చెన్నొండ జేతినిండ । జారగట్టిన రుద్రాక్ష సరులు మెలియ! మండితంబై

న దండ కమండలువులు || తగవహెల్లగ నపుడు పృత్యక్షమయ్యె || క || ము
నివిభునిజూచి భూమత | కనులను నశ్రువులురాలగా మొక్కి మహా | ము
నినాథ నామనంబున | ననుగమనంబైన దఃఖముకవవెతండ్రి || తరల || ము
నివిభూషణ బోధితామర ధీజరాననవందితా | ఘనవిరాజిత తేజవంకజగర్భ
సంభవతుల్యయా | దినమునన్వివరితమైది దీజనవరిపాలనా | మన
సుచల్లగ కేయవేయకమాకు దిక్కునీ వెగా || తరల || మనమలుక బలవిక్రి
మాన్విత మానులై యీహృద్ధిభూ | జమలకు బతియైన రాముని చం
దము మదిదోచకే | యనుజాలక బరిమార్చినచ్చిరి యాకడబ్బడతేర్ప
వే | వనజసంభవతుల్య మీకద కన్యము ల్బుదినమ్మితే || సీ || పూర్ణగర్భ
మునేను పూనిగంగాఽన్య దేశంబునను నొక్కదిక్కులేక | విపుల దుఃఖ
ముచేత విలపించుచుండగాఁ బృత్యక్షమైయారు పద్మగంధి | పుత్రీవియనిని
జ భూమికిగొనిదెచ్చి మునికన్యలను గూర్చివృక్షలతాధుర | ఫలవిశేషము
లతో బాలించుచుండగా సుతులుగల్గ మహా శుభములనుచు | జాతక
ర్మంబునడిపించి సకలవేద | శాస్త్రములు చెప్పికోడండ పాయకముల | మ
ర్మములుదెప్పి బ్రోచిన మాన్యచరిత | విమ్మచుతియింప దరహానె మె
లతలకును || క || అని డగ్గతికతోడను | జనకజ విలపింపదల్లి సంతోషము
తో | మనమలర భరతలక్ష్మణ | లనుజన్మ తోడరాము డానందించు ||
చ | అనినమృగాక్షి యిట్లనియె హామనివల్లభ యేమిచోద్యమే | మనికొని
యాకవచ్చు జననాత్మను నెంచితి దేహమేలయా | తనయులు పోష
ణంబులకు దామరురెవ్వరు లేరుతొడిసి | వనిమది నెంచి నారమిక నన్ని
జోత్తుజనంబులెన్నగా || డ || నాపతిమీముజూచి బహునాల్గయివచ్చె
ను సంగరంబులో | భూపతితోడ గూడుకొని పోయెదనికను భూమివా
దనా | రూపమదేలనోయిని సరోరుహనేత్ర ప్రియంబు జెందియా | తా
మన శాలలుంగడచి తప్పక పుత్రుల గొగలించుచు ||

సీతాదేవి రామచంద్రునికడ కరుదెంచుట.

సీ | నాకుండులార నానాధునివెంబడి బోయెదమీకును బోషణం
బు | వాల్మీకియొనరించు బహుభాగ్యసంపద పొందుడు నెపుడు సమృద్ధి
గాను | ధరణీతలానికి ధవులుమీరయ్యెరు భావంబుననునొక భయము
వలను | ఆవలనయోధ్యలో నధికప్రియంబుగా సమకూర్తురింక విచారమే
ల | ననుచుజెక్కులు ముద్దాడి యధికమైన | పుత్రీమోహంబుచేతను బొ
గిలిలేచి | యచటి మునికన్యలకుజెప్పి యపుడుకర్ణ | శాలలనుమాని చ
నుదెంచె జనకజాత || సీ || కుసుమవర్ణంబులు గురియించిబహువిధ దేవనం
దుభిధ్వని దిశలునిగడ | జేయించినిర్జరు ల్పితామహత్వ ల్గంబు గనుగొన వ

లసి శృంగారమమర | బ్రహ్మాని సురలెల్ల వచ్చినభీంతర సీమలగొలుపు
తై చెలువులమర | చప్పన్నజేశ సంచారజనబులు గంధర్వకిన్నర భార
గణము | వచ్చిసేవింప సాధులు పక్షిచయము | మేతలునుమాని తగు
వులమిదనెక్కి | విఘ్నయంబంది కనుగొన నిహితబంధు | వర్గమెల్లను ను
తియింప వైభవమున || ప || భాగీరథీపూర్వహానియండివీర మోహినియై
సీతామహాదేవి మహామానంబుల సేవత్రు పరిధానయను గాఢమె
ఱుంగు చందంబున నడుచును విభ్రమావత్తచిత్తంబు హత్తుకొని మి
న్నువైవ్రాలిన చందంబున నేడ్చుచుం దన్నుదా దూషించుకొనుచు వా
ల్కికి జాంబవదాంజనేయ కుశలవమహాముని గణసమేతంబుగా రణరంగం
బుఱివేల్పించి మూడర సమీరనందనూచును జాంబవంతుడును బడియు
న్న గజరథతురగ కళేబరంబులు గనుచు వృత్తినొందినవారి నామాన్వయ
పరాక్రమంబులు విడిచి నతి త్వరితంబున హంసవిధంబుగావచ్చితయో
జనొన్నత విశాలరణాంగణమందు గనకరత్న ప్రభావిరాజిత దివ్యరథంబునం
దు వికచనేత్రుం డగుచు మూర్ఖిల్లియున్న జీవితేశ్వరు జేరఃజనిభయభ
క్తిం బ్రణమిల్లి రథంబుపై కెక్కినం గుశలవకుమారులు కొంతదూరంబు
న జనుదెంచి సవసహాయ రక్షకు లయియున్న సీతామహాదేవి యభిలంక
నాయకుండగు శ్రీరాము శిరంబునూరువులపై నిడకొని భయకంపి తాం
గియై యిట్లనియె || శ్రీరాముఁగాంచి సీత విలపించుట

సీ! మానాథ హారావ, హయచ్యుతానాతో బలుకాడవేలనా భా
వమెల్ల | దెలిసినవాడవై దీనద యాకర పరులబుద్ధులువింట మంచిదొనె
మానంబు నన్నవ మానంబుచేసి | గతివీర కాకయెక్కడనునైన | నీవుచ
ల్లగనున్న నేనెంత యిడుమల బసిననైననుమది భయము లేదు | నన్నుగ
నుగొనకున్నావు నలినసేత్రీ || సత్యవర్ధనుడని మెచ్చి జనకవిభుండు | అగ్ని
సాక్షిగనీకు సర్పణముచేసె | నిన్నిమఱచితివా నేటికినకులేశ|| ఉ || భా
నుకులుండవయ్య నరపాలుర శ్లోరను భూషణంబవై | దీనులకల్పవృక్షమ
యి ధీరపరాక్రియ వర్ధనీయుడై | మానితతేజుడై సతిని బర్హతకంటక వృ
క్షభీతుమా | కానలదోచినావు జనకాత్మజ చిత్తము నీవెఱుంగవే || సీ ||
పాణికుడ్డముజూచి పల్కవేయొకసారి నిర్జరాధిప మహానిగమ కుడ్డ కరు
ణపహిల్లగా గన్నులజాడవే ఖరదూషణాది రాక్షసినాశ | కుసుమగం
ధంబులు కొప్పులోముడువవే జుభిగర్వ గ్రహచాపరాస్త | గంభీరమమర
గాగొగిట జేపవే కపిరాజసంహార శాండనిపుణణ | నన్నుబరిపాలనము సే
యు నలినసేత్రీ | మతములు నేల నామిద బరమపురుష | తప్పులెల్లఱు
మింపుమీ దానవారి | సంతతము ప్రేమయించు ప్రియాంతమూర్తి || గీ ||

చిత్రీకూటాద్రిపై దొల్లి చేరియుండి | ౩ద్రీశావంగ గాకము నిలిచి పైట
దొలగ ఫలమని యప్పుడు దోచి పొడువ | శరము సంధించు నాదయ
మఱచినానొ || ౬ || ఆత్మలు నిల్వమన్న జేదియందు శృపారస వృత్తిని డ
నే | సత్తరి నిల్వకే పెడల యచ్చటి వన్నెలపై డిజింకపై | జిత్తమునొం
దగా దెలిసి చివ్వున జావము చేతబట్టునా | చిత్తమునేలనాకయని శరగ
నీపు ధరాధినాయకా || ౭ || ఫలములు లక్ష్మణుండుకొని వచ్చియునిచ్చినన
న్న బేరుతో బిలిచియిదెంతమంచినని ప్రీతివహల్లగ జప్పరింప వేయలికు
లవేణి వాడువని యూడించుగ్రులు యిప్పుడాడ వేజలరుహవంశ పావనవి శా
లసరోరుహపత్రలోచనా || ౮ || అనివిలపించుచున్నయెడ నబ్బులుఘూర్ణిలదే
వబ్బండము | ప్లవమగుభీతులంగలగగ్గిక్కులు జుక్కులు రాలభూమిపై జవ
ములుతల్లడిల్లరవిచంద్రులు మార్గముదప్పసిద్ధులు | మనలనుఖంబుల
మెలగభూమిమహాధ్వనితోవడంకగా || ౯ || సమయమునుజూచివాల్మీకిచేర
వాల్మీకి రామచంద్రాదుల బ్రీకించుట.

వచ్చి | పల్లవాధరి చింతింపవలడునకల | జవములకజూపు నీమదిసత్యమె
ల్ల | బ్రతుకనేరుతు రందఱుబంకజాతీ || ౧౦ || ఆనిపలుకంగ మింటనుమహా
తిశయంబని దేవసంఘముల్లనుగొన యడకింపురువశాంతలు నృత్యము
సల్ప సోనగా | బెనగొని పుష్పముల్లరియే భేరులుమోయ బ ధువర్గ
ము | ల్వినుతులు సేయించుండగను వేగమెజానకిలేది ధీరయై || ౧౧ || స్వామికి
మొక్కి జేవతల సన్నుతిచేసి కిరీటపూజే నేమముగా గరంబులనునిల్పిను
హవతిభక్తికల్గి శ్రీరాముడ దైవమంచు దగనాత్మకలంచినదాననై : | నీ
భూమినిదూలినట్టి నృపపుంగవు లందఱులేతురింతల || ౧౨ || ఆనిచెప్పిగివ్యమ
ణియూ | కనకకిరీటంబుదెచ్చి కాకుత్స్థునికి || ౧౩ || ఘనమమర శిరముశేర్చినగ
చులప్పుడు విప్పిలేది కలవరమయర || ౧౪ || హాజలజాతీ హారమణిహాజన
కాత్మజ రాజహంస | నీలేజము చూడగంటినని తెల్పుచు నుండగదైర్యశీ
లురొ | రాజులతోడనాప్లవగ రాజులురాక్షసరాజ వర్యులు | మోజు
చెలంగలేదిరి సమూహముతో దిశలెల్లనిండగా || ౧౫ || భరతలక్ష్మణ శత్రు
ఘ్నవరులుదంతి | రథసమూహంబుతోలేది రామరామ | జానకిపాణి
నాయక సత్యశీల | యనుచు శుభవృత్తి బొందియనుజాలెల్ల || ౧౬ || జానకి
రాములకు మొక్కి సకలపైన్య | రథగజాశ్వ సమేతులై రమ్యముగను |
భరతలక్ష్మణు లనుజులువచ్చినిలువ | బ్రేమచెన్నొండ సీతతోరాముడని
యె|| ౧౭ || పల్లవాధరి మొదలసెరిసనిమది కోవంబుసేయకే కోమలాంగి |
నాజీవితేశ్వరినన్న గటాక్షించి చూడవే మునుపటిచూపులింక | మరువనే
జనకభూవర పుత్రియుత్తమ సాధ్యులించును నిజస్వాంతరుండు | దోచి

యుండియులేని యోచన దేవుడు ఖ్యాతిలోకములను గలుగుకొఱకు ।
విసిన దేశంబులో పలవిడుచుటొకటి గాని నీమీద జలములెక్కడనుగలదె
తత్తరంబదెజిత్త ముహత్తుకొనగ । మత్తగజయాన రోషముమానుమిక్కి
అనిన । చ॥ పలుకులు సేల రామనరపాలక నీచులమాటనిక్కమై । పా

సీతాదేవి రాముని పూర్వకార్యంబు లుగ్గడించుట.

లుపమరంగ గర్భమును బొందెను వేళలయందు గా॥లో । కలవిడనాజ
రమ్మనుచు బంపిన ధైర్యముచాలదక్కటా । చలమిక వేతె కావలెనె చంపుట
దోయుట తె దునొక్కటా ॥ చ॥ జనకుడుకోరియిచ్చె జలజాపునవాళము
వాడు సద్గుణంబుచుగ వాసు సంతతవిభూషిత సత్యవదోచువాడుభూ
జననినుతుండు భూరితరిశౌర్యము గల్గినవాడవంచునె । మనవినిసాగదింక
నభిమాన మనూఁ మనెన్న నేటికి ॥ చ॥ అడవికి నంపగానపుడె యంగ
మునందలి యాశమానియూ । వడువున బుచ్చుదామనగ గ్రీక్కునీముని
పుంగవుండువెం । బడిజనుడెంచి పుత్రివనిచాలఁ ప్రియంబులనాడి వేడ్కెన
వ్వుడుతనయాశ్రమంబునను బోషణచేసె ననేకరీతుల ॥ సీ॥ తలిదండ్రినా
పాలిదైవమై వాల్మీకిపాలించె జనకభూపాలుమాడ్కి । బొందుగానావేళ
బుర్రద్యయముగల్గ సంతోషచిత్తుడైజాతకర్మ । ములుదీర్చి దిన దినములు
వృద్ధిబొందగా సకలవేదంబులు శాస్త్రములును । జదివించి కోదండసాధ
కంబులుదెల్పి కవచంబులిచ్చి సంతిపహించి । వర్జితంబైన చారురామా
యణంబు । నేర్పుగలుగంగ జేసెను నిశలమంచు । మానియనుచుతి నిన్న
ఘృమేనిమీద । నాశయుంచితినికజాలు నవనినాధ ॥ ఉ॥ రామునిదేవిని
సకలరాజులు నిర్జరులెల్లమెచ్చగా । భూమికిబుత్రినై జనకభూపతియింట
ను వృద్ధి నొంది । శ్రీనామముగల్గుదాననయి నన్నునుబాచుకవేగ కర్మ
ము ॥ భీమముగల్గు కానలకు వెంబడిదోచెను నెంచనేటికి ॥ చ॥ నిను
నెటునవ్వువచ్చు మఱిసీచుడుచెప్పి మాటనిక్కమై । మంచునజేర్చి యిం
తయభిమానమునెంచక మోసగించి పామృతనమహానుభావుడవు మంచిది
గాదని సంగరంబులో । దనువులువైచి నార గదగ్గరజేతి భీతి నొందుచు ॥
క॥ బ్రీతికితిరిచెవయన్నము । ముతికినిసంతోషమామె వర్జితమమర ॥
నుతులవయి నిందదొలగెను । ఊతికయిఁక దనువుడాగ జేతుమహాత్మా ॥

రామచంద్రుండు సీత నూరార్చుట.

చ॥ నలినదళాక్షితోడ రఘునాథుడువల్కిను జింతలేలలో । పలనిక బా
యలేను పలవడమునీవయిలేదు జానకి । కలవరమండనేల బిగకొగిటజే
ర్చి వినిదమందగాఁ బలుకవెతేనెలొల్క నెడ భావములెందుక భూతనూ
భవా ॥ చ॥ జనకుని యింటిలో మెలగి సతంగుణంబులు గల్గియుండు నీ ।

మనసు నెలుంగు వాడభిమానముగాదిది నిదగల్గవా । పనినడిపించి లోకు
లకుబావుడు సంశయమెల్లనంచునీ వనములనుండ బంచితని బ్రాణముబా
యగనేల కోమలీ ॥ చ ॥ ఘనముగ నీనిమిత్తమయి గ్రక్కునభూత హితే
శుచాపము । దునిమితి జిత్రకూటమున మర్మదత్తుని గారాక్షణం
జనితమదంబణించితిని శౌర్యముతోదశకంఠబట్టి యా దినమున సహ
రించితిని దేవియొన్నియు నొచ్చవైతివా ॥ ౩౪ ॥ కాననసీమలందు దిగుగాడు
యె బంచవటితలంబునక । మనితమొప్పుగా, విపులమాయలుగైకొని
హేమవర్ణమా మేనుచెలంగుజంకవలె వేషమువేసిన దైత్యవేటసేపూ
నినధించివైచితిని భూమిజమేటికి నిగ్రహింపగక ॥ ౩౫ ॥ ఖరదూషణాదిరా
క్షిణ । వరులంబదునాల్గువే వరశౌర్యముతో । ధర్మాదంగూర్చి వైచి
తి గరుణయొకింతయును నీకుగలదేనీవ్వి ॥ ౩౬ ॥ బాలామణిని కొఱకై యా
లోచనజేసి వేగర్కజమైతి ॥ బాలించి వాలి డచితి గోలానామిద
నల్ల గూడు నెచవుమా ॥ చ ॥ కవులనుగూర్చివె బడిగఁ గట్టిసేతువు
లంకదాక । నాచపలుని రావణాసురుని జపితిబంధుసుతాప్రకోటితో ।
సఫలతనొందగాను బహుసాహసవృత్తి భరించినానుగా । కపటములెంచ
గాఁదగను కల్పిత చాపసమానభూలతా ॥ ౩౭ ॥ రావెఱులికు వేణి రా
కేందునిభయాన రావెఱకోరాక్షి రాజహంస । నాతప్పలెంచకే నన్ను
మన్నింపవే బ్రతికిరి సకలభూతములు గవులు । తమ్ములు నీమహాత్మ్యం
బుచే నరచరిసేయకుమి కనీచిత్తమందు । శోభితంబునీవు చొచ్చినయిం
టికి బుట్టియి టికి బొందగీర్తి నందనులబిల్వబంపుము కుండరదవ । పట్ట
ణంబునకేగి సంభ్రమములొడవఁ శ్వేదమేధఫలంబు నన్ను సరించు । విధ
ముచింతింపు మికలేనిభేదమేల ॥ ౩౮ ॥ సతియర్థశరీరిణియూ । సతిమేధర్మార్థ
కామనద్గతులకును గతిగాదెపుణ్యగతిమతికృతువులుసతిలేక సాగఁగల్గదు
గనుక ॥ ౩౯ ॥ కరుణను నాహయమేధముఁ కరిపాలనచేయవలయుఁ బదార్థ
సతి పురుషానుమతివసించుట । మతిపుణ్యంబొడుగలదె మగువలకెల్ల ॥
౪౦ ॥ మతియందు నపుడుసీతా సతిరోషావేశమెల్లఁ జాలించి ధరా । కతి
యాజ్ఞాదువరాడని । యతిశయభయభక్తిగల నంజలిసేయ ॥ ౪౧ ॥ సీ
తారామూర్తిభినవ । ప్రీతిపహిల్లంగ రథముమీద వసించుక । త్కృతల
మునఁ దుదివిజలు । భ్యాతిగఁబుష్పములుగురియఁగా నుఖవృత్తి ॥ ౪౨ ॥ ప
రమేష్ఠియ్యాదిగాగల । సురసంఘమువచ్చి శోటిసూర్యాన్నితుహా । ధరణీ
శుగాంచిదమమది । బరమానందంబుబొంది పల్కిరివి తులై ॥ ౪౩ ॥ సక
లాత్మదత్తసర్వసాక్షివైయుండువు నిర్మలుండవునీవు నిగమవేద్య । యా
ధారములకెల్ల నాదియెయ్యండువు సతుదిత్తాత్మకసర్వశీల । మూలంబు

ననాది మూలమైయుండువు తరమాత్ముడవు వరబ్రహ్మకూర్తి | వర్వేకు
 డొడవు నర్వంబునీయందు జారుకరుంబుగా సంధించు | బరమపావన నీ
 మహామహిమయెటుల | తెలియఁగావచ్చు నిర్భయవృత్తి | బొందిప్రార్థిం
 పగా నిలబుట్టినావు | ఆదివిష్ణువు నెన్నఁగ నొనెమాకు || చ || నిమమతియిం
 పగాదరమె సివుచరాచర భూతకోటికి | ఘనమమరంగదేవుడవు గర్భము
 లోపలనందు లోకమల్ | వనదళాక్ష సీతను రమాసతిగాఁగ దలంచి
 చూడు | భూజ ములపుత్రిగాను జలజాతీయశత్రుము నెంచనేటికి ||
 క || ఆనాడుల కలోకల : మానినియిందాదిసురులు వర్ణనసేయి | మా
 నిమమరగ వహించి | మీది సమకూర్చునట్టి విధములెఱుంగో || గీ రణ
 ములోపలదెసిపడ్డ రాశిలెల్ల | బ్రతికిరిప్పుడునెవ్వరి మహిమచేర | బుత్తు
 లను బిల్వరంపించు పూర్ణముగను | శశ్వమేధంబునొరింపు మవనినాధ ||
 వ || అనినభక్తవత్సలుండగు శ్రీరామమేదురి డు బ్రహ్మాదిసురాసుమంతం
 శ్రీరామచంద్రుండు కుశలపులు బిలిపించుట

డైచుగీర్వానభీషణ ప్రముఖులంజూచి నవనహయంబుం బంధించియున్నపు
 తులంబియింబున బిలుచుకొని రమ్మని పంచిన వారలుపోయు యతుల
 విపుల పరాక్రమవర్ధనీయులం గుశలపులు గనుంగొని యిట్లునిరి || క || బాల
 కుమారులార నరపాలకులోద్భవులార నిర్జరులే | చాలఁగ నెంచలేరు జల
 శౌర్యములట్టిది యింకబీతితో | బాలనసేయఁగావలయు బంధుసుతా
 పులతోడ రామభూ | పాలకు డున్నవాఁడు మముబంపెను కోపము
 మానిరావలె || మ || మతిపారుపంబుతోడ నభిమానమునెంచి లతాంగి
 సీత భూపతులు నుతింపఁగావిభుని మారుకొనంగన లేకచేరె | బూ
 రతిశయవృత్తి నొంది యికనాత్మను యోచనలన్నిమాని భూ | సుతతలిదం
 డీమాడ జలజాతకులేకుడు మీకుజక్కగా || చ || జనకునిమీదగోప
 ములుసేయగగూడదు నత్కులంబునక | జననముబొందినారు ఘనశాస్త్ర
 ములెల్లయెఱింగినారు భూ | జననమై శౌర్యము విశారదరీతి జెలంగినా
 రు మీ | మనమున రామచంద్రుడొక మానవుడంచు దలంపనీతియే || సీ ||
 తిల్లసీతాదేవితాడీశ్రీరాముడు మాకుమీకును మహామహులకెల్ల | బ్ర
 తికిజను ల్వరివలనబ్రహ్మాండంబు పుట్టియడంతులు భూరివృత్తి | లోకం
 బులాతని లోపలవిలసిల్లుతత్త్వమిత్తులులేరు సత్యముగను | నఖలాండనా
 యకుండైన తేజమునొందు ఘనతోపవాసమా శారణ బు | చేత జెన్నొం
 దియుండు ప్రశాంతమూర్తి | గనుకమీరింకలోపలి కపటముడిగి నవన
 హయమునుగొనివచ్చి సముఖమునకు | గ్రతువుసాగింపవలయు లోకంబు
 మెచ్చ || మ || అనివినిపింపగా గుశుడునాత్మను కోపముపొచ్చిధీరుడై

వనచరనాధమారిపుడు పల్కినమాటలునంభ్రానూయె । భూజనపతిగాని
నిర్జరులసాశేషి వేలుపుగానియశ్వముం । గొనిదనుసేయుచుంచు ననుగు
ణ్యముగాగను నెంతదెల్పినఁగ । ఊ తురగముబట్టినాము నిజబోధ్యులశక్తిచె
లుగనాజలో । బరుగులుపెట్టిపోగ రపాలుఁడు మమ్మెదిరించిగెల్పినం ।
గరముననశ్వముం గొనగవచ్చుకెక్కెదిగంతరాశము । శరణనరాము
భూరితరచాప శరంబులుమాకు జా దే । ఊ పెక్కులుబాధలేదు మది
బ్రీతియొకింతయులేదు భూమిపై । సక్కరలేదు భోగమలయందున నిం
పుగనిచ్చలేదు । మాదిక్కుకు మిరరావఁడు దేహముమీదను నాశ
లేదు మీ । చక్కనచాలుమాకు సరస్వముగల్గునె యెంతచెప్పినఁగ ।
వ । అనిన మహాభయాకులిత చిత్తులై నుగ్గిపుడును దనుజాధిపతియగు
విభీషణుండను సీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను హనుమత్తు సతుండగు
నిఖముని గణబ్బందారక బృహదక్షిరీసీయుండును దారకబ్రహ్మమయుం
డును నగు శ్రీరాము సన్నిధానంబునకఁగి తాము పోయినచ్చిన వర్త
మానంబులు విశదపడండేసిన విని యూరకుండె సకల లోకనాయకుం
డగు శ్రీరామచంద్రుని దైత్యుల బ్రహ్మమల్లినిరి. సీ ఆఖిలాత్మపురు
ష నీయందున్న తేజంబు మగువగర్భంబులోపలవహించి । తామయైతో
చును తమమహాతేజంబు వలనబుట్టిరియెల్ల బలములదవ । దీరదెవీకును
దీపితహయమేధ సవనంబువిఘ్నము సలుపదగదు । తురగంబులేకను దో
చదుయజ్ఞంబు కొడుకులురాకనే ఘోరకంబు । తేగనూడను యెవ్వరుదె
ల్పితేని వివరుసీతామహాదేవి విభవమమరగ బోయిలోడ్కొనిరావలభా
రిదయను । ననుచు వింద్రాదులెల్లను నభినుతింప॥

సీతాదేవి పుష్కల రోషం బుడగించుట.

క॥ వతిచిత్తమెఱిగిధాతీ । సుతత్రతులవా ఛతగిలి చూచెదనం
చుఁగ । ఆతిశయముజెంది నడువగబడియనుమతి గనకరథము పైవిలసిల్లెఁగ॥
సీ హనుమదంగద సువేణార్కజాదులు కపివరులెల్ల నిరుగడ బలసికొల్పి
భరతలక్ష్మణమహీ పతులునంధిదలది కమనీయ భక్తితోగదిసిరాగ ।
బ్రహ్మాదిసురలెల్ల బ్రస్తుతించుచు మహా విభవంబురంజిల్ల పెంబడింప ।
వాల్మీకి మొదలైన వరతపోదనులెల్ల మదముచెన్నొండగా ముందునిలువ
నాతపత్రాభృతంబులు నమలమైచు చామరంబులు వైవగాజారునినడ కలిత
భేరిరవంబులు గడలుకొనగ । జానకీదేవి చనుదెంచె జనులుపొగడ॥ గీ॥
వచ్చుచుండెడి తమలల్లివైభవంబు । చూచినంతోష మమరగా సుతులు
నెదురు । వచ్చిభయభక్తితోడను వందనములు । సలిపినిలుచున్న భూ
జాత సేదభామముగ॥ చ॥ కరముబట్టిచేర్చిమది గారవ మొప్పుగ గొగలిం

చియో । నరసేరవండువలార జననాథతనూభవులార తండ్రిపై విరసము
 సేయగాదగునె భేదములేటికి నింక మీదనం గరములు సేయ శత్రువులు
 గారు వివేకముతోడలంచినన్ ॥ ౫ ॥ జనకునియొక్క కై మురుపు చంపడె
 తల్లిని భార్గవుండు మే । దినిరఘువంశపల్లభుఁడు ధీరతవృత్తిభరించి
 పట్టమం । గొనక యనేక ఘోరమృగ కోటివసించెడి కాననంబులో ।
 ననుగమచంబు సే ముటలుచన్నియు దండ్రి నిమిత్తమే గదా ॥ ౬ ॥ పతి
 యాజ్ఞదలచి బ్రతుకుట । సతులకుధర్మంబు గనుక శైలంబులలో । బ్రతి
 కితిమి యింకరోషము । మతియునున నిల్చును కు ముచిదియగునె ॥ సీ ॥
 మితాత దశరథ మేదిసిధవుడయ్యె దండ్రీరాఘవ ధరణిధవుఁడు । భరత
 లక్ష్మణ ధరాపతులు పిన్నయ్యలు కౌసల్య మొదలుగా గలుగునతులు ।
 ఆవృత్తి యుండరు యవలమాభాస్కరవంశంబు సాకేతపట్టణంబు । నిలి
 యంబులీ శుభో కులసంభవులుతోల్లిపురుకుత్స నగరులు పుణ్యయశులు ।
 సత్యసంపన్న శీలరు సకలరాజ్య । భార్యైర్తృప్తములు గలనారాధకుబల
 శౌర్యసాహసవీరులు సత్కులంబు నందుజన్మించి తండ్రిపైయలుగనగునె ।
 అని ॥ చ॥ జననికి మొక్కి యిట్లనిరి సత్యము తండ్రియతండు మాకునా ।
 భునములెఱింగియుండి తగుగృహ పొందెడివేళ యొంటిగా వనములుపట్టి
 పొమ్మనుచుబంపినయాతనిమైత్రిచాలడే మునులమువీలున్నొసగుభోగము
 కావలె నంచునెఱుమే ॥ ౭ ॥ లా నలకు బతులయనుమతి । దలపోయ
 గవలయు గనుక ధర్మముకొలదిం । దెలియవలెమాకునెవ్వరి । బలములు
 పనియేమి పురము వనమైయుండున్ ॥ గీ॥ హితవులేనితండ్రి మతిదలపో
 యనా । బ్రతుకుకన్న శైల వనములందు । నాకునలుముదినగ నధిక
 ఫలంబులు । మాకునొకరితోడిమైత్రియే ॥ ౮ ॥ తురగంబు బట్టివిడుచుట
 మదియాడలుగలవెత్తి మనవంశములో । నరులెల్లజూచినవ్వరె పరులను
 దోలుడుము నిమిషమాత్రములోనన్ ॥ ౯ ॥ మీపతిమీరునొక్కటయి
 మేదినియేలిన మాకుజాలునె । కోపముపుట్టరాదు యికగొండలలో
 మునికోటియెప్పుడుం । బాపమువర్ణధగ్గములు వర్ణనకెక్కగ జేయకున్న
 మా । పొప్పుకలంక గాదనె పొణములుండినలేక యుడునే ॥ ౧౦ ॥
 అనునాబాలకుమారుల । గనుగొని నాతంసులార కలహ మొనర్పా ।
 బనిగాదురామచంద్రుడు । దినకరవంశజుడు విష్ణుదేవుడుగనుక ॥ గీ॥ అతని
 లేజుంబుననుమిర లవతరించి నారుమిరలు బంధువంబుమీదా శాత్రువు
 లటంచుఁజూరిన సకలమైన । బుధులుమెచ్చరు తగదిదిభూమియందు ॥ గీ॥
 అధిపుడొనరించు యాగసంరక్షణంబు । చేసినను బుణ్యయశములు
 చేయకున్న । మహానిమూర్ఖత్వమనితోచ బడునుగాన । హయము

గొనివచ్చి ముక్కిననధికఫలము॥ క॥ ఇలదండ్రకన్నదైవము । గలు
గకు లోకంబులందుఁ గరుణాన్వతులై పలుకులకుమారు పల్కక । విలసి
ల్లిన మాకుమరిని బ్రీతివహిల్లు॥ గీ॥ అన్ననాయన్నలార యింకెన్నిగాని
చిత్తమందున దలవక చేరవచ్చి । జనకుకు ముక్కినప్పుడే సకలభోగ ।
భాగ్యములుపొందు మీకనుమానమేల॥ క॥ కొట్టితిరిసమరపరులఁ బట్టితిరి
హయంబుశౌర్య పరిపాలకులై । కట్టితిరి సత్యవర్తనఁ పుట్టితిరినవశమందు
భూజనసుతులై॥ చ॥ అని వినిపించుతల్లికిని నంజలి చేసి నుతించితిల్లిమి ।
మనసునరోషమువ్విడుపు మాకునుదిక్కు చురవెగాకమా । జనకునితల్లికిన్న
ధికశౌర్య మవశ్యముసంభవించెమి । కనుఁగియేలరాదొయని కుంభినిపై
సమరంబుచేసితి॥ క॥ తమవాక్యము జవదాటగఁ రమణీయబాసె యెల్ల
రాజులుమెచ్చు॥ దమవెంటవచ్చి నలుతుము । తమయనుమతికన్న నొందు
ధర్మముగలదే॥ క॥ కట్టిన సవనహయంబును । ముట్టడివిడిపించితి॥ జగ
సీత పుత్రులందొడ్కొని శ్రీరామచంద్రుడడకువచ్చుట.

ములు నుతయింపం । బుట్టిలోపములన్నియుఁ బట్టినహరియించి తల్లి
మరువున నిలువ॥ సీ॥ దేవమందుభిధ్వను ల్లికలందుఘూరిలై సుమములు
రాల్చిరి యమరవరులు । నడచినుగీవ నగచరముఖులు వినతుడైవచ్చు
విభీషణుండు । భరతలక్ష్మణరాజు వరులు నేతెంచిరి ముని సమూహంబులు
ముసరుకొనిరి । బ్రహ్మాదిసురలెల్లవర్ణింపసాగిరి భల్లూకనాథుడు భక్తి
గొలిచి । వచ్చుచుండంగవీక్షించి వైభవమున । రామచంద్రుడు నెదు
రుగా రథమునడువ । భూతనాజయుకొడుకుల బుజ్జగించి । కొనుచుఁమ్రొ
క్కి ప రామడుకోర్కెలెచ్చ॥ చ॥ కరమను చాచియెత్తి మదిగారవ
ముప్పగ బుజ్జగించియో । పరమపవిత్రులార యినవంశవిభాసితజన్మ
లారసం । గరజయశ్రీలులార మదికాంచలు నేటికిఁదీరె మీవయ్య॥ విర
సముచేసినానచు । వేదనలొందుట మీకుఁబాడియే॥ చ॥ తనయులమీద
దండ్రకనిదక్కునె లోకములందు గోపము॥ జనులకెల్ల మీయధిక
శౌర్యము జూపదలంచికాననం । బునవిడవాడబుచ్చి మఱిపూనితినే
హయమేధయాగమా॥ ఘనముగ మీపరాక్రమము గన్గొనిమోదము
లాయె నిప్పుడే॥ చ॥ అనికొనియాడుతండ్రకిని నంజలి సేసిక తావరాధము ।
ల్కానయగజేసివాము తగబుద్ధినియోచనలేక యిన్నియ్య॥ ఘనముగ
ద్రోచిపుచ్చుసనకాదులు మిమ్ముచుతింపలేరుమే మునుగొనియాడ గాదరమే
పూజితభక్తయఖండవైభవా॥ వ॥ అని నుతించిన యనంతరంబి॥ సీ॥ సలలి

లయోధ్యాపురప్రదేశము.

తంబుగభరత లక్ష్మణ శత్రు ఘ్న పరులకుభయభక్తి వందన

ములు । చేసి బ్రహ్మదులసివించి దైత్యాధి పరినిడకిన మహాప్రళయ
విభల । మిత్రతలనుబొంది మేలై నమణిమయ కనకకీరీటము ల్కంకణ
ములు । రంజితజానరించి రథములమునెక్కి పుత్రులుచనుడేర భూత
నూజ । తోడకీరాముడపుడు స తోషమునను । గోనినూర్యప్రకాశుడై
సాటిలేని । యమరవర్తితమైయుప్పు ; రదమందు మోదమిగులొత్తవేంచేసె
బురమునకును॥ చ॥ అనుజాలు బంధువులనిపులాపులు దైత్యనృపాలశే
ఖరుల్ । వనచరనాయకుల్గులువ వందిజనంబులు సన్ననింపమే దినినవ
పుష్పవర్షములు దేవతలుం గురిపింపడుండుభి । స్వనముచెలంగ రాముడు
ముదంబునజేరెను యజ్ఞవాటికి॥ సీ॥ అత్రీభరద్వాజాలంగీరసవసిష్ఠ జమ
వగ్నిసంయమిశ్వరులు నధిక । యానందులై శ్రోతమనుసరించుచు జతు
ర్వేదపారీణులై విహితమార్గ । సరణిగా జనకజనహితుడై శ్రీరామచంద్రుండు
హయమేధ సవనమంత । సామూర్ణ మొనరించి స్వర్ణకోటులుబుధ వదలకు
వేర్వేరవలసినంత । యిచ్చిసీతాసమేతుడై యింద్రవిభవ । మలర సాశేత
వట్టణమందుడేర । నచటిపురకాంతలెల్లను నమలరత్న । సేనలొంగంగ
పట్టాభివేక మహోత్సవ వర్ణనము.

జనములు చెలంగుచుండ । సీ॥ భూసురాశీర్వాద ములుకవిగాయక వంది
మోగధులు కైవార మొసగ । కుంభజముఖముని కోట్లుసందర్శింప సామం
తులావేళ సందడింప । పంగాంగమత్సృకలింగదేశాధీశ వరులెల్ల నెడనెడ
వచ్చినిలువ । బుణ్యాంగనామణు ల్పొసగనారతులీయ బంధువర్గంబులు
బలసికొలువ । రత్ననిర్మితకనకవిరాడితంబు । మహిమజెన్నొందు నాస్థాన
మంటపంబు । నతులవిభవంబు హేమసింహాసనంబు । మోదగూర్చుండ
సీతా సమేతుడగుచు॥ చ॥ మునులు మహాత్ములెల్ల గడుమోదమునొంద
విభీషణాదులు॥ మనసున దేజమంద బుధవర్మలు సన్నుతిజేయభానునం
దవహనుమత్సుమేణ వినతాంగదవానరు లుత్సహింపబూ । జనములు
బంధులుంగొలువ సంతరరాజ్యవిలాస మొప్పుగా॥ సీ॥ శ్వేతాతపత్రంబు
జేబట్టిభరతుండు భయభక్తిసేవింప శాదుకమాలు । మారుతాత్మజుడును
బట్టరాక్షసవీర వరులుచామరములు చైవగాను । జలజా ప్రపుత్రు డుత్సవ
మందియంజలి బద్ధుడైముందుగా వచ్చినిలువ । బీమదైత్యు విభీషణ
సామంత వరులునుమంత్రాదివరులుగొలువ । గవులునటవిటగాయక గణ
ముచేర । వదనములయందు మురివముగురుకొనంగ । వారకాంతలు
మంగళవాద్యభేద । వినదములుసేయ దిక్కులునిండజనులుగీ॥ కశ్యపాత్రి
భరద్వాజకణ్వచవన । వారుదేవవసిష్ఠులు వార్ధితోయ । హేమకుంభాభి
వేక సంహితవిశిష్ట । మంత్రములుచెప్ప నిర్జర వరులునొగడ॥ డ॥ తల్లులు

బాంధవుల్పుతులు దగ్గరహాటకరత్నపీఠముం । దుల్లముమోదమందుచును
 నుండగ నీలసరోజమాలికా । పుల్లనమాచవేణులు సమున్నతితో జరుదేర
 నూత్నమా । పల్లవపాణివైభవ విభాసితదీపన లిచ్చుచుండగాఁ ॥ ఉ॥
 పట్టముగట్టిరా సకలపావనమూర్తికి నెల్లలోకముల్ । పొట్టనుకల్లు దేవునకు
 భూరి కృపారస శాంతమూర్తికిం బట్టిన సత్కళిలుఁకు బావవిభేదికి
 దైత్యనాథులం । గొట్టినదేవదేవరఘుగోత్రీ శ్రీవిక్రమవర్యమూర్తికి ॥
 క॥ సీతారాములకప్పుడు । ప్రీతివహిల్లంగ మునులువిశదంజలరే ॥ ఖ్యాతిగ
 గట్టిరపట్టము । భూతాధిపబ్రహ్మదేవ ముఖ్యులుపొగడకో ॥ వ॥ ఇవివిధం
 బున సకలతోణివరిచాలకత్వం బంగీకరించి పెక్కుదినంబులు మిత్రకళిత్రీ
 సోదరా ప్రసహితుడై శ్రీరామచంద్రుండు సశ్యసప్తగళిలుండై మాయా
 సవన్విత లీలామానుషవిగ్రహ విలాసతారక బ్రహ్మనామాన్విత తేజో
 విరాజితుండై శతాశ్వమేధ వాజపేయూగ్నిసోమ సవనంబులు గావించుచు
 నిత్యశృప్తుడై హృద్వద్భిస్సేత రక్తనీలపీత వికారవిషయాతీత నిర్గుణ
 పరిపూర్ణుడై ప్రకాశించుచు ప్రజలంగపాడుచు బరిశాంతవర్ధనీయుండై
 సాకేతపట్టణాధీశ్వరత్వంబున భక్తజనవరదుండగుచు శుభంబుననుండెనంత॥
 గీ॥ మొదలతుదలయందు గదియుట పట్టాభి । వేకకథలునతివిశేషవృత్తి ।
 జెప్పఁబడియెగాన శ్రీరామపట్టాభి । రామయనెడుచిత్ర నామయ్యె॥
 గీ॥ ఈమహాకావ్యమతిభక్తి నెవ్వడేని । వినునతిండునిహంబున విపుల
 సౌఖ్య । ములువదసి నిత్యవైభవములనొసంగు । శాశ్వతబ్రహ్మలోక
 వాసంబుబడయు॥ సీ॥ ఇదిత్రీలోక స్రవ్య మిదిబుధశ్రావ్య మిదిదివ్యమిది
 భవ్య మిదియనర్హ్య । మఖిలామరవినోద మాదికావ్యము ద్విజు డుచ్చ
 రింపఁగ నాగ్నిడుడునానుత్రుతీయుండవతింప భర్వాసహాభర్ర । యగువై
 శ్యుడు పతింప నమితపున్య । లలితసౌరభ శూద్రకులజుండు పతియింప
 వ శంబులోప నైవాసిగాంచు॥ నఖిలనిగమముల్ కతయింపనగుఫలంబు॥ నఖిల
 సవనంబులొనరింప నగుఫల బు॥ నఖిలదానంబులొనరింప నగుఫలంబు ।
 లాదపునీకధ నొక్కింత చదివినంత॥ క॥ ఎందాకచెలగుగోదము । లెందా
 కను దిశిజింతు రిందుడుభానుం । డెందాక జలఘలుండునొ॥ యందాకం
 బొసగునిమ్మహాకావ్యమిలకము । ధరణీకన్యకకుంకుమాంకితసదాసానందయో
 గీత సుందరహాసాననపద్మనేత్ర జవకర్మాధర్మసాక్షిస్వరూ॥ పరమానాయక
 మోక్షదాయక హరీ పాపౌఘవిధ్వంస భూ॥ వరవంశోత్తమ నిత్య
 మంగళకరా వైదేహీచిత్రేశ్వరా॥ ఉ॥ పావననామపల్లవ నిభాంఘ్రిసమ
 న్విత రామభూవరా । దేవచరేంద్రపాషణచుదేభసురక్షణ వేదవేద్య స॥

భావిత్తీర్తివర్జిత విభాకరకోటిసమాసమృశా పావనమానిషాషణచుభా
షణ రామ నృపాలభూషణా

మాలినీ॥ ఘరసగుణవిహారా సర్వలోకోపకారా । పరమసుకృత
నామా పద్మ సేతాభిరామా । నిరతిశయవిదోదా నిత్యసంపద్యబోధా
భరితగుణసముద్రా పాహిమాంరామభద్రా॥

గద్య॥ ఇదిశ్రీమద్భీమరాంబికా నిజమనోల్లాస కరుణాకటాక్ష
వీక్షణాలంకారసరసరామృత కవితృతత్వాతిశయానందభరిత సాంఖ్య
తారకా మనస్కంధీరాజయోగ సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాస ధురంధర గట్టు
పంశవయః పారావారసుధాకర కాశ్యపగోత్రీ కాత్యాయనసూత్రీ శ్రీ
వేంకటాచార్యపుత్రీ లలితపాండిత్య వేంకటరామకృష్ణ ప్రసీతంబైన శ్రీ
పట్టాభిరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సర్వంబును పఠాశ్వాసము.

శ్రీ పట్టాభిరామాయణము

సంపూర్ణము.

సూచన:—

చేతివనుల విధానము

అను

వర్తక రహస్యము

రచన:—ఆర్. బంగారయ్యగారు

సుమారు 200 విధానములు

గలవు. వెల 0-12-0

వెలుడినది:

త్వరపడుడు:

స్వామిరాజము నాచారముగా గొని
ప్రవృత్తి అమ్మనబోలు సుబ్బారాయ
శర్మగారిచే తాత్పర్యములు వ్రాయబడిన.

శ్రీ శివ గీతలు

అను సకల వేదాంతసారమైనదియు,

ముముక్షువులకు అనందమునిచ్చు

నదియునై అలరారుచున్నది.

250 పుటలు: చక్కనిదైండు.

వెల రు॥—8—0

పాటలకు : వద్యములకు :

స్వర్గ భూమి

(7 అం. నాటకము) వెల 1-0-0

చరియవారు:—

చందా నారాయణ శ్రేష్ఠి,

పుస్తకములవ్యాపారము

జనరల్ బజార్ శికింద్రాబాద్.

గొప్ప రాజకీయ

బుర్ర కథలు.

1. డార్ల నట్టాధి. వెల 0 3-0
2. హైదరాబాదు ప్రజావిప్లవం..
3. రాణి రజారామ్మ. ..
4. ఆంధ్రకేశరి ప్రకాశం. ..
5. కాంగ్రెసు చిజయం. ..
6. గాంధీ నిర్యాణం. ..
7. జమీన్ దైతు ..
8. ఆంధ్ర రాష్ట్రం ..
9. హిందుస్తాన్ స్కాద్ ..
10. కాంధీజరాజు ..
11. అజాద్ హింద్ పాట. ..
12. సుభాష్ చంద్రబోస్. ..
13. సర్దార్ వలేల్. ..
14. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ..
15. కాశిం రత్న ..
16. ఆంధ్రనాయకులజీవితము..
17. కొల్లేటి రైతు ..
18. దాపూజీ ..
19. నేరాజీ (బైహింద్) ..
20. పండిట్ నెహ్రూ ..
21. రత్న రజారామ్మ ..
22. బాలరాజు ..
23. రజారా ర్లమరంతములు ..
24. సంస్థానదుండగాలు ..

శ్రీబాలా త్రిపురసుందరీ ముద్రాణముము. జనరల్ బజార్ శికింద్రాబాద్.

